

BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**TERÖRÜN KÜRESELLEŞMESİ VE AB'NİN TERÖRLE
MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜM**

HASAN KASIMOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yrd.Doç.Dr. MURAT ERCAN

BİLECİK, 2010

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Eğitimim süresince, görev yaptığım Emniyet Müdürlüğü, Terörle Mücadele ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü birimlerinin çalışma şartlarının zorluğuna rağmen, eğitimimin yarım kalmaması için desteklerini esirgemeyen değerli eşim Habibe KASIMOĞLU ve oğlum Harun Göktuğ KASIMOĞLU' na, tezim ile ilgili çalışmamı hazırlayabilmemde bana her türlü desteği veren kardeşim Alaaddin KASIMOĞLU'na, çalışmalarımın yoğunluğu içerisinde her zaman desteğini gördüğüm değerli büyüğümüz Şevket KARAYİĞİT müdürümüze, tüm mesai arkadaşlarıma ve Bilecik Üniversitesi Rektörümüz Prof. Dr. Sayın Azmi ÖZCAN, Enstitü Müdürümüz Doç.Dr. Abdulkadir İLGEN, Enstitü Müdür Yardımcımız Yrd. Doç.Dr. Serpil TÜRKYILMAZ, Enstitü Sekreterimiz Akif TETİK ile sınıf arkadaşlarıma en içten saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, gece gündüz, hafta sonu tatili, senelik izinliği olduğu günlerde bile benimle ilgilenen, bana zaman ayıran, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN ve Yrd. Doç. Dr. Ali AYATA hocamız ile her sıkıştığım da bilgi ve değerlendirmeleri ile bana yol gösteren, çok değerli Prof. Dr. Sayın Sait ÖZTÜRK hocama ve Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanları ile Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında görevli tüm hocalarıma da teşekkürlerimi sunuyorum.

SAYGILARIMLA

Hasan KASIMOĞLU

ÖZET

TERÖRÜN KÜRESELLEŞMESİ VE AB’NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜM

Hasan KASIMOĞLU

Bu tezin amacı; terörizm kavramının tanımlanması temelinde, özellikle günümüz itibariyle söz konusu olmaya başlayan “küresel terörizm” olgusunun ele alınması ve değişen terörizm ve terörizmle mücadele algısı çerçevesinde, “Avrupa Birliği’nin Terörle Mücadele Politikası”nın dönüşüm değişim sürecinin değerlendirilmesidir. Çalışmanın temel çıkış noktasını, terörizm ve terörizmle mücadelede farklılaşan ve öngörülen uluslararası politikalar ile özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği’nin terörizmle mücadele konusunda gündeme getirdiği güvenlik politikalarıdır.

Çalışma; özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği’nin Terörle Mücadele Politikası’nda, bir anlamda köklü değişimlerin öngörüldüğü ve yaşandığı varsayımına dayanmakta ve öncelikli olarak da, bu varsayım doğrultusunda “terör”, “terörizm” ve “küresel terörizm” kavramlarının açıklığa kavuşturulması adına değerlendirmelere yer vermektedir. Son Bölüm’de de; “Terörün Avrupa’daki Tarihi”, “Avrupa Ülkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları”, “Terörizmle Mücadele Politikası’nın İlk Dönemi (1970 – 2001)”, “2001 Sonrası Gerçekleşen ve Küresel Etkilere Sahip Terör Olayları ve Avrupa Birliği’nin Değişen Terörle Mücadele Politikası – Türkiye İle İlişkiler” bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm, Küresel Terörizm, 11 Eylül Saldırıları, Avrupa Birliği ve Terörle Mücadele Politikası

ABSTRACT

GLOBALIZATION OF TERRORISM AND EU TRANSITION ON THE POLICY OF FIGHTING AGAINST TERRORISM

Hasan KASIMOĞLU

Aim of this thesis is, to examine and evaluate and determining transition and alteration of the EU policy on terrorism and fighting against terrorism within the changing perception frame work fight against terrorism and perception of global terrorism approach. Main outlet of this work is security policies have been brought up by the European Union on fighting against terrorism and diversified international policies predicted just after the 11 September offence against USA.

This study allows primarily statements and evaluations to enlighten notions of terror, terrorism and global terrorism based over the assumption of the prediction deep rooted diversifications over the European Union Policies of Fighting against the Terrorism after the 11 September offence. In the last chapter History of Terror in Europe, European Nations and their Policies for Fighting against the Terrorism, First Period of Policy of Fighting Against Terrorism (1970 – 2001), Terror activities possessing global impacts and realized after 2001 and European Union changed policies on fighting against terrorism policies – Relations with Turkey is studied.

Key Words: Terror, Terrorism, Global Terrorism, 11 September Offence, European Union and Policy Fighting Against Terrorism.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI	i
BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ	4
1.1. Terör Ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması	4
1.1.1. Terörizm Kavramının Tanımlanmasındaki Zorluklar	12
1.1.2. Tanımlama Sorununun Siyasi ve Hukuki Nedenleri	13
1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi	16
1.3. Terörizmin Nedenleri- Amacı Ve Hedefleri	21
1.4. Terörizmin Kullandığı Yöntemler	30
1.5. Terörizmin Türleri	32
1.5.1. Ulusal Terörizm	33
1.5.2. Uluslararası Terörizm	36
1.5.2.1. Devlet Destekli Uluslararası Terörizm	39
1.5.2.2. Devlet Destekli Olmayan Uluslararası Terörizm	41

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜRESEL TERÖRİZM OLGUSU VE TERÖRİZMİN TEMEL KAYNAĞI OLARAK KÜRESELLEŞME	44
2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımlanması	44
2.1.1. Siyasal Çerçeve Küreselleşme	50
2.1.2. Ekonomik Çerçeve Küreselleşme	52
2.1.3. Kültürel Çerçeve Küreselleşme	55
2.2. Küreselleşmenin Kaynakları	58
2.2.1. İletişim – Bilişim Devrimi	58

2.2.2. Sovyetler Birliği'nin Çökmesi ve Soğuk Savaş'ın Sona Ermesi	60
2.3. Küresel Terörizmi Oluşturan Unsurlar	63
2.3.1. Teknolojik Terörizm	67
2.3.2. Modern Terörizm Unsuru	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERÖRÜN AVRUPADAKİ TARİHİ GELİŞİMİ VE AB'NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASI	77
3.1. Terörün Avrupa'daki Tarihi	77
3.1.1. 19. Yüzyılda Terörizm ve İşçi Hareketleri Terörü	77
3.1.2. 20. Yüzyılda Terörizm ve Soğuk Savaş Dönemi Terörü	79
3.1.3. 21. Yüzyılda Terörizm ve Küresel Terör	81
3.2. Avrupa Ülkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları	83
3.2.1. İngiltere	84
3.2.2. İtalya	85
3.2.3. Fransa	87
3.2.4. Almanya	88
3.2.5. İspanya	89
3.3. Avrupa Topluluğu'ndan (AT) Avrupa Birliği'ne (AB) Geçiş ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk dönemi (1970 – 2001)	91
3.3.1. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi	92
3.3.2. TREVI (Terrorism–Radicalism–Extremism– International Violence) Çalışma Grupları	93
3.3.3. PWGA (Police Working Group on Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu)	95
3.3.4. Schengen Anlaşması	95
3.3.5. AGİK'in (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) Ortaya Çıkışı	98
3.3.6. AGİK'ten AGİT'e (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) Geçiş	99
3.3.7. Maastrich Anlaşması (1992) ve	

ODGP'na (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası) İlişkin Hükümler ..	102
3.3.8. Europol Polis Teşkilatı ve Avrupa Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadelesi (1994)	105
3.3.9. Amsterdam Anlaşması (1997) ve ODGP'nde Yapılan Değişiklikler	106
3.3.10. Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK)	108
3.3.11. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP)	109
3.3.12. Tampere Zirvesi (1999)	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KÜRESEL TERÖR OLAYLARI, AB'NİN TERÖRLE MÜCADELEDE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ İLE BM.-ABD VE NATO' NUN KONUMU VE TÜRKİYE	115
4.1. 2001 Sonrası Gerçekleşen Küresel Terör Olayları	115
4.1.1. 11 Eylül 2001 Terörü	115
4.1.2. 2004 Madrid Saldırıları	119
4.1.3. 2005 Londra Saldırıları	120
4.2. 2001 Sonrası ve AB'nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası	121
4.2.1. Avrupa'nın Terörizme Karşı Girişimleri	123
4.2.2. Avrupa Birliği Konsey Ortak Pozisyonu (2001)	126
4.2.3. Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı (2002)	128
4.3. Terörizmle Mücadele Çerçevesinde AB, BM, ABD, NATO ve Türkiye ile İlişkileri	132
4.3.1. Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Girişimleri	133
4.3.2. Terörizmle Mücadelede AB ve ABD İlişkisi	137
4.3.3. Terörizmle Mücadelede AB – NATO İlişkisi ve Türkiye	139
5. SONUÇ	145
KAYNAKLAR	148
EKLER	160
EK 1	160
ÖZGEÇMİŞ	163

KISALTMALAR

AB (EU)	European Union Avrupa Birliği
AAOK	Avrupa – Atlantik Ortaklık Konseyi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET (EEC)	European Economic Community Avrupa Ekonomik Topluluğu
Aİİ	Adalet ve İçişlerinde İşbirliği
AT (EC)	European Community Avrupa Topluluğu
ATA	Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma
ATE	Avrupa Tutuklama Emri
ATS	Single European Act Avrupa Tek Senedi
AGSB	Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği
AGSK	Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AKÇA (ECSC)	European Coal and Steel Community Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AKKA	Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması
AKKM	Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri

ARRC	Acil Müdahale Gücü
APEC	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASİ	Avrupa Siyasi İşbirliği
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BAB (WEU)	Western European Union Batı Avrupa Birliği
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BİO	Barış İçin Ortaklık
BMGG-WEAG	Batı Avrupa Silahlanma Grubu
CFSP	Common Foreign And Security Policy (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası)
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
DTM	Dünya Ticaret Merkezi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
ECSB	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
EURATOM	Atom Enerjisi Topluluğu
EUROCORPS	Avrupa Birliği Kolordusu
EUROJUST	Avrupa Adalet Ağı
EUROPOL	European Polic Office Avrupa Polis Bürosu

FOR	Bosna-Hersek'te Barış ve Güvenliği Sağlamak İçin Oluşturulan Uluslararası Askeri G
GGAÖ	Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler
IMF	Uluslar arası Para Fonu (International Money Fon)
KFOR	Kosova'da Barışı Korumak İçin Oluşturulan NATO Askeri G
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
OECE	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Organization for Economic Cooperation and Development)
OCDE	Avrupa Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği
PWGA	Police Working Group On Terrorism Terörizmle İlgili Polis alışma Grubu
REACT	Hızlı Destek ve İşbirliği Takımları Rapid Expert and Cooperation Teams
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SFOR	NATO'nun Askeri Komuta Topluluğu
SBS	Schengen Bilgi Sistemi
SBS II	İkinci Nesil Schengen Bilgi Sistemi

SBS-C	Schengen Merkezi Bilgi Sistemi
SBS-N	Schengen Ulusal Bilgi Sistemi
SIS	Schengen Information System Schengen Bilgi Sistemi
VBS	Vize Bilgi Sistemi
TREVI	Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence, International
TECS	The EUROPOL Computer System EUROPOL Bilgisayar Sistemi

GİRİŞ

Terörizm kavramı, insanlık tarihi kadar eski ve insanoğlunun siyasi örgütlenmesine paralel olarak gelişim göstermiş bir süreç ya da yapılanma olarak karşımıza çıkmaktadır. 1789 Fransız Devrimi'ni izleyen 1793 Konvansiyon Dönemi'nde, ilk kez siyasi bir kavram haline gelmiştir, demek yanlış olmayacaktır. Bu dönemde terörizm, demokratik bir düzen tesis etmek ve devrim değerlerini korumak adına, önemli bir araç olarak kabul edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da terörizmin; Asya, Afrika ve Orta Doğu'daki ulusal bağımsızlık hareketleri çerçevesinde, self – determinasyon mücadelelerinde etkin bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir.

1970'lerin başında, Avrupa Kıtası'nda, özgürlük alanının genişletilmesi arzusuyla birlikte; “sınır – ötesi organize suçlar”, “uyuşturucu trafiği”, “yasadışı göç” ve “terörizm” gibi bir takım problemler, gittikçe artan bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da AB üyesi ülkeler arasında, adalet ve içişleri konularında, “ad hoc” bir işbirliği tesis etmek ve işbirliği çalışmalarını geliştirmek ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede, 1975'ten bu yana; göç, iltica hakkı, polis ve adli konularla ilgili olarak, Avrupa Topluluğu'nun yasal çerçevesi dışında, “hükümetler arası işbirliği (intergovernmental cooperation)” esasına dayanan bir süreç başlamıştır. 1980'li yıllarda, örtülü bir savaş şekli olan, devlet destekli terörizm ön plana çıkmış; 1990'larda da, “narko – terörizm” ve “nükleer terörizm” önem kazanmaya başlamıştır.

30.06.1993 tarihinde yürürlüğe giren Schengen Antlaşması, sınır kontrollerin kaldırılması, kişilerin serbest dolaşımı prensibi ile bu durumdan dolayı meydana gelecek suçlardaki artışı engellemek için öngörülmüş bir yaklaşımı olarak görmek mümkündür. Ayrıca; terörizm, uyuşturucu madde ve insan kaçakçılığı gibi yasadışı eylemlerin küreselleşmesi, üye ülkeleri ulusal mekanizmaları güçlendirici “ortak çözüm” arayışına yöneltmiştir. 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi (European Single Act) ile başlayan, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları'na kadar devam eden bir süreç başlamıştır. Avrupa Tek Senedi'nin getirmiş olduğu, “sınırsız bir Avrupa Topluluğu” kavramıyla birlikte, “Avrupa Adli Alanı (European Judicial Area)” fikri de gündeme gelmiştir.

1993 yılında, Maastricht Antlaşması'nın VI. Başlığı'nda düzenlenen hükümler de; "sivil ve kriminal meselelerde adli işbirliğini", yani "terörizm" olgusunu, AB Üye Ülkeleri arasında "ortak yarar (common interest)" konusu haline getirmiş ve terörizm, 1 Temmuz 1999 tarihinden itibaren, EUROPOL'un görev alanına girmiştir. İçişleri ve Adalet Bakanları, 1984'ten itibaren; polis, adli ve gümrükler arasında işbirliği ve kişilerin serbest dolaşımı gibi belirli konularda görüşmek üzere, 6 aylık dönemlerde düzenli bir şekilde toplanmaya başlamıştır. 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması'nda da, "kriminal meselelerde adli işbirliği" konusu, Üçüncü Sütun kapsamında ele alınmıştır. Yine Amsterdam Antlaşması'nın Üçüncü Sütun'u; terörizm, organize suçlar ve uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin suçlar ve bunlarla ilgili cezalar için, ulusal hukuk ve adalet sistemlerinin değerlendirilmesini öngörmektedir.

Terörizm; insan haklarına, ulusal ve uluslararası güvenliğe, ülkelerin bütünlüğüne ve ekonomik gelişimine yönelik tehditlerin başında gelmektedir. Bu çerçevede, bir insanlık suçu olarak kabul edilen terörizmle mücadele, çok kapsamlı stratejilerin oluşturulmasını gerektirmektedir. Terörizm, genellikle siyasi ve askeri bir sorun olarak kabul edilmekte ve bu çerçevede birtakım önlemler alınmaktadır. Ancak dar bir çerçevede değerlendirmeler yapılarak önlemler alınması, terörizmle mücadeleyi zaafa uğratmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen terör olayı ise, terörizmin niteliği ve boyutlarındaki değişim bakımından, bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. 11 Eylül sonrasında, Türkiye'nin ulusal güvenliği ile uluslararası güvenlik arasındaki münasebetler de, her zamankinden çok daha fazla ön plana çıkmıştır. Bu itibarla, içerisinde bulunduğu jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle; çok yönlü, karmaşık iç ve dış güvenlik meseleleriyle karşı karşıya kalan Türkiye'yi uluslararası konjonktür, soğuk savaş dönemindeki "kanat ülke" konumundan, uluslararası jeopolitik ortamın tam merkezine getirmiştir.

Sonuç itibarıyla; iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesi, bölgesel ve etnik çatışmalar, terörizm, uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı, köktendincilik, toplu göç, nükleer atık ve kirlilik gibi çevresel sorunların güvenliğe yeni tehdit kaynakları olarak ortaya çıkması, "ulusal güvenlik" anlayışının ekonomik, siyasi, sosyal ve ekolojik yönlerinin daha fazla ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede de günümüzde,

hakkında yoğun tartışmaların yaşandığı ve uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk biliminin de güncel konularından birisi olarak ortaya çıkan “terörizm” olgusunun, değişik boyutları ile ve farklı bakış açılarına göre ele alınabilecek bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

Tüm bu anlatımlar doğrultusunda, çalışmanın “Terör ve Terörizm Kavramlarının Genel Değerlendirmesi” başlıklı Birinci Bölümü’nde; “Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması”, “Terörizmin Tarihsel Gelişimi”, “Terörizmin Nedenleri”, “Terörizmin Amacı ve Hedefleri”, “Terörizmin Kullandığı Yöntemler”, “Terörizmin Sonuçları”, “Terörizm Türleri” ve “Terörizmin Diğer Şiddet Eylemlerinden Farkı” alt başlıkları üzerinde incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın İkinci Bölümü’nde, “Küresel Terörizm Olgusu ve Temel Kaynağı Olarak Küreselleşme” üst başlığı çerçevesinde; “Küreselleşme Kavramının Tanımlanması”, “Küreselleşmenin Kaynakları”, “Küreselleşmenin Sonucu Olarak Küresel Terörizm Olgusu” ve “Küresel Terörün Önlenmesi” alt başlıkları doğrultusunda incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın Üçüncü Bölümü’nde , “AB ve Terörle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm Süreci” üst başlığı çerçevesinde; “Terörün Avrupa’daki Tarihi”, “Avrupa Ülkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları”, “Avrupa Topluluğu’ndan Avrupa Birliği’ne Geçiş ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk Dönemi (1970 – 2001)”, ile ilgili incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde “2001 Sonrası Gerçekleşen ve Küresel Etkilere Sahip Terör Olayları” ve “2001 Sonrası ve AB’nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası” alt başlıkları ile AB - NATO ve Türkiye ilişkileri çerçevesinde incelemelerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

1.1. Terör Ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması

Bilişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler neticesinde, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olay, bir sorun, çok kısa sürede uluslararası nitelik kazanmakta, birçok ülkenin ortak bir sorunu şeklinde algılanarak küresel bir sorun haline gelebilmektedir. Nitekim 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de (Öztürk, 2003:284), 12 Ekim 2002 tarihinde Endonezya’nın Bali Adası’nda, 15–20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul’da, 11 Mart 2004 tarihinde Madrid’te, 07 Temmuz 2005 tarihinde Londra’da, 23 Temmuz 2005 tarihinde Mısır’da ve son olarak 9 Kasım 2005 tarihinde Ürdün’de meydana gelen terör eylemleri, terörizmin ulusal ve uluslararası güvenlik açısından ne denli bir tehdit oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Tolon, 2005:6).

Bu bağlamda bugün, terör sorunu dünyanın en önemli sorunlarının başında gelmektedir (Özkan,2005:29). Günümüzde terörizm, küreselleşme sürecinin ve teknolojiye meydana gelen gelişmelerin de etkisiyle geniş alanlara yayılmıştır. Bununla birlikte terör örgütlerinin nükleer, biyolojik ve kimyasal silahları ele geçirmesi halinde kullanmaktan çekinmeyecekleri görülmektedir. Yine teröristlerin dünyanın hemen her yerinde ortaya çıkma ihtimali, bu teröristlerin yerlerinin belli olmaması, sayılarının, sosyal konumlarının belirsizliği ve kullanabilecekleri silahların çeşitliliği, insanlarda korku ve tedirginlik yaratmaya yetmiştir. İnsanlar evinde, sokağında, arabasında, iş yerinde veya tatil kamplarında artık, eskiye göre daha az güvende olduklarını düşünmektedir. Nitekim yapılan anketlerde en büyük tehdidin terör olduğu anlaşılmaktadır (Laçiner vd., 2004:225).

Teröristlerin yerlerinin belli olmaması, sayılarının, sosyal konumlarının belirsizliği ve kullanabilecekleri silahların çeşitliliği çatışma alanı, eleman ve lojistik destek unsurlarının belirsizliği de, “asimetrik terör” tehdidinin geldiği noktayı ortaya koymaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:66). Bu anlamda terörizm, “asimetrik

savaş” olarak da nitelendirilmektedir. Asimetrik savaş, yeni bir savaş türü değildir. En genel ve temel şekliyle, bir tarafın nispeten avantajlı ve üstün yönünü, diğer tarafın daha zayıf yönüne odaklaması ve güçsüzün, güçlüyü tehdit etmesi de asimetrik tehdit olarak tanımlanabilir.

Arap savaş tarihçilerinin ‘ker-fer’ savaşı olarak nitelendirdikleri, günümüzde vur-kaç olarak anılan gayri nizami savaşa, Asimetrik Savaş denilmektedir. Saddam’ ın 1991 yılından sonra Irak’ ın kuzeyi üzerindeki denetim ve nüfuzunun kalkmasından sonra bu bölgeye yerleşmeye başlayan PKK, 1984 yılında silahlı eylemlerine başlamış, 1991 sonrasında ise bu bölgede meydana gelen boşluktan yararlanarak daha çok güçlenmeye ve ülkemizin Irak’ ın kuzeyine yakın olan bölgelerinde, asimetrik bir savaş uygulamaya çalışmıştır (Özcan, 2006:38).

Proudhon bu konuda şöyle der: “Savaşı bilen, bütün insan türünü bilir ve savaşa son vermek için de, onu anlamak gerekir”. Bu çerçevede, insanoğlunun en lanetli icatlarından biri olarak nitelendirilen terör, tarih kadar eski bir savaş biçimi ve onunla mücadele de, başlı başına bir savaş içeriğindedir. Herkes safını tutar ve birileri “kötülerin”, diğerleri ise “kötülerle savaşan kötülerin” yanında yer alır. Türlü nedenler ve niçinler arasında; yaşamlar, ölümler, haklar, hukuklar, sevgiler ve nefretler sorgulanır. Cevapları olmayan birçok soru, soruları olmayan hazır cevaplarla karşılanmaya çalışılır (Arıboğan, 2007:15). Ama ne olursa olsun bilinir ki “Terörizm kötüdür”.

Walter Laqueur’a göre de; “Terörizmin özel karakterine ve işleyiş biçimine, siyasal yönelimine ve uzun erimli sonuçlarına, onu güdüleyen ve esin veren şeylere ilişkin bütün tartışmalar, ideal olarak, sorunu açık, tam ve anlaşılır bir şekilde tanımlayarak işe başlamalıdır ki; tanım üzerinde geniş bir anlaşma olmadıkça, herkesin terör ve terörizm kavramlarını farklı bir biçimde yorumlaması tehlikesi ortaya çıkacaktır” (Güzel, 2002:95). Bu anlamda terörizmin; genel olarak şiddet mi, yoksa sahip olduğu stratejinin özel bir biçimi mi olduğu ya da terörizme karşı belirlenecek stratejilerin de, onun amaçlarına mı, yoksa bilinmezliğine mi karşı olacağı, öncelikle belirlenmesi gereken önemli bir noktadır.

Terörizmin tanımı ile ilgili olarak, değişik kaynaklarda farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Terör ve terörle ilgili kavramları tam olarak tanımlamak, ya da

uluslararası arenada tek ve genel kabul görmüş bir tanımdan bahsetmek oldukça zordur. Bu nedenle farklı unsurları içeren tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Terör ve terörizm tanımı konusundaki farklılıklar toplumdan topluma, hükümetten hükümete ve yazardan yazara farklı anlamlarda tanımlanmaktadır; fakat, bunun anlamı terör herkese, her şarta ya da bölgeye göre değişen bir olgu değildir. Burada belirtmek istediğimiz, sadece terör kavramının sınırlarının çizilmesinin zor olması ve evrensel, herkes tarafından kabul edilen bir tanımlamaya henüz ulaşamamış olmasıdır (Çınar, 1997:197). Genel kabul gören bir anlayışla; “birisinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı” (Caşın, 2008:33) sözü terörle ilgili tanımlamanın zorluğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye ve Terör panelinde konuşan ERGİL’ e göre; Terör her şeyden önce bir savaş biçimidir. Kurlsız, düzensiz, sınırsız ve acımasız bir savaş biçimi. Apansız ve ilan edilmemiş bir savaş biçimi olduğu için insanları gafil avlamakta, toplumu en beklenmedik zamanda tehdit etmektedir. O yüzden artık, terörizmin ya da terörist örgütlerin teşhisinin konulması gerektiğini belirtmiştir (Ergil, [Tarih yok]:25).

Latince “terrere” sözcüğünden gelen “terör” kavramının; korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak ve caydırmak gibi anlamları bulunmaktadır (Çitlioğlu, 2005:82). Günümüzde tüm bu anlamların başına, “siyasi bir amaç için” yapıma gibi bir ifadeyi yerleştirmek de söz konusu olabilmektedir. Bu noktada özellikle günümüz itibariyle bu durumlar, yani siyasi bir amaç için korku salma ve dehşete düşürme, bir eylemi terör eylemi yapan ya da terör eylemi çerçevesinde değerlendirmemize neden olan iki temel özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Güzel, 2002:95).

Terör kavramının Türkçe’deki eski karşılığı da, “tedhiş” kavramıdır ki, bu kavram, Arapça “dehşet” sözcüğünden türetilmiştir (Örgün, 2000:22). Neticede terör kavramı için kullanılan tanımlamalar da bu doğrultudadır; “Terör, sistematik şiddet kullanma yoluyla, hedeflerini elde etme amacı güden organize bir grubun metodu ya da teorisini tasviridir.” ya da en kısa tanımlamayla terör; “Örgütlü ve kurlsız şiddet hareketidir” (İlhan, 1998:11).

Uluslararası hukukta herkesin mutabakat sağladığı bir terör tanımı olmamasına rağmen, genel anlamda terör, “yıldırma, korkutma, cana kıyma, malı yakıp yakma, uzun süreli bir korku ve dehşet ortamı yaratma durumunu ifade eder” (Gökçe, 2004:45). Bu

açıklamalardan sonra, çalışmamızın temelini oluşturan terör kavramı için, şu tanımlamayı paylaşabiliriz; “Terör; siyasi bir amaç için, örgütlü bir biçimde, birbirlerine – genellikle iktidarlara – karşı zora ya da şiddete başvurarak, kaygı yaratıp isteklerini kabul ettirmek veya birilerini cezalandırmak için gerçekleştirilen bir eylem biçimi olarak tanımlanabilir” (Güzel, 2002:7). Bu çerçevede, bir eylemin terör eylemi olup olmadığını belirlerken, söz konusu eylemin; gerçekleştirilme amacına, kişilere, topluluklara göre değişebilen dinsel, ırksal veya ideolojik özelliklerine bakmak, doğru bir tanımlama yapabilmek için kaçınılmaz bir şarttır.

Uluslararası alanda 1936-1981 yılları arasında terörün 109 değişik tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar üzerinde yapılan araştırmalarda %83.5’ nin cebir ve şiddet unsuru, %65’ inin siyasi unsuru, %51’ inin korku unsuru, %47 sinin tehdit unsuru, %41’ inin psikolojik etki ve planlı reaksiyon unsuru, %37 sinin kurban ve hedef kitle farklılaştırılması unsuru, %32’ sinin amaçlı, planlı, sistematik, organize bir eylem olma unsuru içerdiği (Bozkurt, 2007:12) göz önünde bulundurulduğunda, terörü yukarıda belirtilen kavramları içeren bir eylem olarak tanımlamak mümkündür (Çınar, 1997:198).

Bu bağlamda, terörizm ile ilgili tanımlamalar incelendiğinde aşağıda sayılan ortak unsurların bulunduğu gözlenmektedir.

- Şiddet olaylarının bulunması,
- Siyasal bir motifin bulunması,
- Terör ve korkunun organize olarak toplumu ve devleti hedef alması,
- Halkta güvensizlik ve öngörüsüzlük,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,
- İnsanlıktan uzak ve acımasız metotlar uygulanması,
- Halkta çaresizlik duygusu yaymak,
- Halkın dikkatini çekmek ve reklam yapmak, bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanması,
- Gizli planlama ve eylemlerin uygulanması,

- Grup ya da topluca eylemlerde bulunması,
- Gelişmiş silahların mümkün olduğunca kullanılmasıdır (Caşın, 2008:102).

Terörizm kavramı ilk defa, 1798 yılında Kant'ın "İnsanlığın kaderinde kötümser bir kavram" şeklindeki terör tanımlamasıyla literatüre girmiştir (Bal, 2006:7). Ancak terörizmin, stratejileri bakımından modern çağın bir ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede de terörizm, daha çok sanayileşme insanın keşfettiği mücadele tarzının fikri kısmı olarak ifade edilmektedir.

Andrew Mango'nun belirlemeleri çerçevesinde, karşımıza çıkan "Terörizm" kavramının da, ilk defa Fransa'da, 1793–1794 yılları arasındaki Fransız İhtilali'ne muhalif olan ya da muhalif oldukları düşünülen gruplara karşı ve söz konusu dönemde var olan baskı rejimini destekleyenler için kullanıldığını görmekteyiz. Bu baskı rejimi süresince, 300.000 şüpheli tutuklanmış ve 17.000 kişi de öldürülmüştür (Mango, 2005:11). Bu da sonuçta terörizmin, bir araç olarak ortaya çıkmasını sağlayan bir yapı kazanmasına neden olmuştur.

Terörizm kavramı, terör kavramı ile karıştırılmaktadır. Terör ile Terörizm birbirlerinin yerine kullanılmakla birlikte ayrı kavramlardır. Terör, (Tedhiş); aşırı korku, aşırı korkuya yol açan durum, yakmaya, yıkmaya, yok etmeye yönelik, şiddetli bir kızgınlık ve öfke durumudur. Bu bağlamda hedefsiz, istem dışı, sistemli olmayan bireysel davranışlar terör olarak adlandırılabilirse de terörizm; terörü sistematik ve hesaplı olarak siyasi hedeflere ulaşmak için bilinçli kullanmaktır. Farklı bir ifade ile terörizm; uzun süreli korku ve dehşet durumunu, terör ise bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder (Uyar, 2008:6).

Bu kısa açıklamadan sonra, Terörizm kavramı içerisinde bazı belirgin unsurlar yer alır. Bunlar: Ortada bir şiddet eylemi ya da şiddet eylemi yapılacağı tehdidi bulunması, şiddet eyleminin ya da tehdidinin bir devlet, sosyal sınıf, parti, örgüt veya bir kişi tarafından yapılması, şiddet eyleminin veya bu eylemin toplumda yol açtığı korkunun ideolojik, sosyal, etnik, dini, siyasi, ekonomik ve benzeri hedeflenen bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2000:22).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK), üye devletleri bağlayıcı önlemleri içeren 8 Ekim 2004 Tarih ve 1566–2004 Sayılı kararına göre de “terör” kavramından kastedilen; “Yürürlükteki anlaşmalara göre suç sayılan ve belli kişilerde, kişiler topluluğunda ya da genel olarak halkta korku yaratmak suretiyle; bir halkı tehdit altında tutmak, bir hükümeti veya uluslararası bir örgütü, bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamak maksadıyla, sivillere yönelik olanlar dâhil olmak üzere öldürmek ya da ağır şekilde yaralamak kastıyla işlenen fiiller ve rehin alma eylemleridir” (Çaycı, 2006:66).

Ayrıca bu çerçevede, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve yürürlükte olan “Terörizm Mevzuatı” da, dokuz bölüm içermektedir. Bunlar:

- **1963:** Uçaktaki Saldırıları İle İlgili Mevzuat;
- **1970:** Uçak Kaçırma İle İlgili Mevzuat;
- **1971:** Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1973:** Diplomatlar Gibi Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi İle İlgili Mevzuat;
- **1979:** Rehineler İle İlgili Mevzuat;
- **1988:** Sivil Havacılığa Hizmet Eden Hava Limanlarının Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1988:** Kıta Sahanelığında Yer Alan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1991:** Plastik Patlayıcıların Daha Kolay Denetlenebilmesi İçin Kimyasal İşaretlenmesi İle İlgili Mevzuat ve
- **1997:** Terörist Bombalamaların Bastırılması İle İlgili Mevzuattır (Karacasulu ve Ovalı, 2009:51–52).

Milletler Cemiyeti de, 16 Kasım 1937 tarihli “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Milletlerarası Sözleşme” ile “terörizm”in ve “terör eylemleri”nin tanımını, şu şekilde yapmıştır. “İsteyerek ya da planlayarak, bir devlete yöneltilen ve belli kişilerin, grupların ya da kamuoyunun zihninde dehşet yaratmayı amaçlayan eylemler, terör eylemleridir.” şeklinde tanımı yapılmıştır. Ancak; “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Milletlerarası Sözleşme”, 26

devlet tarafından imzalanmış olmasına rağmen sadece 1941 yılında Hindistan Dominyonu (Bozkurt ve Kanat, 2007:16) tarafından onaylanmış ve hiçbir zaman yürürlüğe girmemiştir.

12.04.1991 Tarih ve 3713 Sayılı “Terörle Mücadele Kanunu” ise, terörü şöyle tanımlamaktadır. “Terör; baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme ya da tehdit yöntemlerinden biriyle; Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak ya da yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ya da genel sağlığı bozmak amacıyla, örgüte mensup kişi ve kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.” (12.04.1991 tarih ve 3713 Kanun No’lu Terörle Mücadele Kanunu)

Yasadışı birçok terörist grubun ancak korku ve moral yıpranmasıyla bir arada tutulabileceği, bu anlamda dört üyeyi bir arada tutmaya ikna etmek, ancak beşinci üyeyi öldürmekle mümkün olacağı düşüncesinden hareketle, beşinci üyeyi muhbir olarak suçlamak suretiyle öldürülmesi ve böylelikle bütün üyelerin kanla birbirine bağlanabileceği düşünülür ve bu şekilde hareket edilir (İlhan, 1998:11). Bu teknik, şüphesiz ki bugün çeşitli terör gruplarınca da kullanılmaktadır. Bu gruplarda, özellikle kadın militanlar, sürekli olarak tecavüze uğramaktadır. Diğer militanlar da, böylesi bir cinsel sapıklık çerçevesinde, ortak harekete taraf olmaya zorlanırlar. Bunun temel nedeni, moral refleksleri uyuşturmak ve militanları gelecek eylemlere hazırlamaktır. Bu teori göstermektedir ki; kadın ya da erkek, insan kişiliğinin moral unsurlarını uzun süre muhafaza eden kişilerin, etkili birer terörist olamayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Terörizm, “Disasters: Terrorism” adlı kitabında, “What is Terrorism?” başlığı altında Ann Weil tarafından da şu şekilde tanımlanmıştır: “Terörizm; rastgele seçilmiş ya da sembolik değeri olan kurbanların, şiddetin aracı olarak seçildikleri bir savaş yöntemidir. Bu araçsal kurbanların kurbanlaştırılmaları, mensup oldukları grup ya da sınıf içerisindeki yerlerine bağlıdır. Böylece, söz konusu grup ya da sınıfa mensup olan diğer bireyler de, kronik bir terör korkusunun içine itilmiş olurlar” (Weil, 2004:6). Terörizmi, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı olarak tanımlayan Paul Wilkinson da, siyasal

terörizmi; “İhtilalci Terörizm, Yarı – İhtilalci Terörizm ve Bastırıcı Terörizm” olmak üzere, üç grupta incelemektedir. İhtilalci ve Yarı İhtilalci Terörizm mevcut siyasal sistemde bazı değişiklikler yapmakla ya da hükümetlerin politikalarını etkilemekle sınırlı terörizmi ifade etmektedir. Bastırıcı Terörizm ise mevcut otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terörizmi ifade etmektedir (Özdağ ve Öztürk, 2000:4).

Terör ve terörizm kavramlarıyla birlikte, mutlaka “terörist” kavramının da açıklığa kavuşturulması faydalı olacaktır. Bu anlamda terörist, genellikle terör eylemlerinde bulunan kişi, kişiler ya da kurumlar olarak tanımlamak mümkündür (Çınar, 1997:197). Teröristler ünvanı sever. Kendisine verilecek cazip bir sıfatla, çoğunlukla hayal dahi edemediği bir özelliğe kavuşturulmuş olur; devrimci, mücahid, eylemci, özgürlük savaşçısı ve gerilla gibi isimlerden büyük kıvanç duyan kişilerdir (Taşgın, 2004:123).

Odera Oruka’ya göre “terörist”; bir başkasına tam olarak boyun eğdirmek ya da onu tamamen yok etmek için tehdit veya şiddete başvurandır. Ancak buna rağmen Oruka, teröristin ille de yasadışı olması gerekmez, demektedir. Çünkü terörist, başkalarını itaate zorlamak ya da yok etmek için, hukuktan da yararlanabilir ki, pek çok teröristin de yaptığı aslında budur (Güzel, 2002:363). Mesela Adolf Hitler, insanları terörize etmek için, hukuku kullanmıştır ya da Afrika’daki beyaz azınlık rejimleri, yurttaşlarının büyük çoğunluğunu denetim altında tutmak için, yine hukuku kullanmaktadırlar.

Terör kelimesi dilimizde yaygın bir yanlış kullanımla anarşist, militan, eylemci, gerilla gibi kelimeler ile tanımlanmaktadır (Avşar, 2002:115). Terör eylemi yapan teröristler kendini gerilla, özgürlük savaşçısı, eylemci, militan ve anarşist olarak tanımlar. Ancak gerillalar terörist değildir. Gerillalar sivillere karşı değil askeri birliklere karşı savaşan düzensiz savaşçılardır. Özgürlük savaşçıları da teröristler gibi masum insanları, farklı etnik köken ya da dini inanişaya sahip olan insanları hedef olarak seçmez (Çınar, 1997:213).

Terörizmi finanse eden yasadışı kaynaklar; sahtekârlıktan hırsızlığa, adam kaçırmaktan dolandırıcılığa kadar uzanan geniş bir yasadışı faaliyet neticesinde oluşmaktadır. Bu anlamda, terörist gruplara finansman sağladıkları gerekçesiyle tutuklanan kişilerin çoğunluğunun, sahtekârlık ve dolandırıcılık işlerine karıştıkları

bilinmektedir. Teröristler, aldıkları yöntemli eğitimin ve ağır silahların yanında; güçlü patronların güvencesini de alarak var olmaya çalışmaktadırlar (Sterling, 1981:9).

İhsan Bal, konuyla ilgili olarak şöyle demektedir; “Bilmekteyiz ki, terörün en önemli aracı ve terörist olmaya giden yolun başı, ortası ve sonu, mutlaka propagandaya dayalı beyin yıkamadır. Propagandaya aracılık edecek ve zenginlik katacak malzeme ne kadar çok ise, terörist üretmek de o kadar kolaylaşacaktır” (Bal, 2006:41).

Tüm bu tanımlamaların yanında Fransız düşünürü Jean – Marie Domenach, şöyle demektedir; “Terör, her şeyden önce başkalarının savaşıdır ve eğer savaş, bizim savaşımız değilse, ancak o zaman buna terör deriz” (Monteil, 1995:19). Netice itibariyle Domenach, bu ifadesiyle şunu belirtmektedir; Terörizm, özellikle günümüz itibariyle bir adaletsizlik işareti ya da bozulma belirtisi veya manasız ölümlerin habercisi olarak karşımıza çıkabilir. Ancak bu durumdan uzak durabilmek, yine de devletlerin iradesine bağlıdır.

Mahir Kaynak da, terörün geldiği noktayı şöyle ifade etmektedir: “Terör, bütün dünyada, siyaseti yönlendirme işlevini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak eylemlerin uygulama biçimi, ilginç bir eğilim sergilemektedir. Hedef ne kadar önemli ve sonuçları ne kadar çarpıcı ise, eylemler o kadar basitleşmektedir ve çok daha sıradan kimseler tarafından gerçekleştirilmektedir” (Kaynak, 1999:51).

1.1.1 Terörizm Kavramının Tanımlanmasındaki Zorluklar

Terörizm kavramının tanımlanmasında ortaya çıkan temel sorunlar, genel olarak dilbilimsel olarak yapılan tanımlamadan dolayı değil; terörizmin siyasal, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, felsefi, etiksel ve uluslararası boyutları bulunan karmaşık niteliği ve sübjektif doğasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bilinmektedir ki terörizm, demokrasiler için en önemli tehdit unsurlarından birisidir. İdeolojisi, motivasyonu ve eylemleri zaman ve mekâna göre değişiklik göstermekle birlikte, terörizm, tarihin her döneminde devlet için ciddi bir sorun teşkil etmiştir ve etmektedir.

Bugün itibariyle uluslararası toplumun, terörizmin bir suç olarak kabul edilmesi gerektiği üzerinde genel bir uzlaşmaya varmış olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda da artık birçok devlet, terörizmle mücadele konusunda işbirliği yapmanın hayati bir önem taşıdığına farkındadır. Ancak bununla birlikte, söz konusu işbirliği için

gerekli olan koordinasyon noktası da, mutlaka ki son derece güç bir yapıyı ifade etmektedir (Beşe, 2002:31).

Özellikle küresel etkilere sahip olduğu düşünülen saldırıların, böylesi bir koordinasyon noktasına dikkat çektiğini söylemek de mümkündür. Örneğin 11 Eylül terörist saldırıları, yalnız uluslararası toplumun terörizmle mücadele çabalarının gelişimi bakımından değil, aynı zamanda genel olarak Uluslararası Hukuk'un gelişimi açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü 11 Eylül süreci, devlet merkezli bir hukuk olan Uluslararası Hukuku, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen eylemlerle etkili bir biçimde ilgilenmek durumunda bırakmış ve bu alanda farklı metodolojik yaklaşımların geliştirilmesine neden olmuştur (Taşdemir, 2006:6). Sonuç olarak terörizm, hukukun uygulanması bakımından barış zamanı kullanılan çarelerle üstesinden gelinmesi gereken bir barış zamanı sorunudur.

Noam Chomsky'e göre de, "terörizm" kavramının sınırlarının tam olarak çizilmiş olması söz konusu değildir. Bu anlamda Chomsky'e göre, öncelikle "terörizm" ile "saldırganlık" kavramları arasındaki sınırın belirlenmesi gerekir. Çünkü herhangi bir uluslararası şiddet ediminde, saldırganlık suçlaması kabul edilmiyorsa, eylemi "küçük çaplı bir terör suçu" olarak değerlendirmek gerekir. Bunun yanında yine Chomsky'e göre, "terörizm" ile "misilleme" ve "meşru direniş" kavramları arasındaki ayrımında tam olarak ortaya konulmuş olması söz konusu olmamıştır ki; (Chomsky, 2002: 220) bu durum dolayısıyla var olan kavram karmaşası, günümüz itibariyle halen "terör" ve "terörizm" kavramlarına ilişkin tam ve yetkin bir tanımlamanın yapılamamış olmasına neden olmaktadır.

1.1.2. Tanımlama Sorununun Siyasi Ve Hukuki Nedenleri

Terör tanımında anlaşamama, terörü yasaklayan genel bir uluslararası anlaşmanın hazırlanmasını engelleyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle uluslararası hukukta, terörü tümünden yasaklayan kapsayıcı küresel bir anlaşma yapmak henüz mümkün olamamıştır. Uluslararası hukukta, ancak bazı spesifik terör eylemlerini yasaklayan ve onlarla mücadele eden anlaşmalar bulunmaktadır. Birçok anlaşma, terörizmi önlemeye yönelik düzenlemeler yapmışsa da, hiçbiri terörü tanımlamamıştır (Kaya, 2005:9).

Ancak, tüm bunların yanında, uluslararası toplumun terörizm hakkında genel kabul görmüş bir tanıma ulaşamamış olması, terörizm kavramının tanımlanamaz olduğu anlamında algılanmamalıdır. Neticede bulunan bu aşama, terörizm kavramının kendisinden değil, terör ve terörizm kavramlarının; siyasi, hukuki, sosyolojik, felsefi ve uluslararası boyutlara sahip, karmaşık ve sübjektif bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Terörizm kavramının tanımlanmasındaki ilk sorun, devletlerin siyasi sistemlerindeki farklılıklar nedeniyle, söz konusu kavrama, değişik şekillerde yaklaşılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda her devlet, terörizmi tanımlama konusundaki hukuki ve politik yetkisini, kendi iç ve dış ilişkileri bağlamında muhafaza etmektedir. Bu da neticede yapılan tanımlarda, devletlerin siyasi ve ideolojik yaklaşımlarına göre farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Topal, 2005:13). Bu doğrultuda devletler, politik görüşlerini benimsedikleri grupların eylemlerini ve mensuplarını, olumlu bir şekilde değerlendirme yoluna giderek, bu yöndeki çabaları da, meşru bir mücadele olarak nitelendirme eğilimine sahiptirler. Bunun tam tersi anlamda da, benimsemedikleri grup veya kişiler için “terörist”, yaptıkları eylemler için de “terörizm” nitelendirmesini kullanmayı tercih etmektedirler.

Bu çerçevede düşünüldüğünde, gerek ideolojik farklılıklar ve gerekse politik kaygılarla terörizme yönelik farklı yaklaşımlarda bulunulması, bir tarafın meşru direniş hareketi olarak görülen mücadelenin, diğer bir taraftan da, terörist bir eylem olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır.

Terörizm kavramı içerisinde en önemli karmaşa, terörist ile özgürlük savaşçısı terimleri arasında görülmekte ve bu iki kavram objektif olarak değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla bir kesime göre terör olan bir oluşum, başka bir kesime göre kurtuluş hareketi veya hak arama, haksızlıkla mücadele hareketi olarak kabul edildiği görülmektedir (Dilmaç, 1997:49).

Örneğin ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yaşanan olaylar için de benzer şekilde değerlendirmeler yapılmıştır. PKK’ nın ortaya koyduğu kanlı terör faaliyetleri ve eylemleri, zaman zaman bazı ülkelerin devlet adamlarına kadar yansıyan, kurum ve kuruluşların açıkça sergilediği kanaat ve tavırları ile, PKK terörüne, özgürlük ve var olma mücadelesi veren bir milletin kavgası şeklinde yaklaşımları gözlenmektedir

(Dilmaç, 1997:50). Yine Çeçenistan'ın mücadelesi, Rusya tarafından terör olarak nitelendirilirken, ülkemiz açısından ise etnik, dinsel, tarihsel nedenlerle bazı kesimler tarafından desteklenmektedir (Tacar, 1999:30).

Ancak sonuçta özgürlük adına savaşılan herkesin, terörist olarak algılanmaması gerektiğinden bahsetmek de söz konusu olmamalıdır. Çünkü terör, gerçekleştirilme sebepleri dolayısıyla değil, neticesinde bireylere verdiği zararlar açısından olumsuz bir süreç olarak zaten addedilmektedir (Topal, 2005:15). Zira, her bakış açısının, kendi bünyesi doğrultusunda temel almış olduğu farklı doğrular söz konusudur ki; bu durumda da “zaten herkes kendisine göre haklı” gibi yanlış bir yol gösterici kabul edilmiş olacaktır. Bu anlamda terörizm, hiçbir sebebin “haklı” olarak kabul edilemeyeceği ya da mazur görülemeyeceği bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani terörizm, hizmet ettiği amaçlarla değil, ortaya koyduğu eylemlerle ele alınması ya da tanımlanması gereken bir niteliğe sahiptir.

“Terörist eylemin, hangi amaca yönelik olduğu ya da teröristleri harekete geçiren saik, söz konusu eylemin suç vasfını değiştirmez”, ifadesi doğrultusunda, durumun hukuki boyutunu ya da desteğini de ortaya koyabilmek mümkündür. Ancak buna rağmen bazı devletlerin, terörizmin nedenleri ve teröristleri harekete geçiren politik itici gücün, tanımlama sorunu ile bağlantılı olarak düşünülmesi gerektiğini savunduklarını görmek mümkündür. Örneğin, Suriye ve Libya'ya göre, şahsi bir kazanç ya da heves amacıyla gerçekleştirilen bireysel eylemler, terörizm olarak kabul edilirken; özellikle sömürgeciliğe karşı ve bağımsızlığa ulaşmak için gerçekleştirilen politik amaçlı eylemler, terörizmin tanımının dışında kalmakta ve haklı nitelikteki meşru müdafaa önlemlerini oluşturmaktadır.

Ancak terör eylemi, hangi sebebe dayanırsa dayansın, korkutma, sindirme, öldürme veya işkenceyle neticelenmektedir. Bu konu ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu da, aldığı bir kararda, terörizmin bütün uygulamalarını, yöntemlerini ve eylemlerini; nerede, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, cezai nitelikte bir suç olarak nitelendirmiş ve kınamıştır (Topal, 2005:16). Konuyu, terörizmin ulusal sınırları aşan etki, boyutları ve dolayısıyla uluslararası hukuk çerçevesinde ele aldığımızda; uluslararası hukukun terörizmin

önlenmesinde, beklenenin aksine, genel olarak sınırlı bir rol oynadığı ve oldukça yetersiz kaldığı iddia edilmektedir.

Uluslararası hukuk çerçevesinde, terörizmin değerlendirilmesini zorlaştıran bir başka nokta da, “Self Determinasyon (Kendi Geleceğini Tayin Etme Hakkı) ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri” görülmektedir. Bu konuda, 1970’li ve 1980’li yıllarda Birleşmiş Milletler genel kabul gören bir tanım yapmaya çalışmış; ancak görüş farklılıkları bir sonuca varılmasını engellemiştir. Çünkü terörizm, yıllarca bağımsızlık mücadeleleri ile eş anlamlı görülmüş ve terörist eylemler, özgürlük mücadelesi veren gruplar tarafından, politik ve ideolojik stratejilerinin bir parçası olarak sık sık kullanılır hale gelmiştir. Bu anlamda ilk kez 20. yüzyılın başlarında, Orta Avrupa ve Balkanlar’da, Makedonya Gizli Devrimci Örgütü ve Sırp Birliği, “self determinasyon” (Topal, 2005:17) haklarını kullandıklarını ileri sürerek, terörizme başvurmuşlardır.

Bütün bu olumsuz fikirlere ve karşıtlıklara rağmen, uluslararası hukuk ve terörizm uzmanlarının büyük bir çoğunluğu, uluslararası hukukun, terörizm probleminin kontrol edilmesinde, son derece önemli olduğunu savunmaktadırlar. Çünkü terörizmle mücadelenin en önemli araçlarından birisi, hiç kuşku yok ki ulusal ve uluslararası hukuktur. Bu anlamda hukuk; suç olan eylemi kontrol etmenin, şiddeti bastırmanın ve anlaşmazlıkları çözenin en önemli aracıdır. Fakat hükümetlerin, problemlerin çözümlenmesi yönünde, siyasal bir istekleri ve teşebbüsleri olmadığı sürece, hukuk da elbette mutlak bir çözüm getiremeyecektir. Bu çerçevede de, uluslararası hukukun terörizm konusunda, ulusal hukukun terörizm ve adi suçlar konusundaki etkisinin üzerinde olabileceğini beklemek makul olmayacaktır.

1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi

Terörizm, yeni ve modern bir fenomen değildir. Bu anlamda, siyasi düzeni yıkmak ve geniş bir izleyici kitlesini etkilemek adına tasarlanan, iyi düşünülmüş ve kasıtlı terör eylemlerine, tarihin kaydetmiş olduğu süreç içerisinde, pek çok toplumda rastlamak mümkündür. Ancak bu konuda sistematik ve ayrıntılı bir tarihçe ortaya koymak oldukça güçtür. Çünkü bazı terör örgütleri hakkında yeteri kadar bilgi olmasına rağmen, bazı örgütler hakkında çok az ya da yok denecek kadar az bilgi bulunmaktadır (Özerkmen, 2004:17).

Terörizm, ortaya çıktığı ilk günden itibaren günümüze gelinceye kadar, içeriğini aynen korumuş bir kavram değildir. Bu anlamda toplumsal ve bireysel değişimler, terörizmin amacını, yöntemlerini ve aktörlerini de değiştirmiştir. Hatta bir dönem bu süreç içerisinde birçok kavram, bugün kullanıldığı gibi olumsuz bir manada değil, Fransız İhtilali çerçevesinde düşünüldüğünde, olumlu manada da kullanılmıştır (Bozkurt ve Kanat, 2007:40). 1789 Fransız ihtilalinden sonra Mart 1793- Temmuz 1794 tarihleri arasındaki dönem terör rejimi olarak belirtilmiş ve terör, doğru ve mutlak olduğuna inanılan bir fikri insanlara zorla benimsetme, bu amaçla şiddet kullanma hareketi olarak tanımlanmıştır (Çakmak, 2004:206). Bu çerçevede, kavramın bugün ulaştığı noktayı kavrayıp tanım çerçevesini doğru çizebilmek ve uygun karşı önlemler alabilmek için, kavramı tarihsel süreç içerisinde incelememiz oldukça önemlidir.

Bugün anladığımız terörizm, Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan bir kavram olarak kabul edilse de terör, aslında insanlık tarihi ile yaşıt bir olgu olarak, tarihin her döneminde, farklı şekillerde de olsa karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda da bir bakıma terörizm, insanoğlunun yarattığı bir kavram olduğuna göre, ortaya çıkmasını da diğer insana özgü kavramlarda olduğu gibi, insanoğlunun var oluşuna kadar dayandırmamız mümkündür (Kongar, 2007:77). Terör kavramı ilk insan Hz. Adem' e kadar uzanan eski bir gelenektir. Musevilik inancında Tevrat' taki anlatıma göre Kabil'in Allaha verdiği sunağın değersiz bulunması ve kardeşi Habil'in verdiği sunağın kabulü karşısında, Kabil'in kıskançlık krizi ile kardeşi Habil'i öldürmesi ilk terör hareketi olarak bilinmektedir (Caşın, 2008:224). Bu bağlamda diyebiliriz ki, terörizmin kökleri ilk insana kadar uzanmaktadır.

Bu çerçevede terörizme ilişkin olarak, Roma İmparatorluğu'nda karşımıza çıkan, diktatörlük rejimini değiştirmek ve Cumhuriyeti kurmak adına girişilen “bireysel terör olayı” (Marcus Iunius Brutus ve arkadaşlarının, Julius Sezar'ı öldürmeleri), (Kongar, 2007:77) İmparatorluğu derinden sarsmış ve uzun yıllar kendi aralarında savaşan ünlü komutanlar dolayısıyla, ciddi sarsıntılar yaşanmış, ama rejim ya da düzen tüm bunlara rağmen değiştirilememiştir.

Tarihin ilk terör örgütü olarak nitelendirilenlerden biri de, M.Ö. 73 – 76 yılları arasında varyet gösteren “Sicariilerdir (Bal, 2003:96). Bu hareket, Ortadoğu'da bugünkü İsrail'de başlamıştır. Dini bir temele sahip olan bu örgütün üyeleri, genelde

geri kalmış bölgelerden gelen erkeklerden oluşmaktaydı. Sicariiler, öldürmek istedikleri hasımlarına gündüz saatlerinde ve insanların kalabalık olduğu yerlerde saldırmaktaydılar. Saldıran kişi hasmına, elbisesinin altına sakladığı kısa kılıçla saldırdıktan sonra, kalabalığa karışıp kaybolmaktaydı. Sicariilerin kullandıkları bu kısa kılıca,“sica” denilmekteydi ki, bu nedenle örgütün adı da “Sicariiler” (Altuğ, 1995:27) olmuştur. Romalılara karşı mücadele eden Sicariiler, büyük rahip Ananias’ ın evini aynı zamanda Herodian rahiplerinin manastırlarını yok etmişler, faizcilerin senetlerini imha etme ve borçların geriye alınmasını önleme isteğiyle devlet arşivlerini yakmışlardır. Bununla birlikte Sicariiler, hahamlık belgelerini, hububat ambarlarını yakmış ve Kudüs’ün su kanallarını yıkmış bir terörist grup olarak tarihteki yerlerini almışlardır (Tedhişçilik (Terörizm), 1977:5).

Terör, İslam tarihinde de oldukça geniş bir etkiye sahip bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Halife Hz. Ömer, üçüncü Halife Hz. Osman ve dördüncü Halife Hz. Ali de, terör kurbanı olarak tarihteki yerlerini almış isimlerdir. Özellikle Hz. Ali’nin öldürülmesi, İslam dininin Sünni, Şii ve Harici olarak üç büyük mezhebe ayrılmasına neden olmuş ve pek çok kanlı olayın da temelini oluşturmuştur (Kongar, 2007:78). Ayrıca Selçuklu sultanı Alparslan’ın ve Osmanlı Padişahı I. Murat’ın öldürülmeleri, başlarında buldukları ülkelerdeki rejimleri ve olayların genel gelişmelerini etkilemeyen terör eylemleri arasında gösterilmektedir. Netice itibariyle bu olaydan yüzlerce yıl sonra da olsa, Laik Türkiye Cumhuriyeti’nde, hala mezhep ayrımcılığına dayanan cinayetler işlenmektedir (Bozkurt ve Kanat, 2007:42).

Fakat bugün bildiğimiz anlamdaki terörizme daha yakın bir şekilde, tarihte şiddeti, bir siyasi baskı aracı olarak kullanan ve din motifli siyasal terörü kurumsallaştıran ilk kişi olarak, Hasan Sabbah’ı kabul etmemiz mümkündür (Özerkmen, 2004:18). Sabbah’ın liderliğinde, 11. yüzyılda ortaya çıkan “Haşhaşii’ler”, İsmailiye mezhebinin bir kolu olup, 13. yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılmışlardır. Haşhaşii sözcüğü, “haşhaş çiğneyen” ya da “haşhaş bağımlısı” anlamına gelmektedir. Bu anlamda, İngilizce’deki “assassion (suikast)” sözcüğü de, bu sözcükten türemiştir. Katil, sinsice ve haince adam öldüren anlamına gelen Assassion, Avrupa dillerinin çoğunda ortak kelime olarak kullanılmaktadır (Lewis, 1995:2). Bu kelime, o dönemde “kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere, dini düşmanlarının

arasında terör uygulayarak, cinayet işlemek üzere siyasi ve ruhani liderlerince görevlendirilen gizli bir grup Müslüman'ı" nitelemek için kullanılmıştır.

Ortaçağ'ın başlarına gelindiğinde ise; bireysel değil de, örgüt halindeki terörizme daha çok rastlanır olmuştur. 16. yüzyıldan 18. yüzyılın sonlarına kadar, korsanlar, çeşitli Avrupalı donanmalar tarafından, sadece yıkım ve yağma amacı ile değil, aynı zamanda devletlerin belli dış politika amaçlarını gerçekleştirmek için denizleri terörize etmek maksadı ile kullanılmışlardır. Bu noktada Ortaçağ, bilhassa Avrupa'da feodal devletlerin ve dinin halk üzerinde otorite kurmak amacı ile uyguladıkları devlet terörünün acımasızlığına şahit olmuştur. Bununla birlikte, çağın sonlarına doğru aydınlanmanın ortaya çıkardığı hoşgörü ve anlayış ortamı, bu çağda uygulanan terörün de hafiflemesine neden olmuştur.

Endüstri Devrimi ile meydana gelen kapsamlı sosyo-ekonomik değişiklikler de, Marksizm ve Komünizm gibi yeni ideolojilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönemde terörizm, "ihtilalci ve devlet karşıtı" bir anlam kazanmış ve Birinci Dünya Savaşı öncesi döneme kadar da, bu anlamını muhafaza etmiştir (Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 1985:156).

Avrupa'da da, 1970 yılından 1981 yılına kadar, yaklaşık olarak 1.464 kişinin öldürüldüğü, yaralandığı ve hemen hemen 500 milyon ABD Doları maddi zararlar sonuçlanan, yaklaşık 3.851 iç ve uluslararası terör faaliyeti meydana gelmiştir. Bu dönem içerisinde teröristler; hükümet binalarına, karakollara, restoranlara, otellere, bankalara, süpermarketlere, alışveriş merkezlerine, petrol boru hatlarına, rafinerilere, tren istasyonlarına, hava yolları terminallerine, jet uçaklarına, yayın istasyonlarına, bilgisayar ve bilgi merkezlerine ve elektrik santrallerine saldırılarda bulunmuşlardır (Güzel, 2002:210). Bunun haricinde, Avrupa'da yaşanan terör olaylarına ilişkin ayrıntılı bilgi, "AB ve Terörle Mücadele Politikası'ndaki Dönüşüm Süreci" başlıklı Üçüncü Bölümümüz içerisinde yer alan, "Terörün Avrupa'daki Tarihi" alt başlığı altında yer verilecektir.

Demokratik toplumlarda faaliyet göstermekte olan teröristler, ideolojik renkleri ne olursa olsun, hüküm süren yönetime şiddetle karşı olan, liberal demokratik değerler dolayısıyla yabancılaşmış ve çaresiz insanlar olarak nitelendirilmişlerdir. Çünkü liberal toplumlar, yapıları gereği, liberal yapılanmalar lehinde ezici çoğunlukları içermektedir

(Güzel, 2002:177–178). Bu noktada da, liberal demokratik devletin meşruluğuna ilişkin giderek artan halk uzlaşması paradoksu, muhtemelen bu durumun aşırı derecede karşısında olan azınlıklar aracılığıyla, içeriden gelen çaresiz bir meydan okuma şeklinde terörizmi doğurmuştur.

Terörün genellikle tek başına, diktatörlüklerin ya da demokrasilerin devrilmesini sağlamakta etkili bir silah olmadığına ilişkin, oldukça fazla tarihsel kanıt söz konusudur. Terörizmin kapsamlı siyasi değişiklikler yapılmasında önemli rol oynadığı nadir durumlardan birisi, yabancı yönetime karşı Kıbrıs'taki EOKA kampanyası ve Irgun ve Stern'in, terörist kampanyalarının ardından Filistin Mandası'nın sona ermesi durumundaki gibi, (Güzel, 2002:147) belli sömürgelerin bağımsızlık mücadelelerinde görülmüştür. Bu nadir örneklerde bile, terörizmi çok daha güçlü bir silah haline getiren, özel durumların varlığından söz etmek gerekir.

Bilindiği gibi terörizm, özellikle günümüz itibariyle, ideolojilerin hizmetindedir ya da öyle olduğu düşünülse istenmektedir. Bu çerçevede terör örgütlerinin geneli, özellikle 1970'li yıllarda Marksist söylemler doğrultusunda ortaya çıkmış ve kendilerini devrimci, anti – emperyalist hareketin bir parçası olarak tanımlamışlardır. Örneğin; Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), 1968 yılında ortaya çıkmış ve faaliyetlerini 1998 yılına kadar sürdürmüştür. Aynı şekilde Kızıl Tugaylar da, 1969 yılında ortaya çıkmış ve 1982 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Türkiye karşıtı 17 Ekim İhtilalcı Örgütü de, (Başeren, 2008:4) 1975 yılında ortaya çıkmış ve halen de faaliyetlerine devam etmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'de, bu türden birçok örgütün mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür ve bu örgütlerin birçoğu bugün bile faaliyetlerini devam ettirmektedir. 1980'li yıllardan itibaren ise, aşırı sol kanadın Avrupa arenasını terk ederek, yerini aşırı sağ kanada bırakmış bulunduğunu söylemek mümkündür. Mesela özellikle Almanya'da, Neo–Nazi grupları ortaya çıkmıştır ki, bu grupların öncelikli hedefi, bilindiği gibi Türklere aittir. 1993 yılında Neo–Nazi grupları, Solingen'de Türklere ait bir evi kundaklayarak yakmış ve birçok vatandaşımızın ölümüne sebebiyet vermişlerdir.

Sonuç itibariyle terörizm ve terör sadece bugünün sorunu değildir. Bu anlamda bir olgu olarak terörizm, uygarlık tarihi kadar eskidir ve insanoğlunun siyasi

örgütlenmesine paralel olarak gelişmiştir. Bununla birlikte terörizm, 1789 Fransız Devrimi'ni izleyen 1793 Konvansiyon döneminde, ilk kez siyasal bir kavram haline gelmiştir ve bu dönemde terörizm, demokratik bir düzen tesis etme ve devrim değerlerini korumanın önemli bir aracı olarak kabul edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da terörizm; Asya, Afrika ve Orta Doğu'daki ulusal bağımsızlık hareketleri tarafından, mücadelelerde etkin bir araç olarak kullanılmıştır. 1980'li yıllarda da, örtülü bir savaş şekli olan devlet destekli terörizm ön plana çıkmış, 1990'larda da "narko-terörizm" ve "nükleer-terörizm" önem kazanmaya başlamıştır.

Yani terörizm, süper güçlerin birbirleriyle doğrudan savaşmalarının taşıdığı riskler nedeniyle mümkün olmaması, terörün "siyasi bir mücadele" aracı olarak görülmesine neden olmuştur. Taraflar terörü ve bölgesel savaşları, rakiplerini tehdit etmek için destekleseler de, iş her iki tarafın da çıkarlarını tehdit eden unsurlara gelince, işbirliği yapmaktan da kaçınmamışlardır.

1.3 . Terörizmin Amacı – Hedefleri Ve Nedenleri

Terör örgütlerinin amaçları genel anlamda farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, örgütlerin faaliyette buldukları ülkelere ve çıkış noktalarına göre çeşitlilik göstermektedir.

Bu doğrultuda bir terör kurbanı olan Siyaset Bilimci Ahmet Taner Kışlalı, terörizmin amacını şu şekilde ifade etmektedir.

Adi şiddet'te amaç bir varlığa zarar vermek y ada onu yok etmektir. Oysa terörist için, şiddet bir amaç değil araçtır. Örneğin sıradan bir katil, bir insanı ölmesini istediği için öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan ya da insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği doğrudan bir önem taşımaz. Bu nedendir ki; şiddetsiz terör olmaz, ama her şiddet de terör değildir. Atilla yayla'nın da altını çizdiği gibi, terör eylemlerinde psikolojik sonuçlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir. Terörizm hesaplı bir şiddettir. Amacı, olabildiğince çok insan öldürmek değil, kitlelerin eylemlerinden etkilenmesini sağlamaktır. Kitlelerin dehşete kapılmasını, bir umutsuzluk içinde teröristin isteklerine boyun eğmesinden başka çare olmadığı düşüncesini sağlamaktır (Kışlalı, 1998:37).

Terörizmin temel amacı, bir davaya ya da siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu "dikkat çekme", şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Bu anlamda, kitle iletişim araçlarının sağladığı imkânlardan da yararlanan terörizm, yarattığı korku ve dehşet ile bir bakıma

topluma; “Benden yana mısın, değil misin?”, “benden değilsen düşmanımısın”, “düşmanımısın hedefimsin”, “senin yaşama hakkın yok” şeklinde belirtilebilecek “taraf olma” çağrısında bulunmaktadır (Korkmaz, 1999:17). Bu çerçevede terörizm, insanların tarafsız olma özgürlüğünü de ellerinden alan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma maruz kalan bireylerin, zihinsel ve duygusal tercih hakları da ellerinden alınmaktadır. Şiddet ortamına çekilen veya çekilmeye çalışılan bu bireyler vasıtasıyla, toplumun bir karmaşa ortamına sürüklenmeye çalışıldığı da bir gerçektir.

Terörizmin benimsediği bir diğer amaç, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasal zaafalarını deşifre ederek, arkasındaki halk desteğini zayıflatmaktır. Bu amaca ulaşmak için de terör, toplumda var olan eşitsizliklerden, haksızlıklardan, dengesizliklerden, resmi makamların olumsuz uygulamalarından faydalanmaktadır. Sonrada bu olumsuzlukların sembolik fail ve kurumlarına saldırarak onlardan halk adına sözde intikam almaktadır (Korkmaz,1999: 18).

Terörizmin, bazı güçler tarafından birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamanın aracı olarak kullanıldığı dikkate alındığında, amaç oldukça farklılaşmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı; bir kazanım elde etmek maksadıyla, hedef alınan ülke ve toplumda, belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir. Bu anlamda, Türkiye gibi stratejik öneme sahip ülkelerin terör ortamında tutulmasında da, ülkemizi hedef olarak seçmiş devletler ve birtakım güçlerin çıkarları açısından zorunluluk bulunduğu ve terörün amacının da, sadece bu ortamın devamlılığını sağlamak olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Terörizmin amaçları farklı yazarlar tarafından şu şekilde de değerlendirilmektedir.

- **Şiddetin İdealize Edilmesi:** Şiddetin kasıtlı ve soğukkanlılıkla, diğer meşru eylemlerinin önüne geçilerek; doğal arzulanır bir eylem biçimi olarak idealize edilmesi ve entelektüel meşruluk kazandırılması.
- **Moral Değerlerin Reddi:** İnsanların moral değerlerine, kasıtlı olarak baskı uygulayarak, sistematik olarak bu duyguların körleştirilmesi.
- **Siyasetten Feragat:** Toplum sorunlarının çözümünde, çözüm yolu olarak siyasetin reddedilmesi.

- **Totalitarizmin Yüceltilmesi:** Aktif olarak, sistematik bir yapıda ve hedeflenen sonuç itibarıyla, totaliter nitelikli devletlerin yayılmasına yardım edilmesi.
- **Sistemin Yıkılması:** Hukuk Devleti anlayışına dayanan sistemleri yıkmayı arzulama.
- **Özgürlüğün Sömürülmesi:** Demokratik toplumların özgürlükçü yapısının sömürülmesi ve tehlikeye sokulması.
- **Demokrasinin Zayıflatılması:** Demokratik sivil toplumların kendisini savunma iradesini bitirmek (Baykal,1997:20,21).

Tüm bunların yanında, terörist yöntemlere başvuranların amaçları ve yapıları da oldukça farklılık arz edebilmektedir. Bu anlamda, günümüzde bağımsızlık mücadelesi verdiğini iddia eden grupların yanı sıra, anarşist, aşırı sol anlayışa sahip, devrimci ya da dini nitelikli değişik grupların da, terörist eylemlere başvurdukları görülmektedir. Bu tür grupların, kendilerini ifade edebilmek adına terörizmi bir mücadele yöntemi olarak benimsedikleri bilinmektedir. Bu bağlamda, her ne kadar temel çıkış noktaları ve söylemleri farklı olsa da, hemen hemen hepsinde terörizmin genel amaçlarına ulaşma hedefini görmek mümkündür. Neticede bu gruplar, terörizmin genel amaçları doğrultusunda, hedef toplumun; politik, ekonomik ve sosyal yapısını istikrarsızlaştırarak, değişmesini sağlamak ve bu çerçevede de daha fazla söz hakkına sahip olabilme arzusu içindedirler.

Ayrıca, terörist grupların menfaatlerini olumsuz etkileyen politikaların değiştirilmesi için, hedef devlet üzerinde kamuoyu baskısı sağlamak da amaçlanmaktadır. Ancak, propaganda aracı olarak başvurulduğu gözlenen terörist saldırıların amacının, her zaman politik olması da gerekmemektedir. Örneğin, din temelli anlayış doğrultusunda amaçlar belirleyen bir örgüt, belirli politik hedeflere yönelmekten ziyade, dini hedeflere yönelecektir. Bu anlamda, terörizmin ya da teröristlerin hedef aldıkları kitle içerisinde; hükümet görevlileri, iş adamları, yolcular, öğrenciler gibi, farklı kesimden kişiler de yer alabilmektedir. Neticede, terörist eylemi gerçekleştiren bu kişilerle, terörizm kurbanı kişiler arasında, doğrudan bağlar bulunmayabilir. Yani, terörizmde fail çoğu zaman kurbanı tanımaz ve mağdur da, her zaman tümüyle masumdur.

Bu bağlamda, terörist eylemler genellikle sivillere yönelik olmasına rağmen, insansız hedeflere de yönelmesi söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda, birçok yer

hedef alanında yer alabilirken, özellikle seslerini dünyaya duyurma ve hedef toplumda korku ortamı oluşturma bakımından, uçaklara karşı girişilen terörist eylemlerin, etkili bir yol olarak görüldüğünü ve varlığını devam ettirdiğini söylemek mümkündür.

Kamuoyunda, terörün uzun vadede görünen ve bilinen amacı, hedef aldığı siyasi rejimi devirmektir. Bu bakımdan, terörizmin iç içe geçmiş kısa vadeli hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz.

- Hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak için eylemlerde bulunmaktır. Bunun için halkın arasında devlete ihtiyaç duyulduğu anda devletin kendisine yardım edemeyeceğini, hatta devletin şahıslara işkence yaptığı ve kötü muamelede bulunduğu inancını yaymak için uğraş vermek,
- İç ve özellikle dış kamuoyunda davaların duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları ve haklı göstermeye çalıştıkları davaların üzerine çekmek,
- Halk üzerinde oluşturdukları korku ile, toplumun direnme gücünü kırarak, kendi davalarına karşı olumsuz tutumları ortadan kaldırmak ve kitleleri zorla da olsa itaat etmeye zorlamak,
- Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı, kitle desteği ve lojistik destek sağlamaktır (Dilmaç, 1997:41).

Terörizmi, yalnızca bir güvenlik sorunu olarak ele almak ve ona çözüm üretmeye çalışmak, yeterli değildir. Çünkü terörizm, bir güvenlik sorunu olmasının ötesinde; siyasi, ekonomik, sosyal veya kişisel sebeplere de dayanan bir süreç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda terörizm kitlelerin ideolojik olarak aşırı derecede şartlanmalarından; başta, kaynakların eşit olmayan bir şekilde paylaşılması sonucu oluşan ekonomik sıkıntıların ve daha da önemlisi, toplulukların dini ve etnik farklılıklarının sebep olduğu çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu noktada da ayrımcılık, eşitsizlik ve mahrumiyetin siyasi ve sosyal sonuçları, terörizmi besleyen temel unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörü ele alırken, terör eylemlerini ve terörist grupları oluşturan kişilerin genel mantık yapılarını, yaşadıkları çevreyi, ailelerini, ortak yönlerini, psikolojik yapılarında belirli bir bozukluk olup olmadığını ve onları bu eylemlere iten faktörlerin neler olduğunu da ele almak gerekir. Çünkü terörist eylem; bir toplumun değerlerine,

normlarına, menfaatlerine, beklentilerine, varlığına, bütünlüğüne ve bu bütünlüğün devamına ters düşen ve masum insanların öldürülmesine varıncaya kadar topluma zarar veren çeşitli faaliyetleri içine alan ilgili toplumda, devletin güç ve otoritesini zaafa uğratarak, o toplumu içten çökertme hedefine yönelik bir “sosyal sapma” davranışıdır.

Terörist, toplumun içinden çıkabilmekte ve yine o toplum adına, topluma ve onun oluşturduğu devlete karşı faaliyette bulunmaktadır. O halde teröristi harekete geçiren ya da kişileri terörist olmaya iten sebeplerin neler olduğunu, en doğru şekilde belirleyebilmek önemli olacaktır. Terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli değildir. Başka bir deyişle, terörü toplumun ekonomik ve sosyo – kültürel yapısından da ayırmamak gerekmektedir.

Bu çerçevede düşünüldüğünde, terörizmin temel nedenlerini, şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

- **Psikolojik Nedenler:**

İnsan doğası gereği farklı yetenek, beceri, zeka ve ilgilerle dünyaya gelir. Bu bakımdan insanlar birbirlerine benzemeyen, karmaşık bir varlıktır. Her insanın farklı özellikleri olduğu gibi psikolojik yapıları da farklı olacaktır. Genel anlamda sorunlarda bu psikolojik farklılıkların kabul edilip edilmemesi ve kişinin başarılı olup olmamasından kaynaklanmaktadır (Özerkmen, 2004:22).

Kendi içerisinde çatışma yaşayan, kendini gerçekleştirememiş, saygınlık kazanamamış, toplum tarafından da kabul görmeyen ve kendini gerçekleştirecek olumlu, yaratıcı, üretici yol ve yöntem bulamayan insanlar, ruhsal çatışmalarını, kaygılarını, korkularını, öfkelerini saldırgan davranışlarla şiddet eylemleriyle gidermeye çalışırlar (Caşın, 2008:290).

Kişisel becerisi, yetisi ya da yeteneği yetersiz olan insanlar, bireysel kişiliğinin anlamsızlığını ve değersizliğini gerekli gereksiz saldırı ve şiddet olaylarının içinde yer alarak, katı, sert ve saldırgan içerikli davranışları saygınlık simgesi olarak kabul ederler (Kongar, 2007:75). Bu tür sapkınlık içinde olan insanlar özellikle toplum tarafından engellendiklerini, ilgi sevgi ve saygı görmediklerini düşünürler. Bu olumsuz düşünceler içerisinde yaşayan birey, kendilerine kucak açan, değer veren ve onlara bir kimlik veren oluşumlara meyil ederler. Bu dinsel bir grup, siyasal bir parti ya da bir terör örgütü

olabilir. Bu tür insanlar kendilerine sahip çıktığını düşündüğü grubun en ateşli savunucusu, sahiplenicisi olurlar (Alkan, 2002:45). Çünkü kendilerini ezilmiş, horlanmış, yok sayılmış ve dışlanmış hisseden kitleler, bu tip oluşumlar içinde insan yerine konmanın, birey olarak özümsemenin etkisi altında özellikle terör örgütleri tarafından, mevcut örgütlerinin büyüklüğüne, yüceliğine ve ölümsüzlüğüne inandırılarak her türlü şiddet eylemlerinde kullanılmaktadırlar.

Bu çerçevede; arkadaş, akraba ilişkileri, hemşerilik, sosyal ve kültürel faaliyetler, din, mezhep, tarikat veya etnik köken farklılıkları ön plana çıkartılarak terör örgütlerinin içerisine çekilen militanlar, değerlerini, saygınlıklarını korumak için saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerinde bulunarak, bağlı oldukları alt kültüre şan, şeref ve üstünlük sağladıklarını sanıp, insan ve çevreyi yakıp yıkıp – yok etme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Alkan, 2002:157). Sonuç itibariyle; terör örgütlerinin eleman kaynağını, bu grupların içerisinde yer alan 15 – 25 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bu dönem psikoloji ve psikiyatri kaynaklarında geçiş dönemi olarak ifade edilmektedir (Caşın, 2008:290).

- **Sosyo – Kültürel Nedenler:**

Terörizm, çok boyutlu sosyal bir olay ve karmaşık sorunlar bütünüdür. Terörün sosyal bir olay olarak değerlendirilmesinde, toplumun değer yargıları, alışkanlıkları, gelenek ve göreneklerinin bütününe incelenerek bir yargıya ulaşılması mümkün olmaktadır. Bu anlamda toplumun değer yargıları, alışkanlıkları, gelenek ve görenekleri zaman içerisinde değişikliğe uğramakta ve bu değerler, çağın ihtiyaçlarına göre değişim göstermektedir (Caşın, 2008:286). Sosyal değerlerdeki bu hızlı değişimler, toplumda artan sapmalara ve uyuşmazlıklara sebep olabilmektedir. İşte terörün ortaya çıkması da, bu değişim döneminde yaşanan sıkıntı, buhran ve kaosların bireyleri etkileyerek, şiddet yanlılarını beslemesi ve şiddet yanlısı bu bireylerin de toplumu etkilemelerine neden olmaktadır (Alkan, 2002:44).

Kültürel değişimin sosyal yaşamda meydana getirdiği değişimlerin, toplumun genelini kapsayacak özellik taşıyaması ve değişimlerin çok hızlı olması sosyal dengenin bozulmasına ve bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal değerlerdeki değişim hangi ölçüde olursa olsun, toplumun genelini ilgilendiren ve sosyal bütünleşmenin temelini oluşturan değer yargılarıyla uzlaşmanın

sağlanması gerekmektedir. Toplum değerlerinin ana hatlarını oluşturan tarih, dil, örf ve adetler, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültür unsurları, ulusal karakterin sürekliliğini sağlamanın yanı sıra, farklı toplumların birbirlerinden ayrılmaması noktasında çok önemli bir unsur olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Toplumlara birleştiren tarih, dil, örf ve adetler, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültür unsurları arasındaki gelişmeci ve tekâmülcü (evrimci) bağın koparılması, toplulukta anormal davranışların görülmesi ile birlikte, bu anormal davranışlar da genellikle anarşi, şiddet ve sosyal çözülmeyi ortaya çıkartmaktadır (Caşın, 2008:286).

Özellikle günümüzde sanayi toplumlarının, oluşturduğu karmaşa, kişileri şiddete yönelten bir kuvvet oluşturmuştur. Şehirleşme ve göç olgularından kaynaklanan sosyal çalkantılar ve kültür değişimleri suçun artmasının yanı sıra şiddetin ve dolayısıyla şiddetle beslenen terörün de, artmasına sebep olmaktadır. Sosyal gelişme ile birlikte ortaya çıkan hızlı nüfus artışıyla toplumların niteliği değişmekte, toplum yaşantısına yeni kültür grupları eklenmektedir. Bu durum da yeni bunalımlara, kaynak teşkil etmektedir (Kongar,1994:222).

Ülkemiz, 1923 - 1950 yılları arasında, durgun bir sosyal yapıya sahipti. Ancak 1950' lilerden itibaren siyasi rejim değişikliği sonucunda, hızlı bir zirai makineleşme ve çarpık sanayileşmenin etkisiyle, köylerden büyük şehir merkezlerine geniş çapta göçler meydana gelmiştir. Bu göçlerin etkisiyle gecekondulaşma denilen bir takım yan kültür alanları oluşmuştur (Türkdoğan, 1985:122).

Sanayileşmenin etkisiyle köyden büyük şehirlere göç eden anadolu insanı, kültürel açıdan yabancılaşma çekmenin yanında, yoksulluktan kaynaklanan nedenlerle kendini çaresiz, sahipsiz ve yalnız hissetmektedir. Bu tür problemlerin uzun süre çözülememesi, terör örgütlerinin gecekondularda yaşayan insanlarımızın üzerinde etki alanı oluşturmasına neden olmaktadır. Bilindiği gibi insanlar kendilerine kucak açan, değer veren onlara bir kimlik veren oluşumlara meyil ederler. Bu dinsel bir grup, siyasal bir parti ya da bunların uzantısı bir terör örgütü olabilir. Kendilerini her yerde ezilmiş, horlanmış, yok sayılmış ve dışlanmış hisseden kitleler özellikle terör örgütünün planlı olarak yaptığı faaliyetler çerçevesinde insan yerine konmanın, birey olarak özümsemenin etkisiyle daha çok duygusal, daha az kontrollüdürler. Bu şekilde çözümsüzlük içerisinde olan grupların içine düştükleri boşluğu, terör örgütleri en iyi

şekilde doldurmaktadır (Alkan, 2002:45). Genel anlamda, toplumsal problemler teröre sebep olmamakta, fakat terör grupları bunları kullanarak taraftar bulmakta ve bu durumdan şikâyetçi olanları yanlarına alarak güçlenmektedir (Çınar, 1997:258).

Türkiye, terörizm belasından kurtulabilmek için, kültürel ve sosyal sorunlarını zaman geçirmeden çözüme kavuşturmalıdır. Yukarıda da açıkladığımız toplumsal sorunlar doğrudan terörün sebebi olarak görünmezken, sorunun uzun süre çözümlenememesi ve bu olumsuzluklar üzerinden örgüt mensuplarınınca yapılan propaganda faaliyetleri, terörün gelişmesine, güçlenmesine ve genç nüfusun eylemlerde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle terör örgütlerinin güçlenmesine yarayacak her türlü faaliyete karşı, savunma reflekslerini güçlendirmesi gerekmektedir.

- **Ekonomik Nedenler:**

Terörün meydana gelmesinde ve faaliyetlerini sürdürmesindeki en önemli etkenin ekonomik sebepler olduğu açıktır. Ekonomik sebepler özellikle Marksist yazarlar tarafından, her türlü eylemin nedenleri arasında sayılmıştır. Temel etken, siyasetin ekonomiyi mi yoksa ekonominin siyaseti mi yönlendirdiği konusundaki tartışmalardır. Marksist yazarlara göre, ekonomi temel yönlendiricidir. Buna karşılık liberal yazarlar siyasetin belirleyici olduğunu, hatta ekonomiyi de siyasetin belirlediğini ifade etmektedir (Çınar, 1997:256).

Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarla birlikte toplumdaki dengesiz gelir dağılımı, terör örgütleri tarafından propaganda malzemesi yapılarak, olabildiğince ve her fırsatta istismar edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle ailesinden ayrılarak büyük şehirlerde üniversite okumaya gelen genç öğrenci kitlesi, örgüt tarafından gelir dağılımındaki dengesizlikler malzeme yapılarak yapılan propagandalardan etkilenerek, terör örgütlerinin yürümesi içine girebilmektedir. Ülkemizde faaliyet yürüten terör örgütleri üzerinde yapılan araştırmalarda, örgüt mensuplarının genelde eğitim seviyesi düşük, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen bireyler olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi arttıkça örgüte katılım azalmaktadır. Bu durumun eğitim seviyesi düşük, çevresini, Türkiye ve dünyayı algılamada güçlükleri bulunanların PKK propagandasına daha açık olduğu, eğitim ve gelir düzeyi yüksek, modern topluma entegre olmuş kesimlerde ise fazla etkili olmadığı görülmektedir (Özönder, 1998:292).

Bu bağlamda, bölücü terör örgütü PKK itirafçısı Abdülkadir Aygan, sol örgütlerin yaptığı propagandanın kendisini etkilemesinin özel nedenlerini, 6. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi Başkanlığı'na verdiği savunma da şöyle ortaya koymaktadır:

- Geçimini ırgatlık ve amelelik yaparak zar zor sağlayan bir ailenin çocuğu olmam,
- Yurdumuzun diğer yörelerine nazaran geri kalmış olan ve kendine has bazı özellikleri bulunan Güneydoğu'lu olmam,
- Çocukluğumdan beri zaman zaman ailemden kopuk yaşamak zorunda kaldığımdan, kendimi boşlukta hissetmem, dini ve milli düşünce doğrultusunda eğitim alamamış olmam,
- Gençlik döneminin başlangıcında karşılaştığım sorunları ailemin yoksul olması nedeniyle çözememiş olmam,
- Aşırı duygusal ve arkadaşlığa büyük önem veren bir şahsiyete sahip olmam,
- 16–17 yaş döneminde olan her genç insanda olduğu gibi; bir arayış içerisinde olduğunu belirten Aygan;

Ailemin ekonomik durumunun çok zayıf olması dolayısıyla, çocukluğumda ve çocukluktan gençliğe geçiş döneminde sahip olmayı arzuladığım bir çok şeye sahip olamamıştım. Yaşıtlarım okul tatilinde keyfince eğlenirken, ben her yıl okul kapandıktan sonra ailemle birlikte Çukurova'ya göç ederek yazın kavurucu sıcağında pamuk tarlalarında ırgatlık yapıyordum. Hem çalışıp, hem okumak zorundaydım. İçerisinde bulunduğum durum fakirlik edebiyatını durmadan işleyenlerin propagandasından etkilenmeme ve onlara yaklaşmama neden oluyordu (Aygan,1987:101). diyerek açıklamaktadır.

Açıklanan bu sebeplerde göstermektedir ki ekonomik sebeplerin bir sonucu olan eğitimsizlik, tatmin edilememiş duygular ve işsizlik, terör ortamına zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin terör örgütü PKK ile verdiği mücadelenin maliyeti 300 milyar doları aşmaktadır. Dolayısıyla, teröre karşı en etkin mücadele yöntemi, silahlı mücadelenin yanında, terörün arka planını oluşturan, fakirliğin, cehaletin, gelir dağılımındaki dengesizliğin ve işsizliğin ortadan kaldırılarak toplumun refah düzeyinin yükseltilmesidir. Kaybedeceği bir işi ve aşısı olan insanlar bunları riske atmak istemeyeceklerdir (Alkan, 2002:41).

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, ekonomik sebepler terörün sebebi değil, terörün devam etmesinin sebepleridir. Ekonomik durumu zayıf olan devletlerde terör olmadığı gibi ekonomisi çok iyi olan bazı devletlerde de terör faaliyetleri mevcuttur.

1.4. Terörizmin Kullandığı Yöntemler

Bilinmesi gerekir ki terörle mücadelede özgün yapısı sebebiyle, genel politikayla uyumlu ayrı bir politika, özel strateji, özel taktikler ve özel yöntemler uygulanması gerekir. Çünkü teröristlerin de özel politikaları, özel stratejileri, özel taktikleri ve özel yöntemleri bulunmaktadır.

Bu çerçevede politika; hareket tarzını ifade etmektedir ve hangi amaca ulaşılacağını, hangi güç ve olanaklardan yararlanılacağını, hangi yol ve yöntemin benimseneceğini göstermektedir. Dolayısıyla her terörist grup; amacını, kullanacağı güçleri ve uygulayacağı yöntemi belirleyen, az ya da çok gelişmiş bir politikaya sahiptir. Terör grubunun politik düzeydeki bu hareket tarzının, kuralsız şiddet içeren stratejileri ve tek tek teröristlere doğru gelişen taktikleri bulunmaktadır. Terör grubu ya da grupları, bunları tam olarak belirlememiş olsalar da, düşünceleri her düzeyde söylemlerine ve eylemlerine yansıyacaktır.

Terör, silahlı mücadeleler içerisinde seçilmiş hareket tarzlarından sadece birisidir. Özellikle günümüzde şartların son derece gelişmiş olması, bu anlamda günümüz teröristini, aşağıdaki hareket tarzlarını ve yöntemlerini belirlemeye zorlamaktadır.

- Yaklaşık bütün terörist eylemler, dış örgütlerle ilişki içerisinde bulunma eğilimine sahiptirler. Bu şekilde de, uluslararası kuruluşlarda ifade edilme ve dünya kamuoyu önünde haklılık kazanma çabalarını ortaya koymaya çalışırlar.
- Terör, diğer silahlı mücadelelerden farklı ve özgün bir yapıya sahiptir. Ancak çoğu zaman, tek başına başarıya ulaşması mümkün olmayacağından; ayaklanmalar (Gayr-ı Nizami Harp ya da Düşük Yoğunlukta Çarpışma), sınırlı savaş (mekân, kuvvet ve zaman bakımından sınırlı) ya da genel savaşa dönüşüm olanaklarını aramaktadır.

- Terör, öncelikle bir güvenlik sorunudur. Ama bu onun, sadece bir güvenlik sorunu olarak algılanması gerektiği anlamına gelmemelidir. Aynı bakış açısının teröristler için de geçerli olabileceği göz önünde bulundurulursa; terör politikalarının da sosyal, ekonomik ve politik öğeleri içermesi ve bu konuyla ilgili sorunların çözümlenmesine dayanacağı açıkça anlaşılabilir.

- Terör, politikasına yön veren bir amaca dayanmak durumundadır. Bu anlamda da sol ideolojik amaçlı, sağ (ulusal, dini ya da ekonomik) ideolojik amaçlı ya da bölücü amaçlı her anlayışı temel almak suretiyle, ülkedeki karmaşayı destekleyici bir yol izleyecektir.

- Haricinde terörizm;
- Propaganda (devamlı ve her olanağı kullanarak),
- Protesto hareketleri,
- Resmi görevlileri kazanma ya da yıldırma,
- Devlet görevlileri arasından eleman kazanma ya da bu tür görevlere eleman yetiştirme,
- Dış destek sağlama (dış terör örgütlerinden ya da dış devletlerden),
- Örgütlü toplum kurumlarını ele geçirme ya da yeni örgütlü toplum kurumları oluşturma,
- Çevre halkına yardım etme,
- Adam kaçırma, öldürme, toplu katliam ya da tahrip gibi yöntemler kullanmak suretiyle, eylemler tertip edebilir (İlhan, 1998:63–64).

Terör; önce politik sonra sıra ile stratejik ve taktik düzeyde amaçlar, seçenekli hareket tarzları ve dayanak noktası oluşturabilecek ve yöntemlerini uygulamaya koymayı sağlayacak bir güce gereksinim duymaktadır. Neticede, önemli olan bu gücün kim ya da kimlerden meydana geldiğini saptayabilmektir.

21. yüzyılın, teknoloji ağırlıklı postmodern terörizm olgusuna en kolay adapte olabilecek olan grupların, dinsel argümanlı küresel terör örgütleri olduğu düşünülmektedir ki bu durum, yeni yüzyılın en kötü haberlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Çünkü saldırıların limitlerinin ve çökertici etkisinin oldukça yüksek olması beklenmektedir. Yani görünen o ki kendilerini “şeytanla savaşımlar” (Arıboğan, 2007:168) olarak nitelendiren bu gruplar, kötülerle ya da muhaliflerle savaşımlardan, daha kuralsız olacaklardır.

1.5. Terörizm Türleri

Terörizm; terörist eylemleri gerçekleştiren devlet ve devlet dışı aktörler, bireyler, yöneldiği amaçlar, saldırganların kapasiteleri ve kullandıkları yöntemler bakımından çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulabilirler. Ancak biz çalışmamızda; terörizme dair faaliyette bulunulan ve etkilenilen coğrafi alan, eylemleri gerçekleştirenlerin tabiiyeti, eylemlerin doğurduğu sonuçlar, somut amaçlar ve yabancı bir unsur içerip içermediği ölçütlerini temel alarak ulusal ve uluslararası terörizm şeklinde bir incelemede bulunacağız.

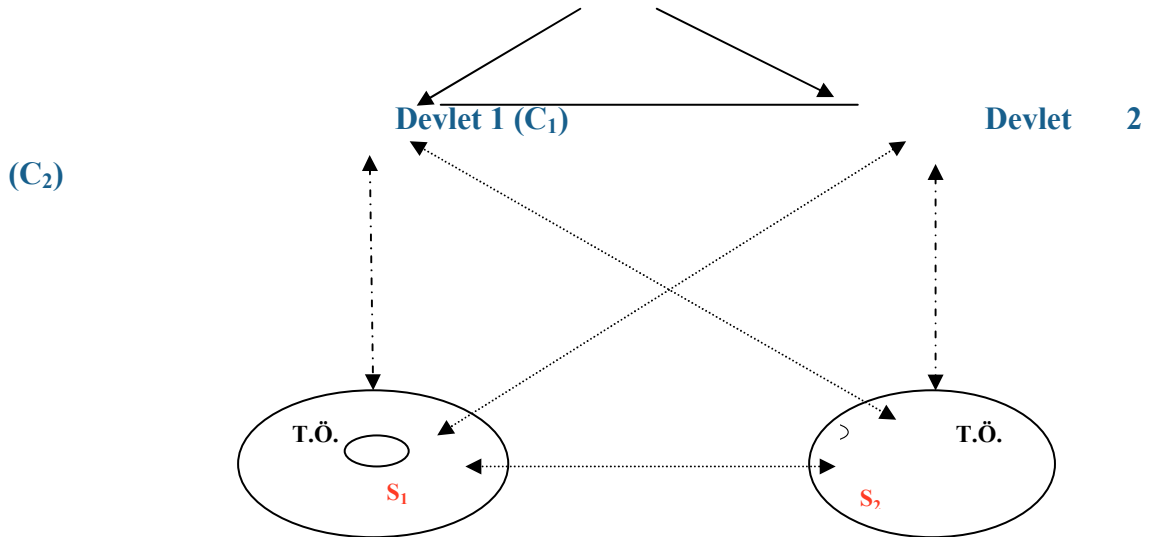
Bu çerçevede, uluslararası terörizm de iki bölümde incelenebilmektedir:

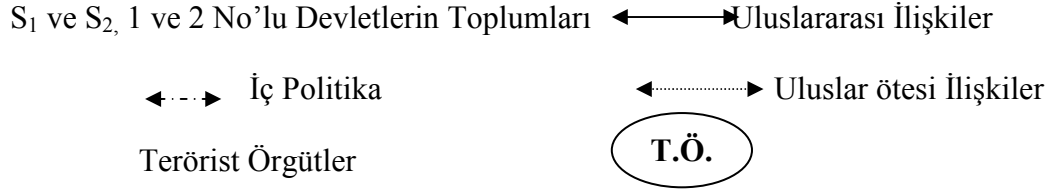
- Devlet destekli olmayan uluslararası terörizm ki bu tür bir eylem uluslararası nitelik taşımakla birlikte, devlet destekli uluslararası terörizmin belirgin vasfı olan devlet desteğine sahip değildir.
- Devlet destekli uluslararası terörizm ki; devletlerle ilişkili gruplar tarafından stratejik, politik ve dini korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası siyasal bağlantılar çerçevesinde, terörizmin ortaya çıkabileceği ortamı, bir makro model oluşturarak verebiliriz.

Şekil: İç ve Uluslararası Politik İlişkilerde Terörizm

Uluslararası Örgütler (International Organisation – IO)

Yukarıdaki modelin aktörleri; devlet, uluslararası organizasyonlar ve terörist örgütlerdir ve unutmamak gerekir ki terörist örgütler aynı zamanda bir dış politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. S_1 ve S_2 bu modelde, Devlet 1 ve Devlet 2'yi oluşturan toplumlardır, I.O. ise uluslararası organizasyonları temsil etmektedir. Bunlar arasındaki ilişkiler, klasik uluslararası ilişkiler süreci içerisinde yönlendirilir. Söz konusu uluslararası ilişkilerden ayrı olarak bir de, ülkelerin iç politikaları model içerisinde yer almaktadır. S_1 -Devlet 1 arasındaki ilişki ile S_2 -Devlet 2 arasındaki ilişki, "iç politika"dır. Buna ilaveten, bir diğerinin topluluğuna işaret eden S_1 ve S_2 toplulukları arasındaki ilişkilerle, farklı topluluklar arasındaki ilişkilerde mevcuttur ve bu da "uluslar ötesi ilişkiler" olarak adlandırılmaktadır (Başeren, 2008:4).

1.5.1. Ulusal Terörizm

21. yüzyılda, birçok ülkenin ulusal bütünlüğünü hedef alan ve birçok ülkede demokratik sistemin karşı karşıya bulunduğu en önemli sorunlardan birisi, terördür. Terör, aynı zamanda demokratik sistemler açısından da önemli bir tehdit unsurudur. Devlete ve demokratik sisteme karşı bir meydan okuma olan terörün, hangi türü olursa olsun, başta yaşama hakkı olmak üzere, temel insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran eylemlerdir. Ancak tüm olumsuzluklarına rağmen terörizmin, devlet tarafından bizzat, vatandaşlarına yönelik olarak kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

Bu doğrultuda karşımıza çıkan "ulusal terörizm" ya da "devlet terörizmi"; "Devletin sınırları içinde gerçekleşen, dış kaynaklı hiçbir terör örgütü ile işbirliği yapmadan başka bir devletin ya da bireyin menfaatini veya zararını hedef almayan eylem" olarak tanımlanabilmektedir. Bu anlamda bu tür terörizm, devletin hukuki düzenini hedef almaktadır. Söz konusu yargı da, devletin yargı etkisi içerisinde yer alan cezai nitelikte bir eylemdir. Ulusal terörizmi önlemek ve cezalandırmak da, her devletin iç hukuk kurallarına bağlıdır.

“İç ve Uluslararası Politik İlişkilerde Terörizm” başlıklı modelimizde de belirtildiği üzere “İç Politikada Terörizm”; S₁–Devlet 1 ya da S₂–Devlet 2 bağlamında ortaya çıkabilir. Bu noktada söz konusu olan ilişki de, siyasal mücadele şiddet üzerine kurulu olacaktır. Bu çerçevede de, terörizmin iki boyutundan söz edilebilir.

- Birincisi, devletin terörizmi kendi mevcut rejimini sürdürmek için, iç ve dış politika malzemesi olarak kullanması olasılığı;
- İkincisi ise, bazı odakların yetkili makamlarla mücadelesinde terörizmi kullanarak, mevcut düzeni tahrip etmek suretiyle gücü kontrol etmek amacıdır (Başeren, 2008:4).

Bu bağlamda, Devlet kendi ülkesinde vatandaşlarına, özellikle de iktidarda olanların kendi iktidar konumlarını muhafaza etmek amacıyla muhalefetteki kişi ve gruplara yönelik olarak uyguladığı baskı ve şiddete, “devlet terörizmi” adı verilmektedir (Çakmak, 2008:36). Diğer bir deyişle iktidar seçkinlerinin ya da egemen güçlerin uyguladığı terör olarak tanımlanmaktadır (Ergil, 1980:26).

Ulusal terörizm ya da devlet terörizmi daha çok totaliter rejime sahip devletlerin veya karışıklıkları yaygın olan ülkelerin başvurduğu bir araçtır (Dilmaç, 1997:135). Buna örnek olarak Nazi Almanyası’nda Hitler’i, eski Sovyetler Birliği – Doğu Bloku çerçevesinde Lenin’i ve Stalin’i, İtalya’da Mussolini’yi, Çin’de Mao Zedong’u, Kamboçya’da Pol Pot liderliğindeki Kızıl Khmer’leri ve Irak’ta Saddam Hüseyin rejimini gösterebiliriz. Bu sistemlerde; ırkı, dini veya siyasi görüşleri nedeniyle, sistemin kendi halkına karşı, kapsamlı olarak devlet terörü uyguladığı söylenebilir.

Ayrıca Devlet terörü kavramı, genel bir adlandırma olarak “KONTR-GERİLLA” veya “GLADIO” olarak isimlendirilmektedir. Ülkemizde devlet terörü olarak KONTR- GERİLLA, Almanya’da “Stay Behind”, İtalya’ da “Gladio”, Belçika’da “Glaive”, Yunanistan’ da “Kızıl Teke Derisi” gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır (Müller, 1993:43).

Bu terörizm türüyle, mevcut duruma karşı mücadele verenler tarafından düzeni tahrip etmek amacıyla yapılan terör arasında nedensel bir ilişki söz konusudur. Dolayısıyla devlet terörizmi, söz konusu devlete karşı terörizme katılabilir ya da bu tür bir terörizm, devlet terörünün nedenini teşkil edebilir. Eğer devlet, etnik tartışmalara

taraf olmuş ve bu duruma yukarıda söz konusu edilen mücadele esnasında yakalanmış ise, bir iç savaş olasılığı da kaçınılmaz olacaktır.

Ulusal terörizm ya da devlet terörizmi; devlet politikasının bir parçası olarak işlenen soykırım, insanlığa karşı suç, savaş suçu ve işkenceyi kapsamaktadır. Devlet terörizmi uygulayan devletlerin amaçları, siyasi muhalifleri ya da etnik bir grubu bastırarak, mevcut rejimi idame ettirmektir. Bu amaçla, gerekirse sosyal ya da politik bir grup, toptan yok edilebilmektedir. Bu çerçevede düşünüldüğünde, ulusal terörizmin üç aşamalı olarak gerçekleştirilebileceğini söylemek mümkündür.

- **Gözdağı Verme (Intimidation):**

Bu aşamada hükümetler, medyayı ve polis gücünü olumsuz bir şekilde kullanarak, muhaliflerini sindirmeye çalışırlar. Bu aşamayı, hemen hemen bütün ulus – devletler, belirli dönemlerde yaşamışlardır. Bu durumun en çarpıcı örneklerini de; Şili, Arjantin ve Uganda oluşturmaktadır.

- **Zorla Değişim (Coercive Conversion):**

Genellikle ihtilallerden sonra görülen ve toplumun yaşam tarzını topyekûn değiştirmeyi hedefleyen hükümet uygulamalarını kapsamaktadır. En çarpıcı örnekleri, 1917 Sovyet Devrimi ve 1979 İran Devrimi'dir.

- **Soykırım (Genocide):**

Bir sınıfın, etnik veya dinsel bir grubun, toptan yok edilmesini ifade eden soykırım da, yine ideolojik gerekçelerle yapılabilmektedir (Ersoy, 2002:18).

Sonuçta “ulusal terörizm” ya da “devlet terörizmi”; bir devletin, kendi ülke sınırları içerisinde ve kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı sistematik şiddet eylemlerinden oluşmaktadır. Bunun yanında devlet terörizmini, devlet destekli terörizmden ayırmak gerekmektedir. Devlet destekli terörizmde, “Uluslararası Terörizm” başlığı altında ayrıntılı olarak da göreceğimiz gibi, terörist eylemlerin faili ya da failleri, bir devletin açık ya da örtülü desteği ile hareket eden devlet dışı aktörlerdir. Devlet terörizmi ise, devlet aktörleri tarafından, Uluslararası İnsani Hukuk ve İnsan Hakları Hukuku'nun ihlali çerçevesinde gerçekleştirilen; kapsamlı, yaygın ve sistematik şiddet kullanılmasıdır.

1.5.2. Uluslararası Terörizm

Özellikle 2001 terör saldırıları da göstermektedir ki, terörün uluslararası nitelik kazanması terörün geldiği son noktayı gözler önüne sermektedir. Terör örgütleri eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırları içerisinde faaliyetlerde bulunmayıp, diğer ülkelerdeki farklı legal ve illegal gruplarla bağlantı kurmak suretiyle karşılıklı destek sağladıkları bilinmektedir.

Terörün uluslararası nitelik kazanmasındaki en önemli unsurlardan biri de; ulusların veya ülkelerin terörü iç ve dış politika aracı olarak kullanmayı devlet politikası haline getirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bazı devletlerin terörü iç ve dış politika aracı olarak kullanması, teröre uluslararası nitelik kazandırmaktadır (Dilmaç, 1997:147). Geçtiğimiz yüzyılda; özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra nükleer bir dengenin kurulması ile sıcak savaştan kaçınılmış, buna mukabil de terörizm gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. Terörizmin, uygulama alanı olarak seçilen bazı küçük, geri kalmış ve demokrasiye geçememiş ülkelerde başarıya ulaşmış olması, uygulayıcı olan ülkeleri cesaretlendirmiş ve böylece terör alanı gittikçe genişlemiştir.

Bununla birlikte uluslararası terör, mücadele edilmesi çok güç olan bir tehdittir. Bunun nedeni, organize suç örgütleriyle olan ilişkilerin genişlemesi, bu örgütlerin finans kaynaklarının kullanılması ve birlikte olduğu insanları dinsel fanatizm potansiyeli altında toplayabilmesidir. Teknoloji ise, teröristlerin radyoaktif malzemelere daha rahat ulaşabilmesini hatta kendi kimyasal veya biyolojik silahlarını imal etmelerine imkan sağlamaktadır.

Uluslararası terörizmi, ulusal terörizmden ayıran temel farklar vardır ki, bu farklardan bir tanesi, uluslararası terörizmin amacının, mutlaka somut siyasi hedeflere ulaşmak ve bu yöndeki siyasi değişikliklerin gerçekleşmesini sağlamaktır. Teröristler, dünya kamuoyunun dikkatini kendi hedeflerine çekerek, ülkenin dış politikasını etkilemek ya da bir ülkeyi zor durumda bırakarak, dünya kamuoyunda mahkûm ettirmek amacını taşımaktadır. Ayrıca uluslararası eylemlerde, ulusal terörizminden farklı olarak, en az iki devletin menfaatinin ihlali söz konusu olmaktadır. Diğer bir fark da, uluslararası terörizmde, terör örgütleri arasında yoğun bir işbirliğinin olmasıdır (Topal, 2005:53-54).

Bu safhadan sonra terörizm, uluslararası bir savaş türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Verilen destek, zamanla terörizmin boyutlarının büyümesine ve uluslararası nitelik kazanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, gerçek anlamı içerisinde ve küresel olarak terörizme bakıldığında, “dolaylı yıpratma (destabilizasyon)” olarak da adlandırılabilir. Bu anlamda, özel bir şiddet eylemi ya da değişik bir soğuk savaş şekli olan terörizm, uluslararası alanda etkin ve güçlü devletlerin, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin içerisindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve benzeri birçok alandaki sorunların istismar edilmesi yoluyla, var olan, ya da suni olarak oluşması sağlanan şiddet içerikli fikir ve hareketlerin belirli bir amaç için harekete geçirilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Terörizmin uluslararası bir nitelik kazanmasının ve artmasının başlıca nedenlerini, şu şekilde değerlendirebiliriz:

- Uluslararası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki çok hızlı gelişimi,
- Yeni silah ve teçhizatlar ile teknolojik imkânların artması,
- Bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada, terörizmi yöntem olarak seçmeleri,
- Uluslararası terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini, eylem yöntemleri konusunda organik bağların ve işbirliğinin artması, sayılabilir (İlhan, 1998:5).

Yukarıda da belirtildiği gibi; güçlü devletler, doğrudan ya da dolaylı olarak dış terörizmi desteklemeyi mali açıdan çok ucuz bir yöntem olmasından dolayı, tercih etmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde, terör örgütleri, diğer ülkelerde faaliyet gösteren legal ve illegal gruplardan özellikle, eğitim, finansman, teşkilatlanma ve silahlı eğitim konularında destek almadan faaliyetlerini sürdürmeleri imkânsız hale gelmektedir (Alkan, 2000:26-27).

Uluslararası terörizmin değişik kaynaklarda farklı tanımları yapılmaktadır. Bunlar: Uluslararası terörizm; “Bir ya da birden çok ülke vatandaşlarınca oluşturulmuş, desteğini içeriden ve dışarıdan, bir veya birden çok kaynaktan sağlayan organizasyon, kişi veya guruplarca, herhangi bir toplum, devlet ya da devletler üzerinde baskı

yaratmak suretiyle bazı kazanımlar sağlamak, etnik ve bölgesel sorunları tahrik ederek ülkelerin ulusal menfaatlerine zarar vermek amacıyla siyasi saikli şiddetin, zorlayıcılık amacıyla, devlet dışı gruplar tarafından tekrar eden biçimde kullanımınıdır (Caşın, 2008:170).

“Uluslararası terörizm, bir yabancı devlet tarafından, üçüncü bir ülkenin topraklarında, iç sorun olduğu söylenemeyecek olan bir uyuşmazlıkla, baskı yaratmak amacıyla girişilen iğrenç bir barbarlık eylemidir.” (Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Terörizm Komitesi) Bu çerçevede “uluslararası terörizm”; bir devleti temel politikalarını değiştirmeye, belirli kararları almaya ya da almamaya zorlamak amacıyla, yasadışı şiddetin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Türk Demokrasi Vakfı, Avrupa’daki Terör Üssü Yunanistan, 1995:7).

Bu açıklamalardan sonra bir eylemin uluslararası terörizm olarak algılanması için;

- Terör olayı, bir ülkede planlanır, başka bir ülkede icra edilir,
- Terör olayının faili olayı bir ülkede işler, başka bir ülkeye (Fehriye ERDAL örneği gibi) kaçar,
- Terör örgütü özellikle güçlü ülkeler tarafından eğitim, finansman, teşkilatlanma ve silahlı eğitim yönünden destek vermek suretiyle bir ülkede kurulup konuşlanır, bir başka ülkeyi hedef alır ve terör örgütleri amaçlarına ulaşmak için, diğer terör örgütleri ile de işbirliğine girerler (Şahin, 1994:16).

Uluslararası terörizm bağlamında; uluslararası barış, istikrar ve refahın anahtarı olduğuna yürekten inanan ve birbiriyle etkileşim halindeki bölgesel işbirliği hareketleri içinde, öncü ve aktif bir rol üstlenen ve dünyanın geleceğinin inşasına etkin bir biçimde katılması beklenen Türkiye’yi de, yıllardır verdiği terör mücadelesinde yalnız bırakarak, bilakis terörist unsurlara açık ya da gizli destek veren bazı Batılı ülkelerin, artık terörün boyutlarını daha ciddi değerlendirmeleri gerekmektedir (Özdiker, 2004:148). Çünkü özellikle son yıllarda, teröre karşı farklı standartların uygulanamayacağı ve terörü gerçekleştirenler kadar destekleyenlerin de insanlık suçu işlediği anlayışı oldukça genel bir kabul görmektedir.

1.5.2.1. Devlet Destekli Uluslararası Terörizm

Devlet destekli terörizm; devletler ya da devletlerle ilişkili uluslararası gruplar tarafından stratejik, politik veya dini amaçlara ulaşabilmek adına, hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleri şeklinde tanımlanabilmektedir.

Bu çerçevede, bölgesel ya da uluslararası güçlerin, uzun dönem stratejik çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla yürüttükleri çalışmaların bir parçası olarak, terörizmi destekledikleri ve bir mücadele ve dış politika aracı olarak kullanma yoluna gittikleri bilinmektedir. Çünkü terörist gruplara yönelik devlet desteği, destekleyen devlet için, hedef devlete karşı maliyeti yüksek olmayan, etkili ve kullanışlı bir mücadele yöntemi olarak görülmektedir.

Teröre destek veren devlet, verdiği destek nedeniyle doğan sorumluluğunu, terörist grupla arasında organik bir bağ olmaması nedeniyle, kolaylıkla inkâr edebilmekte ve gerçekleştirilen eylemlerden dolayı da, destekleyen devletin herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Diğer taraftan, günümüzde silah teknolojisinin ulaştığı seviye dikkate alındığında, muhtemel bir savaş durumunda, tarafların uğrayacağı can ve mal kaybını tahmin etmek güç değildir. Bu nedenle de, savaşın yıkıcı sonuçlarından sakınmak isteyen devletler, geleneksel savaşın yerine, terörist yöntemlere başvurmayı, terörist örgütleri desteklemeyi ve terörizmi kendi politik çıkarları için bir mücadele yöntemi olarak kullanmayı tercih eder hale gelmişlerdir. Bu durumda bir devlet, dilediği zaman ve herhangi bir sorumluluk taşımaksızın ve de savaş riskinden de kaçınmış olarak, terörizmi bir diğer devletin topraklarında, istediği eylemleri yapabilmek adına, uygun bir araç olarak kullanabilmektedir.

Terörizme yönelik devlet desteği konusunda, doktrinde çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Biz de, terörizme yönelik devlet desteği noktasında, Erickson'un yaklaşımını esas alarak; desteğin en yoğun derecesinden en düşük derecesine kadar sponsor olmak, desteklemek, müsamaha göstermek ve harekete geçmek noktasında yetersiz kalmak gibi başlıca dört ana başlık üzerinde değerlendirmelerde bulunacağız (Taşdemir, 2006:46-47).

Devletin Terörizme Sponsor Olması

Devletin terörizme sponsor olması, terörist eylemleri kontrol etmesi ya da yönlendirmesidir. Bu durumda devlet, terörizmi doğrudan bir mücadele aracı olarak

kullanmakta ve bizzat kendi organları vasıtasıyla, terörist eylemlerde bulunmakta ya da örgütlediği, teçhiz ettiği veya kontrolü altında bulundurduğu gayri resmi devlet ajanlarını (unofficial agents), paralı askerleri ya da silahlı çeteleri kullanmak suretiyle, terörist eylemlerin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle teröristler, bizzat devlet görevlilerinden ya da devlet tarafından etkili bir şekilde kontrol edilen kişilerden oluşmaktadır.

Devletin Terörizme Yönelik Fiili Destekte Bulunması

Bir devletin teröristlere silah, teknik yardım, ulaşım konularında önemli ölçüde yardım ve teşvikte bulunmasının, aktif destek olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Buna göre; teröristlerin devlet tarafından yönlendirilmesine ya da devletin teröristler üzerinde, fiili bir kontrole sahip olmamasına rağmen devletin eğitim, silah, patlayıcı, istihbarat, teçhizat, para, iletişim, ulaşım ve güvenli yer konularında yardımcı olmak suretiyle terörist eylemlere aktif bir şekilde destek vermesi halinde, terörizme yönelik devlet desteği söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte, sağlanan yardımlar, doğrudan terör olaylarında kullanılsa bile, devlet desteği halen söz konusu olmaya devam edecektir.

Devletin terörizme destekte bulunması da;

- İdeolojik Destek,
- Mali Destek,
- Askeri Destek ve
- Operasyonel Destek olmak üzere, birçok şekilde gerçekleşebilmektedir.

Devletin Terörist Faaliyetlere Müsamaha Göstermesi:

Devletin, ülkesindeki teröristleri aktif bir şekilde desteklememesine rağmen, ülkesi içerisinde faaliyetlerine devam eden teröristlere engel olmak ya da bunları ülke dışına çıkarmak için bir gayret göstermemesi ve bu tür faaliyetleri sona erdirmeye yönelik talepleri reddetmesi halinde, terörizme karşı müsamaha göstermesi durumu söz konusu olacaktır. Cassese'nin, devletle teröristler arasındaki ilişkinin en düşük derecesi olarak nitelendirdiği bu durumda devlet, teröristleri aktif bir şekilde destekleme ve yönlendirmede bulunmamakla birlikte, ele geçirmek ya da tutuklamak adına da, bir çaba göstermemektedir.

Devletin Terörist Faaliyetlerle Mücadele Etme Konusunda Yetersiz Kalması

Genel olarak birçok devlet, ülkesinin topraklarını kontrol edebilme gücüne sahiptir. Ancak bazı devletlerin de, ülkesinin topraklarını tamamıyla kontrol edemediklerini görmekteyiz. Bu anlamda devlet, teröristlerin ülkesi içerisinde bulunmasını istememekle birlikte, yeterli askeri kuvvete veya teknolojik imkânlara sahip olmaması nedeniyle, terörist faaliyetleri önlemekte yetersiz kalabilmektedir. Bu noktada da söz konusu devletler, teröristler için ideal bir barınma yeri haline gelmektedirler. Devletler, bu durumda bir diğer devleti ya da bölgesel bir teşkilatı yardım etmesi adına davet edebilme hakkına sahiptir. Örneğin 1997 yılında Somali yönetimi, Mogadishu'da yaşanan uçak kaçırma olayında, eylemi sona erdirmedeki yetersizliğinden dolayı, Batı Almanya'dan yardım talebinde bulunmuştur.

Günümüzde artık, geleneksel terörizme göre daha fazla öldürücü güce ve operasyonel imkâna sahip olan devlet destekli terörizm, düşük yoğunluklu savaşın bir versiyonu olarak kabul edilmektedir. Bu noktada da, teorik planda psikolojik savaş metodu olan terörizm, bu sayede elde etmiş olduğu devlet desteği neticesinde, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit haline gelmiştir. Bu bağlamda, durumu “İkinci Dünya Savaşı son nizami savaş, Üçüncü Dünya Savaşı ise terörizmle savaştır” (Topal, 2005: 57). şeklinde ifade etmek yanlış olmayacaktır.

1.5.2.2. Devlet Destekli Olmayan Uluslararası Terörizm

Devlet destekli olmayan uluslararası terörizmden ayrıntılı olarak bahsetmeden, önce “uluslarötesi terörizm” ile “uluslararası terörizm” arasındaki ayrımın verilmesi daha doğru olacaktır. Ancak literatürde de, bu türden bir ayrımın yapılmamış olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Fatma Taşdemir'e göre, her iki kavram da birbirinden oldukça farklı kavramlardır ve “uluslarötesi terörizm” ile “uluslararası terörizm” kavramları arasında bir ayrımın ortaya konulmamış olmasının oldukça büyük sıkıntıları söz konusudur. Bu doğrultuda Taşdemir'e göre, özellikle devlet destekli olmayan terörizm için, “uluslarötesi terörizm” (Taşdemir, 2006:36) kavramının kullanılması yerinde olacaktır.

Bu çerçevede “uluslarötesi terörizm”; “Herhangi bir şekilde devlet müdahalesi olmaksızın, devlet tarafından değil, bilakis devlet dışı aktörler tarafından

gerçekleştirilen terörist eylemlerdir”. Bu noktada “uluslararası terörizmi”, “uluslararası terörizm”den ayıran temel nokta, terörist örgütler tarafından gerçekleştirilen operasyonların herhangi bir devlet tarafından yönetilmemesi ya da kontrol edilmemesidir.

Devlet destekli olmayan ya da devlet dışı aktörlerin, uluslararası düzeyde şiddet eylemlerine katılması, 1970’li yıllardaki analizlerin ilgi odağı olmuştur. Devletlerin ve hükümetlerin yetkilerinin tartışılır hale geldiği 1960’ların sonu ile 1970’lerin başından itibaren, uluslararası sistemin temel yapısı da sorgulanır hale gelmiştir (Taşdemir, 2006: 35–36). Yeni güvenlik sorunlarının ve yeni aktörlerin ortaya çıkması ve artan karşılıklı bağımlılıklar, geleneksel devlet merkezli paradigmaları, uluslararası sistemin analizinde yetersiz bırakmıştır. Bu çerçevede, uluslararası ilişkiler ve kurumlar dikkate alınmaya başlanmış ve devletin dışında, uluslararası siyasal süreci etkileyen ve bu süreçte önemli rol oynayan; bağımsız eylemlerde bulunarak, devletin mutlak otorite ve güç olma durumunu zorlayan başka aktörlerin de varlığından yola çıkılarak, uluslararası ilişkileri analiz eden, “devlet destekli olmayan / uluslararası” bir anlayış söz konusu olmaya başlamıştır.

Uluslararası terörizm kavramının, özellikle 1980’li yıllardan sonra daha az kullanılır hale geldiğini söylemek mümkündür. Bunun temel nedeni, devlet ya da devletler tarafından değilse de, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörist eylemlerin gerçekleştirilmesinde, yine birtakım devletlerin oynadıkları rollere önem verilmesidir. Neticede, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilse bile, bir ya da birden fazla devletten özellikle sponsorluk noktasında destek alınması, “uluslararası terörizmi” ve “devlet sponsorlu terörizmi” daha dikkat çekici hale getirmiştir. Temelde bundan dolayıdır ki artık “uluslararası terörizm” ve “uluslararası terörizm” arasında da bir ayırım yapılmamaktadır ya da “devlet sponsorlu terörizm” nitelemesi, artık “uluslararası terörizm”le aynı anlamda kullanılmaktadır.

Terörist eylemin, uluslararası alanda korunmaya tabi kişi ya da kurumlara yöneltilmesi, saldırgan ile mağdurunun farklı tabiiyetlere sahip olmaları ve eylemin, birden fazla devletin topraklarında gerçekleştirilmiş olması gibi durumlar da terörist eyleme yabancılik unsurunun katılmış olmasını sağlayan durumlardır. Ancak bu tür bir eylemin, uluslararası nitelik taşımakla birlikte, “devlet destekli olmayan uluslararası

terörizm” olarak nitelendirilmesi söz konusudur. Çünkü bu tür bir eylemde, devlet destekli uluslararası terörizmin en belirgin vasfı olan “devlet desteği” bulunmamaktadır (Topal, 2005:54).

Sonuç itibarıyla “devlet destekli olmayan” ya da “uluslararası terörizm”; devlet dışı terörist gruplar tarafından, kendilerine sempati duyan devletlerden/hükümetlerden herhangi bir destek alıp almadıklarına bakılmaksızın, siyasi amaçlara ulaşılabilmesi adına, normal dışı şiddet kullanımı ya da tehdidi olarak tanımlanabilmektedir.

I. Bölüm’e özet olarak şunları söyleyebiliriz; Teröristler bizim gibi devlet, millet ve ülke bütünlüğünü düşünmemektedir ve teröristlerin birçoğu da siyaset, askeri yetenekler, ekonomi vb. alanlarda artık eğitimsiz değildir. Bu bakımdan teröristlerin; ince hesaplar yapabilen, kurnaz stratejiler üretebilen ve her türlü teknik olanağı kullanabilen insanlar olduğunu göz önünde bulundurabilmek oldukça önemli bir noktadır. Terörizmin elindeki silahlı propaganda gücü, bugün her zaman olduğundan daha fazladır ve gelecekte de ne durumda olunacağı, açıkçası tam olarak kestirilememektedir. Bizler de tüm bunları göz ardı edebilme lüksüne sahip değiliz. Bu bakımdan, terörizmin günümüzde geldiği son durumu bilmek, oldukça önemli olacaktır.

Terörün günümüzdeki aşaması ise, “küresel terör” olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel terörün geldiği aşama, oldukça ürkütücü görünmektedir ve bu aşamada teröristlerin acımasızlığının da, her zamankinden daha üst seviye olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızın özünü oluşturan “Terörün Küreselleşmesi ve AB’nin Terörle Mücadele Politikası’ndaki Dönüşüm”ü daha net ortaya koyabilmek bakımından ve günümüzde terörün geldiği noktayı daha iyi anlayabilmek için, bundan sonraki II. Bölüm’ de, “Küresel Terörizm Olgusu ve Temel Kaynağı Olarak Küreselleşme” başlığı altında analizlerde bulunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖRİZM OLGUSU VE TEMEL KAYNAĞI OLARAK KÜRESELLEŞME

2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımlanması

Kelimelerin olmadığı bir dünyada insan olmak ne kadar da zor olurdu, diyor Mustafa Özcan ve ekliyor: “Onlarla düşünür, anlar ve konuşuruz. Her kelimenin bir anlamı ya da duyduğumuz zaman bize hatırlattıkları vardır. Aslında kelimeler birer semboldür; bir eşyayı, olayı, duyguyu ya da kavramı (mefhum veya konsept) temsil ederler. Bir kelimeyi ilk defa kim, nerede ve nasıl söylerse söylesin o kelime söylenmeden önce onun temsil edeceği olayın meydana gelmesi ya da onun temsil edileceği anlamın zihinlerde oluşması ve düşünülmesi, yani kavramın yaratılması şarttır”.

Bu anlamda küreselleşme kavramı da diğer kavramlar gibi, üzerinde düşünülmesi gereken, ya da yaşamsal karşılığını bulması adına ortaya çıkmış gelişmekte olan bir kavram ve diğer kavramların tanımlanmasında söz konusu olan güçlük, “küreselleşme” kavramında da karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimlerde ki birçok kavramda ve daha önce açıkladığımız terör - terörizm kavramının tanımlanmasında olduğu gibi küreselleşme tanımlanmasında da bir birliktelik sağlanabilmiş değildir. Bu nedenle çalışmamızda, “küresel terörizm” olgusunu değerlendirmeden önce ele alınmasını zorunlu gördüğümüz “küreselleşme” kavramı üzerinde değerlendirmelerde bulunmaya çalışacağız. Ancak anlatımlarımızda da sıklıkla üzerinde duracağımız ve neticesinde göreceğimiz gibi farklı bakış açılarıyla “küreselleşme” kavramının da bambaşka bir anlama bürünebilmesi söz konusu olabilmektedir.

Değişen dünya koşulları, haberleşme, kitle iletişim, ulaşım vb. araçlar düşünüldüğünde söz konusu olmaya başlayan teknolojik değişimler ve gelişmeler bireysel ve toplumsal anlamda birtakım yaşamsal süreçlerin yeni baştan sorgulanması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede hem bireysel hem de toplumsal anlamda bu yenileşme sürecinin dışında kalmak mümkün olmamıştır. Çünkü

üzerimizde, daha fazla “evrensel” olmaya yönelik bir baskı ya da zorlama olduğu bir gerçektir. Başlangıçta zorlama olarak ortaya çıkan zamanla istendik bir hal almaya başlayan bu değişim sürecine, “küreselleşme (globalization)” denilmektedir.

Son yıllarda üzerinde en fazla konuşulan kavramlardan birisi de şüphesiz küreselleşme kavramıdır. Küreselleşme, kelime anlamı olarak, dünya insanı olma, evrensel olma gibi anlamlara gelmektedir (Çevik, 2003:744). Dolayısıyla, “evrensel değerleri” özümseyebilmiş bir insan olabilmek daha nitelikli bir yaşam sürmemiz anlamına gelmektedir.

“Küresel olma” kavramının ilk örneği İlkçağ Yunan filozofu Platon’un “İdeal Devlet” ütopyasında görülmektedir. Ayrıca İngiliz filozofu Thomas More’un “Ütopia”sında ve İtalyan filozofu Tommaso Campanella’nın “Güneş Ülkesi”nde de kavramın devamı niteliğinde düşünceler görülmektedir (Gürlek, 2001:27). Thomas More, “Ütopia” adlı eserinde “küreselleşme”nin ya da küreselleşmenin öngördüğü “tek ve standart yapılanma”nın habercisi durumundadır. Eserinde birbirinin aynı 54 ada devletinden bahsedilmektedir ve bu devletlerin her birindeki şehirlerin, mahallelerin, evlerin ve evlerde yaşayan insanların sayısının bile aynı olması söz konusudur.

Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu da hükümranlıkları süresince “keşfedilmiş” dünyada egemenliklerine uygun olan “dünya sistemleri” geliştirmişler ve “Pax Romana” ile “Pax Ottoman” adıyla, 19. yy. öncesindeki küreselleşmenin birer örneğini oluşturmuşlardır (Ersoy, 2002:323–324). Tüm bunların haricinde insanlık tarihi, “tüm dünyayı kapsayan ve etkileyen” modern anlamdaki ilk küreselleşme sürecine 19. yy’ da İngiltere’nin kendi çıkarlarına uygun olarak geliştirdiği dünya düzeni “Pax Britannica” olarak bilinen süreçle şahit olmuştur.

Tarihsel süreçte küreselleşme: “Dünyadaki ekonomik faaliyetlerde yaşanan değişimlerin, göz ardı edilemez noktalarına açıklık ya da izah getirmek” (Kadiroğulları ve Arkin, 2003:769) amacıyla kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı süreç içerisinde toplumsal ve bireysel yaşamın devamlılığında vazgeçilmez olan sosyal düzeni, sağlık ve güvenlik konularını tehdit eden uyuşturucu ticaretinin, terör ve nükleer malzeme kaçakçılığının da küreselleştiği görülmektedir.

Türkiye’nin küreselleşme süreci, 1947 tarihli Truman Doktrini ile başlamıştır. Türkiye, o günkü ifade ile “dünya meseleleri”ne bugünkü ifadeyle “küresel sorunlara”,

daha önce ilgi duymamaktaydı demek doğru olacaktır. Truman Doktrini'nden sonra Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması, NATO'ya üye olması, Balkan ve Bağdat Paktları'nı kurması ve son olarak AB'ye tam üyelik için "resmen aday olması", (Ersoy, 2002:327) Türkiye'nin küresel güçlerle birlikte hareket etme ve küreselleşen dünyada belirleyici bir rol alma arzusu içinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Farklı disiplinler tarafından farklı tanımlarla karşılanan küreselleşme 1980'li yıllarla birlikte; iletişim, ulaşım, bilişim alanları ile ekonomik alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler neticesinde insanlar arasındaki etkileşimin artması ve yoğunlaşmasını ifade eden bir süreç olarak tanımlanmaya başlamıştır (Hoffman, 2004:1). Özellikle günümüzde, teknolojik alanda, iletişim ve bilgisayar teknolojisi alanında devam eden gelişmeler, bu gelişmelere ve değişimlere ayak uydurabilme çabası, küreselleşmeyi daha hızlı ve etkili bir yapı haline getirmiş ve bu şekilde küresel piyasalar hareketlilik kazanmıştır.

Bunların yanında küreselleşmenin insanlık tarihinde görülen yeni bir dönem olmadığı ve bu sürecin daha çok Batılı emperyalizmin yeni bir safhasını teşkil ettiğini ileri süren septik (şüpheli) eğilime sahip yazarlara göre küreselleşme; (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007:xvi) "medeniyetler arası çatışmalara yol açmakta ve bu çerçevede ulus – devletlere büyük görevler düşmektedir." Şeklinde tanımlanmaktadır.

Konuyla ilgili olarak Oğuz Kaymakçı şunları söylemektedir: "Küreselleşme, aslında bir yönüyle hiç de yeni bir şey değildir. Başlangıcı Rönesans'taki coğrafi keşiflere ve yerkürenin her yanının tanınmasına kadar uzanmaktadır. Olgunun ilk basamağı budur; ikinci basamağı Birinci Sanayi Devrimi'nden, üçüncü basamağı da İkinci Sanayi Devrimi'nden geçmektedir"(Kaymakçı, 2007:7).

Ancak tüm bunlara rağmen küreselleşme, özellikle 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlayan bir kavramdır. Dünya tarihinde nasıl ki belli dönemler Emperyalizm, İki Savaş Arası Dönem ya da Soğuk Savaş Dönemi (Bozkurt, 2007:99) olarak ifade edilmişse; günümüzde söz konusu olan bu dönemi de **Küreselleşme Dönemi** olarak nitelendirmek mümkündür.

Küreselleşme: "Dünyanın yaşadığı Tarım ve Endüstri Devrimleri'nden sonra ortaya çıkan üçüncü büyük devrimin, İletişim – Bilişim Devrimi'nin görüntülerinden

birisidir”. Bu nedenle de küreselleşme; hem siyasal, hem ekonomik hem kültürel öğelerden oluşan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir (Kongar, 2007: 23).

Anthony Giddens de küreselleşmeyi; “Bir ülkede meydana gelen olayların, başka yerlerde gerçekleşen olaylar üzerinde etkiye sahip olması ya da ulusal sınırlar dışında meydana gelen olaylardan etkilenme bağlamında, sosyal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır”. şeklinde tanımlamaktadır. Bunun haricinde “20. yüzyılın sonları itibariyle içerisinde yaşadığımız dünya, gerçekten farklı bir dünya mıdır?” sorusuna Giddens, “evet öyledir” şeklinde cevap verir (Giddens, 1980:64, Aktaran: Gürlek:27). Çünkü ona göre 1960’lardan sonra iletişim sisteminde görülen devasa değişiklikler küreselleşme sürecinin temelini oluşturmakta ve onu tüm boyutlarıyla etkilemektedir. Tarihte ilk defa dünyanın bir ucuyla diğer ucu arasında iletişim kurma imkânı söz konusu olabilmiştir. Bu çerçevede “anında elektronik iletişim”, sadece aktarımlarda değişikliğe ya da hızlanmaya sebep olmamış aynı zamanda yaşamlarımızı da tüm dokusuyla değiştirmiş ve yenilemiştir.

Bronislaw Gosoviç: “Semptomatik olarak bakıldığında, küreselleşmenin geçerli bir tanımı ya da değerlendirmesi, küresel düzeyde erişim imkânları, güçleri ve hırsları olan nispeten az sayıda etkili aktörün tekeli altındadır” (Gosoviç, 2001:153), demektedir. Yani küreselleşmeye ilişkin tanımlamalar ve değerlendirmeler, bu aktörler tarafından belirlenmektedir ve söz konusu tüm bu tanımlamalar diğer tüm ülkeler tarafından da aynı tarzda benimsenmektedir. Bu durumun gerçekleşmesini sağlayan ya da kolaylaştıran da küreselleşmeyi mümkün kılan mekanizmalar ve teknolojik gelişmeler tarafından sağlanmakta ve desteklenmektedir.

Martin Wolf:“Küreselleşme bir seyahattir.” diyor. Ancak ona göre bu seyahat ulaşılamaz bir noktaya doğrudur ve bu noktada “küreselleşmiş dünya”dır. Ayrıca Wolf, bu küreselleşme seyahatinin yeni olmadığını belirtmektedir. Geçtiğimiz beş asır boyunca söz konusu olan teknolojik ilerlemeler, uluslararası bütünleşmelerdeki engelleri azaltmış ve okyanus ötesi iletişim; yelken gücünden buhara, telgrafa, telefona, ticari haberleşme uçaklarına ve şimdi de internete evrim geçirmiştir. Henüz devletler, bu Odysse’ye (düşman) karşı zayıf ve önemsiz halde değildir. Aksine en gelişmiş ülkeler ve uluslararası bütünleşmiş ekonomilere sahip hükümetler, vergi toplayabilmekte, gelirlerinin tekrar dağılımını yapabilmekte ve vatandaşlarının faaliyetlerini

gözlemleyerek, bütün bu tanımlamaların ötesinde daha fazla büyüebilmektedirler. Bu durum, özellikle geçtiğimiz son asır için oldukça doğru kabul edilebilir.

Küreselleşme, sermaye akışkanlığı, yatırımların, malların, hizmetlerin ve paranın küresel hareketliliği, ekonomilerin bütünleşmesi, küresel pazar, ulus – devlet sınırlarının ortadan kalkması, ulus – devletin çöküşü, çokuluslu şirketlerin küresel etkinlikleri, toplumsal ilişkilerin dünya çapında yoğunlaşması, insanların küresel hareketliliği, küresel sivil toplumun ortaya çıkışı, küresel kültürün doğuşu, tüketim kalıplarının küresel bir-örnekliliği, ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması, iletişim ve bilişim sistemleri ağlarının varlığı, bilginin küresel akışkanlığı, paylaşılan çıkarlar, küresel ve ortak sorunların farkına varılması, küresel bilinçlilik, küresel kimlik ve küresel siyasi sistemler ile küresel kurumların işlevselleşmesi olarak ifade edilebilir. Bunların her biri üçlü – dördü gruplar halinde ya da hepsi birden küreselleşme olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoban, 2002:119).

Genel anlamda küreselleşme, iki boyutlu bir yapı arz etmektedir:

- Objelerin yaygınlaşmasını içeren birinci boyut; giyim – kuşam, fast – food, Coca – Cola, MC Donald’s, GSM Teknolojisi, İnternet, cep telefonu, İngilizce, ABD Doları,
- Değerlerin yaygınlaşmasını içeren ikinci boyut; daha çok ekonomi ve kültürün, maddeci ve fayda – değer hükümlerini içermektedir. (Erkal, 2002:303) Bu öğelerin yanında; demokrasi, demokratik değerler, çevre bilinci, bilginin yaygınlaşması, teknolojik gelişme, mal ve hizmet kalitesindeki standartlaşma gibi olumlu değerlerin de yaygınlaşması söz konusu olabilmektedir.

Kısaca dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen her hangi bir olayın diğer ülkeleri ve halkları etkilemesi anlamına gelen küreselleşme; diğer taraftan iletişimi ve bilgi akışında yaşanmakta olan gelişme ve değişme nedeniyle zaman ve mekan engellerinin yok edilmesi anlamı taşımasının yanı sıra sosyo-ekonomik eylemlerde coğrafi engellerin ve sınırların önemine son vererek dünyayı daha da küçültmektedir (Gök, 2000:97).

Türk Milleti’nin küreselleşme sürecinde ne şekilde yer alması gerektiğini, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli, şu düşüncelerle ortaya koymaktadır.

Dünyanın, bir taraftan küçülerek “küresel köy”e dönüşmesi diğer taraftan da küreselleşmenin getirdiği uçurumların büyümesi süreçlerine Türk Milleti olarak bir birlik ve beraberlik içerisinde temas etmenin en doğru ve en sağlıklı bir yaklaşım biçimi olacağına şüphe yoktur. Ancak Türk aydını, siyasetçisi ve işadamı sadece ülke sorunlarıyla haşır neşir olmakla yetinmemeli gerek milli ve gerek evrensel ölçekli sorunlar üzerinde kafa yorup, alternatif projeler ve çözüm yolları geliştirmelidir. Bu çözüm yolları bizim için insani ve tarihi bir zorunluluk haline gelmiştir. şeklinde ifade etmektedir (Bahçeli, 2001: 7).

Sonuç olarak küreselleşme sürecine direkt olarak karşı çıkmak ya da süreci tümüyle reddetmek doğru bir yaklaşım olmazsa küreselleşmeye ilişkin olan her şeyi de gözü kapalı kabul etmek doğru olmayacaktır. Bu nedenle de ulusal bakış açısını da gözeten gerçekçi bir yaklaşıma sahip olabilmek her şeyden daha önemli olacaktır. Çünkü küreselleşmenin küresel kapitalizm modelini dayatmadan ibaret olduğunu savunan küreselleşme karşıtları bulunmakta diğer tarafta da günümüz dünya düzeninde ulus – devlet modelinin artık yetersiz kaldığına dikkat çeken ve küreselleşmeyi alternatifsiz bir model olarak sunan küreselleşme yandaşları bulunmaktadır.

A.T. Kearney adlı uluslararası danışmanlık firması tarafından yapılan ve Küreselleşmeye hızlı uyum sağlayan dünyadaki toplam üretimin dörtte üçünden fazlasını gerçekleştiren 34 ülkenin 20 yıllık verileri kullanılarak gerçekleştirilen bir araştırmada;

- Ulusal gelirin yavaş küreselleşen ülkelere göre daha hızlı arttığı,
- Eğitim harcamalarının hızla yükseldiği,
- Devletin diğer sosyal harcamalarının da hızla arttığı,
- Siyasal özgürlükler, İnsan Hakları konusunda iyileşmelerin yaşandığı ve yaşam beklentilerinin arttığı tespit edilmiştir (Gök, 2000:97). Yapılan bu araştırmalar göz önünde bulundurularak Türk Devleti olarak bu noktada yapmamız gereken çağdaşlaşma sürecini yaşarken ulus – devlet olarak kendi gücümüzün farkına bir an önce varmamız ve küreselleşme sürecindeki yerimizi geç kalmışlığımıza rağmen hissettirerek almamız gerekmektedir.

Küreselleşmenin, ulus – devlet modeli karşısındaki duruşu itibariyle, ulus temelli devlet yapılanmalarını; ekonomik, siyasal ve kültürel noktalarda etkileyeceği ve hatta bütünlüğünü tehlikeye düşüreceğini, bir anlamda “süper emperyalizm” olarak ulus devletleri ortadan kaldırmayı ve terörün küreselleşmesi ile birlikte ulusal toplum ve

devlet düzenlerini yıkmayı hedeflemekte olduğu da bilinen bir gerçektir (Çeçen, 2009:316).

2.1.1. Siyasal Çerçevde Küreselleşme

İki kutuplu dünya düzeninin sessiz sedasız kapanmasından sonra “yenidünya düzeni”, “tarihin sonu”, “tek kutuplu dünya” gibi niteliklemlerle anılan bir sürece girilmeye başlanmıştır (Bayramoğlu, 2002:85). Bu yeni dönemde, kaçınılmaz olarak dünyadaki siyasal dengelerin de değişmeye başlaması söz konusu olmuştur. Siyasal dengelerin değişmesi, “iktidar modelleri”nin de değişmesini beraberinde getirmiştir. Küreselleşmenin zorunlu bir süreç olduğu argümanından hareket eden iktidar modelleri, devlet ve toplum arasındaki uçurumun da sorgulanması ve ortadan kaldırılması gerektiği anlayışı üzerine kurulmuşlar ve sözünü ettikleri yeni devlet anlayışının temeline de vatandaşların devletin işleyişinde daha fazla söz sahibi olabildikleri yönetim – ya da yeni bir yönetim modelini oturtmaya çalışmışlardır.

Bu doğrultuda dünya savaşlarının ortaya çıkması, bilinçsiz bir şekilde adım adım küreselleşmenin gelişmesine olanak sağlamıştır. Yine dünya savaşları insanlığın kaderinde önemli roller oynamasının yanı sıra, I. Dünya savaşı Osmanlı devletinin çökmesine neden olmuştur. II. Dünya savaşının sona ermesiyle güçlü bir ülke olan Nazi Almanya’sı çökmüş, bu savaşın sona ermesi ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinin önderliğinde 9 Nisan 1949 kurulan Nato (North Atlantic Treaty Organization) ile Sovyetler Birliğinin önderliğinde 14 Mayıs 1955’ te kurulan Varşova Paktı dünyayı iki bölgeye ayırmış ve bu iki güç arasında her alanda anlamsız bir yarış yani soğuk savaş başlamıştır. Bu soğuk savaş dönemi, II. Dünya savaşının sona ermesinden Sovyetler Birliğinin çöküşüne kadar devam etmiştir (Öztürk, 2003:281).

II. Dünya Savaşına katılarak savaştan üstün çıkan ülkelerin yanı sıra yenik düşen ülkeler de şu an dünyanın en zengin ülkeleri arasında yerlerini almaktadırlar. Peki Türkiye II. Dünya savaşın’ da tarafsızlığını koruduğu halde neden Batı dünyasında yer almak için Kore’ ye asker göndermiştir. Neden Sovyetler Birliğinin önderliğindeki Varşova Paktında değil de NATO ya girmiştir. Çünkü Sovyetler Birliği savaşın hemen bitiminde Boğazları ve Kars-Ardahan illerini almak istemişti. Bu nedendir ki Türkiye tek başına Sovyetler Birliğine karşı koyamayacağını düşündüğü için Kore’ye asker

göndermek suretiyle Amerika Birleşik Devletlerinin önderliğindeki NATO ya üye olmuş ve Sovyetler Birliğinin dağılmasına kadar sürecek olan Soğuk savaş döneminde tabiri yerinde ise Amerikanın ileri karakolu görevini üstlenmiştir (Öztürk, 2002:166).

Siyaset teorisyenleri ve sosyologlar, Max Weber’i takiben, genellikle modern devletin kendisine has özelliğinin, verili bir alan dâhilinde şiddet araçları tekeline sahip olması olduğunu ileri sürmektedirler (Can, 2001:127). Bu anlamda modern devlet, iktidar sağlayabilme gücünü, sadece kendi iç çabasıyla elde etmiş bir devlet özelliği göstermemektedir. Bu bakımdan da, baskın bir güç olarak ortaya çıkabilmesi imkânını uluslararası antlaşmalardan alması, özellikle günümüz itibarıyla kaçınılmazdır. Uluslararası antlaşmalar çerçevesinde şekillenen uluslararası hukuk boyutunda da, “devletlerin egemenlik hakları”nın şekillendirilmesi söz konusu olmuştur (Morris, 1998:172–174).

Devletler, egemen olmak için kendi iç ve dış politikalarını kendileri belirlemek istemektedirler. Bu hassasiyet ulusların karşılıklı olarak birbirlerini tanıması ve birbirlerinin iç işlerine karışmamasına zemin hazırlamıştır. Bu sınırlama da, “bıardo topu” etkileşimi şeklinde düşünülebilir (Armstrong, 2000:523–540). Bu anlamda “bıardo topu” tanımlaması, devletlerin konumlarını ya da tavırlarını, bir diğer devletin etkisi doğrultusunda belirlemelerini ifade etmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle de şekillenen günümüz “modern devlet” anlayışını değerlendirdikten sonra, küreselleşmenin harici siyasi etkileri üzerinde durulabilir. Bu bağlamda, küreselleşmenin siyasi ayağını ya da siyasal çerçevesini, Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD), dünyanın siyasi liderlik ve jandarmalığı görevini üstlendiğini söyleyebiliriz (Kongar,2009:23). Bu anlamda, ABD’nin güdümünde, onun öngördükleri tüm dünya genelinde temel düstur olarak kabul edilmeye ve dünyanın her yerinde neredeyse aynı yol gösterici temel prensiplerin uygulamaya konulması söz konusu olmaya başlamıştır.

Küreselleşme süreci, milli devletleri ve sınırları geçersiz kılmakta, yerini yeni üst egemenlik biçimlerine bıraktığı için de, değerini kaybetmektedir. Bu durum da, karşı konulamaz bir dinamizmi ve gelişme çizgisi olan küreselleşmeye, siyasi ve ekonomik açıdan bir an önce entegre olmak, ona tabi olmayı ya da teslim olmayı gerektirmektedir.

Çünkü milli devletlerin direnmesi, sadece boşuna değil, aynı zamanda da anlamsızdır (Öz, 2001:16).

Bu açıklamalar ışığında siyasal küreselleşmeyi; bir devletin, ülkesi üzerinde mutlak egemenlik sağlama gücünü yitirmesi; dil, din, etnik köken, bayrak gibi siyasal kültürel semboller düzeyinde tek tipçi bir yapıya dayanan ulus devletin yerine, İMF, Dünya Bankası, İşkenceyi önleme komitesi, Avrupa İnsan Hakları gibi uluslararası kuruluşların ön plana çıkarılması suretiyle, Türkiye örneğinde olduğu gibi insan hakları ve özgürlükler gibi bahanelerle devletin iç işlerine müdahalelerin yoğunluk kazanması olarak nitelendirilebiliriz (Acar, 2002:13).

2.1.2. Ekonomik Çerçevde Küreselleşme

Küreselleşme olgusu ekonomik amaçla başlayıp devamında ise iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki büyük atılımlar ile birlikte bugün artık toplumları hemen her açıdan etkileyen bir süreç durumuna gelmiştir (Türe, 2005:17). Küreselleşme olgusu siyasal, kültürel boyutunun yanı sıra ekonomik boyutu ile gündeme geldiği, hatta süper güç olarak değerlendirilen ülkelerin ekonomisini hantallıktan kurtaramadıklarında çöktükleri de bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda küreselleşmenin en önemli boyutu ekonomiktir. Ekonomik boyut küreselleşmenin lokomotifidir (Caşın vd., 2007:47).

Daniel Bell'e göre, genel anlamda küreselleşme ve özel anlamda da ekonomik küreselleşme, sanayi sonrası toplum yapısı üzerinde şekillenmiş bir süreçtir. Bu anlamda da, sanayi sonrası toplumun temel özelliği, hizmet ve imalat ekonomisinin karışımından ibarettir. Böyle bir ekonomide, teknolojinin ve enformasyonun yeri de oldukça ayrıcalıklıdır ve yadsınamaz bir yapıdadır. Bell'e göre enformasyonun üretimi ve otomasyonu, bir kaynak olarak farklı niteliği, tüketildikçe yok edilmeyen ve mal edilemeyen özelliği, sanayiye dayalı kapitalizmin sınırlı kaynaklar temelli varsayımlarını alt üst eden bir yapı arz etmektedir (Bell, 2002:42).

Küreselleşmenin ekonomik ayağı, siyasi ayağından daha farklı bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda ekonomik çerçevedeki küreselleşmeden, "uluslararası sermayenin egemenliği" anlaşılabilir (Kongar, 2007:24). "Uluslararası sermaye", her ülkenin ya da devletin, bir başka ülke ya da devletteki yatırımları, bu yatırımların

ardındaki holdingleri olarak tanımlanabilir. Özellikle günümüzde, dünyanın dört bir tarafında neyin üretilmesi ve pazarlanması gerektiğini belirleyen, uluslararası sermayedir. Yani bir anlamda, neyi ne kadar tüketeceğimizi ya da tüketmemiz gerektiğini veya neyi ne kadar üretmemiz ya da satmamız gerektiğini, uluslararası sermaye belirlemektedir.

İki kutuplu soğuk savaş dönemi, Sovyetler Birliğinin çöküşü ile son bulmuştur. II. Dünya savaşından itibaren güçlü bir ülke olan ayrıca hiçbir ülkede olmadığı kadar yeraltı ve yer üstü zenginlikleri, özellikle petrol, doğal gaz, altın ve plütonyum gibi birçok kaynağı bulunan bir ülkenin batmasının arkasında yatan asıl neden ise; ideolojiyi bilimin önüne koyan Marksizm'in her şeyden üstün tutulması ve ekonomisinin hantallaşmasından kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2003:283). 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali ve bu işgal sırasında yaptığı harcama ve bloklar arası silahlanma yarışının etkisi ile çağdaş üretim teknolojilerinden uzak, verimsiz, maliyeti yüksek ürünlerin yerine Batı'nın aynı ürünleri daha düşük maliyetle üretmesi ve Sovyetler Birliği insanlarının da bu ürünlerden yararlanmasının sağlanması nedeniyle Sovyetler Birliği çökmüş ve dünya tek kutuplu bir hale yani küreselleşme sürecine girmiştir.

Küreselleşmenin ekonomik yönü söz konusu olduğunda üzerinde durulması gereken bir başka nokta da, IMF (International Money Fon) ve Dünya Bankası gibi uluslararası finansman kuruluşlarının, gelişmekte olan ülkelere verdikleri kredi ve hibeler vasıtasıyla öne sürdükleri şartlardır (Gürlek, 2001:31). Netice itibariyle bu kuruluşların öne sürdükleri şartların, özel anlamda ekonomik küreselleşmeyi, genel anlamda da her alanda küreselleşmeyi sağlamaya yönelik olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü ekonomik küreselleşme, daha fazla tabi olmayı gerektirecek en önemli olgudur ve ekonomik bağımlılık diğer alanlarda da tabi olmayı kolaylaştıran bir süreçtir. Örneğin, ekonomik küreselleşme ile kaçınılmaz hale gelen "ticari ve mali serbestleştirme" hareketi, aslında özde milli hükümetlere ve merkez bankalarına belli sınırlamalar getirme amacını gütmektedir.

Söz konusu olan bu sınırlamalar da, devletlerin "ekonomik darboğaz" yaşamalarına neden olacaktır. Terörizmin yaşandığı bir bölgede özel sektör yatırımları sekteye uğrayacak, hatta durma noktasına gelecektir. Türkiye, ekonomisinin bütçe

açıklarını kapatmak için borçlanmakta ve borçlanma arttığı ölçüde faiz oranları da artmaktadır. Faiz oranlarının yükselmesi hem yatırım ortamını olumsuz etkilemekte hem de özel sektörün dış kaynak bulma kabiliyetini azaltmaktadır (Selçuk, 2005:27-28). Yani, zararınıza olduğunu bile bile ekonomik bağımlılıklarınız ya da bir başka ifadeyle ödeyemediğiniz borçlarınız nedeniyle bu darboğazı bir anlamda kendi isteğinizle kabul etmiş oluyorsunuz. Bu duruma maruz kalan devletler, soruna kalıcı çözüm üretmek yerine, geçici “istikrar paketleri” ile sorunun kronikleşmesine neden olmaktadır. Bu “istikrar paketleri”nin başarısızlığı, sadece ulusal başarısızlık olarak değil, aynı zamanda küreselleşmenin ekonomik ayağının başarısızlığı olarak değerlendirilmelidir.

Ticari açıdan bakıldığında küreselleşme; pazarın dünya ölçeğinde büyümesi, milli sınırların aşılması ve dünyanın tek pazar haline gelmesi olayıdır (Gencay, 1996:9, Aktaran: Kösoğlu, 2001:103). Kapitalizm’in kar hadlerinin düşmesi sonucunda ortaya çıkan ekonomik buhranlar, yeni bir yapılanmayı kaçınılmaz kılmaktadır. İşte küreselleşme de, özellikle 1970’li yıllarda söz konusu olan ekonomik bunalımların sonucunda ortaya çıkan bir yapılanmadır.

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, küreselleşme sürecine kayıtsız kalmak, realiteye aykırıdır. Ancak, neyi ne kadar kabul etmek gerektiği ile ilgili Atatürk’ün şu sözlerine kulak vermek oldukça yerinde olacaktır:

“Ekonomik kalkınma için, her memlekette yapılan gayretlerin, makul ve iyi düşünülmüş, beynelmilel toplu tedbirlere tamamlanması zaruri olduğunda tamamiyetle aynı görüşteyiz. Bu yolda milletlerarası emeklerin, her millete ve kendi hususiyetlerine uygun bir gelişme imkânı verecek surette birleştirilmesi gerektiğini ve dünyanın ekonomik refahı hususunda, herkes tarafından umumiyetle kabul olunacak fikrin, her memleketin kendisine has şartlar içerisinde ilerleme ve refaha erişmek hususundaki hakkına riayet etmek olduğunu her zaman ifade etmek gerekir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçlerinde Millet ve Milliyetçilik Kavramları).

2.1.3. Kültürel Çerçeve ve Küreselleşme

Kültürel küreselleşme ile ilgili olarak, Huntington’un “Davos Kültürü” olarak adlandırdığı ve adını, yıllık Dünya Ekonomi Zirvesi’nin yapıldığı, İsviçre’nin lüks dinlenme merkezi olan Davos’tan alan bu kültür oldukça dikkat çekicidir. Huntington’a göre; “Davos kültürü, küresel ekonomik süreçlerin doğrudan katkısıyla küreselleşmiş bir kültürdür ve uluslararası ticaret tarafından taşınmaktadır. Ekonomik koşulları,

içerisinde doğdukları yapının doğrudan işlevsel olan belirgin davranış özelliklerini taşırlar ve bu davranışlar da, çağdaş ekonominin aksesuarlarıyla dikte edilirler. Bu kültüre katılanlar; bilgisayarlarla, cep telefonlarıyla, havaalanı programlarıyla, döviz alışverişi ve benzeri işleri uğraş edinmişlerdir. Fakat aynı zamanda benzer şekilde giyinirler, dost canlısı tavır sergilerler ve gerilimlerinden benzer mizahi yaklaşımlarla kurtulurlar” (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007:4).

Yani sonuçta dayatılan kültürel yaşam tarzı ya da popüler kültür, öncelikle dayatan kesim tarafından yaşam tarzı haline getirilmiş ve bir yönüyle de, “küreselleşmenin taşıdığı sosyal dışlanmışlık, sosyo – kültürel yozlaşma ve çözülme, çok hızlı ve yaygın çevre kirliliği, yeni hastalıkların yayılması, fakirliğin ve adaletsizliğin artması, yabancılaşma ve yalnızlaşma, toplumsal ümitsizlik ve memnuniyetsizlik gibi birbirleriyle ilişkili çok ciddi sosyo – kültürel ve siyasal tehlikeler”, küreselleşmenin endişe verici tarafını ortaya koymaktadır (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007: ix).

Küreselleşmenin kültür ayağında en çok dikkat çeken nokta, hiç şüphesiz “dünya vatandaşlığı” türünden, en azından günümüz adına hayalden öte bir anlam taşımayan kavramlar üzerinde yükseltelen “küresel kültür” tartışmalarıdır (Gürlek, 2001:31). “Küresel kültür”; bir toplumsal bütünlüğe ilişkin yapılanmaların sadece o toplumsal yapı içerisinde değil, diğer toplumlarda da etkili olmasını ifade eden bir kavram olarak nitelendirilebilir. Neticede bu etki, toplumu oluşturan tüm öğelerin maruz kaldığı bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Karar alma süreçlerinde, yaşama biçimlerinde, alışkanlıklarda ve genel olarak tüm kültürel değerlerde... Gittikçe benzer toplumsal yapılanmaların oluşmasını amaçlayan “küresel kültür”ün, bu anlamda uzun vadede “küresel uygarlık” gibi bir yapılanmayı öngördüğü de söylenebilir.

Araştırmacı – yazar Mazlum Kara’ya göre de küreselleşme ve özellikle kültürel çerçevede küreselleşme; daha fazla yaşayan, ama daha çok risk alan insanlar tarafından üretilmektedir. Bu nedenle, küreselleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak günümüzde, nüfus artışı, göçler ve dünya nüfusunun yaşlanması karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, geleneksel toplumlarda “ben duygusu” ve “benlik kimliği” daha çok bireylerin statülerine göre belirlenmektedir. Ancak günümüz küresel dünyasında ise, gelenekselliğin bir anlamda çökmesi ve “ben duygusu”nun ve “benlik kimliği”nin de

yeniden yapılanması ya da büyük bir oranda anlamını yitirmeye başlaması söz konusu olmaya başlamıştır (Kara, 2001:147).

Yine, kültürel küreselleşmenin etkilerine ne denli ve nereye kadar maruz kalmamız gerektiğine ilişkin Atatürk'ün;

“Türk Milleti'nin toplumsal düzeninin bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkûmdur. Türk Milleti; kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, vatansız ve milliyetsiz saçmalamalardaki gizli ve kirlî emelleri anlayamayacak ve onlara müsamaha edecek bir topluluk değildir. O, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonrasında da doğru yolda yürüyecektir. Onu yolundan saptırmak isteyenler, ezilmeye ve kahredilmeye mahkûmdur. Bu hususta köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz ve güvenlik güçlerimiz, candan beraberdir. Bunda kimsenin şüphesi olmasın!” şeklindeki sözü kültürel küreselleşmenin boyutlarını ortaya koyması adına önemli bir husustur (Milliyetçilik ve Küreselleşme, 2001:85).

2001 yılı itibariyle, MHP Merkez Yürütme Kurulu (MYK) Üyesi olan Nevzat Kösoğlu'na göre; *“küreselleşme olgusu karşısında, her toplumun kendi bakış açıları ve değerleri açısından tavır alması ve tutum takınması beklenir. Değilse bunu başaramayanlar, kültürün her alanında da kayıplar vermekten kurtulamayacaklardır”* (Kösoğlu, 2001:98).

Ekonomik küreselleşmeyle gerçekleştirilmeye çalışılanı, Niğde Üniversitesi Öğretim Görevlisi Özcan Yeniçeri, şu şekilde değerlendirmektedir. *“Kendisine saygı duyulmasını isteyen kimse, kendisinin aldatılmasına da izin vermemelidir. Bugün küreselleşme ve buna benzer iddialarla; yerli ve yerliyi, özü ve özneyi, daha doğrusu ulus – devlet anlayışını ya da milliyetçiliği aşmaya çalışan çok uluslu şirketlerin asıl amaçları, pazardaki paylarını küreselleştirebilmektir. Milli sınırlar, kotalar, yasalar ve gümrükler, küresel pazarların en büyük handikaplarıdır. Kısacası bugünün Birleşmiş Milletleri'nde iki yüz civarındaki ülkeyle temsil edilen bir dünya, tüketici demokrasisinin mantığına terstir”* (Yeniçeri, 2001:117).

Diğer taraftan denilebilir ki, küreselleşmenin kültürel ayağında, sadece etkilenen değil etkileyen taraf olabilmek adına da, *“küreselleşmeye yol açan, bilimsel ve teknik gelişmelere yön verebilen yani onun yaratıcısı olan taraf olmak gerekir”*. Çünkü teknolojik değerlerin ortaya çıkmasını sağlayan kültürel yapı, en başından itibaren, süreci de yönlendirebilme olanağına sahip olan taraf olabilecektir (Kösoğlu, 2001:109).

Küreselleşme öyle görünmektedir ki; *“günümüzde egemen kültürler, dünyadaki egemen güçle birleşmiş olarak var oldukça, ekonomik yönden zayıf, ancak kültürel*

yönden sadece farklı oldukları için dışlanıp horlanan diğer kültürleri, kendilerine uymaya zorlayacaklardır” (Çevik, 2003:744). Çünkü kültürler arasında etkileşimin hızlanması toplumsal ve kültürel sembollerin sınır ötesinde tanınır hale gelmesi, giyim kuşam, yemek ve eğlence başta olmak üzere günlük yaşamın temel unsurlarının daha çok benzer bir görünüm alması süreci olarak tanımlanabilen kültürel küreselleşme ile birlikte kültür, ulusal sınır tanımayan, belirli bir homojenlik gösteren ve başta internet, televizyon gibi modern kitle iletişim araçlarıyla ulus kültürlerinin üzerinde bir küresel kültür oluşturma niteliğine dönüşmüştür (Uluç ve Güliz, 2002:88). Bu konuyu şu şekilde somut olarak örnekletirmekte fayda olacaktır; Kökeninde Avrupa kültürü olan Fast food yemek kültürünün ülkemizde yaygınlaşması ve bu kültürü benimseyenlerin modern olarak algılaması, bu kültüre yabancı olanların ise geri kalmış olarak değerlendirilmeleri Tanzimat Dönemi’nden itibaren süre gelen yanlış batılılaşmanın göstergesidir.

Kültürün küreselleşmesinden söz edilirken benzer tüketim kalıplarının oluşması da kültürün küreselleşmesinde itici güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketim kültürünün küresel bir nitelik taşımasında kitle iletişim araçlarının büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Kitle iletişim araçları, bilgi satarak toplumun motivasyon potansiyelini yönlendirme haklarını ellerinde tutmaktadırlar (Rigel, 1993:172). Bu anlamda da küreselleşme olgusu bize şunu göstermektedir ki dünyada birçok insanın aynı marka pantolon giymesi, aynı hamburgeri yemesi, aynı içeceği içmesi, aynı saç modelini benimsemesi, aynı dergileri, romanları okuyup aynı pop şarkıcısını dinlemesi kültürün küreselleştiğinin en açık göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Pira, 2003:124).

Kısaca özetlenecek olursa küreselleşme, sosyal yaşamımızı bütünüyle etkileyen bir yapıdır. Böylesi bir etkiye sahip olması adına, ülkemizde de konu ile ilgili tartışmalar, özellikle son dönemde Avrupa Birliği’ne giriş ve uyum yasaları çerçevesinde gündeme damgasını vurmuştur. Çünkü bu süreç, ne denli Avrupalı olmalıyız ve ne denli kendi benliğimizi korumalıyız tartışmasını da beraberinde getirmektedir.

2.2. Küreselleşmenin Kaynakları

Küreselleşme, ne varlık itibariyle, ne de kaynakları itibariyle, tek bir yapı içerisinde değerlendirilemez. Bu nedenle küreselleşmenin hem sosyolojik hem de siyasi bir nitelik taşıması bakımından birçok değişken bağlamında ve birçok kaynağı olan çoklu bir yapı olarak ele alınması gerekir. Bu bağlamda, küreselleşme kavramının kaynaklarının incelenmesi bizim için oldukça önemli olacaktır (Kongar, 2007:18). Çalışmamızın bu aşamasında, küreselleşmenin doğuşunu kaçınılmaz kılan ve bugünkü noktasına erişmesini sağlayan temel kaynaklar ile ilgili analizlerde bulunulacaktır.

2.2.1. İletişim – Bilişim Devrimi

Dünya 1970’li yıllarda, yeni bir teknoloji devrimi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu yeni devrimin adı, “Bilişim Devrimi”dir. Özellikle 1990 sonrası gelişen ağı sayesinde tüm dünyayı saran internet, devletlerin ulusal güvenliklerini her yönü ile tehdit eden bir etmen haline gelmeye başlamıştır (Özcan ve Bal, 2002:587). Toplumsal yaşamı büyük ölçüde etkileyen bu gelişmeler, sanayi ya da teknoloji devrimi sayesinde ve küreselleşme bağlamında, bugün yaşamımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Özellikle günümüzde bu küresel etkileşim, konu ile yakından ilgilenen kişilerin bile takip etmekte zorluk çektikleri bir hıza ulaşmıştır. Küreselleşme, öncelikli olarak bir “Teknoloji Devrimi”nin sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Kongar, 2007:18).

Teknolojiye ilişkin bu devrimsel sürecin de, iletişim teknolojisi alanında, özellikle telefonun yaşamımızda daha fazla yer kazanmasıyla başladığını söyleyebiliriz. Bu süreç, bilişim teknolojisi alanında da, bilgisayar ile desteklenmiştir. İletişim ve bilişim teknolojilerinin birleşmesiyle de günümüzde söz konusu olan “telefon–bilgisayar” kombinasyonu ortaya çıkmıştır ve gelişmeler artık önü alınamaz hale gelmiştir. Telefonun bilgisayarı ve bilgisayarın telefonu desteklemesi ile bugün dünyanın her yerinin bir “dokunuş” uzaklığına erişmesi söz konusu olabilmektedir. Elbette gelinen bu noktanın, avantajları yanında dezavantajlarından da bahsetmek mümkündür. Çünkü, bilindiği üzere birtakım değerler, hangi amaçlar için kullanılırlarsa, ona göre anlam kazanmaktadır.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin hız kazanması ya da bu iki yapının bütünselliğinden doğan daha hızlı erişim imkânı, küreselleşmenin de hız kazanmasına

neden olmaktadır. Optik kablolar, bilgisayarlar, mobil telefonlar, internet, haberleşme uyduları gibi pek çok yenilik iletişim olgusun da büyük bir değişim sağlamıştır (Pira, 2003:121). Bu nedenle küreselleşme her alana yansımış durumdadır. Netice itibariyle, küreselleşmenin birinci ve temel kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz, teknoloji ya da “İletişim – Bilişim Devrimi”ne ilişkin bu süreç yaşamı etkilemeye devam etmektedir.

Teknoloji küreselleşmenin, kaçınılmaz ve önünde durulamaz bir süreç olarak tarifini mümkün kılan bir rol üstlenmiş görünmektedir. Bir başka ifadeyle, özellikle mikro elektronikteki ve bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, küreselleşmeyi karşı konulamaz hale getirmiş, çoğu zaman karşı gelmek adına verilen mücadeleler de “akılcı olmayan” davranışlar olarak nitelendirilmiştir (Somel, 2006:1196).

Modern iletişim teknolojilerinin de, terör örgütleri tarafından saldırı amacıyla kullanılmaya başlaması, genel olarak tüm dünyada ekonomik ve siyasi işleyişleri etkilediği gibi “Güvenli Ortam” anlayışını da önemli ölçüde etkilemiştir. Yani, tamamıyla güvenli olarak nitelendirilebilecek bir ortamdan bahsetmek artık olası değildir. Bu anlamda da ne yazık ki terör saldırıları bizi ne zaman, nerede ve nasıl bulacak, buna ilişkin kestirmelerde bulunmak da artık pek mümkün olamamaktadır.

“Bilgisayar teknolojisinin küreselleşmesi” ve geniş kitlelerin kullanımına sunulması ile de ortaya, “sanal terörizm”in çıkması söz konusu olmaktadır (Narlı, 2002:567). Örneğin, birbirine sıkı sıkıya bağlı ve entegre sistemlerden oluşan bilgisayar sistemlerine yapılacak bir virüs saldırısı ya da benzeri bir sanal saldırı, günlük hayatın akışını tümüyle alt üst etmek adına, terör örgütleri tarafından tercih edilebilir bir hal almıştır. Haricinde aynı durumun, savunma sistemlerine endeksli olarak gerçekleştirilebileceği ihtimali de düşünülünce, ortaya çıkabilecek korkunç tablo, hiç de iç açıcı değildir.

Diğer taraftan, terör örgütleri bilindiği üzere propagandayla doğup, propagandayla yaşamlarını devam ettirirler. Bir başka ifadeyle propaganda, terör örgütleri için hem amaç hem de araç niteliği taşımaktadır. İnternet ortamı da, dünyanın bir ucundan diğer ucuna ve milyonlarca insana hitap edebilmenin ucuz, risksiz ve en hızlı yolu olması adına, terör örgütleri tarafından bir propaganda aracı olarak kullanılması bakımından, özellikle tercih edilmektedir (Alkan, 2008:111). Bu çerçevede terör örgütleri, ideolojilerini yaymak adına yayınladıkları illegal dergi, gazete veya

kitapları, internet ortamında yayınlamaktadırlar. Hatta internet vasıtasıyla bomba yapımı bile öğretilmektedir.

2.2.2. Sovyetler Birliği'nin Çökmesi Ve Soğuk Savaş'ın Sona Ermesi

Soğuk savaşın sona ermesini açıklamadan önce soğuk savaşın başlangıç tarihini ve nasıl başladığının kısaca açıklaması da faydalı olacaktır. Soğuk savaş Churchill' in Amerika'nın Missouri eyaletinde, 5 Mart 1946 tarihinde yaptığı bir konuşmasında “Batlıktaki Stettin’den, Adriyatik’teki Triesteye kadar Avrupa kıtası üzerine boydan boya demir bir perde inmektedir.” şeklinde yaptığı, demir perde konuşması ve Stalin in de bu konuşmaya Pravda’da verdiği cevap ile fiilen karşılıklı olarak yapılan bu suçlamalar ile soğuk savaş süreci başlamıştır (Acar, 1991:107).

Küreselleşme için, Alexis de Tocqueville’ in “20. yüzyıla Rus kamçısıyla Amerikan kesesi egemen olacaktır” şeklindeki öngörüsü, belirtilen dönemi güzel tanımlayan bir cümledir. Mart 1985 te Gorbaçov’ un Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) başına gelmesiyle başlayıp, Aralık 1991’ de birliğin dağılmasıyla son bulan bir süreç’te, dünyanın iki süper gücünden biri olan Rusya’ nın bu yarıştan ayrılması ile birlikte soğuk savaş dönemi sona ermiş, bu süreç yerini küreselleşmeye bırakmıştır (Bilgin, 2008:14) .

Dünyanın iki kutuplu dengeden (ABD – SSCB) tek kutuplu küresel güce doğru kayışı, günümüzde “küresel istila” noktasında, ABD’yi daha fazla belirleyici taraf olarak karşımıza çıkarmaktadır (Erkal, 2002:304). Bu anlamda, küreselleşmenin ikinci kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz “siyasal” kaynaktaki da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çökmesi ve SSCB'nin varlığı ile var olan Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi yer almaktadır. Aynı Soğuk Savaş Dönemi, Türkiye’de de olan biten her şeyin ya da tüm dengelerin değişmesine neden olmuştur (Kongar, 2007: 19). Bu anlamda SSCB'nin dağılması, tüm dünya düzeninin de değişmesine etki etmiştir.

Bu çerçevede, 20. yüzyılın son on yılında, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu düzeninin çökmesiyle birlikte, tek süper güç olan Amerika Birleşik Devletleri ve bunun yanında Avrupa Birliği, Rusya, Çin ve Japonya gibi ana güç merkezlerinden oluşan yeni bir uluslararası yapı, yerini almıştır. Dünya’da yaşanan hızlı değişim ve yeniden

yapılanma süreci, uluslararası sistemde, barış ve istikrar içerisinde, evrensel hedefler doğrultusunda ilerlenmesi için fırsat ve beklenti yaratırken; belirsizliklerden, yerel çatışmalardan, tarihsel, etnik ve ulusçu gerginliklerden, terörizm ve kitle imha silahlarının yayılması gibi nedenlerden kaynaklanan istikrarsızlıkları, yeni risk ve tehditleri de birlikte getirmektedir (Yergin, 1993:427).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ABD, küresel çevreyi, onun stratejik özelliklerini ve güvenlik çalışmaları ile ilgili kavramsal çerçeveyi de yeniden gözden geçirmeye başlamıştır. Bu süreçte, NATO'nun yeni rolü tartışılmaya ve yeni tehditler (örneğin; organize suçlar Orta Doğu kökenli radikal gruplar vb.) tespit edilmeye başlanmıştır (Narlı, 2002: 565). Tüm bunlar Avrupa güvenliği ile ilgili yeni tartışmaları da beraberinde getirmiştir. SSCB döneminde, Sovyet hegemonyası altında bulunan Balkan ülkeleri ve Batı Avrupa devletlerinin, Batı Avrupa ve Batı Avrupa savunma sistemi ile bütünleşmesinin, kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi, küresel nükleer savaş tehdidini azaltmış, ancak nükleer terörizm tehlikesini olası kılmıştır (Taşdemir, 2006:43). SSCB'nin dağılmasından sonra baş gösteren otorite boşluğu ve önü alınamaz hale gelen ekonomik kriz, nükleer silahların da kontrol dışı kullanımını yaygın hale getirmeye başlamıştır. Bu süreçte, uranyum ve plütonyum gibi nükleer maddelerin, otorite boşluğu bulunan Rusya'dan çalınma vakalarının artmaya başladığı da görülmektedir.

Yani SSCB'nin dağılmasından sonra, Orta Asya ve Kafkaslarda meydana gelen olaylar ve yaşanan otorite boşluğu, eski Sovyet Cumhuriyetleri'nde, nükleer madde kaçakçılığı olaylarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle ekonomik krizler nedeniyle, stoklarında 1200 ton “zenginleştirilmiş uranyum” ve 150 ton civarında “P-239” maddesi bulunduğu iddia edilen SSCB'nin, Soğuk Savaş Dönemi'nde, oldukça önemli kabul edilebilecek nükleer madde imalat ve işleme endüstrisi alanındaki üretimleri satılmaya başlanmış bu durum teknolojiyi barışçıl amaçlar dışında kullanmayı düşünen ülkeler ile terör örgütleri için değerlendirilmesi gereken ve kaçırılmayacak bir fırsat olarak görülmüştür (Korkmaz, 1999:28).

İki önemli dünya savaşının ve akabinde yaşanan ABD-SSCB rekabeti, insanlığı çok tehlikeli bir noktaya getirmiştir. Bu nokta, iki blok arasındaki gerilimin azaltılması

için, “güç”ün değil, “norm”un işlerlik kazanması gerçeğinin kendisini hissettirmesiyle baş göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) düşüncesi de, bu normun temelini oluşturmuştur (Ersoy, 2002:324). Küreselleşme dalgasının ikinci aşamasını ve AGİK’in devamını ifade eden Helsinki Konferansı’nda kabul edilen Nihai Senet ile de iki blok arasında güvenlik, ekonomi, ticaret, enerji ve insani konularda, genel bir anlaşmaya varılması söz konusu olmuştur.

Bu anlamda Soğuk Savaş döneminin ardından, sorunlara taraf olan devletlerin anlaşmazlık noktalarını; siyasi, askeri ve diplomatik platformlarda görüşmeleri bazen uluslararası hukuk zemininde, bazen de “güç gösterisi” şeklinde gerçekleşmeye başlamıştır. Bu çerçevede de, büyük ya da küçük her devletin yöneticileri, olası bir terörist saldırı karşısında, başkentlerine ya da sivil veya askeri tesislerine saldırıda bulunulabileceği gerçeğine karşılık, gerekli tedbirleri almayı önemli görmeye başlamışlardır. Yani günümüz terörizminde, sadece saldırı anında yapılması gerekenleri belirlemek değil, bilakis bu saldırıların öncesinde gerekli öngörülere sahip olabilmek ve güçlü ve zayıf yönleri saptayabilip temkinli davranabilmek, her şeyden daha önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu da ulusal çıkarların korunabilmesi ve uygun stratejilerin saptanabilmesi adına alternatifsiz bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde bu durum, bugün de aynen devam etmektedir. 2001 tarihindeki terör saldırısı, son derece çarpıcı bir şekilde ortaya çıktığı gibi, uluslararası ilişkiler bilimi, artık sadece devletlerin birbiriyle olan sorunlarıyla değil, devletler ile devlet – dışı aktörlerden sayılmaları gereken terörist gruplar arasındaki çatışmaları da kapsamak, bunların nedenlerini anlamak ve açıklayıcı teorileri geliştirerek geleceğe yönelik öngörülerde bulunmak zorundadır (Kibaroglu, 2001:32).

Tüm bunların yanında, Soğuk Savaş Dönemi’nin sona erdiği 1990’lı yıllarda ve iki kutuplu dünya düzeninin yıkılmasından sonra, ideolojik sol terör olaylarının azalmaya başladığını söylemek mümkündür (Çakmak, 2008:23). Çünkü Soğuk Savaş’ın sona ermesi ideolojik kamplaşmaları da kimi yerde minimize etmiş, kimi yerde de ortadan kaldırmıştır. Bir başka ifadeyle de Doğu Bloku’nun ortadan kalkması, arkasında düşman bırakmadan gerçekleştiğinden, bu tür olayların da görülme sıklığı azalmıştır. Eğer Doğu Bloku, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin oluşturan yapıların

isteğiyle değil de, zorlamayla gerçekleşmiş olsaydı, sonucun çok daha zarar verici olması söz konusu olacaktı.

Bu nedenle de 1990'lı yılların terör hareketlerine hâkim olan unsurun ideolojik değil, dini ve etnik kökenli olduğunu söylemek mümkündür. Bu aşamada söz konusu olan dini kökenli terör de, din adına yapılan ya da bir dine mensup olanların başka bir dine mensup olanlara yönelik olarak gerçekleştirdikleri eylemler değildir. Bu terör yaklaşımına, “İslami terör” tabiri yerine, “Arap milliyetçi terörü” (Çakmak, 2008:23) tabirinin kullanılması daha doğru olacaktır.

2.3. Küresel Terörizmi Oluşturan Unsurlar

Günümüzün en önemli güvenlik sorunlarından birisi olan terörizm, 200 yılı aşan tarihinde, her dönem kendisine yeni fırsatlar yaratmış ve başarılar elde etmiştir. 11 Eylül New York saldırılarının ardından, kim, neden ve nasıl sorularının zihinleri meşgul ettiği sırada ABD yönetimi, cevabı “iyilerle kötülerin savaşı” olarak tanımlamış ve ardından, küresel terörizme karşı savaş açtığını söyleyerek, Afganistan’a askeri harekât düzenlemiştir (Özcan ve Yardımcı, 2006:197).

Artık siyasal, kültürel, ekonomik, etnik, ideolojik, psikolojik ve dinsel nedenler başta olmak üzere, birçok nedenden kaynaklanan terör faaliyetleri, ulusal sınırlar içerisinde kalmamakta ve çoğu kez de, uluslararası bir nitelik kazanmaktadır (Baharççek, 2003:219). Bu açıdan bakıldığında terörü basit bir eylem olarak değerlendirilebilecek bir şiddet eylemi olmadığı gibi iktisadi, sosyal, siyasal, kültürel bir çok sebeple beslenen yarı askeri anlamda bir karşılığı bulunan sofistike bir olay olarak değerlendirmek mümkün olacaktır (Arıboğan, 2002:223). Terörün anlaşılması için, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası görülen ideolojik yapılanmalar ya da farklı ideolojilere ilişkin cepheleşme hareketleri, ulusal bağımsızlık hareketleri, ekonomik dengelerde görülen bozukluklar, dünya güç dengesindeki değişim ve bu sürecin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirebileceğimiz küreselleşme olgusu, küresel terörizmi ya da uluslararası nitelik taşıyan küresel ölçekli terörizmi besleyen başlıca faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

21. yüzyıl, terörist devletler savaşının yaşanacağı, dünyayı ve özellikle yeraltı kaynaklarının yeniden paylaşım mücadelesi ile geçeceği bir yüzyıl olacağı aşikârdır. Bu

anlamda ve dünyanın yeniden şekillenmesi aşamasında terör örgütlenmeleri ve terör eylemleri çok boyutlu hale gelerek, birçok devlet de bu anlamda terörü üstü kapalı da olsa destekler nitelikteki uygulamalara yöneltecektir. Bu bağlamda, nasıl ki günümüzde her şey küreselleşmeye başlamıştır ve bu sürecin önünde, tümüyle yada kısmen etkilenmeden kalabilen, neredeyse hiçbir alan kalmamıştır. Önceleri belirli bölgelere endeksli olarak gerçekleşen terör olaylarının da, daha da büyüdüğü ve küreselleştiğini görmek mümkündür.

Küreselleşme süreci, özellikle “insan hakları ve demokrasi” kavramlarının yaygınlaştırılması açısından ve bu durumun yarattığı etkiler bakımından; siyasal, ekonomik ve kültürel olarak fiilen gerçekleştirdiği tekelci ve tekilci (monistik) eğilimlerle, sert bir çelişki yumağı oluşturmakta, bu durum da karşımıza, terörizmin tetiklenmesi ve çeşitlenmesi olarak çıkmaktadır. Aslında diğer taraftan, küreselleşmenin zaman zaman böylesi olumsuz bir sürecin tetikleyicisi konumunda olması, sadece ona has bir durum değildir (Kongar, 2009:34). Günümüz dünyasında, devletler arasındaki ilişkileri belirleyen temel unsur ulusal çıkarlardır ve bu da terörün siyasi bir araç olarak kullanılması ile ilgilidir. Terör, diplomasi ve savaş yoluyla elde edilemeyecek sonuçların, elde edilmesi için kullanılan bir yöntemdir. Bu durum Soğuk savaş döneminde bilinen ve uygulanan bir gerçektir ancak günümüzde Batılı devletler, argümanlarını insan hakları temelinde yükseltirken, terörle bağlantılarını gizli tutmaktadır (Taşgın, 2003:87). Bu çelişkili durum, tüm toplumsal, siyasal ve kültürel süreçlerin kaçınılmaz bir yazgısı olarak, her daim karşımıza çıkabilmektedir.

Küreselleşme ve “küresel terörizm” olgusu arasındaki ilişki çerçevesinde, Tüm dünya insanlığı için ortak bir konjektür belirleme yetkisini kendilerinde görenler, çalışmalarına kesintisiz olarak devam etmektedirler. Son yirmi yılın en büyük gelişmesi ise, küresel bir ekonomik sistem oluşturmaktır. Bu ortak konjektüre yönelik olarak sürdürülen çalışmalar sonucunda; sermaye, küresel ölçekte rahat dolaşım olanağı bulmuş ve bu durum birçok insanı, yeni yüzyılı “refah çağı” ilan ettirecek kadar umutlandırmıştır (Biber, 2005:61).

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri’ne karşı yapılan terörist saldırıların hemen ardından, terörizm ile ilgili genel kavram ve yaklaşımlardaki farklılaşmalar kendisini ortaya koymaya başlamıştır. Dolayısıyla bu dönemde, daha önce tanımlanmamış

“Küresel Terörizm” kavramının ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, zaten birçok siyaset bilimcisine göre küreselleşme; “Batı kültürünün ya da daha çok Amerikan kültürünün diğer medeniyetler üzerinde hegemonya kurma isteğidir (Shaw, 2000:200).

Bu bağlamda batının temel bakış açısının, etkili, ilerici ve “yeni kültürüne” uyum sağlayamayan medeniyetlere karşı bir duruş sergilenmesi olduğunu görmek mümkündür. Bunun sonucu olarak da, bazı medeniyetlerin sosyolojik ve kültürel özelliklerini değiştirip ya da bütünlüklerini parçalayıp, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmalarını sağlamak, onların “daha medeni” olmalarını sağlamaya çalışmak olarak empoze edilmektedir (Taşdemir, 2006:90). Küreselleşmenin Batı değerlerinin dünya çapında yaygınlaştırılması olarak anlaşıldığı gerçeğinden yola çıkarak, küreselleşme ile birlikte siyasal parçalanmanın da sağlanmaya çalışıldığını söyleyebiliriz.

Bu noktada, ABD’nin “anti – terörist güvenlik ideolojisi” olarak tanımlanabilen 21. yüzyılın bu yeni “küresel terör” anlayışına karşı geliştirildiği belirtilen mücadele anlayışı, aslında belirgin bir objeye ya da hedefe yönelik değildir (Özdağ, 2001:6). Ayrıca sınırları da belirsizdir, çünkü “küresel terör” olgusunun sınırlarının çizilebilmesi, bir nokta itibarıyla mümkün olamamıştır. Sonuçta böylesi “bilinmez” bir olgu karşısında, mücadele adına söz konusu edilebilecek ya da edilmesi gereken; komuta kontrol karargâhlarının var olabilmesi ve mali sistematığının hesaplanabilmesi de mümkün olamamaktadır.

Küreselleşmenin, güvenlik boyutunda yarattığı bir etki de, savaşa yeni bir tanım kazandırmak olmuştur (Bozkurt, 2007:103). Küreselleşme sürecinin baş aktörleri olarak nitelendirebileceğimiz gelişmiş ülkeler, birbirleriyle savaşmayı bir anlamda göze alamazlarken; küreselleşmeyi, ulus – devlet bağlamında bir tehdit olarak algılayan ülkeler, savaşı kendi bütünselliklerini devam ettirebilmek adına, tek çıkar yol olarak görmektedirler.

Tüm bunların ötesinde, farklı bir bakış açısını temel almak suretiyle küreselleşmenin terörizmin temel prensiplerini değiştirmede söylemekte mümkündür (Bozkurt, 2007:109). Ancak küreselleşmenin sunduğu yeni ve çok daha geniş alanları kapsayan araçlar ve fırsatlar, terörizmin yıkıcı gücünün, çok daha etkili

olmasını sağlamıştır. Değilse haricinde, terörizmin kaynağında yer alan temel yaklaşımlar, bugün de halen değişmemiş ve terör örgütlerinin şiddet ve korku yayma istemleri ve eylemleri, bir anlamda güçlenerek yeniden doğmuştur.

Martin Shaw, küreselleşmeyi üç farklı kategoriye sınıflandırarak, küreselleşmenin de beraberinde getirdiği “küresel terör” olgusu üzerinde durmaktadır. Shaw’ın yaptığı sınırlandırma ise şöyledir.

1) (T1): Kendine has kültür ve değerlerin, en perspektif ve progresif olduğunu öne sürerek, diğerlerine bunları kabul ettirmeyi çalışanlar,

2) (T2): Söz konusu koşullara şiddetli bir şekilde karşı çıkarak, kendi değerlerini savunanlar,

3) (T3): Bu duruma karşı, kendilerini savunmaya gücü olmayanlar.

Bu ayrıma göre ikinci kategoride açıklanan, devletler arasında, özellikle İslam, Hindistan ve Çin medeniyetlerinde birinci kategoriye karşı ekonomik, kültürel ve siyasi bağımsızlık ve özgürlüklerini savunma çabası görülmektedir (Shaw, 2000:7-9). Bu medeniyetlerde, değerlerini ve varlıklarını korumak için tehdit ve şiddet yöntemlerine başvurmaktan kaçınılmamaktadır. Bu bakış açısıyla, “küresel terörizm”in genel tanımlanmasına göz atılacak olursa, “dünyaya yayılmış olan batı hâkimiyetine karşı yönelmiş bir terör türü” olduğunu söylenebilir.

Deutch, Hoffman ve Jenkins gibi ünlü terör uzmanları da, bugünkü terörizmin tek bir tanımlanması olduğunu öne sürmektedirler; “Terör, bir şiddet hareketi veya tehditidir”. Yani, küresel terörizme şiddet açısından bakılırsa, şiddet terörizmin özünde zaten vardır ve terörizmin, genel kabul görmüş temel bir belirtisidir (Hoffman, 1998: 25). Bu itibarla terörizm, küreselleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüz itibariyle “küresel terörizm” bağlamında söz konusu olan terör eylemlerinin, harici terör eylemlerine göre, daha fazla kayba neden olduğu bir gerçektir. Bu çerçevede, 2001 yılından sonra küresel etkilere sahip, 11 Eylül saldırılarında yaklaşık 3500 kişi, İstanbul saldırılarında 58 kişi, Madrid saldırılarında da yaklaşık 200 kişi ve Londra saldırılarında 52 kişi hayatını kaybetmiş, birçok insan yaralanmış ve milyarlarca dolarlık zarar meydana gelmiştir (Özger, 2002:190).

Terör hareketleri artık zamanımızda, periyodik olarak ve dalgalar halinde ortaya çıkmakta, zaman zaman belki hızını yitirmekte gibi görünse de, yeniden hız kazanmaktadır (Türkiye ve Terör, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1990:9). Bu açıdan, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörün kereselleşerek hız kazanmaya başladığı, bu dönemlerde uluslararası siyasal ilişkilerin de, küresel ve ulusal anlamda, siyasi ve toplumsal sorunlar arasında yer bulmaya başladığını da görmek mümkündür. Ancak, “küresel terörizm” bağlamında göz ardı edilmemesi gereken, yapılan ya da yapılabilecek tüm değerlendirmeler ve tahminler, terörün geldiği nokta açısından yine de yetersiz kalmaktadır.

Kürselleşen dünyada, sıcak savaşlar özellikle II. Dünya savaşından sonra yerini soğuk savaşlara bırakmıştır. Soğuk savaşların gereği olarak ortaya çıkan psikolojik savaş türü ve bu savaşın vazgeçilmez unsuru olan düşük yoğunluktaki çatışmalar ise “küresel terör” kavramını beraberinde getirmiştir (Dilmaç, 1997:19).

2.3.1. Teknolojik Terörizm

Teknolojik ya da yüksek teknoloji terörizm, günümüzde terörizmin yeni formu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede, terörizmin belirtebileceğimiz yeni formları şunlardır: teknolojik veya yüksek teknolojik terörizm.

Teknolojik terörizm, Bağımsız Devletler Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadele Anlaşması'na göre; nükleer silah kullanılması ya da kullanma tehdidi, bakteriyolojik, kimyasal, radyoaktif silah ya da parçalarının, mikroorganizmaların, radyoaktif maddelerin ve buna benzer insanların sağlığına zararlı olabilecek maddelerin kullanılması, nükleer, kimyasal ve diğer teknolojik ya da ekolojik açıdan yüksek tehdit altında bırakılması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca uluslararası terör örgütlerinin bilgi harbini (information warfare) bir araç olarak kullanmasının, geçmişte, biyolojik ve kimyasal silahlar kullanılarak gerçekleştirilen terör eylemlerinden daha etkin boyutlarda yıkımlara neden olacağı bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Laguer,1996:24-36). Teknolojik terörizm, hükümetin kararlarını değiştirmek ve herhangi bir siyasi ya da ideolojik amaçla işgal etmesi, faaliyetten çıkartması, yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birini aynı amaçla yapmaya kalkışması, suç ortaklığında

bulunması, finanse etmesi veya yönetimini gerçekleştirilmesi olarak da tanımlanabilmektedir.

21.yüzyılın en önemli güç kaynağı hiç şüphesiz “bilgi” dir. Bilgiyi elinde tutan gücü de elinde tutmuş olur. Bilginin gücüyle teknolojik alandaki gelişmeler tüm yaşamımızı olumlu yönde etkiliyor. İnternet, bilgisayar, uydular, cep telefonları günlük yaşamımıza giren teknolojik ürünlerden bazılarıdır (Örgün, 2001:60). Bu teknolojik alandaki gelişmeler ve bilgi çağı, gerek toplumsal alt yapı ve üst yapı unsurları ve gerekse de kültürel boyutta oluşturduğu etkiler ile modern bir uygarlığın doğuşunu vurgulamaktadır (Caşın, 2008:448). Ancak bu teknolojik gelişim, aynı zamanda birer silaha dönüşebilmekte ve karşımıza siber savaş ve siber terör kavramları çıkmaktadır.

Siber terörizm; Bilgi sistemleri doğrultusunda elektronik araçların bilgisayar programlarının ya da diğer elektronik iletişim biçimlerinin kullanılması aracılığıyla ulusal denge ve çıkarların tahrip edilmesini amaçlayan kişisel ve politik olarak motive olmuş amaçlı eylem ve etkinliklerdir (Caşın, 2008:449). Siber terörizm, bilgisayar ve bilgisayar sistemleri ile birbirine bağımlı entegre sistemlerden oluşan yeni dünyada bilgisayar sistemlerine yapılacak bir virüs ve benzeri bir sanal saldırıyla normal hayatın akışını olumsuz yönde etkileyerek savunma sistemlerine zarar vermek bir tuşa basmak kadar kolay hale gelmektedir. Terör örgütleri küresel anlamda bu tür sanal saldırıları kullanmak suretiyle, yapacakları eylemlerin birden çok ülkeyi etkilemesine ve çok büyük boyutlara ulaşmasına yol açarak, eylemlerinde daha az maliyet ve riskle daha fazla etki sağlamayı amaçlamaktadırlar (Narlı, 2002:13).

Siber terörizmde, saldırılar herhangi bir zaman ve ülke içerisinde gerçekleşebildiği gibi, bu saldırıların arkasında kimin olduğunu tespit etmek ya da bir şekilde tahmin etmek de, oldukça zor olacaktır. Böylesi farklı bir nokta itibariyle de, siber terörizmin geniş imkânlara sahip bir terörizm tarzı olduğunu söylemek mümkündür. Yakın zamanda da, teknolojinin bu sorunu çözebilmesi imkânsız gibi görünmektedir. Çünkü her ülkenin karışık ve spesifik kanuni sistemi olması, internet ya da diğer elektronik aletlerin ne zaman kullanıldığının araştırılmasını ve suçluyu takip etmeyi zaman zaman imkansız hale getirebilmektedir. Bir diğer nokta itibariyle de, siber terörizm kapsamına giren “hacker”ların çeşitli uzmanlık formları; sivil vatandaşların, kamu kurumlarının korumalı bilgisayar şebekelerine ve devlet kurumlarının milli

savunma organizasyonlarında ya da milli güvenliğin sağlanmasında kullanılan bilgisayar sistemlerine verilen zararları kapsamaktadır.

Siber terörizmin suç olarak belirlenmesi ve kanun tarafından takip edilmesine dair ilk uluslararası antlaşma, Avrupa Konseyi tarafından 23 Kasım 2001 yılında kabul edilmiş ve bu antlaşma çerçevesinde de, “Siber Terörizm Konvansiyonu” (<http://www.crimeresearch.org>. (15.09.2009)) oluşturulmuştur. Avrupa ülkelerinde de buna benzer önlemlerin alınabilmesi adına farklı çalışmalar yapılmaktadır. İngiltere Terörizm Yasası 2000 yılında “siber terörizmi” hükümeti etkilemek ya da toplumu korkutmak amacıyla elektronik sistemlerin içine izinsiz girmek veya bu sistemleri bozmak olarak tanımlamaktadır.

Klasik anlamda terör ile siber terör arasında bazı farklılıklar vardır, bunları kısaca özetlemek gerekirse;

- Terör örgütlerinin klasik anlamda terör eylemi yapması esnasında güvenlik güçleri tarafından eylemi yapmadan veya eylem aşamasında öldürülme olasılığı yüksektir. Ancak siber terör de, dünyanın her hangi bir ülkesinde internete bağlanan terörist çayını ve sigarasını içerken eylem yapacağı ülkenin toplumsal yaşamına zararlar verecek eylemlerini kendi yaşamını hiç tehlikeye atmadan gerçekleştirebilir.

- Klasik terörün asıl amacı yapmış olduğu eylemler ile hedef aldığı rejim ve topluma mesaj vermektir. Terörde şiddet ve zarar verme araçtır. Ancak siber terörde şiddet bir araç olmaktan çıkıp bir amaç haline gelebilmektedir. Siber terörde bilgisayar teknolojileri sayesinde bir terörist, ilaç firmasının bilgisayarlarına girerek ilaçların dozajını değiştirmek suretiyle insanların yaşamlarına son verebilir ya da doğalgaz istasyonlarının bilgisayarlarında basınç göstergelerini değiştirerek doğalgazların patlamalarını sağlayabilirler.

- Klasik terör eylemiyle yapılmak istenen propaganda çok geniş kitlelere ulaşmış olsa da eylemin kendisi lokaldir. Bir devlet kurumunun binası hedef alınmışsa sadece o bina çökebilir ve içindeki insanlar yaşamlarını yitirebilirler. Ancak siber terörde bilgisayarı yönlendiren eylemciler bir hareketle bir ülkedeki birçok kurumun, bir kuruma ait bütün bağlantılarını ya da birçok ülkedeki siteleri aynı anda çökertebilirler ve bu klasik terör eyleminden daha fazla etkili olmaktadır (Özcan ve Bal, 2001:592).

Kısaca siber terörizmle;

- Uçakların uçuş yollarını belirleyen, iniş ve kalkışlarını yönlendiren sistemlere girerek, tüm uçuş planlarını alt üst eder ve kazalara neden olabilir,
- Borsalar bilgisayar desteğinde çalışmaktadır, borsaların bağlı olduğu bilgisayara ulaşabilen bir terörist ekonomiye zarar verebilir,
- Baraj kapaklarını açabilir ve tüm şehrin sular altında kalmasına neden olabilir,
- Bir kurumun personel bilgilerini değiştirebilir ya da örgüt elemanını personel gibi kaydedebilir,
- Elektronik arşivlere erişerek tarihi belgeleri değiştirebilir, adli veya polis kayıtları ile oynayarak suçsuz kişileri suçlu olarak gösterebilir,
- Kurum iletişimini engelleyerek birimler arası iş ve işlemlerin yapılmasını engelleyebilir,
- Kentin bütün trafik ışıklarını durdurabilirler,
- Telefonları kullanılmaz hale getirebilirler,
- Elektrik ve doğalgazı kapatabilirler,
- Ulaşım ve su sistemlerini kullanılmaz hale getirebilirler,
- Bankacılık ve finans sektörünü çökertebilirler,
- Acil yardım, polis, hastaneler ve itfaiyelerin çalışmasını kısmen engelleyebilirler,
- Bütün bilgisayar sistemlerini kullanılmaz hale getirebilirler (Adalı, 2001:49).

Bu açıklamalar doğrultusunda bilgi çağını yaşadığımız günümüzde, bilginin olumlu yönlerinin kullanılmasının yanı sıra “hacker”ler yüzünden en gizli devlet sırları, her gün mantar gibi artan korsan siteler yüzünden gerçek hayattan, sanal sisteme de taşınması gereken hukuk sistemleri ve hukuk sistemlerinin bu alanda uygulanamamasından doğan tehditler dolayısıyla yaşamlarımız, her geçen gün daha fazla zorlaşmaya başlamıştır (Özcan ve Bal, 2001:587). Bu durum, kent yaşamını da büyük bir tehdit altında bırakmakta, özellikle altyapı ve ulaşım hizmetlerinin de etki

alanı içerisinde yer alması, günlük yaşamı zora sokacak durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Tüm bunların yanında siber terörizm; toplumsal, milli ve uluslararası bir tehlike de içermektedir. Çünkü bu tarz bir terörizm olgusu, kendine has bir yapıya sahip ve terörizmin ayrı bir akımı olduğundan dolayı, kontrol edebilmek ve mücadele edebilmek için özel yöntemler uygulanması ve özel olarak bu alanda yetişmiş personelle mücadele edilmesi gereken bir alanı kapsamaktadır. Bu nedenledir ki, siber terörizm temelli ya da tarzlı terörist eylemler, tek bir terörist tarafından yapılabileceği gibi, bir grup tarafından ya da terörist örgütler tarafından da gerçekleştirilebilir. Zaten siber terörizmin baş eylemcilerinin, milli ve trans nasyonal suç örgütleri olduğunu da söylemek mümkündür.

Bu çerçevede, terör örgütlerinin sanal saldırılarına yani siber terör olaylarına karşı bireysel olarak ve devlet çapında alınması gereken önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Her birey, terör örgütleri tarafından düzenlenecek olası saldırılara karşı, önceden bilgi sahibi olmalıdır. Bir sistemi korumanın yüzde yüz güvenli bir yolu yoksa da, tam güvenli bir sisteme dışarıdan girmek neredeyse imkânsızdır.

- Ülke için stratejik öneme sahip bilgiler, herhangi bir dış bağlantısı olmayan bilgisayarlarda saklanabilir.

- Bilgisayarlara şifre konulabilir, ancak bu yöntemde çok güvenli bulunmamaktadır. Bu nedenle, güvenlik seviyelerine göre Biometric ürünler ya da PKI anahtarlama sistemleri kullanılabilir.

- Uluslararası şifreleme standartlarına ilave olarak, ulusal ya da kurumsal şifreleme standartları geliştirilerek kullanılmalıdır.

- Sisteme gelen e-posta, mesaj gibi tüm iletişimi kontrol eden “güvenlik duvarları” kullanılabilir.

- Güvenlik duvarının yanı sıra ağ saldırı tespit sistemi ve bilgisayar saldırı tespit sistemi kullanılabilir. Güvenlik tarayıcıları ile periyodik olarak güvenlik açıkları denetlenebilir.

- Terör örgütlerinin sanal ortamdaki saldırılarına karşı uluslararası işbirliği olmadan başarılı olmak mümkün görünmemektedir (Topçuoğlu, 2001:39). Özellikle ülkemiz aleyhinde internet ortamında faaliyet yürüten terör örgütlerinin yüzde 80- 90'ı yurt dışından yayın yapmaktadır. Bu nedenle örgütlerin internet ortamındaki faaliyetlerini engellemek, yayın yaptığı ülkenin işbirliği olmadan mümkün değildir.

Siber terörle mücadele de alınacak tedbirlerde yine klasik terörle mücadelede olduğu gibi uluslararası bir işbirliği ve topyekûn mücadele ile mümkün olacaktır. Dünyanın ortak sorunu olan terör, küreselleşme sürecinin de beraberinde getirdiği teknolojik olanakları kullanarak, tehdit olma özelliğini sürdürmekte ve arttırmaya devam etmektedir (Özkan, 2005:29). Bu bağlamda artık terör grupları; hedeflerine ulaşabilmek, terörizmin temelinde yer alan korku duygusunu yaşatabilmek ve taraftar toplayabilmek ya da gruba yeni üyeler kazandırabilmek için, eylemlerini gerçekleştirirken özellikle interneti ve medyayı da bir propaganda aracı olarak kullanmayı amaçlamaktadırlar ya da hâlihazırda kullanılmaktadırlar. Bu nedenle de, en azından medyanın, terörle ilgili haberleri verirken bu propaganda noktasını gözetmeleri ve terör gruplarının aracı olma işlevini üstlenmemeleri, oldukça önemli olacaktır.

Bu nedendir ki günümüzde artık basın; yasama, yargı ve yürütmeden sonra “dördüncü kuvvet” olarak algılanmakta ve yayınları sosyal yaşam içerisinde oldukça etkili bir güce sahip olabilmektedir. Medyanın en önemli işlevlerinden birisi, toplumu kendi araçlarını kullanarak bilgilendirmektir. Ancak; terör eylemlerinin propaganda aracı olarak kullanıldığı gerçeğinin göz ardı edilmemesi ve bu bağlamda, terör – medya ilişkisi üzerinde yeni baştan durulması kaçınılmazdır (Çınar, 1997:221).

2.3.2. Modern Terörizm

Modern anlamda terörizmin,1960'lı yıllarla birlikte görülmeye başladığını söylemek mümkündür. Filistinli ünlü kadın terörist Leyla Halid'in de içerisinde bulunduğu, İsrail Hava Yollarına ait bir yolcu uçağının 6 Eylül 1970 yılında kaçırılarak, Dawson Havaalanı'na (İngiltere) indirilmesi olayı modern terör olaylarının ilk örneği olmaktadır (Çakmak, 2008:21–22). Bu eylem, uçak kaçırma eylemlerinin başlangıcı olmuştur. Yine 1972'de, dünya terör tarihinde bir ilk daha yaşanmıştır. 5 Eylül 1972'de, Münih Olimpiyatları'nda Filistinli “Kara Eylül” grubu, İsraili sporcuları

kaçırmış ve bu eylem, Alman polisinin kurtarma operasyonu sonucunda, dokuz İsraili ile beş Filistinlinin ölümüyle neticelenmiştir. Bu anlamda modern terörizmden kastımız - bu eylemler zinciri de göstermektedir ki; terör olaylarının küresel anlamda boyut değiştirmiş, farklı eylemlere yönelmiştir.

Günümüzde de, “modern terörizm” olgusu içerisinde değerlendirilen liberal–demokratik bir toplumdaki her terörist grup, konuşma özgürlüğünü ve egemen basını, en üst düzeyde kullanma eğilimindedir. Bu anlamda teröristler, kendileri için gerçekten çok gerekli olan şeyin, geniş ve giderek artan halk desteği olduğunun çok iyi farkındadırlar. Bu bakımdan, teröristlerin sağlam bir halk desteğini arkalarına almaları, daha güçlü bir siyasi yapıya sahip olabilmekle aynı anlamda düşünülmektedir. Böylesi bir propaganda ve siyasi ifade ayrıcalığına sahip bir terörist grup, herhangi bir yasakla karşılaşıldığında da, hedef kitesine ulaşabilmenin de ayrıcalığını taşıyacaktır. Neticede yadsınamaz bir olgu olarak bilinmektedir ki; siyasi propaganda, ideoloji yayını ya da propaganda savaşı, kendisini ifade etme ve düşüncelerini yayma çabasında olan her örgüt gibi, terör örgütleri için de önemli olmaktadır.

Bu noktadan hareketle, “klasik anarşist terörizmin,” en temel özelliklerinden birisi olan “eylem propagandası,” modern terörizm için de geçerliliğini sürdürmektedir (Kabadayı, 2002:183). Klasik anarşist terörizm döneminde ki terörist gruplar nasıl ki eylemlerini protesto ve reklam tekniği olarak kullanmışlarsa, günümüzde de terörizmin temel özelliği aynı anlayışa ve yaklaşıma dayanmaktadır.

Modern çağda terörizm, şiddetin kolaylıkla uygulanabildiği masum insanların hayatlarına son vermesinin ucuzluğunu, korkunç bir süreklilik haline dönüştürerek, medya vasıtasıyla eylemlerini uluslararası topluma başarı olarak lanse edebilmek olanağına sahip olmuşlardır (Caşın, 2008:207).

Terörizm, günümüzde hızlı bir gelişme gösteren iletişim ve bileşim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak terörizmin yaygınlaşmasına ve daha fazla etki edecek niteliklere bürünmesine neden olmuştur. Günümüz’ de “modern terörizm”i, beş temel unsur olarak değerlendirmek mümkündür;

- Öncüleriyle kontrast olarak günümüz teröristleri, çağdaş hayata yepyeni bir türde teknoloji, yeni kurbanlar, yeni tehditler ve yeni şiddet biçimleri getirmişlerdir.

- Teröristler, uluslararası arenada kargaşa ve düzensizlik yaratmak için, çeşitli düzeylerde eylemler gerçekleştirmektedirler. Bir başka ifadeyle artık; politik, ideolojik, sosyal, ekonomik ve stratejik her alanda bir mücadeleyle karşı karşıya olmamız söz konusudur. Fiziki şiddet ve korku çerçevesinde psikolojik destabilizasyon, uyuşturucu trafiği ve narkoterörizm ölçeğinde, toplumsal istikrarımıza ters bir tehlike oluşturmaktadır.

- Terörizm artık toplumumuz için, bir seri tehdit niteliği taşımaktadır. Bu anlamda terörizm, genel olarak yaşamımızın tüm alanlarını ve düzenli sivil varlığımızı bütünüyle tehdit eden bir yapı niteliği kazanmıştır. Kişisel anlamda da, bireysel güvenliğimizin ve esenliğimizin tehdit altında olduğunu söylemek mümkündür.

- Terörizm günümüzde, devlet destekli olarak ve stratejik bir savaşma biçimi olarak, çatışmalar spektrumunda yükselmeye devam etmektedir. Artık küçük gruplar bile, devletlerin direkt ya da endirekt desteğiyle, “siyasal şiddet”i siyasal, bölgesel ve yerel düzeyde yönlendirmektedirler. Sonuçta da bu durum, uluslararası güç dengesini etkileyebilecek ve değiştirebilecek bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Günümüzde artık özgür dünyanın hükümetleri ve insanları; modern terörizmin doğasını, sahasını ve yoğunluğunu değerlendiremeyecek bir duruma gelmişlerdir. Sonuç olarak çoğulcu devletlerin, problemle etkili bir şekilde ilgilenme gereksinimini yeterince karşılayamadıklarını görmek de söz konusu olmaktadır (Korkmaz, 1999:25).

Gelecekte de terör olaylarına ilişkin olarak, teröristlerin daha geniş kitleleri etkileyen nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlara ulaşmaya ve onları sadece politik değil, etnik ve dini amaçlar için de kullanmaya çalışacakları; bir başka ifadeyle, etnik ve dini kaynaklı terör hareketlerinin artacağı yolunda değerlendirmeler yapılmaktadır (Korkmaz,1999:27). Bu bağlamda, gelecekte daha geniş kitlelerin hedef alınacağı öngörüsünden yola çıkılarak; terör örgütleri tarafından, daha geniş bir alanı kapsama gücüne sahip olan nükleer, biyolojik veya kimyasal silahların kullanılacağı bilinmektedir. Dünya genelinde de bazı ülkelerin, uluslararası antlaşmaları bir anlamda “hiçe sayarak” bu silahları üretmeleri ve ellerinde bulundurmaları da, mutlaka ki söz konusu terör örgütleri için cesaret verici bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Küreselleşmeyle birlikte söz konusu olmaya başlayan “modern terörizm” anlayışı, beraberinde “istihbarat” kavramının da yeniden sorgulanması gerekliliğini

getirmiştir. Bu anlamda, küresel dönemden önce; düşmanlarının güçlerini, yeteneklerini ölçme, bitirme ve keşfetmeye dayalı bir istihbarat anlayışı söz konusu iken, artık bu tür suç organizasyonları ile mücadele çabasında olan polis teşkilatları, sınır aşan suç teşekkülleriyle de mücadele edebilmek adına, farklı istihbarat zeminleri arayışına girmeye başlamışlardır (Bal,2006:69). Bu da günümüzde, uluslararası polis teşkilatlarının oluşturulmasını gerekli kılmış, ortak bilgi ve istihbarat paylaşımı, ortak operasyon düzenlenmesi gibi konularda, devletlerin işbirliği yapmaları kaçınılmaz hale gelmiştir.

Günümüzde terörizmi tanımlamaya yönelik yaklaşımlar; daha doğru bir tanımlama ortaya koyabilmek adına, terörist eylemin dayandığı politik, dini ve sosyal nedenlere değil, eylemin bizzat kendisine odaklanmalı ve dar jeopolitik tanımlamalardan vazgeçilmelidir (Topal, 2005:38). Özellikle günümüzde uluslararası işbirliği arzusu, modern terörizm çerçevesinde, uluslararası hukukun da öngördüğü bir tanım yapılmasını gerekli kılmaktadır. Uluslararası hukuk kriterleri çerçevesinde ortaya konulacak olan bu tanımın da, terörist eylemlerin öncesinde öngörülemeyen noktalarını açıklığa kavuşturacak tarzda olması ve söz konusu fillerin genel ve ortak unsurlarını kapsamaması önemli olacaktır.

Modern terörizm”inin en önemli özelliği, genel anlamda uluslararası bir nitelik kazanması ile birlikte (Akyıldız, 2002:27), önceki dönemlerde olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırlarında faaliyetlerini sürdürmekle sınırlı kalmayıp, Uluslararası terörizm bağlamında farklı ülkelerdeki terörist örgütlerle de ilişki ve iletişim içerisinde bulunarak, etki alanlarını genişletmeye başlamışlardır.

Küreselleşme’ nin de etkisi ile birlikte terör örgütlerinin benimsemiş oldukları bu yeni strateji, uluslararası bağlantıların ve modern teknolojinin kullanılması ve terörist örgütler ile organize örgütler arasındaki işbirliğinin artması (Çelik, 2004:44) neticesinde, hemen hemen bütün ülkelerde aynı etkiyi gösteren eylemlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de artık terör örgütlerinin başka ülkelere, başka gruplardan yardım almadan faaliyetlerini sürdürmeleri imkânsızdır.

Diğer bir husus da, günümüzde terör örgütlerinin, uluslararası faaliyet gösteren devlet dışı örgütlenmeleridir. 1970’li ve 1980’li yıllarda terör genel olarak, yerel bir nitelik taşımaktayken; (Uyar, 2008:37–38) artık günümüzde, farklı devletler tarafından

desteklenen bu yerel terörist gruplar, Soğuk Savaş Dönemi teröristlerinden farklı olarak, Batı'yı yıkmak isteyen, sınır aşan, daha esnek bir yapıya sahip, savaş sanatları konusunda iyi eğitilmiş, içine nüfuz edilmesi öncekilere göre daha zor olan ve uluslararası düzeyde birbirleriyle bağlantılı devlet dışı aktörler haline gelmişlerdir.

Uluslararası sistemde, küreselleşme olgusu ile birlikte, hemen hemen her alanda bütün ülkeleri etkileyen pek çok ortak sorun karşımıza çıkmakta ve bu sorunların büyük bir kısmı da; ekonomik kalkınma, fakirlik, eğitim, sağlık, çevre, insan hakları, savaş ve mülteci sorunları gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır (Baharççek, 2003:221). Bu durumun sonucu olarak uluslararası terör de, hemen hemen her devletin öyle ya da böyle, bir şekilde karşı karşıya kaldığı sorunlardan birisi olarak kendisini ortaya koymakta ve bu sorun; teknolojinin geldiği son nokta çerçevesinde, iletişim ve ulaşım alanlarındaki gelişmelerle de desteklenerek ve en önemlisi küreselleşme olgusu ile yoğrularak, terör örgütlerine eylemlerini, bambaşka zeminlerde gerçekleştirme olanağı sunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRÜN AVRUPADAKİ TARİHİ GELİŞİMİ VE AB’NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASI

3.1. Terörün Avrupa’daki Tarihi

İnsanlık tarihi boyunca ortaya çıkan değişimler, terörizm kavramının yapısının ve niteliğinin değişmesine sebep olmuştur. Hatta terör kavramı, daha önceki anlatımlarımızda da üzerinde durulduğu gibi, kimi zaman hakların ve özgürlüklerin savunulması adına bir araç olarak kullanıldığı iddiasıyla, olumsuz değil, bilakis faydalı bir ideoloji ve bir eylem olarak kabul edilmiştir.

Sonuç itibariyle çalışmamızın bu noktasında, kavramın bugünkü anlamını ve yapısını daha doğru kavrayabilmek adına, kavrama ilişkin dönemsel değerlendirmeler de bulunulacaktır. Bu bağlamda terör ve terörizm kavramlarını “19. Yüzyıl Sanayileşme ve İşçi Hareketleri Dönemi”, 20. yüzyılda bağımsızlık mücadelelerinde terörü araç olarak kullananlar ile soğuk savaş dönemi ve günümüzde etkin bir söylem olan küreselleşmenin paralelinde kullanılan küresel terör olarak 3 kısma ayırabiliriz. Bunların haricinde terör olaylarının ve terörizmin, farklı kategorilerde incelenebilmesi de mümkündür. Ancak anlatımlarımız çerçevesinde daha çok siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler bağlamında, terör olayları ve terörizmin argümanlarında söz konusu olan değişimler üzerinde durulacaktır.

3.1.1. 19. Yüzyılda Terörizm Ve İşçi Hareketleri Terörü

19. ve 20. yüzyılda imparatorlukların yıkılmaya başlaması ile birlikte sanayileşme ve kentleşme sürecini yaşayan Avrupa, bu süreçle birlikte yeni siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Özellikle kentlerin nüfusunun yüz binleri aşması ve bu hızlı nüfus artışının büyük çoğunluğunu işçilerin oluşturması, sosyal bunalımları da beraberinde getirmiştir. İktidarın haksızlığına uğradığını düşünen, uzun saatler çalışıp parya olarak kullanıldıklarına inanan, ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocuklarını okula dahi gönderemeyen, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan,

kısaca yaşamlarını idame ettirebilmek adına temel gereksinimlerini bile karşılayamayacak durumda olan bu yeni işçi sınıfı, manipüle edilmeye ve yönlendirilmeye hazır bir kitle olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan vd., 2004:209).

Fransız İhtilalinden sonra örgütlenme modelindeki değişimler, devlet mekanizmasında bilinçli ve sistematik olarak terör yaratmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Fransız İhtilalinden sonra meydana gelen işçi örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerin neticesinde işçi örgütlerinin eylemlerine karşı devletin yapmış olduğu müdahaleler, 19 yüzyıl işçi hareketleri terörünün merkezini oluşturmaktadır. Fransız ihtilalinden sonra, yaklaşık 300.000 kişinin çeşitli nedenlerle tutuklanması, 17.000 kişinin öldürülmesi, göz önünde bulundurulduğunda bu dönemin işçi örgütlenmesi ile birlikte, daha önceki bölümlerimizde de belirttiğimiz gibi terörizmin siyasi bir araç olarak ortaya çıktığının açık bir göstergesidir (Mango, 2005:12).

Bu anlamda terörizmin sistemli bir şekilde, 19. yüzyılın ikinci yarısında ve değişik yapılar içerisinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin; 1878–1881 yılları arasında Rus ihtilalcileri, otokratik bir hükümet ile çarpışmışlar, aynı şekilde radikal milliyetçi İrlandalı, Makedonyalı, Sırp ve Ermeni gruplar, otonomi ve milli bağımsızlık için terörist yöntemlerden yararlanmışlardır. Bu yüzyıldaki terör örgütlerinin temel silahları basit bombalar ya da patlayıcılar gibi zarar verebilme gücü oldukça sınırlı olan silahlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilmaç, 1997:61). Bu dönemdeki terör örgütlerinin, kendilerini meşrulaştırma argümanlarına da bakıldığında; güçsüzün güçlüye karşı ezilenlerin despot yönetimlere karşı ve az bir güçle büyük politik hedeflerin gerçekleştirilmesinde araç olarak terörizmi savundukları görülmektedir.

Bu dönemde terör kavramının cebir ve şiddet kullanmak suretiyle korkutma, yıldırma, geniş kitleleri baskı altında tutma olarak ele alındığını; politik ya da herhangi bir amaca yönelik ayırım gözetmeksizin, sivil ve masum insanların açıkça ve isteyerek hedef alınmasını temel aldığı söylemek mümkündür (Bal, 2000:53–69). Neticede bu tanımlama terörün niteliksel yönünü ifade eden bir tanımlamadır. Bu dönemde bu metodu kullanarak terörist grupların ideolojilerinin gerekçelerini oluşturma ve savunma düşüncesini temel alarak şekillendirmiştir. Yani temelde daha çok, teröristlerin politik argümanlarının yer alması söz konusudur. Örneğin Sanayileşme Dönemi'ni yaşayan Avrupa'da Karl Heinzen, Bakunin ve Nechaev gibi ideologların, geniş kapsamlı işçi

hareketlerinin içerisinde şiddete karıştıklarını ve temel aldıkları ayrımsız güç kullanımını, meşrulaştırmaya çalıştıkları görülmektedir.

Tüm bunların yanında bilinmektedir ki terörizm ideologlarının 19. yüzyılda ortaya koymuş oldukları temel argümanların 200 yıl sonra etkili olduğu görülmektedir. Özellikle Fransız ihtilalinden sonra ortaya çıkan işçi örgütlenmeleri, terörizmin propaganda boyutu ön plana çıkartılarak yapılan eylemler örgüt yandaşlarına benimsetilir. Böylelikle şiddet eylemleri, örgütlerin amacını ve eylemcileri kitlelere tanıtmak kitleleri ve mevcut yönetimi etkilemek için kullanılan önemli bir silah olarak kullanılmaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:34). 19 yüzyıldaki terörizm fenomeni, 20. yüzyıl boyunca da birçok ulusu etkisi altına almıştır.

3.1.2. 20. Yüzyılda Terörizm Ve Soğuk Savaş Dönemi Terörü

İkinci Dünya savaşına kadar dünya kaynaklarından istediği payı almak isteyen devletler askeri işgaller ile amaçlarına ulaşmaya çalışırken, sıcak savaşların büyük kayıplara yol açması nedeniyle askeri savaş stratejilerinden vazgeçmişlerdir. Özellikle 1970 ve 1980 li yıllarda devletler doğrudan savaş açarak veya askeri işgallerle değil terörün desteklenmesi yöntemi ile politik amaçlarına ulaşmayı bir yöntem olarak benimsemişlerdir (Uyar, 2008:35).

Terör, II. Dünya Savaşı'na kadar bölgesel anlamda devam etmiştir. 19. yüzyılda, genelde merkezi otorite karşısında, kendi ideolojilerine uygun taleplerde bulunan terör örgütlerinin, zamanla koloni imparatorluklarına karşı, bağımsızlık başkaldırısı şeklinde ortaya çıktıklarını görmekteyiz. Ancak 20. yüzyıl da, terör örgütleri tarafından “masum ideallerin yaşama geçirilmesi” ve “zayıfın güçlü ve despotik tiranlıklara karşı mücadelesi” süreci olarak görülen bir yüzyıl olarak değerlendirilebilir. Haricinde 20. yüzyılın teröristlere ilişkin en kayda değer olayının, Soğuk Savaş'ın başlaması ile bazı devletlerin terör örgütlerine ihtiyaç hissetmeleri ve terörü, uluslararası ilişkilerde bir pazarlık unsuru olarak kullanmaları olduğunu söylemek mümkündür (Laçiner vd, 2004:210).

Bu anlamda terörizmin ikinci evresi, Soğuk Savaş Dönemi ile ortaya çıkmaktadır. Soğuk Savaş dönemi terörünün en belirgin özelliği, terörün bu dönemde devletler tarafından sıklıkla kullanılmasıdır. Dünyanın, kapitalist ve demokratik Batı

Bloğu ile komünist ve Marksist–Leninist Doğu Bloğu arasında bir mücadele dengesine oturduğu 20. yüzyılın ikinci yarısında, terör örgütleri de hızlı bir gelişim süreci yaşamışlardır. Doğu ve Batı blokunda yer alan devletlerin karşılıklı savaşları göze alamamaları sonucunda, savaş açacakları ülkelere karşı doğrudan savaş açarak değil; terör örgütlerinin desteklenerek hedef ülkelerin zayıflatılması sağlanmıştır (Bal, 2006:9).

Soğuk savaş döneminde, ellerindeki nükleer silahların caydırıcı etkisiyle karşılıklı savaşa giremeyen iki blok, sıcak savaşı farklı platformlara taşımışlardır. Soğuk Savaş'ın sıcak savaşa dönüştüğü bu en etkin ve belki de tek alan, terör örgütlerinin kullanılması ya da Vietnam ve Afganistan gibi ara tampon bölgelerde verilen mücadeleler olmuştur. SSCB'nin, özellikle aşırı sol terör örgütlerine sağladığı lojistik, mühimmat, silah, eğitim ve propaganda desteği terör örgütlerini saldırılarında daha etkin ve uluslararası hale getirmiştir. Zira bu dönem içerisinde, süper güçlerin doğrudan birbirleriyle savaşmaları taşıdığı risk nedeniyle mümkün değildir. Taraflar, terörü ve bölgesel savaşları rakiplerini tehdit etmek için destekleseler de iş her iki tarafın da çıkarlarını tehdit eden unsurlara gelince, işbirliği yapmaktan da kaçınmamışlardır (Laçiner vd, 2004:211).

1960'lı yıllarda terör, daha çok uçakların kaçırılması ve siyasi öneme sahip kişilerin öldürülmesi şeklinde kendini göstermiştir. 1970'lerden sonra, eski sol eğilimli ve ulusalcı bağımsızlık hareketlerinin uzantıları varlıklarını sürdürseler de özellikle Orta Doğu'da, Arapların İsrail karşısındaki askeri başarısızlıkları ve ABD'nin Camp David sürecinde, Sovyet desteği ile İsrail'i yenme ümidini yitiren Mısır'ı İsrail ile anlaşırma becerisi, yeni bir ideoloji çerçevesinde birleşen terör grupları üretmiştir (Purtaş, 2003:33). Bu ideoloji, modernleşme projesinin gerek sağ gerekse sol versiyonlarından aradığını bulamayan bir grup Müslüman'ın kendi radikal İslam projelerini hayata geçirme kararından doğmuştur. Özellikle 1979 İran Devrimi'ni müteakip Batı'ya tepki olarak din motivasyonlu terör hareketlerinin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Bu anlamda; Soğuk Savaş Dönemi'nde Ortadoğu coğrafyasında yaşanan dengesiz ekonomik gelişmeler, İsrail'in kurulması ve diğer bir dizi sosyal olaylar, bu bölgede öncelikle Cemal Abdülnasır döneminde milliyetçi, onun akabinde de sosyalist eksenli terör örgütlerinin hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Sorunların her geçen

gün artarak devam ettiği Ortadoğu coğrafyasında meydana gelen terör olayları da her geçen gün artmış ancak; destek aldığı ya da destek için kullandığı ideoloji değişim göstermiştir. Bir dönem milliyetçilik, bir başka dönem Arap sosyalizmi ve nihayetinde de, 1980'li yıllardan sonra artan şekilde dini fanatizm kimliğine bürünmüştür. Bu şekilde, Soğuk Savaş'ın bitimine kadar değişik nedenlerle ve yöntemlerle de olsa, aynı mantık çerçevesinde kalan terörizm, son önemli dönüşümünü Doğu Bloğunun yıkılması ile yaşamıştır. 11 Eylül olayları da bir bakıma değişen terör olgusunun soğuk yüzüdür (Laçiner vd., 2004:212).

Sonuç itibariyle, Soğuk Savaş Dönemi'nde terör örgütlerinin, terörizmin 19. yüzyılda ortaya attığı argümanlardan uzaklaştıklarını görmekteyiz. Devletlerin ve özellikle de SSCB'nin etkisine giren terör örgütlerinin, 19. yüzyıl söylemleri doğrultusunda hareket etmeleri etkisiz kalmalarına neden olmaya başlamıştır. Bununla birlikte Soğuk Savaş Dönemi'nde terör saldırılarını yakından hisseden ve bizzat saldırılara muhatap olan ülkeler için, Batı Bloku'nun lideri AB'den ziyade, Avrupa ülkeleri ve NATO'nun SSCB ile sınır ülkesi olan Türkiye olmuştur (Laçiner vd., 2004:213).

3.1.3. 21. Yüzyılda Terörizm Ve Küresel Terör

Terörün ve terörizmin üçüncü dalgası ise; Soğuk Savaş döneminden sonra yaşanan gelişmeler sonucu ortaya çıkmıştır. 1991' de SSCB' nin yıkılmasıyla sonuçlanan Doğu- Batı cepheleşmesi, ABD' nin liderliğini üstlendiği Batı Blok' unun üstünlüğüyle sonuçlanmıştır. Soğuk savaş' ın SSCB' nin yıkılmasıyla sona ermesi ile ABD tek süper güç olarak, diğer devletlere daha fazla dikta eden, söz söyleyen ancak uluslararası sözleşmelere daha az uyan ve uluslararası ilişkilerde kendini eşitler üstü bir konumda görme alışkanlığına kapılan bir ülke haline gelmiştir (Ataöv, 2003:111).

Soğuk savaşın son bulmasıyla başlayan küreselleşme dönemi, aynı zamanda teröründe küreselleşmesine yol açmıştır. Küresel terörün başlangıcı, 11 Eylül 2001'de ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen saldırıyla, bir anlamda tescillenmiştir. Bu dönemde terörizm, artık uluslararası ve yeni bir savaş stratejisi, uluslararası bir sivil inisiyatif dayanışması ve zarar verebilme gücü çok daha artmış militanların özgüvenle savunduğu bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

11 Eylül saldırılarıyla popülaritesini üst noktaya taşıyan El Kaide örgütü, diğer ABD ya da Batı karşıtlığına dayanan terör örgütlerinin de ortak dileklerini gerçekleştirmiş ve birleşme adresini de belirlemiştir. Bu süreçte faaliyetlerini arttıran örgütlerin ve militanların, sıklıkla İslam coğrafyasından çıkmış olması, ilk başlarda etiketlenmenin “İslami terör” olarak yapılmasına yol açmışsa da ilerleyen süreçte adlandırmanın yerini küresel terör’e bıraktığını görmek mümkündür (Bal, 2006:11).

Bu anlamda günümüzde, küresel terörizm açısından oldukça yeni bir dönem vardır ve bu dönem, “küresel çağ”dır. Neticesinde küresel terörizm de, bu çağın bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Haricinde, küresel terörün ortaya çıkışını, başka sebeplere bağlamak da olasıdır. Ancak genel olarak ABD’nin Ortadoğu ve Orta Asya’da uyguladığı politikalar, İsrail’e verdiği büyük destek (Mesela; İsrail’in, Filistin halkına yaptıklarında ötürü Birleşmiş Milletlerde kınanması teklifini, ABD her daim veto etmektedir.), Irak Savaşı’ndaki işkence sahneleri, terörle mücadelede aşırı güç kullanımı, küresel teröristlere önemli malzemeler vermekte ve propagandalarını beslemektedir.

El Kaide’nin terörü meşrulaştırma deklarasyonu ile 19. yüzyıldaki terörizm ideologu Karl Heinzen’in düşünceleri ve 20. yüzyıl terör sembolü Che’nin söylemleri örtüşmektedir. Bu nokta itibariyle, teröristlerin yıllardır aynı argümanı ileri sürmeleri söz konusu olmaktadır. “Öldürmenin suç olduğu dünyada, her devlet bu suçu işlemekte, eğer öldürmede bir meşruiyet söz konusu ise, bu masumların güçlü iktidarlar karşısında kendi haklarını, mallarını, canlarını korumak için yapılan mücadeleden başka bir şey olamaz. Varsın burjuva, emperyalist, kapitalist ve Amerika bize “terörist” desin, bunun bizim için bir önemi yok. Eğer inandığımız değerler doğrultusunda savaşmak “terör” olarak nitelendiriliyorsa, bırakın “terörist” olarak adlandırılalım” (Laçiner vd., 2004:218). şeklindeki söylemi terör örgütlerinin ölüm makinesine dönüştüğünün göstergesidir.

Ancak neticede belirtmek gerekir ki sebebi ne olursa olsun bir insanlık suçu olan terör, dünya barışını ve istikrarını daha fazla tehdit eder hale gelmiştir ve artık, sadece yerel ve küresel etkilere de sahip olan bir sorun haline gelmiştir. Hiçbir dine, kültüre ya da etnik gruba mal edilemeyecek denli birçok yönlülüğe sahiptir. 11 Eylül 2001 tarihinde, ABD’de yaşanan terörist saldırılar da göstermiştir ki, artık düşmanın kim

olduğunu, ne zaman, nerede, hangi vasıtayla, ne yapabileceğini tahmin edebilmek, hiçbir zaman bugünkü kadar zor olmamıştır. Üstelik bu olay, terör örgütlerine zor eylemleri de gerçekleştirebilmelerinin mümkün olabileceği fikrini aşlamış ve onlara maceracı bir cesaret vermiştir.

Bu nedenle de terörün ortadan kaldırılması, tüm insanlığın evrensel bir sorumluluğudur. Özellikle içerisinde yaşadığımız dönem, daha kalıcı ve yakın işbirliklerini gerektirmektedir. Çünkü tüm ülkeler, ortak bir anlayış ve tutum içerisinde olmadıkları sürece, terör maalesef daha çok can yakmaya devam edecektir.

3.2. Avrupa Ülkeleri Ve Terörizmle Mücadele Politikaları

Her devletin kendi ülkesinde, kendi yurttaşlarına ya da kendisine karşı işlenen suçları yargılaması, işlenmiş bu tür eylemlerin zanlılarının iade edilmesinin talep edilmesi de terör suçları ile mücadele edilebilmesi açısından kaçınılmazdır. Geleneksel açıdan bakıldığında; öldürme, yaralama ya da bombalama gibi terörist eylemlerin hemen hepsi, ülkelerin iç hukuklarında yer alan ceza yasalarınca düzenlenmiştir. Bazı ülkelerde de yargılama yetkisi, “Terörle Mücadele Kanunları” ile desteklenmektedir. Bu kanunlar, terör ve terörist tanımı yapmakta ve teröristlerin yargılanacağı mercileri açıkça belirtmektedir. Buna ek olarak, “Evrensel Yargılama Yetkisi (Universal Jurisdiction)” prensibi uyarınca, terör eylemlerinin sadece bir ülkeye ya da o ülke vatandaşlarına karşı değil, tüm insanlığa karşı işlendiği varsayımından hareketle, bu ilkeyi benimsemiş herhangi bir devletin iç hukuk mercileri tarafından da yapılabilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Terörle Mücadele politikası iki temel husus üzerinde odaklanmıştır:

1. ABD ile birlikte uluslararası planda Dünya Güvenlik Sistemi ile geçici sürdürülebilir antiterör hareketi oluşturan aktör bir rolün üstlenilmesi,
2. Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) geliştirilmesi, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) bir an önce operasyonel bir hale getirilmesidir.

Bu doğrultuda Avrupa ülkeleri, zaman içerisinde genelde iki tür terör eylemleri ile karşılaşmıştır. Birincisi 1970' li yıllarda karşılaşılan, Marksist-Leninst ideolojisi

üzerinde şekillenen terör faaliyetleridir. Bu tür faaliyetler iki kutuplu dönemin sonlarına doğru silinmeye başlamıştır. İkincisi ise etnik ayrımcılığa dayalı terör faaliyetleridir. Bu da genelde Fransa, İngiltere ve İspanyada ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin yanı sıra Almanya, İtalya ve Hollanda gibi ülkelerinde sınırlı olsada terör eylemlerine muhatap oldukları ve terörle mücadele konusunda tedbir aldıkları bilinmektedir (Aksu, 2004:241).

3.2.1. İngiltere

2001 Şubat ayında yürürlüğe giren İngiliz Terör Yasası, birçok gözlemci için “devrimsel” bir niteliktedir ve terörle mücadele alanında, uluslararası işbirliği adına bir çağır açmıştır. Yasa ile bazı dini veya dinci örgütleri de, terörist örgütler kapsamına alan İngiltere, terörü internet ve diğer teknolojik gelişmeleri de kapsayacak şekilde tanımlamış ve terörist saydığı örgütlerin sembollerini taşımaktan, bu örgütlere herhangi bir şekilde yardımcı olmaya kadar geniş bir alanda, her türlü eylemi “terörist faaliyet” saymış ve güvenlik güçlerine, bu kapsama giren kişileri 48 saat gözaltında tutma yetkisi vermiştir. 11 Eylül’den sonra ise bir tür panik havasına giren İngiltere, kısa sürede çok sayıda değişikliğe gitmeye çalışmıştır. Daha önceki çalışmalardaki titizlik kaybolurken, temel hak ve özgürlükler ile güvenlik arasında bir seçim yapmak gerekip gerekmediği tartışılmaya başlanmıştır (Laçiner, 2006:291).

Terör Yasası’nın en önemli özelliklerinden birisi, daha öncesinde terör olaylarıyla mücadelede yasaya konu edilmemiş alanlarında yeni yasayla düzenlenmiş olmasıdır. “Sanal terörist” kavramıyla, terörün internet ve diğer bilgi kanalları üzerinde de düzenlenebileceğine dikkat çeken yeni düzenleme, bu alandaki faaliyetleri de yasaklamış ve ilgili birimlere önlem alma yetkisi vermiştir. Buna göre hükümetlere ve kişilere yapılan saldırıların da yakın takibe alınabilmesi öngörülmüştür.

7 Temmuz 2005 Londra saldırıları da, İngiltere’nin 11 Eylül’ü olarak nitelendirilmiştir ve İngiltere’nin terör konusundaki panik hali daha da artmıştır. Saldırıları ülkenin kalbinde gerçekleştirilmiş ve 52 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. İngiltere’de gerçekleştirilen ilk intihar eylemi olan bu olaylar sonunda çok sayıda yaralının dışında, her an terör saldırısının olabileceğini ve üstelik saldırganların, ülkelerinde yaşayan kişiler olduğunu düşünmeye başlamışlardır (İngiltere’nin

Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi, 2009:26). 11 Eylül saldırılarında olduğu gibi, 7 Temmuz Londra saldırılarında da en başarısız birimler, aslında İngiliz İstihbarat ve Güvenlik Birimleri olmuştur. Olay daha öncesinde tahmin edilememiş ve engellenememiştir. Hatta saldırılardan birkaç hafta önce, İngiltere'nin terör alarm durumu düşürülmüştür.

Sonuç olarak, İngiliz güvenlik güçleri, bürokrasisi ve hükümeti terör denildiğinde; özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra sadece Müslümanlardan kaynaklanan terör olayları olarak algılamaktadır (Laçiner, 2006:345). İngiltere daha öncesinde de, terör olaylarından sadece "İrlanda Terörü"nü anlamaktaydı ve tedbirleri de, sadece bu terör üzerine kurgulamaktaydı. Ne yazık ki, geçmişte Kuzey İrlanda konusunda yapılan hataların, günümüzde de tekrarlandığı görülmektedir. Çünkü sonuçta, sadece Müslümanlara odaklanmış bir terör yaklaşımı, mutlaka ki terörün gerçek doğasını gözden kaçırmak anlamına gelecektir ve güvenlik güçleri, bir anlamda terörle mücadelede etkisiz kalacaktır.

3.2.2. İtalya

İtalya'da terörle mücadele amacıyla, 1974 ve 1975 yıllarında, terör suçlarına verilen cezaları belirleyen ve hem yargıçların hem de polisin yetkilerini düzenleyen yasalar çıkartılmıştır. Özel polis birimleri aracılığıyla da terörle mücadele eden İtalyan Hükümeti, dönemin Başbakanı Aldo Moro'nun öldürülmesinden sonra da, 1982 yılına kadar olağanüstü önlemler almıştır. İtirafçılara ceza indirimini yapılması, terör suçlularına özel hapisaneler açılması ve terör suçlularının politik yönü dikkate alınmadan, "organize suç" kategorisine sokulması, bu önlemlerden bazıları arasında sayılabilir. 1982 ve 1986 yıllarında da cezalarda indirime gidilmiş ve terör suçlularının topluma kazandırılabilmesi adına çeşitli projeler başlatılmıştır (Ovalı, 2006:84).

Süreç içerisinde İtalya, terörle mücadele konusunda yasal düzenlemeler yapılması gerekliliği üzerinde durmuş ve bu yönde çalışmalarda bulunmuştur. Bu çerçevede İtalyan Ceza Kanunu'nda terörizm amacıyla ya da demokratik düzeni yıkmak için şiddet eylemleri gerçekleştirme amacıyla olan örgütleri övenler, oluşturanlar, kuranlar, yönetenler ve finansman sağlayanlar ile bu örgütlerde yer alanlar, suçlu kabul edilmektedir. Şiddet eylemlerinin, yabancı bir devlet ya da uluslararası bir örgüte

yöneltildiği halde ise, yine terörist amaçların yer aldığı kabul edileceği de, açıkça belirtilmiştir. Ayrıca tüm bunların yanında; terör örgütlerinde yer alanlara barınma, yiyecek, konaklama, ulaşım ve iletişim olanakları sağlamanın da, suç kabul edileceği belirtilmiştir. Bu kanunlar doğrultusunda; İtalyan Ceza Kanunu'nda terörist örgütleri idare etme ve bunlara fon sağlama, 7 ile 15 yıl; bu örgütlerde yer alma 5 ile 10 yıl hapis cezasını gerektirmektedir. Diğer yardım fiilleri de, 4 yıla kadar hapis cezasını öngörmektedir. Ancak bu yardım fiillerinin tekrarlanması halinde, cezanın ağırlaştırılması söz konusu olmaktadır (Kaya, 2005:136).

Tüm bunların yanında İtalya, Terörle Mücadele Yasası'nı sertleştirmek adına, çalışmalarda bulunmuştur. Berlusconi Hükümeti'nin hazırladığı yasa taslağı çerçevesinde, polise geniş yetkiler tanınmış ve İtalyan polisi yargı kararını beklemeksizin, şüpheli gördüğü kişileri gözaltına alabilme ve gözaltında tutabilme yetkisine kavuşturulmuştur. İtalyan Repubblica Gazetesi'nin haberine göre de, İtalyan Gizli Servisi Roma'da bir saldırı düzenleneceği ihtimali karşısında tedbirler almış, İtalyan Başbakanı Berlusconi de, bu durumu kamuoyuyla paylaşmakta bir sakınca görmemiş ve ülkenin tehlike ile karşı karşıya olduğunu paylaşmıştır. Tüm bunların sonucunda da, İçişleri Bakanı Pisanu'nun hazırladığı terörle mücadele paketi mecliste görüşülmüş ve bir anlamda jet hızıyla kabul edilmiştir. Yasa, polise ve yargıya özellikle radikal İslamcı kişilere yönelik daha fazla yetki tanımıştır (<http://www.abhaber.com/haber.php?id=6243>, (03.07.2009)).

Sonuçta İtalya bugün, ülkedeki Müslüman göçmenlerin sınır dışı edilmesiyle ve Batı'nın özgürlük, demokrasi ve açık toplum anlayışına dayanan yaşam tarzının değiştirilmemesiyle, terörle mücadelede ve terörü önlemede önemli bir adım atılacağını savunan ve bu anlayış çerçevesinde politikalar belirleyen bir ülke konumunda karşımıza çıkmaktadır.

3.2.3. Fransa

Fransız terörle mücadele yaklaşımı, batılı demokrasi örneklerinden birini teşkil etmektedir ve 11 Eylül 2001 sonrası, terörle mücadele politikalarının üretilebilmesi konusunda bir dizi değişiklik olmuştur. Aslında Fransız terörle mücadele politikasındaki asıl değişim ve gelişim, kendi sınırları içerisindeki 1985 ve 1986 tarihli terörist

saldırılarıyla başlamıştır. 1980'lerin başında, Paris'te meydana gelen terörist saldırıları açıklayamayan terörle mücadele birimleri, 1986 yasal düzenlemeleri ve mantalite değişikliği sonrasında, bir yandan Fransa sınırları içindeki eylemleri önceden sezip önlerken diğer yandan sınırları dışındaki muhtemel eylemleri bile önceden haber verebilir hale gelmişlerdir (Yamaç, 2006:81).

Fransız tarihinde, terörizmi özetle beş farklı dönemde incelemektedir.

- İlk dönemin teröristleri, Carbonari Örgütü'dür.
- İkinci dönemin aktörleri, anarşistlerdir.
- Balkan orijinli çatışmalar, üçüncü dönem olarak kabul edilir.
- Fransız tarihinin en kanlı dönemini oluşturan Cezayir Savaşları, dördüncü dönemde yer almaktadır.
- 1960 sonrasında görülen çeşitli terörizm hareketleri ise, beşinci dönemi ifade etmektedir.

Fransız güvenlik birimleri, uluslararası terörizmi 1980 yılındaki Copernic Sokağı saldırısıyla tanımışlar ve 1986 yılından itibaren de terörle mücadelede etkin hale gelmişlerdir. Bu tarihlerden ilki, terörizmin Fransa toprakları üzerinde tehdit haline geldiğinin ilk işaretleri olan saldırıları; ikincisi ise, Terörle Mücadele Yasası'nın kabul edilerek terörizmin ilk defa yasal bir düzenlemede tanımlanmasına işaret etmektedir.

1990'lı yıllarda, özellikle 1995 ve 1996 yıllarında, Fransa için terör tehdidi yeni bir boyut kazanmıştır. 1996 yılında, Paris metrosunda patlayan bir bomba dört kişinin ölümüne sebep olurken, Fransızlar da terör tehlikesi altındaki yaşamı keşfetmişlerdir. Haricinde, 25 yıl öncesi terörle mücadele anlayışı ve kapasitesi ile bugünkü arasında çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu süreçte yaşanan tüm bu değişim ve gelişmelerle, Fransız terörle mücadele birimleri, özellikle Berlin Duvarı'nın yıkılışı sonrası, esas görevleri olan terörle mücadele alanına kaydırılmış; personel, lojistik ve kaynaklar açısından güçlendirilmiştir. Politik aktörler, son yirmi beş yıldaki saldırıların da etkisiyle, ideolojik bakış açılarından sıyrılmış ve terörizm konusunda güvenlik birimlerinin analizlerine daha çok güven duyar hale gelmişlerdir.

Neticede 11 Eylül 2001 saldırıları da, doğrudan Fransa'yı hedef almasa da terör tehdidini arttırmıştır. Bu çerçevede de olayın hemen ardından, tüm Fransız kamu organları, terörizmle mücadele adına seferber edilmişlerdir. Ancak bugün artık Fransa'da, terörle mücadele politikası, ne politik, ne yönetimsel, ne de operasyonel

seviyede önceliğini korumaktadır. Medya, terörle mücadele endeksli yayınlarına ve tartışma programlarına ara vermiştir. Terörizm riskini de içinde barındıran, “suç – emniyetsizlik hissi” konusu bile, neredeyse gündeme gelmemektedir. Bu anlamda Fransız kamuoyu, 11 Eylül 2001’i ve 11 Mart 2004’ü unutmaya başlamıştır.

3.2.4. Almanya

Kızıl Ordu Terör Örgütü (RAF), 1967- 68 Batı Berlin öğrenci gösterileri sırasında kurulmuştur (Altuğ,1995:121). Bombalama, öldürme, suikast ve adam kaçırmaya gibi en etkin terör olaylarında etkili olan, aşırı solcu bir terör örgütü olarak varlığını sürdürmüştür. Örgüt, 1970’li yıllarda Almanya’da ve tüm dünyada büyük yankı uyandıracak terör eylemleri gerçekleştirmiştir. Sadece 7 Nisan 1977 ve 19 Ekim 1977 yılları arasında, altı değişik ve çok önemli sayılabilecek ve oldukça ses getiren eylemlere imza atmışlardır. 1977 yılında, Filistinli teröristler tarafından Mallorca – Fransa seferi sırasında kaçırılan Lufthansa Havayolları’nın beş mürettebatı ve seksen altı yolcusunun Somali’nin Mogadişu havalimanına indirilmesi olayında da, yine RAF terör örgütü adına hareket edilmesi söz konusudur. Hatta 1977 yılı Almanya’da, terörist eylemlerin en üst seviyeye ulaştığı ve hatta bu örgütlerin hükümete bile şantaj yapabildikleri bir yıl olarak hatırlanmaktadır (Akagündüz, 2009:43).

1972 yılında, Münih Olimpiyatları’nda Filistinli teröristlerin İsrail Olimpiyat Takımı’na karşı yaptıkları saldırıdan sonra Almanya Hükümeti, Silahlı Kuvvetleri’nin içerisinde yer alan ve ona bağlı olarak çalışan, özel ve gönüllü bir polis özel kuvveti olan “GSG-9”u kurmuştur. Bu kuvvetler; en iyi eğitimleri almış, en modern silah ve teçhizatlarla donatılmış ve terörle mücadele için hazırlanmıştır. Sonuçta bu özel kuvvetler, birçok operasyonda da büyük başarılar elde etmişlerdir. Hatta bu gücün herhangi bir operasyonda yer alacağından teröristler tarafından duyulması ya da bilinmesi bile, teröristlerin korku ve panik yaşamalarına ve kendi aralarında bölünmelerine yol açmaktaydı. Aynı kuvvetler ayrıca, terörist grupların içerisine sızdırılarak, onlardan birisi gibi görünüp sürekli bilgi aktarımını sağlamakla görevlendirilmişlerdir (Akagündüz, 2009:47).

Bu noktada belirtmek gerekir ki, Almanya’nın terörle mücadele politikasının temelini bu dönemde, bütün demokratik güçlerin, tüm sorumlu kuruluşların ve siyasi

partilerin terör sorununu bitirmek üzere, her alanda işbirliği yapması ve koordinasyonda bulunması, bir araya gelerek kenetlenmesi oluşturmaktaydı. Almanya, uzun çalışmalar sonucunda ve bu çalışmaların bir ürünü olan yeni terör yasa taslağına göre, terör tanımını yeniden yaparak terör örgüt kurucuları ve bunun üyeleri için bir ila on yıl arasında hapis cezasını taslağı koymasıyla terör mücadelesinde etkili olmayı başarabilmiştir (Kaya, 2005:144).

3.2.5. İspanya

2004 yılı Mart ayında, İspanya'da dört ayrı trene konulan on bombanın eş zamanlı bir şekilde patlamasıyla, 191 kişi hayatını kaybetmiş ve 1430 kişi de yaralanmıştır. Avrupa'nın 11 Eylül'ü olarak nitelendirilen bu saldırılardan sonra, terörle mücadele stratejisinin İspanya'da nasıl gelişeceği ve sonuçlanacağı beklentisi oluşmuş ve tüm dünya ilgisini bu ülkeye çevirmiştir. Nitekim bu beklenti, kısa süre sonra karşılanmış ve İspanya perspektifinde gelişen strateji, ABD'nin uygulamakta olduğu terörizmle mücadele politikasına karşı gelişen görüşlerin sistematik, kapsamlı ve güçlü bir şekilde telaffuzu şeklinde ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2006:120). Bu karşı önerinin, ABD'nin Irak operasyonu da dâhil olmak üzere, en büyük destekçilerinden birisi olan İspanya'dan yükselmesi ise, terörle ve özellikle küresel terörle mücadelede dikkat edilmesi gereken sağduyulu yaklaşımları daha da anlamlı bir şekilde gözler önüne sermiştir.

İspanya' da özel bir terörle mücadele yasası bulunmamaktadır. Terörle Mücadele ile ilgili temel hukuki düzenlemeler "Ceza Yasası'nda (Criminal Code-Codigo Penal) ve "Ceza Muhakemeleri Usul Yasası'nda (Code of Criminal Procedure-Ley de Enjuiciamiento Criminal, LEC) düzenlenmiştir. Ceza Yasası Terör Suçlarını ve bunlara öngörülen cezaları düzenlerken; "Ceza Muhakemeleri Usul Yasası" terör suçlarının soruşturulmasında yetkili kolluk güçlerini ve adli makamları belirlemekte, ayrıca terör suçlarından şüpheli olan şahıslara uygulanacak özel prosedürleri ve şüphelinin haklarını da düzenlemektedir (İspanya'nın Terörle Mücadelesi, 2010:37).

Günümüzde de İspanya, ETA terörü ve terörizmle mücadele için önemli kararlar almıştır. Franco' nun ölümünden sonra başlayan süreçte ETA'yla mücadelede birçok alanda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler Ceza- adalet sisteminde yapılan

düzenlemeler İspanya' nın terörle mücadeledeki yaklaşımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. İspanya ceza yasasında terörizm suçları 571. ve 580. maddeler arasında düzenlenmiştir. 571. madde; terörizm suçunun objektif unsurlarını (örneğin, kundaklama, tahrip ve diğer maddelerde sayılan eylemler) ortaya koymaktadır. Madde de sayılan unsurlar ancak bazı şartların varlığı halinde terörizm suçu sayılabilmektedir. Bu suçlar;

- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu huzurunu (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grubun üyesi olmalı,
- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu huzurunu (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grup adına hareket etmeli,
- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu barışını (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grupta, örgütle iş birliği içinde olmalıdır. Şeklindeki hükümleri içermektedir (İspanya'nın Terörle Mücadelesi, 2010:37).

Bu tedbirler, esas olarak devam eden terör ve terörle mücadelenin üç önemli aktörü üzerinde alınmıştır:

- **Terörle Mücadele Eden Kurumlara Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:**

Bu başlık altında atılan ilk adım, polis teşkilatının terörle mücadelede daha etkin bir seviyeye getirilmesi olmuştur.

- **Teröristlerin Bağlantılarına Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:** Bu bölümde alınan önlemler, içe yönelik ve dışa yönelik olarak iki alanda gerçekleştirilmiştir. İçe yönelik önlemlerin hedef kitlesini ETA terörüne destek olan ve Bask bölgesinde bulunanlar; dışa yönelik önlemlerin hedef kitlesini ise, ETA'ya terör faaliyetlerinde bulunması adına yardımda bulunan ülkeler oluşturmaktadır.

- **Teröristlere Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:** Bu başlık altında alınan önlemler arasında en dikkat çeken, topluma kazandırma politikasıdır ki bu uygulama birçok akademisyen tarafından hükümetin aldığı tedbirler arasında en önemlisi olarak görülmektedir.

Sonuç itibariyle belirtildiği üzere İspanya, küresel terörizmle mücadelede, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra aktif bir rol oynamaya başlamıştır. 11 Mart 2004 saldırılarından sonra da Başbakan Zapatero, küresel terörizme karşı etkin bir mücadele

yürütülebilmesi ve mücadele sırasında terörizme mücadele imkânı sağlayacak ihlallerin önüne geçilebilmesi amacıyla uluslararası işbirliğine büyük önem vermiştir.

3.3. Avrupa Topluluğu’ndan (AT) Avrupa Birliği’ne (AB) Geçiş Ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk Dönemi (1970 – 2001)

1970’lerin ortalarından itibaren Avrupa’da tırmanışa geçen terör olayları, terörizmle mücadelede kolektif bir adım atmanın gerekliliğini gözler önüne sermiştir. 1970 – 2001 arası dönemde özel olarak terörizmle mücadelede bağlayıcılığı olan ve üzerinde fikir birliğine varılan ortak bir topluluk politikasından söz etmek mümkün değildir. Ancak topluluk bünyesinde, “İç Güvenlik” genel başlığı altında, terörle mücadele adına alınan önlemler, gelecekteki birlikteliğin öncülü olabilecek bir iradeyi yansıtan mesajlar içermektedir. 1970 yılında, 1990’lara kadar terörle mücadelenin ana başlıklarını, suçluların iadesi ve yargılanması oluşturmaktayken; kişilerin serbest dolaşımı, iltica ve göç, terörle mücadele alanının 1990 sonrasındaki temel konu başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörizmle mücadelede, Topluluk bünyesinde oluşturulan politikaların, iki boyutu bulunmaktadır:

- **Yasal Boyut:** Yasal boyutta, Topluluk içerisinde terörle ilgili çeşitli konu başlıklarını kapsayan, ortak bir rejim oluşturulmaya çalışılmıştır.
- **Operasyonel Boyut:** Operasyonel boyutta ise, hükümetler arası işbirliğinin yanı sıra, güvenlik teşkilatları arasında da, dönemsel ve olaya dayalı işbirliği girişimlerine rastlanmaktadır (Ovalı, 2006:85).

3.3.1. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi

Yasal boyutta, topluluk bünyesinde atılan ilk ciddi adım, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”nin hiçbir çekince ve özel koşul olmaksızın, Avrupa Toplulukları’na üye devletler tarafından uygulanmasına yönelik çabadır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu sözleşme, sadece topluluk üyesi olan devletleri değil, topluluk üyesi olmayan devletleri de içine alacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak, gerek sözleşmedeki yasal boşluklar ve gerekse

ülkelerin sözleşmedeki iade konusunu, iltica hakkının sınırlanması olarak yorumlamaları nedeniyle, sözleşme etkin bir biçimde hayata geçirilememiştir.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, AT üyesi ülkelerle birlikte; Norveç, Finlandiya, İsveç, Avusturya, İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn, Malta, Türkiye ve Kıbrıs Rum Kesimi'ni kapsayan, bir Avrupa Konseyi girişimidir. Özellikle Fransa, bu Sözleşme'nin iltica hakkını engelleyici bir şekilde kullanılamayacağı ve Fransız Ceza Yasası ile Fransa Anayasası'nın temel prensiplerine saygılı olunması gerektiğini vurgulamıştır. Öyle ki, bu Sözleşme ancak 10 yıl sonra, 1986 yılında Paris'teki kanlı terör eylemlerinden sonra Fransa Parlamentosu'nda onaylanabilmiştir.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin, sadece Avrupa Topluluğu'na üye devletler arasında herhangi bir çekince olmaksızın uygulanmasına dair istek ilk olarak, 27 Ocak 1977 yılında Belçika'dan gelmiş ve 1979 Ekim ayında, Dublin Antlaşması imzaya açılmıştır (Oyan,2008:224). 27 Ocak 1977 tarihinde Avrupa Konseyi'ne üye olan 19 ülkeden 17 si tarafından Strazburg' da imzalanan Anlaşma'nın geçmişi, Avrupa Konseyi İstişari Kurulu'nun 1973 tarih ve 703 sayılı Tavsiye Kararı'na ve Bakanlar Komitesi'nin 24 Ocak 1974 tarih ve 74 sayılı kararına dayanmaktadır. İstişare Meclisi'nin 703 sayılı Tavsiye kararın'da, sebebi ne olursa olsun milletlerarası terörizm suçlarının ceza yaptırımları ile karşılanması gerektiği işaret edilmiştir. Meclis; bu tür eylemlere masum kişilerin kaçırıldığı, öldürüldüğünün ve hayatlarının tehlikeye sokulduğunun göz önünde tutularak, terör eylemlerinin ağır bir cürüm olarak kabul edilmesini de istemiştir. Anlaşma 25.05.2001 tarihine kadar 37 devlet tarafından imzalanmış, bunlardan Ukrayna dışında 36 devlet tarafından onaylanmıştır. Bu anlaşma Türkiye tarafından da 27.01.1977 tarihinde imzalanmış 19.05.1981 tarihinde onaylanıp 20.08.1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:375).

Anlaşma'ya göre esas amaç; üye devletler arasında akdedilen 1957 tarihli Suçluların geri verilmesine dair Avrupa Anlaşması'nı ve 1959 tarihli Ceza İşlerinde Adil Yardımlaşmaya İlişkin Avrupa Anlaşması'nı ve imzacı devletler arasında akdedilen geri vermeye dair iki taraflı anlaşma hükümlerini tamamlamak ve bu şekilde terör eylemi faillerinin siyasi suçlu sayılması sebebiyle geri verilmeden ortaya çıkabilecek engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Yani teröriste ya ceza ver ya da iade et kuralı desteklenmiştir (Caşın, 2008:902).

3.3.2. TREVI (Terrorism – Radicalism – Extremism – International Violence)

Çalışma Grupları

Terörizmle mücadelenin operasyonel boyutu ise, ikili ve çok taraflı işbirliği süreçleri ile hükümetler ve polisiye birimler arası düzeyde geliştirilmeye çalışılmıştır. 1975 yılından itibaren, terörizm ve organize suçla mücadele amacıyla, hükümetler arası işbirliği mekanizmaları oluşturulmuştur. Özellikle Almanya ve İngiltere’ nin artmakta olan terör sorunuyla daha etkili mücadele edilmesi amacıyla, Avrupa Konseyi’nin, 1975 yılındaki bir kararına dayanarak AT Bakanlar Konseyi’nin 19 Temmuz 1976 yılında aldığı bir kararla, Adalet ve İçişleri Bakanları gibi seçilmiş görevliler, politika uzmanı sivil bürokratlar ve polislerden meydana gelen TREVI (Terrorism – Radicalism – Extremism – International Violence / Terörizm – Radikalizm – Aşırılık – Uluslararası Şiddet) çalışma grupları oluşturulmuş ve grup ilk toplantısını 1976 yılında Lüksemburg’ ta yapmıştır (Bozkurt vd, 2008:327).

TREVI Çalışma Grupları’ nın kurulma amacı terörizm ve iç güvenlik olmasına rağmen özellikle 1985 yılından itibaren faaliyet alanları yasadışı göç ve organize suç’ u da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Beşe, 2002:71). Adını, Roma’daki tarihi çeşmeden esinlenilerek alan TREVI çalışma gurubu bir danışma ve işbirliği mekanizmasını içermektedir. TREVI Çalışma Grupları’nın görevi; terörizmle mücadele konusunda işbirliği zemini oluşturmak ve hızlı ve güvenli bilgi alışverişini sağlayacak iletişim kanallarının oluşumunu desteklemektir. Bu amaç doğrultusunda, belirli aralıklarla toplantıların yapılması ve bilgi akışının sağlanması amaçlanmıştır. TREVI II Çalışma Grubu; kamu düzeninin ve hukukun korunmasının yanı sıra, polisin eğitimi ve operasyonların teknik boyutlarından da sorumludur. 1985 yılında oluşturulan TREVI III Çalışma Grubu da organize suç ve uyuşturucu trafiği ile mücadele ve TREVI – 1992 ise dahili sınırların kaldırılması ve kişilerin serbest dolaşımı konularında çalışmalarını görevini üstlenmiştir.

TREVI Çalışma Grupları, sorumlu oldukları alanlarda raporlar hazırlayıp bu raporları ilgili bakanlık görevlilerinin ve yüksek dereceli memurlar ve polis müdürlerinin bulunduğu Komite’ye sunmuşlardır. Bu raporlar da, ilgili bakanlara iletdikten sonra, TREVI Bakanları, her 6 ayda bir toplanarak, bu raporlar üzerinde fikir alışverişinde bulunmuşlardır.

TREVI Çalışma Grupları bir iş birliği platformu oluşturarak genel anlamda terörizmle mücadelede olumlu katkılarda buldukları ancak yasal alt yapıdan yoksun olması, özellikle ülkelerin bilgi ve istihbaratın paylaşımı konusunda, politik endişelerle çekingen davranması ve güvensizlikleri, bu grupların daha da etkili olmalarını engellemektedir.

TREVI Çalışma Grupları'nın etkinliğini, AT genel çerçevesi içerisinde değerlendiren Ertan Beşe'ye göre de bu gruplara yönelik eleştirileri, beş ana başlık altında toplamak mümkündür:

- **Birincisi;** gruplar AT Kurumlarına yeterince bağlı olmadıklarından, işbirliği süreci sağlam bir şekilde geliştirilememiştir.
- **İkincisi;** TREVI Çalışma Grupları'nın daimi bir sekreteryaya ve çalışma merkezine sahip olamayışları, işbirliğinin önündeki yapısal bir zaaf olarak değerlendirilmektedir.
- **Üçüncü nokta;** TREVI Çalışma Grupları'nın sorumlulukları ile ilgilidir. Sadece ulusal düzeyde politik sorumluluğa sahip olan grup çalışanlarının, AT bünyesinde sorumlulukları olmadığı gibi uygulanacak politikaların meşruluğu da bu yüzden tartışmaya açık olmuştur.
- **Dördüncü olarak;** TREVI Çalışma Grupları'nın gerçek anlamda etkin olabilmelerinin önünde, üye ülkeler arasındaki yasal farklılıklar bir engel olarak var olmuşlardır.
- **Beşinci nokta da;** TREVI Çalışma Grupları'nın yaptıkları çalışmaların gizlilik içerisinde yürütülmesi ve bunlar hakkında yeterli bilgi olmaması konusu olmuştur (Beşe, 2002:74).

3.3.3. PWGA (Police Working Group On Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu)

TREVI Çalışma Grupları dışında, 1979 yılında, polis teşkilatlarının işbirliğini öngören; Hollanda, Federal Almanya, Belçika ve İngiliz Polis Teşkilatları'nın ilgili birimlerinden oluşan, bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. PWGA (Police Working Group on Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu) adındaki bu Çalışma Grubu, TREVI Çalışma Grupları'nın Bakanlar düzeyindeki işbirliğinin, operasyonel

düzyeyde dolduramadığı boşluğu doldurmak ve tamamıyla iyi niyete dayalı olarak, polis teşkilatları arasındaki işbirliğini kuvvetlendirmek amacını taşımaktadır.

Bu devletlerdeki polisler; gümrük ve diğer uzmanlaşmış yasa uygulama birimlerini içerisine alan, yetkili otoriteler arasında suçların önlenmesi, ortaya çıkarılması ve soruşturulması konularıyla bağlantılı olarak operasyonel işbirliği ve kişisel verilerin korunması bağlamında, yasa uygulama servislerince elde edilen şüpheli para transferleri ile ilgili raporlar dâhil olmak üzere toplama, saklama, işleme tabi tutma, analiz etme ve ilgili bilgilerin değişimi, eğitim ve irtibat görevlilerinin değişimi ile geçici süreyle personel değişiminde, araç ve gereçlerin kullanımında ve kriminalistik araştırmalarda işbirliği ve ortak girişimler organize suçların önemli formlarının ortaya çıkarılmasıyla bağlantılı olarak, özel inceleme tekniklerinin ortak değerlendirilmesi vb. konularda çalışmalar yapmak üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur (Lugna, 2006:111).

3.3.4. Schengen Anlaşması

Toplulukların, terörizmle mücadele politikalarının dönüm noktalarından birini de, Tek Avrupa Senedi ve Schengen Antlaşması ile öngörülen değişiklikler oluşturmuştur. Bu anlaşmalar, özel anlamda terörizm için oluşturulmalarına rağmen, özellikle iç güvenlik sorunlarını dolaylı bir şekilde gündeme taşımaları nedeniyle, terörizmin de dâhil olduğu pek çok suçla mücadelede, yeni bir dönemin başlamasını sağlamıştır.

1985 yılında, üye devletler arasında, Tek Avrupa Senedi üzerinde anlaşmaya varılması, bazı güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle kişilerin serbest dolaşımı konusunda, iç sınırları kaldırma yanlısı olan ve olmayan devletler arasında bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özcan, 2006:87). Bu çerçevede, iç sınırları kaldırma yanlısı olmayan, başta İngiltere olmak üzere kimi devletler, serbest dolaşımın sadece üye devlet vatandaşlarına sağlandığını dile getirerek, üye olmayan devletlerin vatandaşların dolaşımı konusunda sıkı sınır denetimlerinden vazgeçilmesi gerekliliği görüşünü savunmaktadırlar.

Sınırların olmadığı bu Avrupa fikrine temkinli yaklaşanlardan İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher, Tek Avrupa Senedi'nin, kaçak işçiler, uyuşturucu

kaçakçıları ve teröristlere de serbest dolaşım hakkı getirdiğini ifade ederek, bu durumun sakıncalarına dikkat çekmiştir. İç sınırlarda kontrolün kaldırılması yönünde istekli olan devletler ise, çıkmazı aşabilmek adına, AT yasal çerçevesinin dışında ve kendi aralarında uygulamaya koyabilecekleri ortak bir rejim üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg, 1985 yılında imzaladıkları Schengen Antlaşması'yla, bu doğrultuda ilk adımı atmışlardır (Çalışkan vd, 2006:134).

Schengen Antlaşması AB üyesi devletler tarafından aşamalı olarak genişlemiştir. İtalya 27 Kasım 1990, İspanya ve Portekiz 25 Haziran 1991, Yunanistan 6 Kasım 1992, Avusturya 28 Nisan 1995, Danimarka, Finlandiya ve İsveç 19 Aralık 1996 tarihinde antlaşmayı imzalayarak bu antlaşmaya taraf olmuşlardır. İngiltere ve İrlanda hariç, tüm AB üyesi devletler tarafından onaylanarak 30.06.1993 de yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir. AB üyesi olmayan Norveç, İzlanda ve İsviçre'de Schengen' e ortak üyedir (Bozkurt vd, 2008:329).

Schengen Antlaşması' nın temel amacı, bir taraftan vize, iltica, polis ve adli konularda işbirliğine ilişkin düzenlemeleri harmanlayarak harici sınır kontrollerini geliştirirken; diğer taraftan da hukuk ve düzeni bozmayacak şekilde serbest dolaşıma ilişkin düzenlemeler yaparak ve buna uygun gerekli güvenceleri sağlayarak, sınır kontrollerinin kaldırılmasını kolaylaştırmaktır (Beşe, 2002:79). Bu anlamda, Schengen Antlaşmasının güvenlik alanında iki boyutlu bir etki oluşturduğunu söylemek mümkündür. Antlaşmaya taraf Devletler'in vatandaşları için, dolaşım özgürlüğünü arttıran bir boyut taşırken, Antlaşma'ya taraf olmayan ve özellikle AT dışındaki ülke vatandaşları için de, Avrupa'yı daha kapalı bir hale getirdiğini söylemek mümkündür.

Schengen Antlaşması'ndan doğabilecek güvenlik problemlerinin asgariye indirilebilmesi için, sınır kontrolleri, vize ve iltica konularında ortak bir rejim oluşturabilmek için, Schengen Uygulama Antlaşması' nın (SUA) 39. maddesi gereğince Polisiye İşbirliği ve Hukuki Yardımlaşma, 40. maddesi gereğince Sınırşırı gözetleme ve 41. maddesine göre de Sınırötesi Takip konularında kararlar alınmıştır (Çalışkan vd, 2006:156).

Schengen Antlaşması'ndan önce, 1990 yılında imzalanan Schengen Konvansiyonu'nun 4. Başlığı ile tüm işbirliği alanlarında kullanılması öngörülen SIS

(Schengen Information System – Schengen Bilgi Sistemi) kurulmuş ve Schengen Antlaşması ile birlikte de hayata geçirilmiştir

([http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757,\(09.03.2010\)](http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757,(09.03.2010))). SIS’ a üye olan Belçika, Danimarka, Almanya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, İsveç, İspanya ülkelerinin yanı sıra AB’ ye üye olmayan İzlanda ve Norveç ülkeleri’ de Schengen Anlaşmasına kabul etmişlerdir. SIS sistemi ile terör, organize suç, kaçakçılık, yasadışı göç gibi konularda, devletlerin faydalanabilecekleri bir bilgi bankası oluşturulmuş ancak; çeşitli nedenlerle istenen başarıya ulaşmamıştır. SIS içinde 2006 yılı itibarıyla 13.185.566 arama veri kaydı bulunmaktadır, bunlardan 12.028.582’si eşya ve 1.156.984’ ü kişi aramasıdır (Çalışkan vd, 2006:155).

Schengen’in imzalanması ile birlikte ortaya çıkan iç güvenlik politikasındaki yeni dönem, terör konusunda farklı konu başlıklarını gündeme taşımıştır. 1970 – 1980 yılları arasında, terör genel başlığı altında, suçluların iadesi ve yargılanması konularında düzenlemelere gidilirken; 1990 yılından sonra serbest dolaşımın yaratacağı güvenlik sorunları ve iltica gibi konularla ilgili düzenlemeler, terör suçu ve suçluları ile ilgili düzenlemeler, gündemde yer almıştır. Özellikle Maastricht Antlaşması ve Amsterdam Antlaşması’nın serbest dolaşım ile ilgili getirdiği yenilikler, ortak bir iç güvenlik politikasının temel eksenini belirlemiştir. 1992–2001 Dönemi, AB Kurucu Antlaşması ve onu tamamlayan anlaşmaların, iç güvenlik alanında getirdiği düzenlemeler açısından büyük öneme sahiptir. Bu dönemde, sadece terörizm için değil, yeni tehditlerin tümünü kapsayıcı düzenlemeler yapılması söz konusu olmuştur. Bu düzenlemeler, Birlik içerisinde Kurucu Antlaşması’nın üçüncü sütunu ile yasal zemine oturtulmuştur. Başka bir ifadeyle, iç ve dış güvenlik konuları ile ilgili bağlayıcı olan yasal düzenlemeler yapılabilmesinin önü açılmıştır.

3.3.5. AGİK’İN (Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Konferansı) Ortaya Çıkışı

1960’ların sonlarına kadar Doğu Bloğu, Avrupa güvenliğine yönelik girişimlerini sürdürmüş, ancak Batı Bloğu’ndan bir karşılık alamamıştır. 1969 yılında, Bonn’da iktidara gelen Willy Brandt başkanlığındaki koalisyon hükümetinin, Batı Almanya’nın Polonya ve Çekoslovakya ile olan Doğu sınırını tanıması, Doğu Almanya

ile ilişkide bulunmayı kabul etmesi ve 1972 yılı Kasım ayında da, ABD ile SSCB arasında stratejik silahların sınırlandırılmasına ilişkin anlaşmanın (SALT-I) imzalanması sonucu meydana gelen “yumuşama (detente)” ortamı, Avrupa güvenliği ve istikrarı yönünde, olumlu bir adım oluşturmuştur (Dedeoğlu ve Caşın, 1996:28).

1 Ağustos 1975’te Avrupa ülkelerini temsil eden 35 devlet, hükümet ya da parti başkanı Helsinki’ de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sonuç belgesini imzalamışlardır (Decaux, 1995:4). 1975 yılında, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı bünyesinde bir araya gelen 35 devlet, hükümet veya parti başkanı, Helsinki Nihai Senedi imzalanmış ve iki blok arasındaki ilişkilerde, bir arabulucu zemin yaratılması öngörülmüştür. Helsinki Nihai Senedi ile II. Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa’da oluşan sınırların ihlal edilemeyeceği kabul edilmiş ve bu sınırların meşruiyeti tanınmıştır. Siyasi – askerî, insani ve ekonomik – çevresel olmak üzere üç boyutu kapsayan Helsinki Nihai Senedi’nin en önemli yönü, devletlerarası ilişkilere rehberlik etmek üzere kabul edilen ve AGİK’in Anayasası’nı oluşturan aşağıdaki ilkelerdir:

- a) Egemen eşitlik ve egemenliğe saygı,
- b) Kuvvet kullanmaktan veya kullanma tehdidinden kaçınma,
- c) Sınırların ihlal edilmezliği,
- d) Devletlerin ülkesel bütünlüğü,
- e) Anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümü,
- f) İçişlerine karışmama,
- g) Düşünce, inanç,din ve vicdan özgürlüğü de dahil olmak üzere insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı,
- h) Halkların, eşit haklardan ve kendi kaderlerini tayin hakkından yararlanması,
- i) Devletler arasında iş birliği ve
- j) Uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi (Decaux, 1995:59).

AGİK, kuruluşundan 15 yıl sonra tek kutuplu bir Avrupa kuruluşu haline gelmiştir. Ocak 1989 Viyana İzleme Komitesi Toplantısı'ndan sonra taraflar, yeni durumu da dikkate alarak, "Avrupa'nın Geleceği İçin Çerçeve" adlı bir deklarasyon yayınlamışlar ve Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) konusunu görüşmüşlerdir. Sonuçta Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK), esnek ve çok üyeli yapısıyla, taraflar arasında bir diyalog zemini yaratılmasında başarılı olmuş, hatta bağlantısız ülkelerin de katılımıyla, keskin blok ayrımlarının yumuşamasında da önemli bir görev üstlenmiştir.

3.3.6. AGİK'ten AGİT'e (Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı) Geçiş

Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), uluslararası politika sahnesine Soğuk Savaş Dönemi'nde, ilk olarak Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı (AGİK) adı altında, Avrupa'da güvenliğin artırılmasına yönelik olarak askerî bloklar arasındaki anlaşmazlıkları diyalog yoluyla en aza indirmeyi amaçlayan bir müzakere forumu ve konferanslar diplomasisi olarak ortaya çıkmıştır. 1975'te Helsinki Zirvesi ile başlayan AGİK süreci, daha sonra Devlet/Hükümet Başkanları Zirveleri ve Bakanlar Konseyleri ile devam etmiştir. 1990 Paris Şartı ile AGİK'te bir Sekretarya oluşturulmuş ve kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atılmıştır. SSCB'nin dağılması, 1991'de Yugoslavya'da 1992'de Azerbeycan'da ve Karabağda ortaya çıkan bunalım ve savaşlara, AGİK'in müdahale etmiş olmasına rağmen, belirtilen tarihlerde AGİK' in üstlendiği misyonu yerine getirmesi için gerekli siyasi ve askeri donanımdan yoksun olması nedeniyle savaşlar önlenememiştir (Çayhan ve Güney, 1996:43). Özellikle Yugoslavya'nın parçalanması ile devam eden siyasi sürecin ardından, uluslararası ilişkileri etkisi altına alan tehlike ve tehditlerle başa çıkabilmek amacıyla faaliyet gösteren AGİK' in yetersiz olduğu anlaşılması üzerine Kasım 1994 Budapeşte Zirvesi'nden sonra kurumsal bir yapı haline gelerek AGİK'in teşkilat haline dönüşmesi ve AGİT adını alması kararlaştırılmıştır. İsim değişikliğinin de, 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren geçerli olması kabul edilmiştir. Merkezi Viyana' da bulunan AGİT' in Avrupa, Kuzey Amerika ve Orta Asya'dan 55 üyesi bulunmaktadır (Kaya, 2005:68).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Varşova Paketi'nin dağılması ve AGİK'in AGİT'e dönüşmesi üzerine; AGİT içindeki müzakereler bloklar arasında olma özelliğini yitirmiş

ve ülkeler, AGİT ilkelerine uymaları konusunda bireysel olarak birbirlerini eleştirmeye başlamıştır. Unutulmaması gerekir ki AGİK görüşmeleri ve kararları hukuki açıdan değil, siyasal açıdan bir bağlayıcılığa sahiptir. AGİK üyesi ülkeler, iyi niyet ilkesi gereği kararları uygulamaya devam etmişlerdir. 19 Haziran 1992 tarihinde BAB üyesi ülkelerin Dışişleri ve Savunma Bakanları, BAB'ın rolünü daha kuvvetlendirmek amacıyla Bonn yakınlarında toplanarak BAB'ın temel yasası olan, "Petersberg Bildirisi"ni yayınlamışlardır. Petersberg Bildirisi ile BAB üyeleri, AGİK (AGİT) ve BM Güvenlik Konseyi ile işbirliği içerisinde, çatışmayı önleme ve barışı koruma çalışmalarına destek vermeyi taahhüt etmişlerdir. Petersberg Görevleri olarak adlandırılan ve AGİK (AGİT)'inde görevleri arasında değerlendirilebilecek olan bu görevler, şu şekilde sıralanabilir:

- İnsani yardım,
- Kurtarma ve tahliye operasyonları,
- Barışı koruma ve
- Muharip kuvvetlerin de kullanabileceği kriz görevleri.

Günümüzde Avrupa güvenlik yapılanmasında, dikkatleri üzerinde toplayan temel üç kurum üzerinde durulmaktadır: NATO, Batı Avrupa Birliği (BAB) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)'tir. AGİT, Avrupa'da insan hakları konusundaki temel sıkıntıları gidermek için önemli çalışmalar yapmıştır. Özellikle bağımsızlığına kavuşan eski Doğu Bloku ülkelerinde, azınlıklarla ilgili olarak yaşanan sıkıntılarda ve komünist rejimden kalan sıkıntıların çözülmesinde AGİT önemli roller üstlenmiştir ve halen de bu misyonuna; hukuk devleti, serbest piyasa ekonomisi ve ülkelerin demokratikleşmesi bağlamında devam edilmektedir.

AGİK süreci ile Batı, SSCB'nin çözülmesini sağlamış, SSCB' nin işbirliği arayışı ile Batı'nın bu ülkeyi çözme çabası kesişmiştir. Doğu- Batı ilişkileri AGİT'le kurumsallaşmış, insan merkezli bir dünya anlayışıyla Doğu Bloku sarsılmıştır (Fendoğlu, 2003:98).

AGİT Soğuk Savaş Dönemi'nde, iki blok arasında askerî alanda denge ve istikrar sağlanmasına yönelik Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması (AKKA) ile Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler (GGAÖ) gibi silahsızlanma ve

silahların kontrolü düzenlemelerinin ortaya çıkmasına vesile olarak yumuşama ve güvenliğe önemli katkılarda bulunmuştur. AGİT, Erken uyarı, çatışma önleme, kriz yönetimi, çatışma sonrası rehabilitasyon ve uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi konularında faaliyet gösteren bir örgüt haline gelmiştir.

AGİT'in amaçları şu ana başlıklarda özetlenebilir:

- Çok taraflı diplomasinin, devletler ve diğer uluslararası örgütlerle işbirliği içerisinde sağlanması,
- Olası çatışmaların saptanması,
- Silahlanmanın denetlenmesi,
- Diplomatik girişimlerin teşvik edilmesi,
- Güvenlik mekanizmalarının korunması,
- İnsan hakları ve demokrasi ilkelerine bağlı kalınmasının sağlanması,
- Ekonomik ve çevresel güvenliğin sağlanması

Kasım 1999 İstanbul Zirvesi'nde AGİT, üyelerin, krizler çıkmadan önce müdahalede bulunmaları kararını almıştır. Bunu gerçekleştirilebilmesi için de, "Hızlı Destek ve İşbirliği Takımları (Rapid Expert and Cooperation Teams – REACT)" oluşturulmuştur. Ancak REACT'ın böylesi bir çalışmada bulunabilmesi için, BM'nin iznine ihtiyaç duyması söz konusuydu. Çünkü BM Şartı'nın 53. Maddesi; zorlayıcı bir müdahalenin, ancak BM Güvenlik Konseyi'nin izniyle gerçekleşebileceğini öngörmektedir. Bu anlamda kriz çıkmadan önce zorlayıcı tedbirler almak uluslararası kurallara da uygun bir durum olarak değerlendirilmiştir. NATO'da, AGİT'i kurumsallaşma sürecinden itibaren desteklemiştir. Çünkü AGİT ve NATO, Avrupa'da diyalog ve işbirliğinin gelişmesinde oynadıkları rollerin farkındadırlar ve bu roller de birbirini tamamlayıcı niteliktedir. AGİT' in barışı korumak konusunda doğrudan yaptırım gücü yoktur ancak 55 üyeli AGİT'in 46 üyesinin aynı zamanda Avrupa – Atlantik Ortaklık Konseyi'ne (AAOK) üye olması nedeniyle, NATO ile AGİT arasındaki etkileşim ve işbirliği de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Fendoğlu, 2003:98).

Bu anlamda AGİT' in yirmibirinci yüzyıldaki öncelikli hedeflerini şu şekilde özetleyebiliriz;

- Ortak değerlerin tahkim edilmesi ve sivil toplumların kurulması,
- Yerel çatışmaların önlenmesi, istikrarın sağlanması, savaşın tahrip ettiği bölgelere barışın getirilmesi,
- Güvenlik boşluklarının giderilmesi ve işbirliğine dayanan ortak bir güvenlik sisteminin geliştirilmesidir (Peksarı, 2007:92).

AGİT, Avrupa güvenliği ve istikrarının sağlanmasında, üye ülkelerde demokratik sürecin gelişmesinde çok önemli bir göreve sahiptir. AGİT belgeleri, terörizme yönelik işbirliği konusunda önemli hükümler içermektedir. AGİT üyeleri, terörizmle mücadele yükümlülüğünü kabul etmişlerdir (Eraslan, 2005:335).

3.3.7. Maastrich Anlaşması (1992) Ve ODGP'NA (Ortak Dış Ve Güvenlik Politikası) İlişkin Hükümler

10 Aralık 1991 tarihinde düzenlendiği yerin adıyla anılan Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992 de imzalanarak, 1 Kasım 1993 ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu Avrupa Birliği (AB) adını almıştır. Avrupa Birliğinde ekonomik ve parasal birliğin gerektirdiği makro ekonomik istikrar ve bütünleşmeyi hedef almasının yanı sıra, ekonomik birliktelik temeli üzerine şekillenen topluluklar binasına ikinci ve üçüncü sütunları ekleyerek toplulukların birlik haline dönüşmesini sağlamış ve entegrasyonu farklı boyutlara taşımıştır (Bulaç, 2001:47). Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın yanı sıra, Adalet ve İçişleri'ne de işbirliğinin öngörüldüğü Maastricht Antlaşması, suçla mücadelede ortak politikalar üretebilmenin yasal temelini atmıştır. Maastricht Antlaşması ile üye ülkelerin oluşturdukları Topluluğa Avrupa Birliği adı verilmiş ve Roma Antlaşmasında AET ifadelerinin AT şeklinde değiştirilmesi esası getirilmiştir (Manisalı, 2002:62).

Maastricht Antlaşması'yla, AT'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının oluşturulması gündeme gelmiş ve bunun için gerekli mekanizmaları harekete geçirmeye yönelmiştir (Biçer, 2007:135). Siyasi birlik alanında yapılan gelişmeler, Avrupa vatandaşlığı ve ortak savunma politikası alanlarında gelişme göstermiştir. Siyasi Birlik

kapsamında değerlendirilen “Ortak Dış Politika ve Savunma Politikası”nda amaç, mevcut hükümetlerarası işbirliği aracılığıyla gerçekleştirilen eylemlerden daha hızlı ve daha etkin hareket edilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda, iç güvenlik alanında iltica, dış sınırların korunması, uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık, medeni hukuk ve ceza hukuku konularında, adli işbirliğinin yanı sıra, gümrük ve polis teşkilatları arasında işbirliği de öngörülmüştür (Karluk, 2007:77). Anlaşma’nın, K(1-9) arasındaki Maddeleri; adalet ve içişleri konusundaki işbirliğinin esaslarını belirlerken, Adalet ve İçişleri Bakanları’nın doğrudan rol alacakları hükümetler arası bir işbirliği öngörülmüş ve bu işbirliğinin hiçbir şekilde devletlerin kendi iç güvenlikleri ile ilgili sorumluluklarını etkilemeyeceği vurgulanmıştır. Bu konudaki işbirliği için, üst düzeydeki resmi görevlilerin yer alacağı bir de Koordinasyon Komitesi kurulmuştur. Maastricht Anlaşması’nın, operasyonel anlamda getirdiği bir başka yenilik de ilk kez Avrupa genelinde ortak iç güvenlik sorunları üzerine çalışacak EUROPOL Polis Teşkilatı’nın kurulmuş olmasıdır.

1993 yılında Maastrich anlaşmasıyla birlikte oluşturulan OGSP iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki Avrupa coğrafyasında ortaya çıkmış veya çıkabilecek itilafların çözümünde tek bir devletin güçsüz kalacağı düşüncesi, diğeri ise Soğuk savaş öncesi iki kutuplu bir dünyayı etkisi altına alan ABD ve SSCB’ nin Avrupa etkisinin azalmasıdır. Bu düşüncelerle oluşturulan ODGP’ nda AB’nin önceliği, yazılı olarak açıklanmamakla birlikte Rusya’nın Orta ve Doğu Avrupa devletleri ile Baltık devletleri üzerindeki etkisinin tekrar artmasından duyulan endişelerden kaynaklandığı bilinmektedir (Kale, 2001:21).

Maastricht Antlaşması’nın J.1(2) (yeni m.11) maddesine göre ODGP’ nin hedefleri şu şekilde belirtilmiştir.

- Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak,
- Birliğin ve üye devletlerin güvenliğini her bakımdan güçlendirmek,
- Barışı korumak ve uluslararası işbirliğini güçlendirmek,
- Uluslararası işbirliğini geliştirmek,
- Demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmek ve pekiştirmektir.

Antlaşma'nın ilgili maddelerinde belirtilen hedeflere ulaşabilmek için, ODGP hükümleri içerisinde sistematik işbirliğinin gelişmesi için birçok iletişim kanalı geliştirilmiştir (Karluk, 2007:89).

AB Anayasası Madde I– 41/(1)'e göre; “Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası, ortak dış politika ile güvenlik politikasının bölünmez bir parçasıdır ve Birliğe, sivil ve askeri varlıklar sevk etmek için güç sağlar. Birlik, BM İlkeleri'ne uygun olarak barışı sağlamak, çatışmaları önlemek ve uluslararası güvenliği güçlendirmek amacı ile bunları birlik dışındaki görevlerde kullanabilir. Bu görevlerin yerine getirilmesi, Üye devletlerin sağladıkları güçler tarafından üstlenilir.” Bu madde ile AB askeri güçlerinin AGSP ile birlikte yeni bir tanımı yapılmıştır. Bu amaçlar çerçevesinde nasıl hareket edileceği ise Madde III–309'da verilmiştir. “Birliğin, askeri ve sivil araçları kullanabilmesi durumunda, Madde 41/(1)'de belirtilen görevler uzlaştırma ve anlaşmazlık sonrası istikrar dâhil olmak üzere, ortak silahsızlandırma operasyonlarını, insani görevleri ve görevlerin tümü, üçüncü ülkelerle kendi topraklarında terörizmle savaşa konusunda destek vermek de dâhil olmak üzere, terörizme karşı savaşa katkıda bulunabilir”(Avrupa Birliği Anayasası, 2005:40). Bu madde ise, terörizme karşı savaştan bahsederek, sivil araçların yanında askeri araçların kullanılmasına imkân vermektedir.

3.3.8. Europol Polis Teşkilatı Ve Avrupa Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadelesi (1994)

Maastrich' te 9 ve 10 Aralık tarihlerinde gerçekleşen zirvede Avrupa Birliği (AB) devlet ve hükümet başkanları, merkezi Lahey olmak üzere Avrupa Polis Birliği'nin (Europol) kurulmasını kararlaştırmıştır. Maastrich Anlaşması kapsamında Europol' ün kurulması ortak yarara yönelik bir husus olarak tarif edilerek, devletler hukuku kapsamında bağlayıcı olması açısından 1998 Eylül ayına kadar tüm AB üye devletlerince Europol kurucu anlaşması tasdik edilmiş ve 1 Ekim 1998 günü yürürlüğe girmiştir. Europol anlaşmasını destekleyen sekiz kararnamenin de yürürlüğe girmesi ile Europol 1 Temmuz 1999 günü faaliyetlerine başlamıştır. EUROPOL, 1995'ten itibaren EUROPOL Uyuşturucu Bürosu'nun (The European Drugs Unit – EDU) yerini almıştır (Çalışkan vd, 2006:134).

3 Aralık 1998 tarihli Konsey Kararı'nda, EUROPOL Sözleşmesi'nin 2 – 2 Maddesi'ne ilişkin olarak EUROPOL; insan hayatına, vücut bütünlüğüne, kişisel özgürlüklere, mallara karşı işlenen ya da işlenmesi muhtemel terörist eylemlerle mücadele ile görevlendirilmektedir. 15 Ekim 1996 Tarihli Konsey Ortak Eylemi (The Council Joint Action of 15 October 1996), terörizmle mücadele alanında AB ve üye ülkeler arasında işbirliğini kolaylaştırmak için, kontr-terörizm amaçlı özel yetki, yetenek ve uzmanlarla donatılmış bir 'Müdürlük' kurulmasına karar vermişlerdir (Hayes, 2006:131).

EUROPOL, 1 Ocak 2002' tarihinden bu yana, yasadışı uyuşturucu ticareti, İnsan kaçakçılığı suçları, motorlu araç kaçakçılığı, insan ticareti ile çocuk pornografisi, kalpazanlık ve diğer ödeme araçlarında sahtecilik, yasadışı radyoaktif ve nükleer madde ticareti, terör ve bu suçlarla ilişkili olarak kara para aklama suçlarında yetkilidir. EUROPOL'un temel hükümleri; uyuşturucu madde trafiği, terörizm ve diğer ciddi uluslararası suçları önleme ve bu suçlara karşı gereken mücadeleyi sağlamak amacıyla bilgi alışveriş sistemini öngörmektedir. Merkezileşmiş bir organ şeklinde olan EUROPOL, "transnasyonel kriminal" faaliyetleriyle, uluslararası düzeyde mücadele etmek için, oldukça önemli bir yapılanmaya sahiptir. Daha doğrusu, diğer ülkelerde biriktirilen istihbarat özellikli datalar, merkez bir organda bir araya toplanmaktadır. Ayrıca, TECS (The EUROPOL Computer System – EUROPOL Bilgisayar Sistemi) aracılığı ile de bilgi sağlama, analiz ve bilgi tasnifi hizmeti, EUROPOL tarafından üye ülkelere sağlanmaktadır (Çalışkan vd, 2006:134).

Avrupa Polis Bürosu'nu (EUROPOL) kuran Sözleşme, EUROPOL'un Anayasası'nı teşkil etmektedir. Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. paragrafında; Europol'ün amaçları arasında, terörizmin önlenmesi ve terörizmle mücadele, yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, gizli göçmen şebekelerinin karıştığı suçlar, yasadışı radyoaktif ve nükleer madde kaçakçılığı, yasadışı motorlu taşıt kaçakçılığı, euro sahtekârlığı ve uluslararası suç faaliyetleriyle bütünleşmiş kara para aklama faaliyetleri sayılmıştır (Beşe, 2002:98).

Avrupa Komisyonunun terörizmin finansmanı ile mücadele ve suç önleme hakkında 26 Kasım 2004 tarihli bildirisinde terörizmin finansmanı için uygulanacak stratejiyi üç başlık altında incelemiştir.

- Bilgi alış verişinde işbirliğinin artırılması,
- Mali hareketlerin takibinin güçlendirilmesi,
- Tüzel kişiliklerin şeffaflığının artırılması,

Görülmektedir ki, terörizmin finansmanı ile mücadelede, Avrupa Birliği'nin temel taşlarından birisini de, EUROPOL oluşturmaktadır (Çalışkan vd, 2008:173).

Europol yasal olarak Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyine karşı sorumlu olup, Yönetim Kurulu, Yönetici, Mali Kontrolör ve Mali Komite'den oluşmaktadır. Bu organların haricinde Europol Yönetici Yardımcısı ve Europol görevlileri de bu organizasyon içerisinde yer almaktadır (Akgüç, 2010:12). Europol' ün Yönetim kurulu, her üye devletten gelecek bir temsilciden oluşur ve yılda en az iki kez toplanır. Yönetim Kurulu' nun temel fonksiyonu Europol'ün amaçlarının ve hedeflerinin genişletilmesinde yer almaktır. Her üye devletin bir temsilcisinin katılımıyla oluşan Yönetim Kurulu, Europol' ün faaliyetlerinin denetlemesinden tümüyle sorumludur (Köktaş, 2000:66).

3.3.9. Amsterdam Anlaşması (1997) Ve ODGP'nde Yapılan Değişiklikler

Toplulukla ilgili önemli kararların alındığı bir başka antlaşma da 16 -17 Haziran 1997 tarihinde Dönem Başkanlığını yürüten Hollanda' nın ev sahipliğinde yapılan Amsterdam zirvesidir. Bu zirve sonuçları 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşması ile yasal bir zemine oturtulmuş ve bu antlaşma 1 Mayıs 1999 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir (Bilici, 2004:39).

Amsterdam Antlaşması, iç güvenlik ve terörizmle mücadele anlamında, Birlik içerisinde yeni bir sayfa açmıştır. Maastricht Antlaşması, birlik hedeflerine ulaşılabilmesi için, kişilerin serbest dolaşımının gerekli olduğunu ve bu konuyla ilgili güvenlik endişelerinin, adalet ve içişleri alanında işbirliği ile aşılabileceğini öngörerek üçüncü sütunu bu konuya ayırmıştır. Ancak, adalet ve içişleri konularında, gerek hükümetlerarası işbirliğinin öngörülmesi ve gerekse de devletlerin iç güvenlik nedeniyle, çeşitli önlemler alma haklarının tanınması ve kabulü gibi yapısal sorunlar nedeniyle Maastricht Antlaşması, serbest dolaşım konusunda bazı tereddütlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Amsterdam Antlaşması'nın AB' yi kuran diğer anlaşmalardan en önemli farkı, konsey'in nitelikli çoğunluk ile karar alabilmesi ve ilkeleri ihlal eden ülkeleri Antlaşma'dan doğan haklarının bazılarını kısıtlama yetkisinin verilmesidir (Karluk, 2007:91). Ayrıca Konsey Genel Sekreteri, AB dönem başkanlığına ortak dış ve güvenlik politikalarına yardımcı olmak üzere "Yüksek Temsilci" sıfatıyla katılması kararları alınarak, AB' nin savunma ve güvenlik politikalarına insani amaçlı barış faaliyetleri, kriz yönetimi ve dış sınırların korunması gibi yeni unsurlar eklenmiştir (Bozkurt vd, 2008:302).

Amsterdam Antlaşması, istihdam ve vatandaşların haklarını, AB'nin merkezine yerleştirmek, kişilerin serbest dolaşımının önündeki engelleri kaldırarak güvenliği artırmak, AB'nin dünya politikalarındaki sesini artırmak ve genişlemekte olan AB' nin kurumsal yapısını daha etkin hale getirmek şeklinde dört temel hedefinin yanı sıra, aynı zamanda vizeler, iltica, göç ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili konuları hükümetler arası işbirliğinin alanları olmaktan çıkarıp, III. Sütun'dan taşımış ve bu konuları, birliğin doğrudan karar alma mekanizmaları ve birlik hukukuna dahil etmiştir.

Amsterdam Antlaşması' nın temel hedeflerinden bazılarıda insan ticaretliği, çocuklara yönelik cinsel sömürü, silah, motorlu taşıt, uyuşturucu kaçakçılığı, rüşvet, sahtekârlık ve terörizmle mücadele ederek, bu şekilde kamu güvenliğini garanti altına alarak AB vatandaşları ve AB üyesi olmayan ülkelerin vatandaşlarının AB' de serbest dolaşımını gerçekleştirmektir (Beşe, 2002:100).

Amsterdam Antlaşması, üç bölüm, bir Ek ve 13 Protokol' den oluşur. Ayrıca Hükümetlerarası Konferans'ta Son Karar' a ek olarak 51 bildiri kabul edilmiştir. Bu bildirilerden sonra 8 bildirim çeşitli üye devletlerce Son Karar' a eklenmiştir (Karluk, 2007:91).

3.3.10. Avrupa Güvenlik Ve Savunma Kimliği (AGSK)

AGSK, AB çatısı altında kurulmaya çalışılan kriz önleme, askeri ve siyasi müdahale birimidir. 3 Haziran 1996 tarihinde Berlin'de gerçekleştirilen NATO Dışişleri Bakanları toplantısında ittifak içerisinde AGSK' nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Bunun oluşturulmasında amaç, Avrupalı NATO müttefiklerinin, NATO görev ve faaliyetlerine daha tutarlı ve etkin bir şekilde katılmalarını sağlamaktır. Ayrıca bu

şekilde transatlantik işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Berlin’de alınan kararlar NATO ve Batı Avrupa Birliği (BAB) arasında yeni düzenlemelerin yapılarak BAB’ ın NATO yetenek ve imkânlarını olası operasyonlarda kullanabilmesini sağlamıştır (Kale, 2001:23).

Batı Avrupa Birliği’nin çeşitli güvenlik operasyonlarını icra etme yeteneğindeki gelişmeye NATO bünyesinde bir AGSK oluşturmak ile komuta – kontrol yapısını ve askeri planlarını günün koşullarına uyarlamak suretiyle karşılık vermiştir. 10 – 11 Ocak 1994 tarihleri arasında Brüksel’de yapılan NATO Zirvesi’nde Yayınlanan Bildiri’de; NATO AGSK’nin Avrupa’nın savunma ayağı olmasını onaylarken, böyle bir gelişmenin Atlantik ötesi ilişkileri olumsuz etkilememesi gerektiğini de belirtmiştir.

Bu doğrultuda, 3 Haziran 1996’da Berlin’de gerçekleştirilen NATO Dışişleri Bakanları toplantısında AB içerisinde ortak bir AGSK’nin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Savunma politikası oluşturulması perspektifi dâhilinde, zamanla NATO ile bağdaşabilen ve bir ortak savunmayı gerçekleştirebilmeyi öngören Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği’nin (AGSK) geliştirilmesi’ nin gerekliliği vurgulanmıştır (Peksarı, 2007:102).

Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği’nin ortaya çıkışının;

- Atlantik ötesi bağı kuvvetlendireceği,
- NATO’nun Avrupa ayağını güçlendireceği ve
- Avrupalı müttefiklerin, kendi güvenlik ve savunmaları için, daha büyük sorumluluklar üstlenmelerine olanak sağlayabileceği görüşlerine yer verilmiştir.

3.3.11. Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası (AGSP)

Avrupa’da güvenliğin sağlanması konusundaki çabalar Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇA) dan daha eski bir geçmişe sahiptir. Dünya savaşlarının ikincisinin yaşanması ile birlikte Avrupa devletlerinde güvenlik alanında işbirliği çabalarına hız verilmiştir. Avrupa ülkelerinin bu çabalarının ilki olan BAB’ ın geçmişi, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg’ un taraf olduğu 17 Mart 1948 tarihli Bürüksel Antlaşması ile kurulan Batı Birliği’ ne kadar dayanmaktadır. 23 Ekim 1954 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması ile birliğe Almanya ve İtalya’ nın katılımıyla Batı Birliği olan adı, Batı Avrupa Birliği olarak değiştirilmiştir (Tezcan, 1999:144).

Sadece Avrupa savunmasına yönelik olarak kurulmuş olan BAB'ı soğuk savaş döneminde ABD'nin askeri gücüne duyulan gereksinim nedeniyle NATO' nun gücünden faydalanmak isteyen ve NATO'ya bağımlı kalan Avrupa güvenliği BAB'ın gelişmesine engel olmuştur. NATO'nun BAB'ı gölgelemiş olması nedeniyle Avrupa kendi savunma kurumlarını geliştirememiştir. Ancak, iki süper güçten biri olan SSCB'nin dağılması ile birlikte soğuk savaşın sona ermesi, Avrupa'da Amerikan varlığının azalması tehlikesi, Avrupalı liderleri kendi güvenlik ve savunma kimliklerini oluşturma konusunda girişimlerde bulunmaya sevk etmiştir (Bozkurt vd, 2008:303).

1998 tarihinde St.Malo Zirvesi'nde İngiliz-Fransız yakınlaşması yeni bir Avrupa güvenlik anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tarihten itibaren daha özerk karar alabilen ve operasyon yeteneğine sahip bir düşünce geliştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte ABD'nin de isteği ve desteği doğrultusunda NATO içinde geliştirilen ve Avrupa Güvenliğine yukarıda açıkladığımız AGSK denirken, Avrupa ülkelerinin AB içinde geliştirmek istedikleri NATO'dan bağımsız özerk güvenlik politikasına AGSP adı verilmiştir (Caşın vd, 2007:442).

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın başlatılmasından sonra, birliğin askeri gücünün meşruiyeti kesin bir şekilde anlaşmalara bağlanmıştır. Birliğin karar alma ve operasyon yapmaya yönelik yetkileri tamamlanmıştır. AGSP' da, Siyasi Komite, Askeri Personel, Planlama ünitesi, Silahlanma ajansı, Askeri Komite ve Durum Merkezi ünitelerinden oluşan bir yapı bulunmakta olup bu ünitelerde yaklaşık 200 personel görev yapmaktadır (Gnesotto, 2005:15). AGSP' nın operasyonel anlamda faaliyetlerine 2003 yılında başladığını söylememiz de mümkündür. 2003 yılında 2000' in üzerinde polis ve askeri personel Bosna Hersek'te, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti (FYROM) ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki operasyonlarda görev almıştır.

Operasyon Adı	Yer	Operasyon Türü
EUPM	Bosna- Hersek	Polis görevi
Concordia	Makedonya (FYROM)	Kriz yönetimi- Askeri
Artemis	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	Kriz yönetimi- Askeri
Proxima	Makedonya	Polis görevi

Tablo-1: AGSP Görevleri 2003-2004

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere AGSP, Balkanlarda birçok askeri ve Polis operasyonlarını yürütmüş ve 2003 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyetinde yürüttüğü ilk dış askeri operasyonda elde ettiği başarı ile meşruiyetini kanıtlamıştır (Lindstrom, 2005:111).

Soğuk savaşın son bulmasının da etkisi ile Avrupa ülkeleri kendi güvenlik ve savunma alanında yapılacak işbirliği de Birliğin yetki alanına girmesi sağlanmıştır. Bu anlaşma ile AGSP, ODGP'nin bir parçasını oluşturmuştur. Bu anlamda Maastricht Antlaşması ile güvenliğin savunma boyutu ayrı ele alınmış ve AB' ye entegrasyon sürecinin güvenlik boyutu anlamında Batı Avrupa Birliğinin (BAB) en önemli unsur olduğu vurgulanmıştır (Bozkurt vd, 2008:303).

AGSP gelişmesinde iki grup unsur belirleyici rol oynamıştır: Bunlardan birincisi Avrupa'nın dışında olup dünyadaki riskli olaylar ve tehditlerin durumu ile Amerikan siyasetinin gelişimine bağlıdır. Buna örnek olarak 1999' da Balkan krizleri ve ABD' de Avrupa'nın güvenliği konusunda olan gelişmeler Avrupa bütünleşmesini gerekli kılan dış etmenlerdir. İkincisi ise doğrudan Avrupa'nın iç dinamiklerinden doğmaktadır. AB ülkelerinin Euro' ya geçmesi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nı daha inanılır kılma girişimleri de Avrupa'nın kendi iç dinamiklerindeki en büyük sorundur (Gnesotto, 2005:16).

AGSP'ya, terörizmle mücadele açısından bakıldığında ise, 11 Eylül sonrası süreçte, Avrupa Birliği iç güvenlik alanının en önemli hedefi olurken, aynı zamanda AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) da bir parçası olmuştur. Zaten 21 Eylül 2001'deki hükümet ve devlet başkanları Konseyi terörizmin tüm türleri ile

savaşacağını ve terörizme karşı AB'nin ODGP ve Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası (AGSP) dâhil, bütün politikaları ile koordineli ve çok disiplinli bir yaklaşım sergileyeceği belirtilmiştir. Bunun üzerine 2002 Haziran'da, Seville' deki Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyin'de yayınlanan deklarasyonda, ODGP'nin geliştirerek, AGSP'nı operasyonel bir hale getirilerek bütün birlik politikalarını kapsayan ve genel politikalarında, terörizmle mücadelede önemli bir rol oynaması gerektiği ifade edilmiştir (Haine, 2005:49).

Diğer bir ifadeyle, terörizmle mücadele birlik sınırları dışında da devam edecek ve bundan sonra İkinci Sütun'un araçları da kullanılabilir. Ancak, terörizmle mücadelenin İkinci Sütun'a girmesi ile beraber, askeri yöntemlerin kullanılabilirliğini dair düşünceler geliştiği de görülmektedir. Aslında Petersburg misyonları ile başlayan AB'nin askeri güçlere sahip olma konusu, 11 Eylül sonrası İspanya'nın dönem başkanlığında, terörizmle mücadelenin AB Antlaşması'na sokulması gündeme gelmiştir. Bu noktada, İspanya Hükümeti'nin, terörizme karşı uluslararası işbirliği sağlanması ve sembolik de olsa, AB'nin kararlılığını göstermesi ve ABD'ye destek olunması düşüncelerinde gelişen bu tartışmalar sonucunda, diğer üye devletler ikna olmamış ancak, sorun Sevilla Zirvesi deklarasyonu ile sonuçlanmıştır. Bu konu Anayasa Antlaşması ile de en sonunda netleşmiştir.

AGSP, terörizmle mücadele stratejisi açısından, dört önemli hedef belirlemiştir:

- **Bunlardan birincisi**, terörist tehdidi önleme;
- **İkincisi**, terörist tehdit veya saldırı sonrası koruma;
- **Üçüncüsü**, saldırı sonrası askeri ve sivil mekanizmalarla cevap verme ve yönetim;
- **En son olarak da**, üçüncü ülkelere terörizmle mücadelelerinde yardımdır.

Üçüncü ülkelere yardım edilmesinin, özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yardımlarla başladığı söylenebilir. Bununla birlikte, AB, birçok ülkeye finansal hukuku ve uygulamayı geliştirmek, kara para aklama, sınır yönetimi ve terörizmle mücadelede, terörizmle mücadele ve polis işbirliği açısından Balkan ülkelerine ve Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Romanya ve Slovakya'ya yardımda bulunmuştur. Yine Birlik, sınır yönetimini güçlendirmesi bakımından Fas Hükümeti'ne, 2002–2004 programı

olarak, bütçesinden 40 Milyon Euro yardım etmiştir. Diğer yandan Komisyon, göç alanında işbirliğinde kullanılmak üzere, 2002 yılında 12 Milyon Euro'yu 15 ülke için kullanmıştır. Bunun dışında AB, Filistin Yönetimi'ne 1997–2003 yılları arasında, terörizmle mücadele çabalarını desteklemek açısından, 13 Milyon Euro tahsis etmiştir.

Diğer yandan, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nda, AB'nin attığı en önemli adım ve AGSP politikasını açıklayacak belge, Avrupa Güvenlik Stratejisi'dir. 12 Aralık 2003'te Zirve tarafından benimsenen belge, AB üyesi devletlerin daha iyi ve güvenli bir dünya nasıl oluşturulabileceğine dair ortak vizyonlarını paylaştığı bir ilk olma özelliğine de sahiptir. Belgenin ortaya çıkmasında birçok etken rol oynamıştır. Tehdit eksenli bir belgedir ve belge beş ana tehdit saptar: Bunlar; 11 Eylül sürecinin ardından gelen uluslararası politikadaki gelişmeler, uluslararası terör, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, çökmüş devletler ve organize suçlar ile ilgili tehditleri içermektedir (Haine, 2005:52). Bu tehditlere karşılık AB, potansiyel olarak çatışmalara açık bölgelere istikrarı ve iyi yönetimi getirmeye yardımcı olacak, etkili çok taraflılığa dayanan yeni bir uluslararası düzene destek vermelidir. Bu amaçlı AB, daha iyi kaynaklar ve yeteneklerle donatılmış, aktif ve tutarlı bir ASGP' ye dayanmaktadır (Navaro, 2005:216). Avrupa'nın Balkanlardaki krizde etkisiz kalmasına bir tepki olarak gelişen AGSP, son yıllarda meydana gelen ve küresel etkilere sahip terör tehditlerine karşı, Avrupa' nın bu tehditleri etkisiz hale getirebilecek bir yapıda olması AGSP'nin gelişmesi ile olacaktır.

AB'nin, artık küresel güvenliği sağlamada sorumlu olduğu ifade edilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'ne göre “terörizm”, Avrupa güvenliği için birincil tehdittir. Avrupa'nın güvenlik algılamasını yansıtan Belge'de global alanda hareket eden son terörizm dalgasının, dini aşırılıklı şiddetle ilişkili olduğunu; nedeninin ise, modernleşme baskısı, kültürel, sosyal, politik krizler ve bölgesel etnik çatışmalar gibi bir çok karmaşık sebepten kaynaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca, farklı toplumlarda yaşayan genç nüfusun içinde bulunduğu topluma yabancılaşması gibi bir neden de etkili olmakta ve bunun, özellikle Avrupa toplumlarında meydana geldiğinden bahsedilmektedir. Terörizmle ilişkili olan diğer tehditler ise; yönetim başarısızlığı, bölgesel çatışmalar ve organize suçlardır. Avrupa'nın, hem hedef hem de kaynak olarak ifade edildiği Belge'de, terörist grupların kitle imha silahlarına sahip olmalarının tehlikesine, organize suç örgütlerinin terörizmle ilişkili olduğuna ve terörist şebekeleşmenin artık daha

tehlikeli olduğuna dikkat çekilmektedir. Terörizmle etkin mücadele etmek için, artık istihbarat, polis, adli ve askeri ve diğer alanlarda işbirliği zorunlu hale gelmektedir

Belge’de, Avrupa güvenliğini sağlamak içinse üç hedef belirlenmiştir:

- **Birincisi;** tehdidi belirleme ve tehdiye cevap vermedir.
- **İkincisi;** AB, kendi güvenliğini çevresindeki ülkelerin güvenliğinin sağlanmasında görmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, global güvenliğin sağlanmasından kendini sorumlu gören ve Maastricht’ten bu yana ODGP alanında başarılı olamayan Birlik, yeni bir arayış içerisinde. Belge’ye göre; Arap–İsrail çatışmasının çözümü, Birlik için stratejik önceliğe sahiptir. Çünkü Ortadoğu’daki sorunların kaynağı olarak, Arap – İsrail çatışması görülmektedir. İki devletli çözüm şekli, Birliğin desteklediği bir çözüm şeklidir. Bunun yanında, AB sınırlarına komşu olan Balkanlar’da istikrarın sağlanmasını ve Barselona süreci ile Akdeniz ülkeleri ile başlayan işbirliğinin; ekonomik, güvenlik ve kültürel alanlarda daha etkin hale getirilmesi, bu ülkelerde işbirliği yapılabilecek yönetimlerin desteklenmesi, AB’nin güvenlik anlayışında genel çerçeveyi oluşturmaktadır. Aynı zamanda Birlik, Arap dünyası ve Güney Kafkasya ile işbirliğine geçmek istemektedir.
- **Üçüncü hedef ise;** uluslararası sistemin düzenli işlemesidir. Birlik, sorunlara global odaklı yaklaşmaktadır. Dolayısıyla da, çözümler içinde global çerçevede politikalar belirlenmesinden yanadır. Güvenliğin sağlanması açısından, sadece NATO ile işbirliğinden bahsedilmemekte, ama aynı zamanda diğer bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ile de işbirliği yapılması dile getirilmektedir. Bu noktada AB, uluslararası hukuka ve BM’ye olan bağlılığını ifade etmekte ve özellikle uluslararası düzen ve güvenliğin sağlanmasında, BM Güvenlik Konseyi’ni sorumlu görmekte ve BM’nin etkinliğinin artırılmasını öncelikli bir hedefi olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte Birlik, özellikle Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin devreye girmesini istemektedir.

3.3.12. Tampere Zirvesi (1999)

Avrupa Birliği Konseyi, Amsterdam Antlaşması’nı yürürlüğe koymak amacıyla, 15 – 16 Ekim 1999 tarihinde, Finlandiya’nın Tampere şehrinde toplanarak, adalet ve içişleri alanında politika yönelimleri ve somut hedefler üzerinde anlaşmıştır. Böylece

Devlet ve Hükümet Başkanları, genişleme ile birlikte, adalet ve içişleri alanında işbirliğinin giderek önem kazandığına işaret ederek, Avrupa politikasının gelecekteki seyrini belirlemiştir (ODTÜ, 1999, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cmsData/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm>,(07.03.2010)).

Bu bağlamda, 1999 Tampere Zirvesi'nde, tamamiyle güvenlik sorunları üzerinde odaklanılmış ve bu Zirve'de, devlet merkezli olmayan tehditlerle nasıl baş edilebileceği tartışılmıştır. Bu Zirve, AB liderlerin tek bir “özgürlük, güvenlik ve adalet alanı” oluşturma yolunda atılacak adımları belirledikleri bir toplantı olmuş ve ilticadan göçe, sınırların korunmasından organize suçlarla mücadeleye kadar, pek çok konu ele alınmıştır. Tampere Zirvesi'nde oluşturulması kararlaştırılan ortak bir adli alanın iç güvenlikle ilgili iki katkısından söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, organize suçla mücadelede, zaman zaman bürokratik nedenlerle engellenen adli işbirliğinin, bu sayede yaşama geçirilmesi, ikincisi ise şeffaflığından şüphe edilen polisiye faaliyetlerin adli denetime girmesinin, Zirve'nin en önemli kazançlarından birisi olarak gördüğünü belirtmektedir. 29 Mayıs 2000 tarihinde kurulan “Suçla İlgili Konularda Karşılıklı Yardım Şartı ve Avrupa Polis Şefleri Görev Gücü” de, Tampere Zirvesi'nin bir diğer olumlu sonucu olarak kabul edilmektedir (Efe, 2008:67-78).

Haricinde Tampere Zirvesi, güvenlik ve adalet alanlarında ortak politika üretmenin en önemli dönüm noktalarından birisini oluşturmaktadır. Zirve'nin dört ana gündem maddesinden birini oluşturan “Birlik Genelinde Suça Karşı Savaş” başlığı altında, terörizm başta olmak üzere, iç güvenlik tehditleri için, ortak soruşturma ekipleri kurulması öngörülmüş ve alınacak güvenlik önlemlerinin, ortak bir adli alanın hayata geçirilmesi ile tamamlanması düşünülmüştür. Üye ülkelerin, kendi yasalarına göre görevlendirecekleri hâkim, savcı ya da eşdeğer yetkilere sahip görevlilerden oluşan bir birim (EUROJUST) (Özcan, 2005:64) oluşturulması yönünde fikir birliğine, yine Tampere Zirvesi'nde varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖR OLAYLARI, AB' NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ İLE BM.-ABD VE NATO' NUN KONUMU VE TÜRKİYE

4.1. Küresel Terör Olayları

4.1.1. 11 Eylül 2001 Terörü

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York ve Washington kentlerindeki uluslararası sermayenin ve ABD kapitalizminin merkezi sayılan Dünya Ticaret Merkezi (İkiz Kuleler) ve ABD savunmasının kalbi sayılan Pentagon gibi stratejik ve sembolik hedeflere yönelik olarak tarihin en büyük terör saldırıları gerçekleştirilmiştir (Akgün, 2006:11). 11 Eylül tarihi, dünyada siyasi, ekonomik ve ideolojik düzeni değiştiren bir tarih olarak takvimlere geçmiştir. 11 Eylül 2001'de 3 başarılı ve 1 başarısız eylem gerçekleştirilmiştir. Amerikan yerel saatiyle 08.48'de Türkiye saati ile 15.48'de New York'ta, Wall Street yakınındaki Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen ilk saldırı, Amerikan havayollarına bağlı bir yolcu uçağının Los Angeles' a gitmek üzere Boston' dan kalktıktan sonra, ikiz kulelerden birine çarpmasıyla gerçekleşmiştir.

ABD' nin Dünya Ticaret Merkezi'ne (İkiz Kuleler) yapılan ilk eylemden yaklaşık 10 dakika sonra, canlı yayını izleyen milyonlarca insanın hayret ve korku dolu bakışları içerisinde Dünya Ticaret Merkezi'nin diğer kulesine ikinci bir uçaklı eylem yapılmıştır. İki uçağın çarpması sonucunda, binalarda büyük hasar meydana gelmiş ve binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Amerikan yerel saati'ne göre 09.47'de üçüncü bir uçak, Washington'da bulunan Pentagon'a çarpmıştır. Savunma Bakanlığı Merkezi'ne yapılan saldırının hemen arkasından, Dışişleri Bakanlığı binasının önünde, bomba yüklü bir kamyon patlatılmıştır ve kısa süre sonra da, Washington Mall alışveriş merkezi ve ABD Kongre binası Capitol Hill'de de, bombalı saldırı gerçekleşmiştir. Pennsylvania eyaletinden kaçırılan dördüncü uçak ise, amacına ulaşmadan Pittsburgh'un kuzey doğusundaki Pennsylvania-Somerset bölgesinde, bu uçağın Beyaz Saray' a yöneldiği gerekçesiyle Amerikan Hava Kuvvetleri'ne bağlı savaş uçakları tarafından düşürülmüştür (Yıldız, 2004:189).

Saldırıların ardından, ABD “savaş hali” ilan etmiştir ve hava sahasına girecek olan tüm uçakların vurulacağı açıklanmıştır. 11 Eylül saldırılarını, Japonya asıllı Kızıl Ordu (Sekigun–Jar) Örgütü üstlenmesine rağmen, ABD Başkanı 25 Ekim 2001 tarihinde, kamuoyuna duyurulan açıklamasında, belgelerin Usame Bin Laden’in terör saldırılarına katkısı olduğunun ispatlandığı; fakat deliller gizli tutulduğu için açıklanmayacağı haberini vermiştir. 20 Eylül 2001’de kongreye hitaben yaptığı konuşmada, her ulusun ABD ile birlikte terörizme karşı savaş çağrısında bulunmuştur. “Ya bizimle birliktesiniz, ya da teröristlerle” diyerek, teröristleri destekleyen ve teröristleri ülkesinde barındıran her ülkeyi de şer eksenli (axis of evil) olarak nitelendirerek bu ülkelerle acımasızca mücadele edileceğini vurgulamıştır (Akgün, 2006:11). Bu anlamda Başkan George W. Bush: “11 Eylül saldırısının sorumlusu olarak, “Taliban rejimi altındaki teröristleri destekleyerek ve ülkesinde barındırarak, cinayetleri direkt kendisi işlemiştir” diyerek, El – Kaide ile ortaklık yapan Taliban yönetimindeki Afganistan Hükümeti’ni sorumlu tutmuştur” (Taşdemir, 2006:158).

Diğer taraftan, Usame Bin Ladin, Soğuk Savaş Dönemi’nde Afganistan’ı işgal eden Sovyetler Birliği’ne karşı, bizzat ABD tarafından yaratılmış bir savaşçıdır. Bu bağlamda da 11 Eylül terörü, sadece sonuçlar itibariyle değil, kaynağı itibariyle de küreselleşmeye ya da onu doğuran Soğuk Savaş’a bağlı olarak ortaya çıkmış bir durumdur. Hatta Usame Bin Ladin öncesinde, her ne kadar göz ardı edilmiş olsa da, 11 Eylül terörünün hedeflerine ve bu hedeflerin simgesel özelliklerine, sıklıkla dikkat çekme çabası içerisinde olmuştur. Çünkü Pentagon, ABD’nin askeri gücünü New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’nin ikiz kuleleri ise, uluslararası sermayenin ekonomik egemenliğini simgeleyen hedefler olarak değerlendirilmektedir. Yani Amerika tarafından, Sovyetleri Afgan tuzağına çekebilmek için yaratılmış ve desteklenmiş olan Usame Bin Ladin silahı, 11 Eylül saldırılarıyla Amerika’yı vurmuştur. 11 Eylül saldırıları sonunda 350’den fazlası itfaiyeci olmak üzere, 2998 kişi yaşamını yitirmiştir (Ataöv,2003:15).

Bu anlamda 11 Eylül terörü, “Küreselleşmenin terör yüzü” olarak nitelendirilmiştir. Sonuçta git gide toplumsal denetimlerden bağımsızlaşan ve kendi bireysel dünyalarını güçlendiren insanlar, küreselleşmeye karşı bireyin denetimsiz tepkileri çerçevesinde, terörist davranışlar gösterme eğilimine sahip olmaya başlamışlardır. Soğuk Savaş sonrasında dünyada meydana gelen ve küreselleşme olarak

ortaya çıkan bu döneme uyum sancılarının bir ürünü olarak, gerek Taliban yönetimi, gerek Usame Bin Ladin ve bunların ürünü olan 11 Eylül terörünün bu uyumsuzlukların sonucu olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Kongar, 2007:80).

11 Eylül terör olaylarının Türkiye açısından değerlendirmesini şu şekilde yapmak mümkündür:

- Türkiye terörizmle mücadele ederken uluslararası camiada istediği desteği bulamamıştır. Ancak 11 Eylül terör olayları ile uluslararası camiada terörizmle mücadelede Türkiye azda olsa destek görmeye başlamıştır. Uluslararası kamuoyu terör konusunda daha duyarlı hale gelmiştir.

- Uluslararası teröre destek veren ülkeler, bu tutumlarından vazgeçmeye başlamışlardır.

- 11 Eylül terör olayları, terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin önemi ortaya çıkarmıştır.

- Batılı ülkeler tarafından Türkiye’de faaliyet gösteren bir çok örgütün eylemleri, siyasal faaliyet olarak değerlendirilip, bu eylemleri yürütenler de bağımsızlık savaşçıları olarak kabul edilmekte ve Türkiye terörle mücadele de yalnız bırakılmakta idi. Ancak; 11 Eylül terör olaylarından sonra Türkiye haklı mücadelesinde yeterli olmasa da beklediği desteği bulmaya başlamıştır.

- Avrupa Birliği’ nin PKK’ yı terör örgütü olarak kabul etmesi, Belçika’nın Fehriye ERDAL’ ı yargılama kararı vermesi ve Yunanistan’ ın 17 Kasım terör örgütünü çökertmeye yönelik operasyonlar yapması, 11 Eylül terör olaylarından sonra olmuştur.

- PKK terör örgütü, Suriye, Irak, İran, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan ve bazı batılı ülkeler tarafından desteklendiği sık sık vurgulanmakta iken, 11 Eylül saldırılarından sonra hiçbir ülke teröre destek veren ülke olarak anılmak istememekteydiler (Baharçiçek, 2003:231).

Yine 11 Eylül Terör olaylarını ideolojik bağlamda ve ABD açısından değerlendirmek gerekirse;

- ABD, tarihinde ilk kez kendi toprakları üzerinde kendi ürünü olan bir örgütün hedefi olmuştur. Bu saldırılar ile küreselleşme olgusu, küreselleşen terör aracılığıyla, Amerika gibi dünyanın en iyi istihbarat olanaklarına sahip

ülkelerde bile geleneksel güvenlik duygusunun yok olmasına neden olmuştur (Akgün, 2006:14).

- 11 Eylül terör eylemlerinin arkasında yatan asıl nedenlerden birinin de, İsrail – Arap Savaşı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle dünyanın, İsrail–Filistin anlaşmazlığının çözümüne bundan sonrası için, daha büyük bir önem vermesi beklenmeye başlanmıştır.
- 11 Eylül terör eylemleri ile insanların sadece kendilerini canlı bomba olarak değil, aynı zamanda her türlü ulaşım aracının da, bir terör silahına dönüştürebileceğini göstermesi adına bu eylem başka bir öneme sahiptir. Örneğin; artık kaçırılan uçaklarda birinci öncelik, teröristlere müdahale etmeden, yolcuların güvenliklerinin sağlanması değil; yolcu sayısından daha fazlasının ölümüne sebep olunmaması adına, gerekli ön istihbari çalışmaların yapılması gerekmektedir
- 11 Eylül terörü, ABD’ye İletişim–Bilişim devrimi ile değişmekte olan dünyayı, kendi önderliğinde ve denetimine uygun olarak, yeniden düzenleyebilmesi ve harekete geçmesi adına, gerekli gerekçeleri üretmiştir. Bu nedenle de, Afganistan harekâtıyla başlayan eylemin çok uzun süreli olacağı ve bütün dünyayı özellikle ve öncelikle, Orta Asya’yı ve Ortadoğu’yu kapsayacağı öngörülmektedir.
- Öncelikle terörist gruplar gizli örgütler olup faaliyet merkezlerini, ABD’ye dost olmayan Afganistan, Suriye ve Irak gibi ülkelerde kurmuşlardır. Bu nedenle bu belirtilen bölgelerde ABD’nin istihbaratının etkinliği sınırlıdır.
- Bunun yanı sıra terör örgütlerinin büyük çoğunluğu, başka devletler tarafından lojistik,silah ve eğitim olmak üzere desteklenmektedir. Bütün bu açıklanan sebeplerden dolayı başta ABD olmak üzere tüm dünya ülkeleri küresel terör karşısında aciz kalmaktadır (Akgün,2006:46).

4.1.2. 2004 Madrid Saldırıları

11 Eylül sonrasında terörizme karşı çok yönlü bir mücadele stratejisi geliştirmesine rağmen, öngördüğü önlemlerin birçoğunu eyleme geçirmeye ve üye ülkeler arasında tereddütlerin yerine uzlaşmaya varılması için çalışan AB, 2004 yılında artık gerçeğe yüz yüze gelmiştir. Terörizm gerçeği kendisini bu defa, AB sınırları

içerisinde göstermiştir. 11 Mart 2004'te İspanya'nın başkenti Madrid'de meydana gelen El – Kaide bağlantılı bombalı saldırılarda, 200'e yakın kişi hayatını kaybetmiş ve 1000'den fazla kişi de yaralanmıştır. Olaylardan sonra, 19 Mart 2004'te olağanüstü toplanan Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi, terörizmle mücadelede daha önce alınan önlemlerin uygulamaya sokulması ve güçlendirilmesi yönünde kararlar almış, işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Aslında bu saldırılar, AB'nin bu döneme kadar olan politikasını gözden geçirmesine sebep olmuş ve bundan sonraki süreçte, daha hızlı hareket etmesi gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Örneğin; AB Komisyonu'na göre bu terör saldırılarından sonra, artık yeni yasal düzenlemelere ya da kurumlara gerek yoktur. Çünkü birçok yasal düzenleme teklif edilmiş ve onaylanmayı ya da yürürlüğe girmeyi beklemektedir. Oysa Komisyon'a göre, önceliğin operasyonel eylemlere verilmesidir. Terörizmle mücadeleye yönelik önlemlerin yürürlüğe girmesi çok yavaş ve etkisizdir ve bu durum, “kabul edilemez” bir durumdur.

Bu anlamda Madrid saldırıları öncesinde 40 milyon nüfuslu İspanya'da beş yüz bin Müslüman bulunmaktadır. 11 Mart saldırılarından önce diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak İspanya' da İslam - Terör anlayışı bulunmamakta ve diğer Avrupa ülkeleri arasında hoşgörüsü en yüksek olan ülke olarak İspanya görünmektedir. Ancak 11 Mart saldırılarından sonra İspanya'da da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Müslümanlar potansiyel bir terör örgütü mensubu gibi algılanmaya başlanmış, ve giderek İslam - Terör anlayışı tüm ülke genelinde hakim olmuştur (Akdemir, 2009:11). 11 Mart 2004 tarihinde İspanya'da meydana gelen terör eylemleri sonrasında, AB Liderleri AGSP'nin terörizme karşı savaşa katılım yönünden geliştirilmesi için, hızlı bir çalışma başlatmıştır. AB, askeri ve sivil yeteneklerini bu saldırılardan sonra geliştirme yoluna gitmiştir. Terörizmle mücadele AGSP'nin birinci derecede görevleri arasında olmasa da terörizmle mücadelede, üçüncü ülkelere yapılacak desteği içeren hukuki zorlama ve politik eylemleri kapsayan bir yapıda olması sağlanmıştır (Caşın vd., 2007:485).

4.1.3. 2005 Londra Saldırıları

Amerika ve İspanya'dan sonra İngiltere'nin de küresel terör eylemlerine maruz kalması oldukça ilginç ve dikkat çekicidir. İngiltere' nin terör eylemlerinde hedef olarak seçilmesinin nedenlerinden belki de en önemlisi hiç şüphesiz ki İsrail devletinin

kuruluşundan günümüze kadar, İngilizler tarafından desteklenmesi nedeniyle El Kaide terör örgütü İngilizleri Orta Doğu’ da işlenen cinayetlere ortak olduğu görüşünden dolayı cezalandırmak amacıyla böyle bir eylem gerçekleştirmiştir. Yine El Kaide terör örgütü tarafından İngiltere’nin özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra küresel terörle mücadelede Amerika ile birlikte hareket etmesi saldırıya uğramasının önemli nedenleri arasındadır. Bu konuda Londra’da faaliyet gösteren “International Institute for Strategic Studies” başta olmak üzere birçok stratejik kuruluş, Afganistan’dan sonra Irak’ ta da istedikleri gibi konuşlanmış bulunan terör örgütlerinin, Batılı hedefler ve özellikle de İngiltere’ye saldırıların gerçekleştirilebileceğini ifade etmesi nedeniyle İngiltere’ nin de muhtemel olabilecek saldırılara karşı teyakkuzda olduğu bilinmektedir. İngiltere’nin saldırıya uğramasındaki konjektürel ve popüler neden ise; G-8 zirvesinin Britanya sınırlarında yapıyor olması dolayısıyla, bu zirveye bir mesaj vermek ve İngiliz güvenlik güçlerinin zirvenin güvenliğine yoğunlaşmasından kaynaklanan dikkat eksikliğinden faydalanmaktır (Bal, 2006:113).

7 Temmuz 2005 tarihinde Londra’da meydana gelen, 21 Temmuzda da tekrarlanan ve G-8 Toplantısı’ nın yapılacağı dönemde, özellikle, 11 Eylül sonrası Amerika’nın terörle mücadele konusundaki en büyük destekçisi ve müttefiki olan, uluslararası finans açısından çok önemli konumdaki Londra’yı hedef alan terör eylemleri, Avrupa Birliği (AB) karar alıcılarını tehdit algılamaları üzerinde yeniden düşünmeye zorlamıştır. 11 Eylül 2001’de New York da, 15-20 Kasım 2003’de İstanbul’da, 11 Mart 2004’te Madrid’de ve 7-21 Temmuz 2005’te Londra’da meydana gelen terör saldırılarından sonra, AB’ nin terörizmle mücadele politikası hukuki, ekonomik, diplomatik ve idari önlemler içeren şiddetli bir değişim geçirmiştir (Akdemir, 2009:3).

11 Eylül saldırıları ile başlayan, İstanbul, Madrid ve son olarak 2005 tarihinde Londra’da meydana gelen terör saldırıları ile Avrupa küresel terörizm gerçeği ile tanışmıştır. Özellikle 2004 yılında Madrid saldırılarından kısa bir zaman sonra, hazırlık süreci birkaç aydan kısa olamayacağı tahmin edilen küresel etkilere sahip bir saldırının Londra’da gerçekleştirilmesi, teröre karşı en güçlü ülkelerin bile savunma sistemlerinin kırılganlığını ve zayıflığını göstermiştir. Londra’da G-8 zirvesi öncesi meydana gelen terör saldırısı, küresel anlamda uluslararası toplantılar için milat sayılacak bir dönemde gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından ve soğuk savaşın sona ermesinden

sonra, 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 saldırıları dünya siyasetinde büyük bir etki uyandıran küresel etkilere sahip terör olaylarıdır. Özellikle Londra’ da meydana gelen terör saldırılarından sonra dünya siyasetinin gündemi ve yapısıyla ilgili birçok sorunun günyüzüne çıkmasına ve terörizmle mücadelede alınacak tedbirlerle ilgili de yeni yapılanmalara gidilmesini gündeme getirmiştir (Aras, 2006:9).

Londra saldırılarından sonra, birçok Avrupa Birliği üye ülkesi müslüman öğrencileri, müslüman iş adamlarını, sivil toplum örgütlerini, dernekler ve bunların mensuplarını potansiyel tehdit oluşturdukları gerekçesi ile fişlemişlerdir. Londra saldırılarından sonra, başta İngiltere olmak üzere birçok AB üyesi ülkelerde, özellikle Pakistan, Türkiye, Cezayir ve Fas gibi müslüman ülkelerin vatandaşları potansiyel suçlu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Akdemir, 2009:15). Bu anlamda da El Kaide terör örgütü yapmış olduğu 11 Eylül, 11 Mart ve 7 Temmuz saldırıları ile başta ABD olmak üzere Türkiye, İspanya ve İngiltere’ ye verdiği maddi zararlardan daha fazlasını İslam’a ve İslam ülkelerine verdiğini söyleyebiliriz. Küresel etkilere sahip olan bu saldırılardan sonra AB içerisinde istihbaratta bilgi paylaşımı ve ortak polis teşkilatının kurulması gibi konular gündeme gelmiştir.

4.2. 2001 Sonrası Ve AB’nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası

11 Eylül saldırıları sonrası küresel terörizmin, devletlerin ve uluslararası sistemin genelinde başlı başına bir gündeme sahip olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Başta ABD ve AB’ye üye ülkeler, küresel terörizmi önleme adına yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir. Bu konuda ABD terörle mücadelede somut adımlar atmasının yanı sıra 11 Eylül saldırılarından hemen sonra tüm dünyaya “Ya bizimle birlikte terörle mücadele edersiniz veya karşımızda olursunuz”, mesajını vermiştir(Taşgın, 2003:92). Terörizmin istediği sağduyunun kaybolması, insanların nefretinin artması, korku ve endişenin hâkim olması ve eylemlerine meşru bir zemin oluşmasıdır. Küresel terörizmle mücadelede, ABD’nin bilerek ya da bilmeyerek yaptığı yanlışlar, kendisine karşı bir takım tepkilere yol açmaktadır. AB, bu yanlışları göz önüne alarak, kendi terörizmle mücadele politikasını daha sağlam bir zemine oturtmayı hedeflemiştir.

Genel olarak bakıldığında; terörizmle mücadele adına iç güvenlik alanında radikal denilebilecek önlemlerin daha az tartışma ve çabuk kabullerle uzlaşya varılarak

kabul edildiğini, 11 Eylül saldırılarının AB'nin bu alandaki politikalarını ve bu politikalara yönelik tartışmaların içeriklerini değiştirdiğini görmek mümkündür (Özcan ve Yardımcı, 2005:6). Bir yönü ile de, 11 Eylül'den sonra Avrupa, iç güvenlik alanında hızlı bir entegrasyon sürecine girmiştir. 1970'li yıllardan, 11 Eylül saldırılarına kadar geçen süreçte, AT/AB çatısı altında terörizmle mücadele konusunda görülen odur ki; terörizmle mücadele, Avrupa'da içişleri ve adalet alanındaki işbirliği sürecinin tetikleyicisi olurken, aynı zamanda üye devletler, terörizm olgusuna iç egemenlik yetkisi kapsamında yaklaşmışlardır. Dolayısıyla terörizmle mücadele ve iç güvenlik alanında işbirliği, hükümetler arası işbirliği olmaktan öteye gidememiştir. Yine bu dönemde, AB iç güvenlik tehdit algılamasında terörizm, örgütlü suçlar ve yasadışı göç gibi diğer ciddi uluslararası suçlar ile ele alınmış ve EUROPOL'un görev alanında değerlendirilmiştir.

11 Eylül sonrası küresel terörizmle mücadele, AB Konseyi tarafından öncelikli amaç ilan edilmiş ve Birlik, o zamana kadar görülmemiş çapta, terörizm tanımından terörizmin finansmanına kadar yasal ve politik ilerlemeler kaydetmiştir. Bu ilerlemelerden en dikkat çeken, terörizme karşı bir strateji geliştiren “Eylem Planı” ve artırılmış polis ve adli işbirliği ve üye devletlerde ortak bir terörizm mevzuatı oluşturmayı hedefleyen, “Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı”dır. Yine bu dönemde terörizmle mücadelenin suçla ilgili hemen hemen tüm alanları etkilediğini, suç kontrol ve özellikle göç, iltica, yasadışı göç, sınır güvenliği konularında alınacak önlemlerle ilgili katalizör bir role sahip olduğunu ve iç güvenlik ve adalet alanında entegrasyonu hızlandırıcı bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Diğer yandan terörizmle mücadelede EUROPOL'un yetki ve başarısı da değerlendirilmiştir. Bununla birlikte önem arz eden bir diğer konu da, EUROPOL ve üye devletlerin polis ve adli birimleri ile ABD birimleri arasındaki yakın işbirliğidir. Bu yakın işbirliği ve yapılan anlaşmalar, birçok tartışmayı beraberinde getirmekle beraber, aynı zamanda İçişleri ve Adalet alanının “transatlantikleşmesi” olarak tanımlanabilir.

11 Mart saldırıları ile AB küresel terörizm gerçeği ile tanışmıştır. Bu noktada AB Konsey ve Komisyonu'nda hâkim olan düşünce, daha öncesinde alınan önlemlerin yürürlüğe sokularak etkililiğin sağlanması, üye devletler arasındaki uyumun sağlanması, bilgi paylaşımı ve analiz kapasitesini geliştirmek ve daha operasyonel davranmaktır. Üye devletler ile EUROPOL, gibi merkezi birimler arasındaki istihbari bilgi değişimi ve

paylaşımı azlığı ve güvensizlik, tartışılan konuların başında gelmektedir. Diğer yandan 11 Mart saldırıları sonrası, “2001 Eylem Planı” revize edilmiştir. Ancak, AB’nin bu saldırılar sonrası daha önce sahip olduğu ılımlı ve sakin havanın değişmeye başladığı ve bir paranoya içerisinde hareket ettiği söylenebilir. Bunun en önemli neticesini, askeri araçların terörizmle mücadelede bir araç olarak kullanılmasının yasal altyapısının, AB Anayasası’nda ve Ortak Dış Güvenlik Politikası’ndaki yer alması olarak ortaya çıkmış olduğu söylenebilir.

4.2.1. Avrupa’nın Terörizme Karşı Girişimleri

Amerika’ya yönelik El Kaide terör örgütü tarafından yapılan 11 Eylül saldırılarının hemen akabinde AB, AB’ye üye ülkeler tarafından atılacak adımları içeren “Teröre Karşı Savaşta Hareket Planı” nı hazırlayarak terörizmle ortak mücadele edilmesi konusunda ortak görüş bildirmiştir. Bu kapsamdaki çalışmalar sadece uluslararası boyuttaki terörist faaliyetlere yönelik değil, aynı zamanda ulusal boyutta Avrupa’nın daha önce de karşılaştığı terörist eylemlere de bir karşılık vermeyi hedeflemiştir (Göral, 2005:91).

AB’ nin 21.09.2001 tarihli olağanüstü zirve toplantısında terörle mücadele amacıyla yapılan çalışmalarda; yargı kuruluşları ile güvenlik güçlerinin daha etkili bir işbirliğine gitmesi, üye ülkeler arasında iade prosedürünün kolaylaştırılması, genel bir terör örgütleri listesinin hazırlanması, üye ülkelerin sistematik olarak terörizmle ilgili bütün faydalı verileri EUROPOL’le paylaşmaları ve EUROPOL ile ABD arasında işbirliğine gidilmesi gibi önlemler yer almaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:373).

11 Eylül saldırıları ile birlikte, özellikle istihbari bilgi paylaşımı konusunda bazı sıkıntılar ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yüzden Avrupa Birliği yayınladığı çeşitli bildiri ve belgelerle de terörle mücadelede kapsamında etkili olmaya çalışmaktadır. 2004 Mart ayında Avrupa Birliği Konsey’i tarafından kabul edilen “Terörizmle Mücadele Bildirisi” kapsamında üye ülkeler terörist faaliyetler karşısında ortak hareket etme yönündeki siyasi iradelerini ortaya koymuştur. Bu kapsamda herhangi bir üye devletin terörist saldırıya maruz kalması durumunda, askeri saldırılarda dahil olmak üzere AB’ nin sahip olduğu bütün imkanların seferber edileceği belirtilmiştir (Göral,

2005:91). Mart Zirvesi öncesi tartışmalarda, bir Avrupa İstihbarat Servisi'nin kurulması da gündeme gelmiştir. Bazı uzmanlara göre, kurulacak olan Avrupa İstihbarat Servisi ile Avrupa Savcılığı, AB'nin terörizm ve organize suçlara karşı mücadeledeki etkinliği arttıracaktır. Avusturya ve Belçika'nın teklifi ile gündeme gelen bu konuya, Fransa ve İngiltere, istihbarat bilgilerini 25 devlet ile paylaşmanın hassas bilgilerin sızmasına yol açacağı korkusuyla gönülsüz yaklaşmışlar, ancak Fransa, sadece Birliğin 5 büyük üyesi Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya ve İtalya arasında derinleştirilmiş istihbarat işbirliğini önermiştir.

Zirve de alınan diğer bir yenilik kararı ise, "Terörizm ile Mücadele Koordinatörü"nü atanmasıdır. Bu Koordinatör, Konsey Genel Sekreterliği bünyesinde çalışacak olup, Konsey'in terörizmle ilgili çalışmalarını koordine edecektir. Konsey kararlarının takibinden ve çalışmalarla ilgili Konsey'e rapor sunmaktan sorumludur. Böyle bir birimin kurulmasının temel nedeni, terörizm ile mücadele politikalarının ağır işlenmesi ve EUROPOL ile diğer AB kurumları arasındaki koordinasyon sorunlarıdır. Yine aynı Zirve'de, terörist saldırılar sonucu mağdur olmuş insanlara yönelik yardım yapılması gündeme gelmiştir. Bunun üzerine AB Komisyonu, pilot bir proje başlatmış ve bunun için AB bütçesinden 1 milyon Euro ayrılmıştır. Projenin hedefi, terörist eylemler sonucu mağdur olanlara ya da mağdur yakınlarına sosyal ve psikolojik açıdan destek olacak organizasyonları finansal açıdan desteklemek ve Avrupa halklarının terörist tehdide karşı bilincini artıracak projelere destek olmaktır. Birliğin bu projesi, hem terörizmin verdiği zararın insani boyutunu görmek açısından, hem terörizme karşı mücadelesinde kendisine destek sağlaması bakımından, hem de terörizmle mücadelede model olması bakımından önemlidir (Lugna, 2006:101).

Ayrıca, Avrupa Parlamentosun'da terörizmle mücadeleye ilişkin 10 tavsiye kararı alınmıştır, Bunlar;

- 18 Nisan 1985 günlü, terörizmle mücadele önlemleri hakkındaki karar,
- 11 Temmuz 1985 günlü, uluslararası terörizm ve hava trafiği güvenliği hakkındaki karar,
- 11 Eylül 1986 günlü, terörizm ile ilgili genel çerçeve ve önlemler içeren karar,

- 10 Mart 1988 günlü, sivil havacılığa karşı terörist saldırılar ve alınması gereken önlemlerle ilgili karar,
- 26 Mayıs 1989 günlü, terörizmle mücadelede karşılaşılan sorunlar ve giderilmesine ilişkin karar,
- 13 Haziran 1991 günlü, topluluk içinde teröristlerce işlenen cinayetler hakkındaki karar,
- 10 Mart 1994 günlü, terörizmin topluluklarda güvenliğe etkileri konulu karar,
- 4 Temmuz 1994 günlü, radyoaktif madde ve nükleer meteryal kaçakçılığına karşı ilgili komisyon, Avrupa Konsey'i ve Avrupa Parlamentosu'na bildirimde bulunmasına ilişkin karar,
- 30 Ocak 1997 günlü, Avrupa Birliği'nde terörizmle mücadele konusundaki karar,
- 5 Eylül 2001 günlü, terörizmle mücadele Avrupa Birliği'nin rolü ve işlevlerini açıklayıcı tavsiyelerdir.
- Avrupa parlamentosu'na alınan kararlar incelendiğinde, parlamentonun, terörizmle mücadelede genel bir konsept belirlemek ve bu konseptin uygulamaya dönüşmesini sağlayıcı önlemler üzerinde durmaktansa, BM Genel Kurulu'nda olduğu gibi spesifik ve kendilerince önemli noktalara eğildiği görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu kararlarına ek olarak Avrupa Birliği Konseyi'nce de terörizmle mücadele bağlamında kararlar alınmıştır. Bunlar;

- Avrupa Birliği Anlaşması'nın K-3 maddesi uyarınca, Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında terörizmle mücadele alanında uzmanlık, yetki ve bilgilere ilişkin bir sicil oluşturulması, tutulması ve güncelleştirilmesini öngören 15 Ekim 1996 günlü ortak eylem kararı,
- 9 Aralık 1999 günlü, terörizmin finansmanına karşı ortak savaşım konusundaki karar,
- 13-14 Aralık 1996 günleri Avrupa Birliği Konseyinin, "Terörizmle Mücadele" konulu Dublin toplantısının sonuç bildirgesidir (Çitlioğlu, 2005:225).

4.2.2. Avrupa Birliği Konsey Ortak Pozisyonu (2001)

Terörizmle mücadelede, yasal açıdan üye devletleri yakınlaştırmayı amaçlayan AB, aynı zamanda politik açıdan da üye devletleri ortak harekete zorlamaktadır. Bununla ilgili olarak, 27–28 Aralık 2001’de AB Konseyi, “iki ortak pozisyon (common position)” belirlemiştir. Bunlardan birisi, “Terörizmle Mücadelede Ortak Pozisyonu”dur. Konsey, bu ortak pozisyon ile üye ülkelerden aşağıda belirtilen kararları uygulamalarını istemektedir;

- Terör örgütlerine ve teröristlere, eylemlerinde kullanabileceği doğrudan ya da dolaylı maddi destek sağlamanın suç kabul edilerek cezalandırılmasını;
- Terör örgütlerine ya da terörist eylemlere doğrudan ya da dolaylı katılan, yardımcı olan, örgütlerin talimatları doğrultusunda faaliyet gösteren veya malvarlığı bu örgütler tarafından kontrol edilen gerçek ve tüzel kişilerin paraları ile malvarlıklarının dondurulmasını;
- Üye ülkelerde faaliyet gösteren terör örgütlerine veya teröristlere yardımcı olanlara, doğrudan ya da dolaylı bu insanların emri altına girenlere karşı hiçbir şekilde herhangi bir fon, malvarlığı, ekonomik kaynak, finansal işler ile ilgili faaliyet göstermemesi için önlemler almasını;
- Terör örgütlerinin insan ve silah temin etmelerine karşı, aktif ya da pasif önlemler alınması istenilmektedir.

Ortak pozisyon; terörist faaliyetlerin önceden önlenbilmesi amacıyla, üye devletler arasında ya da üçüncü devletlerle, istihbari bilgi değişimine izin vermektedir. Teröristlere, onları destekleyenlere, finanse edenlere sığınma hakkının verilmeyeceğini, teröristlerin ve destekçilerinin AB topraklarında ya da AB dışında eylem yapmak amacıyla AB topraklarını kullanmalarına izin verilmeyeceği ifade edilmektedir. Ortak pozisyon, 2001 Eylem Planı gibi kapsamlı bir yaklaşım içermektedir ve AB’nin terörizme karşı kararlılığını göstermektedir.

Diğer yandan ortak pozisyon, üye devletlerden terörizmle ilgili uluslararası sözleşmeleri ve protokolleri, iç hukuklarına uygulamalarını istemektedir. Konsey, sadece bu ortak tutumla yetinmemiş; aynı tarihte, terörist grupların ve teröristlerin listesinden oluşan, “Terörizmle Mücadelede Özel Önlemlerin Uygulanmasına İlişkin Ortak Tutum” belgesini hazırlamıştır. Söz konusu ortak pozisyonun çıkarılış amacı,

listesi yayınlanacak terörist grup ve kişilerle ilgili önlemleri içermesidir. AB'nin, terörist kişi ve gruplara ilişkin ilk listesi, bu ortak pozisyonla birlikte ilan edilmiştir. Listede, 13 terörist grup ve 29 teröristin ismi yayınlanmıştır. Bundan sonra, belirli tarihlerde Konsey tarafından yenilenen bu liste, en son 16 Mart 2005 tarihinde güncellenmiştir. Son haliyle listede, 45 şahıs ve 47 örgüt yer almaktadır. Terör örgütlerinin listesi, çalışmanın sonundaki EK Liste'de verilmiştir.

Ortak pozisyon, özellikle finansal açıdan terörist örgütleri işlevsiz hale getirmeyi amaçlamaktadır. Terörist örgütlerin ve şahısların listesinin belirlenmesi, belki de terörizmle mücadelede atılan en önemli adımdır. Böylelikle bir devlet, artık bir terör örgütü hakkında tereddüt, koruma ya da görmezden gelme şeklinde pasif kalamayacağı gibi, aynı zamanda polis ve yargı güçleri de, daha etkin ve ortak hareket edeceklerdir. Ancak bu noktada AB'den beklenen, terör örgütlerini belirlerken, sadece kendi üye devletlerinin görüşleri yanında, bölge ülkelerinin ve aday ülkelerin de görüşlerini dikkate almasıdır. Böylelikle tüm terör örgütlerine, "sıfır tolerans" ile bir yaklaşım sergilenmesi mümkün olabilecektir.

Avrupa Birliği, 13 Haziran 2002 tarih ve 2002-475-JH sayılı Konsey kararında terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin temel prensipler belirlemiştir. Konsey kararında terör suçu sayılan eylemler, terör örgütleri ile ilişkili olan suçlar, terör faaliyetlerine destek, yardım ve teşvik fiillerinin de cezalandırılması, tüzel kişilerle ilgili düzenlemeler, soruşturma, yargılama ve cezalandırmaya ilişkin ilkeler hüküm altına alınmıştır.

Avrupa Komisyonunun terörizmin finansmanı ile mücadele ve suç önleme hakkında 26 Kasım 2004 tarihli kararında da üç konuya işaret edilmektedir. Bunlar;

- Bilgi alışverişinde işbirliğinin artırılması,
- Mali Hareketlerin takibinin güçlendirilmesi,
- Tüzel kişiliklerin şeffaflığının artırılması, yönünde kararlar almıştır.

Alınan bu kararlar doğrultusunda, AB mevzuatı genel olarak terörizmin finansmanı ile mücadelede ülkelerin soruşturma birimleri arası işbirliği, terörizme destek veren kişi ve kuruluşlar ile riskli gruplara ilişkin düzenlenen listede yer alanların mali kaynaklarının

takibi, şahısların seyahat hareketlerinin izlenmesi, bu yolla terörizme finansman sağlanmasının önlenmesi hedeflenmektedir (Çalışkan vd, 2008:173).

Ortak pozisyon; Avrupa Topluluğu'na (AT), AB Antlaşması'nda kendisine verilen yetkiler çerçevesinde listede belirtilen bireylerin, grupların ve tüzel kişilerin mali, ekonomik ve diğer finansal kaynaklarını dondurulabilmesini ve aynı zamanda bu kişilerin bu kaynaklardan yararlanabilmesini ya da ulaşabilmesini engelleme yetkisini vermektedir. Diğer yandan, üye devletler mümkün olan en üst seviyede terörist faaliyetleri engelleme ve mücadele etme adına, polis ve adli konularda işbirliğini sağlayacaklardır. Bu arada Usame Bin Ladin ve örgütü El-Kaide terör örgütü, AB' nin hazırladığı terör örgütleri listesinde yer almamasına rağmen, Konsey, Ladin ve örgütü ile ilgili olarak, ayrı bir ortak tutum belirlemiştir. 27 Mayıs 2002 tarihli bu ortak tutum, "Usame bin Ladin, El-Kaide ve Taliban Üyeleri ile onlarla ilişkisi tespit edilmiş birey, grup ve tüzel kişiliklere yönelik kısıtlayıcı önlemlerin alınmasına ilişkin" olarak hazırlanmıştır.

4.2.3. Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı (2002)

Birçok üye ülkede, terörizm ile ilgili düzenlemelere sahip olmayan AB, bu durumu aşmak için öncelikli olarak iki "Çerçeve Karar" çıkarmıştır. Çerçeve Karar, AB'nin Üçüncü Sütun'da kullandığı araçlarından biri olarak; amaçlanan sonuç bakımından bağlayıcı, fakat yöntemi üye ülkeye bırakan, işbirliğini ve ülkelerin mevzuatlarını yakınlaştırmayı sağlamaya yönelik bir araçtır. Çerçeve Kararlardan ilki olan "Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı ile terör eylemi olarak değerlendirilen eylemlerin kapsamının genişletilmesini sağlamıştır. Komisyon tarafından terörizmle mücadele adına atılan ikinci adım ise, Avrupa çapında tutuklama emri uygulamasını önermesidir.

Bu amaçlar doğrultusunda 19.09.2001 tarihli "Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı" hazırlanmıştır. Bu tasarı ile öncelikle terörizmin temel unsurları ve verilecek cezalara ilişkin olup, terörizm suçlarının etkin, orantılı ve caydırıcı bir şekilde cezalandırılması ile terörizme karşı üye ülkelerin mevzuatlarını yakınlaştırmak ve bunun sonucunda ortak bir konsept ve mevzuat ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Ayrıca bu tasarı sadece AB üye devletlerine yönelik terörizm

eylemlerini değil, AB dışındaki ülkelerdeki terör amacıyla işlenen eylemleri de kapsamaktadır. Çünkü üye ülkelerde terörizm mevzuatı açısından farklı durumlar söz konusudur ve hatta bazı ülkelerde, herhangi bir düzenleme dahi bulunmamaktadır. Yasal düzenleme bulunan ülkelerin mevzuatları da bir birinden farklıdır. Bunun için birlik, terörizmle mücadele konusunda kapsamlı bir yaklaşım başlatmak isteyerek, işe ilk olarak ortak bir terörizm mevzuatından başlamayı arzulamıştır (Beşe, 2002:110).

Avrupa Birliği Konsey' i 19.09.2001 tarihinde hazırlanan, Terörizmle Mücadele Çerçeve Karar tasarısını, 13 Haziran 2002 tarihinde kabul etmiş ve bu karar 22 Haziran 2002 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak, yayınlandığı gün yürürlüğe girmiştir. Bu karar Birlik üyesi devletlerin iç hukuklarının kendisine uyumlu hale getirilmesini istemektedir (Kaya, 2005:128). Karar'da; terörizmin demokrasi, temel insan hakları, ekonomik ve sosyal gelişmenin önündeki en ciddi tehlike olduğu, asla hiçbir gerekçe ile haklı görülemeyeceği belirtilmiştir. Terörist faaliyetlerin, geçmişten çok farklı olarak günümüzde çok daha tehlikeli ve öldürücü olduğu vurgulanmıştır. Çerçeve Karar'da, doğrudan bir terörizm tanımlaması yapılmamıştır. Karar'ın dayandığı temel kavram, "terörist suç" kavramı olduğundan, belirtilen suç eylemleri üzerinden ortak bir konsept oluşturulmaya çalışılmıştır.

Aslında Çerçeve Karar, bir yönü ile üç parçalı bir terörizm tanımı içermektedir:

- **Birincisi;** eylemin içeriği açısından (**context of action**), bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemler,
- **İkincisi;** eylemin hedefi açısından (**aim of action**), bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak ya da sindirmek,
- **Üçüncüsü ise;** bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun politik, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile belirli eylemleri (**specific acts**) yapmaktır.

Bu noktadan hareketle 13 Haziran 2002 tarihli, Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı' na göre:

- a) Bir insanın ölümüne sebebiyet verme,
- b) Bir insanın bedensel bütünlüğüne zarar verme,
- c) Adam kaçıрма ya da rehin alma,

d) Kamuya ait mülkiyette ya da özel mülkiyette, altyapı sistemlerinden bilgi sistemine kadar, insan hayatını tehlikeye sokacak şekilde aşırı kayba yol açma veya büyük ekonomik zarar verme,

e) Uçak, gemi veya diğer taşımacılık araçlarını kaçırma,

f) Silah, patlayıcı, kimyasal, nükleer ya da biyolojik her türlü silah üretme, geliştirme, elde etme, taşıma veya kullanma,

g) İnsan hayatını tehlikeye sokacak patlama, sel ya da yangına sebep olma veya tehlikeli maddeleri yayma,

h) İnsan hayatını tehlikeye sokacak şekilde su, enerji ve diğer doğal kaynaklara müdahale etme veya şeklini bozma ve bu eylemleri yapma tehdidinde bulunulması ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca kararda örgüt yerine “terörist grup” ifadesine yer verilmiştir. Bunların yanında Çerçeve Karar’da, bu suçlara verilecek cezalardan ağırlaştırıcı nedenlere, yargılamadan suçluların iadesi ile soruşturma kriterlerine kadar birçok konunun düzenlendiğini ve oldukça kapsamlı bir yaklaşım geliştirildiği görülmektedir (Kaya, 2005:129).

Bu Çerçeve Karar ile beraber atılan bir diğer adım ise, “Avrupa Tutuklama Emri ve Üye Devletler Arasında Teslim Prosedürlerine Dair Konsey Çerçeve Kararı”dır. Komisyon’un Konsey’e sunduğu bu karar, Aralık 2001’de kabul edilmiştir. Bu Çerçeve Karar ile devletler arasındaki karmaşık ve gecikmeye neden olan önceki suçluların iadesi prosedürü değişmektedir. Ayrıca, iadeye istisna teşkil eden siyasi suçlu gibi bir kavram, bu “Çerçeve Karar’da” yer almamaktadır. Yeni sistem ile “özgürlük, güvenlik ve adalet” alanında adli ve polis işbirliğini basitleştiren, üye ülkeler arasında karşılıklı güvene dayanan, suçluların iadesini kolaylaştıran ve adli kurumlar arasında teslim prosedürlerini düzenleyen bir yapı oluşturulmuştur (http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33167_en.htm (18.03.2010)).

Esas itibari ile devletler arasındaki klasik işbirliği modeli kalkmakta ve ülkelerin yargı otoriteleri arasında teslim prosedürüne dayalı bir sistem kurulmaktadır. Ancak, ölüm cezası olan ülkelere teslim söz konusu değildir. Karara göre: “Avrupa Tutuklama Emri,” tutuklama ve teslim ile ilgili olarak bir üye devletin, diğer üye devletten soruşturma ya da ceza infazı veya tutuklama amaçlı istenilen bir kişi ile ilgili adli bir karardır. Madde 2–2’de, terörizmle alakalı suçların bu kapsama girdiği belirtilmektedir.

Bu “Çerçeve Karar”ın gereklerini, 2004 yılı itibari ile İtalya hariç bütün üye devletler yerine getirmiştir. “Çerçeve Karar”la ilgili bazı gerekçeleri olan İtalya, ancak 12 Nisan 2005 tarihinde “Çerçeve Kararı”nı yürürlüğe sokmuştur ([www.statewatch.org/news, \(10.10.2009\)](http://www.statewatch.org/news/2005/10/10.10.2009)).

Diğer taraftan, 28 Kasım 2002 tarihli Konsey Kararı ise: “Terörizmle Mücadelede Üye Ülkelerin Yasal Sistemlerinin ve Uygulamalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Mekanizma” kurulmasını önermektedir. Bu mekanizmanın kurulmasına yönelik karar, 20 Eylül 2001 tarihindeki Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi Olağanüstü Zirvesi’nde alınmıştır. Yasal, bürokratik ve teknik karakterli değerlendirmeler temelinde, ulusal anti-terörizm karşıtı düzenlemeler hakkındaki emsal değerlendirmeler için bir prosedür tanımlamak amacıyla, böyle bir mekanizma kurulması gündeme gelmiştir.

Bu mekanizma, üye ülkelerden terörizmle mücadele alanında çalışan ve gönüllü olan uzmanların katılımı ile oluşturulacak ekiplerin, üye ülkeleri denetlemeleri ile işleyecektir. Ancak bu sistem, ulusüstü bir nitelikte değil, uluslararası işbirliği prosedürlerine göre hareket edecektir. Her üye devlet, ulusal otoritelerinin bu değerlendirme ekipleriyle yakın işbirliği içerisinde çalışmasını sağlamaktan sorumludur. Hukukun üstünlüğü ve etik ilkeler, çalışmalarda göz önünde bulundurulacaktır. Aslında bu Konsey Kararında, AB politika belirleyicilerinin, terörizmle mücadelede bütün üye ülkelerde ortak bir politika sağlama ısrarı görülmektedir. Bununla birlikte AB Konseyi, terörizmle mücadelede en önemli sacayaklarından biri olarak, üye ülkelerin polis ve adli mekanizmalarında İşbirliğine yönelik 19 Aralık 2002’de bir konsey kararı çıkarmıştır. 2001 yılında hazırlanan “Terörizmle Mücadelede Özel Önlemlerin Alınmasına İlişkin Ortak Pozisyon”un 4. Maddesi’ne göre oluşturulan kararda temel hareket noktası, AB tarafından listesi oluşturulan terörist faaliyetlerle ilişkili birey, grup ya da tüzel kişiliklerdir. Bütün üye devletler, bu kararın gereklerini yerine getirdiklerini komisyona bildirmişlerdir.

Karara göre; her üye devlet kendi polis hizmetleri içerisinde, terörizmle ilgili özel bir birim oluşturacaktır. Bu birim, Konsey tarafından belirlenen listedeki terörist kişi, grup ve tüzel kişilerle alakalı güvenlik güçleri tarafından suç araştırmasında karşılaşılan terörist suçlarla ilgili bütün bilgileri toplayacak ve biriktirecektir. Bir diğer

önemli adım ise, “Ortak Soruşturma Ekiplerinin Kurulması” ile ilgili Konsey Çerçeve Kararı’dır. Ortak Soruşturma Takımlarının tanımı 200 tarihli AB karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesinin 13. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre AB üyesi iki veya daha fazla devletin yetkili makamları, belirli bir sürede ve belirli bir suçla mücadele etmek amacıyla soruşturma takımları oluşturabilmektedir. Bu soruşturma takımlarına katılımcı her AB üyesi devletin ve AB Kuruluşlarının (Europol ve Eurojust gibi) temsilcileri iştirak edebilmektedir. Bu ekipler, EUROPOL ile EUROJUST arasında olan operasyonel yetkiye sahip ekiplerdir. Konsey’in bu kararı çıkarma amacı; sınır aşan uluslararası suçlar, örgütlü suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlarla mümkün olan en kısa sürede ve etkin şekilde mücadele etmektir. Bu suçların arasında, terörist suçlar öncelik taşımaktadır. Karara göre; iki ya da daha fazla üye devlet amaçları ve süresi belirli olarak suç soruşturması yapmak için polis, savcı veya hâkimlerinden ortak ekip oluşturabilirler. Ayrıca EUROJUST ve EUROPOL temsilcileri de bu ekiplere katılabilirler. Ancak EUROPOL temsilcileri, sadece bu ekiplerin faaliyetlerine yardım ve bilgi değişimi sağlayarak, destekleyici nitelikte bir katılım sağlayabilirler (Akgüç, 2010:96).

4.3. Terörizmle Mücadele Çerçevesinde AB, BM, ABD, NATO Ve Türkiye İle İlişkileri

AB öncelikli olarak, terörizmle mücadelede uluslararası kamuoyunun harekete geçirilmesinden yanadır ve çözümün global odaklı politikalar çerçevesinde sağlanmasını istemektedir. Bu sebeple, Eylem Planı’nda belirtildiği üzere, BM’nin terörizmle mücadeledeki anahtar rolünü desteklemeyi öncelik haline getirmiştir. Bu bağlamda üye devletlerin çoğu, BM’nin ilgili sözleşmelerini iç hukuklarına adapte etmiştir. Bu açıdan birliğin sağlanması AB’nin inandırıcılığı ve etkililiği ile ilgili olarak önemlidir. Birliğin diğer bir hedefi ise, BM çatısı altında, “Terörizme Karşı Kapsamlı BM Sözleşmesi ve ‘Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine Dair BM Sözleşmesi” konularında politik uzlaşmayı sağlayarak, bu sözleşmelerin yürürlüğe girmesi ve terörizmle mücadelede bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla beraber çalışmak ve desteklemektir.

Bununla birlikte AB çabalarına bakıldığında, üçüncü ülkelerle ve Akdeniz ülkeleri ile olan ilişkilerde, Birliğin ekonomik ve ticari faaliyetleri ile birlikte terörizmle mücadele konularını gündeme getirmekte, anlaşmalarda anti-terörizm hükümlerinin yer almasını ve o ülkenin yapısının elverdiği şekilde, özellikle BM terörizmle ilgili sözleşmelerinin uygulanmasını istemektedir. Diğer yandan, ABD ile yakın işbirliği içerisinde hareket edilmektedir. Bu bağlamda ABD, EUROPOL ve EUROJUST arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı konuları gündeme gelmiştir.

4.3.1. Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Girişimleri

Soğuk Savaş'ın bitişi; ekonomik, askeri ve siyasal nitelikte birçok uluslararası örgütün tasfiye edilmesi neneden olmuştur. Tasfiye edilmeyen örgütler de önemli sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunlar, örgütün yapılanmasından, misyonuna, işlevlerine kadar uzanan bir alanı kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) 1945 tarihli antlaşmaya göre yapılandırılmış olup, Soğuk Savaş sonrasında tasfiye olmamış ancak; “yapısı, misyonu ve işlevi” açısından birçok eleştiriye konu olmuştur. BM'nin karşılaştığı sorunların en önemli kaynaklarından bir tanesi de; küresel aktörlerin, örgütü kendi dış politikalarının bir aracı yapma çabalarıdır. Soğuk Savaş sonrasında, BM'nin yeniden yapılandırılması, uluslararası politika alanındaki aktör devletlerin, en önemli sorunlarından birisi olmuştur.

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın ana organlarından olan Güvenlik Konseyi' nin Teşkilat yapısı, görev ve yetkileri Anlaşma'nın 23. maddesi ile 32. maddesi arasında düzenlenmiştir. Güvenlik Konseyi 11 üyeden oluşmakta iken 17 Aralık 1963 tarih ve 1991 sayılı Genel Kurul Kararı ile BM anlaşmasının 23. maddesinde yapılan değişiklik ile üye sayısı 15'e çıkartılmıştır. Güvenlik Konseyi'ne üye devletler daimi ve geçici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu, Fransa, İngiltere ve Çin veto yetkisine sahip daimi üyelerdir. Kongo, Katar, Slovakya, Gana, Peru, Cezayir, Benin, Brezilya, Filipinler ve Romanya ise geçici üyelerdir. Geçici üyeler coğrafi dağılım esası a dikkate alınarak Genel Kurul tarafından iki yıl için seçilirler. Geçici üyelerin art arda iki dönem seçilmeleri mümkün değildir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında birinci derecede sorumludur. Bu konsey süreklilik özelliğine sahip bir organdır (Çaşın, 2008:806).

BM'nin faaliyetleri arasında ve BM Antlaşması'nın 1'inci maddesinde de belirtildiği gibi, BM'nin amaçları; Uluslararası barış ve güvenliği korumak bu çerçevede, barışa yönelik tehditleri kaldırmak, saldırganlık ve barış bozucu eylemleri bastırmak üzere etkili önlemler almak ve barışçı yollarla adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun çözüm bulmaktır. Ayrıca, barışa ve güvenliğe yönelik en önemli tehditlerden biri olan, "terörizmle mücadelede" gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak olarak belirtilmiştir. BM Antlaşmasının 51. maddesinde ise bu antlaşmaların hiçbir hükmü, bir BM üyesinin silahlı bir saldırıya uğraması durumunda, Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri almasına kadar, doğal bir hak olan tek başına ve topluca savunma hakkını zedeleyemez, şeklindedir (Uyar, 2008:84). Yine BM antlaşmasının 2. maddesinin 4. fıkrasında da, üye devletlerin, uluslararası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına saygı göstermeleri gerektiği öngörülmüştür (Çora, 2008:111).

Bu anlamda, terör örgütlerinin finans kaynaklarından mahrum bırakılması, terörizmle mücadelenin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. BM tarafından "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme", 09 Aralık 1999 tarihinde hazırlanmış, 10 Ocak 2000 tarihinde devletlerin imzasına açılmış ve Türkiye tarafından 27.09.2001 tarihinde imzalanmış, 10.01.2002 tarihli 4738 sayılı Kanun ile de onaylanarak iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir. (17.01.2002 ve 24643 sayılı Resmi gazete) Terörizmin finansmanı ile mücadele alanında temel belgeler arasında sayılan bu sözleşmede, terörizmin finansmanı; sözleşme ekinde yer alan 9 sözleşme ve protokol kapsamında; "suç sayılan bir halkı korkutmak, bir hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi yapmaya veya yapmamaya zorlamak için bir sivil ya da bir silahlı çatışmaya aktif olarak katılmayan herhangi bir kişiyi öldürmeye veya ağır bir şekilde yaralamaya yönelik olan eylemlerin tümüyle ya da kısmen gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan ya da dolaylı olarak yasadışı bir şekilde fon sağlanması veya toplanması" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca terörün finansmanı da ayrı bir suç olarak düzenlenmektedir (Uyar, 2008:93).

Sözleşme'de ayrıca; uluslararası işbirliğini geliştirmek amacıyla karşılıklı adli yardımlaşmaya ve suçluların iadesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir. Bunun yanı sıra, terörist eylemler için tahsis edilen ya da kullanılan fonların tespiti, dondurulması, el konulması ve müsadere edilmesi için ülkelerin gerekli tedbirleri

almaları çağrısı yapılmıştır. Terörizmin finansmanı ile mücadele alanında BM bünyesinde yürütülen çalışmalar “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme” ile sınırlı değildir. Bu sözleşmenin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi Kararları’nda da bu alanda alınması gereken çeşitli tedbirler sıralanmıştır. Bu kararların en önemli özellikleri ise, BM üyesi ülkelerin imzasına ve onayına gerek olmadan uygulamaya konulması ve üye ülkeler için bağlayıcı nitelikte olmasıdır. BM Güvenlik Konseyi’nin terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında aldığı başlıca diğer Kararlar aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) 19.12.2000 Tarih ve 1333 Sayılı Karar,
- 2) 30.07.2001 Tarih ve 1363 Sayılı Karar,
- 3) 12.11.2001 Tarih ve 1377 Sayılı Karar,
- 4) 16.01.2002 Tarih ve 1390 Sayılı Karar,
- 5) 20.12.2002 Tarih ve 1452 Sayılı Karar,
- 6) 17.01.2003 Tarih ve 1455 Sayılı Karar,
- 7) 20.01.2003 Tarih ve 1456 Sayılı Karar,
- 8) 30.01.2004 Tarih ve 1526 Sayılı Karar,
- 9) 29.07.2005 Tarih ve 1617 Sayılı Karar,
- 10) 08.08.2006 Tarih ve 1699 Sayılı Karar ve
- 11) 19.12.2006 Tarih ve 1730 Sayılı Karar (Ütük, 2009:45).

11 Eylül’de, ABD’ne yönelik terör eylemlerinin yaşanması, uluslararası pek çok örgüt gibi Birleşmiş Milletlerin de tepkisini çekmiş ve örgüt, daha önceden mevcut olan, terörizmle mücadele alanındaki girişimlerine, yenilerini ekleme ihtiyacı duymuştur. Bu çerçevede, öncelikle Güvenlik Konseyi’nde 1368 ve 1373 Sayılı Kararlar alınmıştır. Bu kararlar çerçevesinde, temelinde BM Güvenlik Konseyi’ne bağlı çalışacak bir “Terörizmle Savaşım Komitesi” oluşturulmuş, ayrıca, BM Genel Sekreteri’nin girişimiyle, Birleşmiş Milletlerin terörizmle savaşımında dikkate alması gereken noktaların vurgulandığı, ayrıntılı bir rapor, 2002 yılında hazırlanmıştır (Udum, 2002:110).

Konsey 11 Eylül sonrasında aldığı kararlarda terörizmi açık bir şekilde kınamış ve terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit oluşturduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Ayrıca, Kasım 2001 ve Ocak 2003 tarihlerinde

dışişleri bakanları seviyesinde gerçekleştirilen Güvenlik Konseyi toplantılarında, terörizmin, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehdit oluşturduğu tekrarlanmıştır.

Güvenlik Konseyi saldırılardan bir gün sonra 12 Eylül 2001 tarihinde almış olduğu 1368 Sayılı Karar'da, öncelikle ABD, meydana gelen terör eylemlerini lanetleyerek kınamıştır. Güvenlik Konseyi saldırıların, dünya barışı ve uluslararası güvenlik için tehdit oluşturduğu, meydana gelen saldırıların diğer uluslararası terörizm eylemleri gibi dünya barışı ve uluslararası güvenlik için tehdit olduğunu ifade etmiştir. Konsey tarafından uluslararası barış ve güvenliği bozacak her türlü eyleme karşı mücadele edileceği vurgulanmış ve hem bireysel hem de kolektif meşru savunma hakkını tanıdığını dile getirmiştir. 1368 Sayılı Karar; tüm üye devletleri, terörizmle savaşım konusunda, BM bünyesinde hazırlanan tüm anlaşmaların sıkı biçimde uygulanmasını sağlamaya davet etmekte ve bu tehdidin önlenmesi için, işbirliğinin en gerekli unsur olduğunu vurgulamaktadır (Caşın, 2008:810).

1373 Sayılı Karar da, BM Güvenlik Konseyi tarafından 28 Eylül 2001'de alınmıştır ve devletlere, daha önceleri uluslararası anlaşmalarda da belirtilen bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Karar'da; devletlerin terörist eylemlerin engellenmesini sağlayacak her türlü önlemi almaları istenmekte ve terörizmle savaşımında uluslararası işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. Karar'da ayrıca; terörizmi besleyen finans kaynaklarının kesilmesi, terör örgütlerine her ne sebeple olursa olsun yardım edilmemesi, terör eylemlerine destek veren kişilerin vakit kaybetmeden yakalanarak yargı önüne çıkarılması, terörizmi önlemeye yönelik anlaşmalara katılımın sağlanması, mültecilik statüsünün, teröristlerce suiistimal edilmesinin önlenmesi, kitle imha silahlarının, teröristlerin eline geçmesi tehlikesine karşı işbirliğinin arttırılması gibi önlemlerin, devletler tarafından alınması beklenmektedir (Çomak, 2005:22).

1368 ve 1373 Sayılı Kararların ortak özelliği, Birleşmiş Milletlere üye tüm devletlerin, terörizm tehlikesine karşı önlem almaya ve bu devletleri uluslararası işbirliğine davet etmesidir. Bunun dışında her iki kararda da meşru savunma hakkının tanınması ve 11 Eylül saldırılarının uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğinin vurgulanması da, diğer ortak noktalar olarak belirginleşmektedir. Bu kararlar, BM'nin bundan sonra da terörizmle mücadele konusunda, uluslararası işbirliğine canlılık kazandıracak bir platform görevi üstlenmek istediğini göstermektedir.

Birleşmiş Milletlerin terörizmle savaşım rejimi, iki ana unsurdan oluşmaktadır:

- **Bunlardan ilki;** meşru savunma hakkı olup, bu hakkı BM Kurucu Anlaşmasıyla, devletlerin tek tek ya da müşterek olarak kullanmalarına izin verilmesi,
- **İkincisi ise;** sözleşmeler rejimidir ve terör eylemlerinin yöneldiği hedefleri, kişileri, kullanılan araçları ve finans kaynakları üzerinde yoğunlaşarak, tüm taraf devletlerin uyması beklenen bir anti – terör sistemi oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Bu sistem, sadece küresel anlamda BM aracılığı ile kurulmaya çalışılan bir sistem değildir ve pek çok bölgesel sözleşmeyle de desteklenmektedir. Terörizmle savaşım rejiminin ilk unsuru olan meşru savunma hakkının yanı sıra terörizme karşı BM'nin oluşturmaya gayret ettiği rejimin ikinci unsurunu da, “Sözleşmeler Sistemi” oluşturmaktadır. 11 Eylül saldırısından sonra, özellikle 1368 ve 1373 No'lu kararlarda da, diğer kararlarda olduğu gibi terörizm kınanmış ve meşru savunma hakkı kabul edilmiştir.

4.3.2. Terörizmle Mücadelede AB Ve ABD İlişkisi

Terörizmle Mücadele açısından AB ve ABD ilişkilerini; Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası İlişkiler, AGSP'nin ortaya çıkışından sonraki dönem ve son olarak 11 Eylül saldırıları sonrası dönem olarak incelemek yararlı olacaktır.

ABD, Soğuk savaş boyunca NATO ile Avrupa üzerinde kontrol sağlamıştır. ABD, AB'nin ortak hareket ve savunma konularındaki çabaları karşısında temkinli bir tutum izlemiştir. AB' nin soğuk savaş boyunca savunma konularına uzak duruşu savunmaya kaynak ayırma konusundaki isteksizliği, ekonomik anlamdaki bütünleşmeyi büyük ölçüde tamamlaması, soğuk savaş süresince AB'yi dünyanın en büyük ticari ortağı ve ekonomik anlamda büyük bir güç haline gelmesine neden olmuştur. Bu arada soğuk savaşın sona ermesi askeri gücün önemini azaltmamış ve Avrupalılar sadece ekonomik anlamda güçlü olmanın, stratejik ve jeopolitik güç anlamına gelmediğini görmüşlerdir.

Soğuk savaş sonrası dönemde ABD, AB ile ortak hareket etmek için girişimlerde bulunmuştur. 1990 yılında AB-ABD zirvesi sonrasında yayımlanan Atlasaşan Bildirisin'de, AB ile ABD arasındaki işbirliğinin önemi vurgulanarak yılda

bir defa ABD–AB zirvesinin toplanmasına karar verilmiştir. 1995 yılında AB ile ABD arasında Yeni Atlasaşan Gündem isimli bir belge imzalanarak; Dünya genelinde barış, istikrar, demokrasi ve kalkınmanın yaygınlaştırılması, küresel tehditlerle mücadele, dünya ticaretinin ve iktisadi ilişkilerinin geliştirilmesi, Atlas Okyanusu bölgesinde köprülerin kurulması konularında kararlar alınmıştır (Türker, 2007:142).

Soğuk savaşın sona ermesi ve Sovyet tehdidinin de son bulmasıyla birlikte ABD, AB’ nin savunma ve güvenliğinin Avrupalı devletler tarafından sağlanması fikrini savunmaya başlamıştır (Dedeoğlu, 1996:130). Bugün, dünya üzerinde ABD’nin 280 milyon nüfusu, 10.500 milyar dolar yıllık geliri, kişi başı 38.000 dolarlık yıllık geliri ve tartışmasız, çok büyük askeri gücü ile bu egemenliğini sürdürmektedir. Soğuk savaşın sona ermesine rağmen kısmen de olsa Avrupa hala ABD’ nin askeri hegemonyasındadır. Ancak, bu hegemonyadan AB, savunma gücü (AGSP) ile yavaş yavaş kurtulmaya çalışmaktadır (Manisalı,2002:75).

ABD, Avrupa’ nın kendisine karşı bir güç, hatta uzun vadede rakibi olma yolunda hızla ilerlediğini bile bile AGSP’ nin kurulması için çaba sarf etmiştir. Bunun da sebeplerini şu şekilde özetleyebiliriz; ABD’nin, Avrupa da üstlenmiş olduğu görevlerin AGSP ile azalmasını, Avrupa dışındaki güvenlik tehditleri ile ilgili ek kuvvetlerin oluşturulması, kitle imha silahları, terörizm, siber terörizm ve etnik dini çatışmalardan kaynaklanan tehditlerin, Avrupalılar tarafından algılanmasının sağlanması ile ABD’ nin NATO daki etkinliğinden rahatsız olduklarını dile getiren Avrupalıların AGSP ile daha fazla inisiyatif alabilme fırsatının sağlanması, AGSP ile Soğuk savaş süresince tarafsız kalan Finlandiya, İrlanda ve İsveç gibi devletlerin NATO üyeliğini kabul etmeleri ve NATO’nun AGSP ile daha güçlü bir yapıya sahip olması gibi bir takım faydalar sağlayabileceği düşüncesinin ABD’de hakim olması nedeniyle AGSP’nin kurulmasına destek olmuştur (Türker, 2007:143).

ABD’ de 11 Eylül 2001 yılında meydana gelen terörist saldırılar sonrasında terörün küreselleşmesi ile dünyada, radikal bir değişim yaşanmıştır. Avrupa’nın terörizme yönelik çok yönlülük, yumuşak güç, barışı sağlama, iktisadi ve siyasi olarak yeniden yapılanma çerçevesindeki yaklaşımı ile ABD’nin terörizme karşı savaş anlayışı arasındaki fark, ABD ile AB arasındaki temel farkı ortaya koymuştur. Avrupa ile ABD arasında oluşan bu farklılaşmanın en temel nedeni, meydana gelen olaylar ve

gelişmeleri farklı algılamalarından kaynaklanmaktadır. ABD özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra artık dünyanın barışçıl bir ekseninde olmadığını ve savaş ekseninde yeniden kurulduğunu, (Gökçe vd, 2006:10) uluslararası hukuk kurallarının güvenilir olmadığını, gerçek güvenliğin ve savunmanın askeri güçle olacağını ve bu açıdan da terörle mücadelenin bu ekseninde yapılmasının gerekliliğini savunurken, Avrupa güç siyasetinin bırakılarak, hukuk kurallarının, uluslararası işbirliğinin etkin olduğu bir siyasetin temel alınarak terörle mücadelenin de bu çerçevede yapılmasını savunmaktadır (Türker, 2007:147).

Birçok konuda olduğu gibi terörle mücadele konusunda da farklı yaklaşım sergileyen Avrupa Birliği ülkeleri kendileri açısından gelecekteki dünya siyasetinin belirsizliği nedeniyle ABD'nin, Avrupa da kalması gerektiğini düşünmekte ve NATO'yu da bu birlikteliği sağlayacak bir platform olarak görmektedirler. ABD'nin, Avrupa siyasetinde önemli bir yeri olmasının üç temel nedeni vardır, Bunlar;

- Rusya'nın, nükleer silahlarıyla birlikte, Avrupa da ki emperyalist hedeflerine karşı bir sigorta oluşturması,
- Almanya'nın, ABD' nin güvenlik açısından üstlendiği liderlik rolüne bir alternatif olarak ortaya çıkması,
- Avrupa kıtası içerisinde ortaya çıkabilecek yerel çatışma ve isyanlara karşı şu anda sadece ABD'nin sağlayabileceği hazır birliklerin bulunmasıdır (Erdoğan, 2004:354).

Sonuç itibariyle denilebilir ki; esasen ABD'nin, gerek terörle mücadele konusunda ve gerekse diğer ilişkilerde, Avrupa ile Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, topyekûn bir ilişki kurmaktan giderek vazgeçmesi söz konusudur. Ancak, AB yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, ABD'nin de Avrupa'da kalması gerekliliğini savunmaktadır.

4.3.3. Terörizmle Mücadelede AB – NATO İlişkisi ve Türkiye

İkinci dünya savaşının sona ermesi ile birlikte Sovyetler Birliği ve ABD iki süper güç olarak ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin, büyük bir hızla yayılmaya devam etmesi, siyasi baskısı ve tehdidine karşı savunmayı öngören askeri bir yapılanma

ve aynı zamanda dünya barışının, ekonomik-sosyal hayatın teminatı olarak, NATO kurulmuştur (Peksarı, 2007:21). NATO, İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, ABD, Kanada, İtalya, Danimarka, İzlanda, Norveç ve Portekiz tarafından, 4 Nisan 1949’ da Washington’da Kuzey Atlantik Antlaşmasını imzalamışlardır. Bu antlaşmayı imzalayan ülkeler, beş ay içerisinde parlamentolarında onaylamak zorunda olmalarına rağmen, bu ülkeler antlaşmayı beş aydan daha kısa bir sürede onaylayarak, Kuzey Atlantik Antlaşması, 24 Ağustos 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 1 Ağustos 1950 tarihinde Kuzey Atlantik Konseyine katılmak için resmen müracaatta bulunacağını açıklamış, 22 Ekim 1951’de Londra Konferansında, Türkiye ve Yunanistan’ ın katılmaları yönünde görüş bildirilmiş ve 18 Şubat 1952 tarihinde Türkiye ve Yunanistan Kuzey Atlantik Antlaşması’ nı imzalamıştır (Duman, 1987:229). NATO, Konsey, Genel Sekreter, Askeri Konsey gibi ana birimlerden ve bunlara bağlı alt dairelerden oluşmaktadır.

Terör faaliyetleri özellikle soğuk savaş sonrasında en önemli güvenlik riski olarak kabul edilmiş ve AGİT, BAB ve NATO belgelerinde, terörle mücadelenin öne çıktığı görülmüştür. NATO’nun terörle mücadeleyi içeren yeni Stratejik Konseptinden sonra, NATO Kapsamında yapılan Kuzey Atlantik Konseyi, bakanlar toplantıları sonrasında yapılan ortak bildirimlerin hemen hemen hepsinde, terör ve terörizmle mücadele konusunda hükümlere yer verilmiştir (Türkiye ve Terörizm Rapor,2006:387). Konsey tarafından yayınlanan terör ve terörizmle ilgili bildirimlerde:

- Kaynakları, nedenleri ve amaçları ne olursa olsun, uluslararası terörizmin eylem, yöntem ve uygulamaları kınanmış olup,
- Ülkelerin toprak bütünlüklerini tehdit edebilecek terör suçlarının, barış, güvenlik ve istikrara yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu,
- Uluslararası terör suçlarının, hiçbir koşulda haklı gösterilemeyeceği,
- Terörizmin önlenmesi ve bastırılması için mümkün olan en etkili işbirliğinin yapılmasının gerekli olduğu,
- Konseyin terörle mücadele konusundaki tüm çabaları destekleyeceği,
- Terörizmin önlenmesi için uluslararası işbirliğinin önemli olduğu hususları belirtilmiştir (Çora, 2008:113).

NATO terörizmle ilgili ilk tehdit değerlendirmesini, Kosova'daki Müttefik Güç Harekâtı devam ederken, NATO' nun kuruluşunun ellinci yılı olan Nisan 1999'da, Washington' da ki zirvede yapmıştır. Bu zirvede kabul edilen, Stratejik Konsept' in öne çıkardığı maddeler üç grupta toplanmaktadır. Birincisi, 3- 20- 21- 24. maddeleri yeni tehditler ile ilgili, ikincisinde, NATO kuvvetlerinin alan dışı kullanımıyla ilgili olan, 24,- 31. – 36. ve 38. maddelerdir. Son olarak da NATO'nun BM kararlarına bağlı kalmaksızın askeri hareket kararları vermesiyle ilgili 24,- 31,- 41. ve 51. maddelerdir. Bu üç gruptan özellikle, birinci ve son grup maddeleri terör ve terörizmle mücadele için uygulanabilecek maddeleri içermektedir (Peksarı, 2007:21). NATO, bu zirve kararlarından sonra, üyelerini sadece, doğrudan saldırıya karşı değil, aynı zamanda Avrupa' da istikrarsızlığa neden olarak ittifak üyelerinin dolaylı yoldan da olsa olumsuz etkilenmelerine yol açabilecek, etnik ve dinsel rekabet, bölgesel uyuşmazlıklar, yetersiz ya da başarısız reform gayretleri, insan hakları ihlalleri, devletlerin dağılması, kitle imha silahlarının yayılması, terörizm, sabotaj ve örgütlü suçlar gibi risk faktörlerinden gelen tehditlere karşı da savunacağını vurgulamıştır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:387).

Özellikle 11 Eylül terör olaylarından sonra küresel etkilere sahip yeni güvenlik endişeleri, AB ile NATO ilişkilerinin olması gerekenden daha fazla olmasını sağlamaktadır. Dünya barışının korunmasında en etkili ve birbirleri ile bağlantılı en önemli örgütler olan, AB, NATO ve BM mevcut yapılarını koruyarak sorumluluklarını yerine getirmelerine ve bünyelerine yeni üye devletler eklemelerine neden olmaktadır. Ancak, üyelik kriterleri ve karar verme kriterleri iki örgüt için değişiklik göstermektedir.

AB üyelik kriterleri ile NATO' ya üyelik kriterleri birbirinden farklıdır. NATO' ya üyelik için demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıkların korunması gibi konular yeterli iken, AB' ye üyelik için bu kriterlerin yanı sıra, rekabetçi baskıya ve piyasa güçlerine direnebilmek için, tam olarak işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olmalı ve siyasi, ekonomik ve parasal konularda birliğin hedeflerine bağlı kalması, diğer AB üyeleri ile uyumlu hale gelmek için idari yapılarında gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir (Peksarı, 2007:111).

NATO' nun görev almadığı konularda, AB'nin karar verebilmesi ve askeri operasyonları onaylayabilmesi için özerk hareket edebilme yeteneğine sahip olduğu

konusu, 24 Nisan 1999 daki NATO' nun Washigton Zirvesin de yayımlanan bildirinin 9. maddesinde yer almıştır. AB, esas olarak AGSK süresince kurulacak düzenlemeler ile NATO' nun hareket ve kuvvet kullanma yeteneğinden sürekli bir biçimde yararlanmak istemektedir. Bu konuda AB ile NATO, AGSP hakkında ortak bir bildiri yayımlayarak şu kararları almışlardır.

- AB ile NATO arasındaki stratejik ortaklığın memnuniyet verici olduğu,
- Kriz yönetimi ve çatışmayı önleme hareketlerinde, NATO'nun önemli rolünün sürdürüğü ve üyelerinin kolektif savunmasında temel örgüt olma özelliğini devam ettirdiği,
- AGSP' nin kriz yönetimi, çatışmayı önleme gibi hareketleri icra etmek üzere AB' nin tek başına yönettiği kriz yönetimi hareketleri ile NATO' nun bir bütün olarak katılmadığı askeri hareketlerde görev almak üzere gelişimini devam ettirmesinin sağlanmasını,
- İttifak' ın sürdürülebilirliği açısından daha güçlü bir Avrupa' nın özellikle, kriz yönetimi konusunda katkısının devam etmesi gerektiği,
- Avrupa' nın yeteneklerini geliştirme konusundaki kararlılığının memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar AB ile NATO' nun ortak hareket etmeleri ve aralarındaki uzlaşma memnuniyet verici olarak değerlendirilse de, bu ortam Irak savaşı ile bozulmuştur. ABD' nin öncülüğünde yürütülen Irak savaşı öncesinde ve savaş sırasında, İttifak üyeleri arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları, ileriki tarihlerde meydana gelebilecek bunalımlara karşı, NATO'nun nasıl bir tavır sergileyeceği konusunda da benzer zorlukların yaşanabileceği gibi Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve NATO gibi uluslararası örgütlerde de büyük tartışmalara neden olmuştur (Türker, 2007:159).

Türkiye, bir NATO üyesi olarak, Batı Avrupa güvenliğine önemli katkılarda bulunmuştur. Hem dıştan gelen tehditlere karşı, eskiye oranla daha aktif tedbirler alırken, hem de yeni doğan fırsatlardan yararlanmak için, kendisini çevreleyen bölgelerde ekonomik ve siyasi bakımdan daha girişimci bir rol oynamıştır. Türkiye, jeopolitik açıdan, Avrupa Birliği için çok cazip bir konumdadır. Balkanlar–Kafkasya–Orta Doğu üçgenini kontrol edebildiği ve bu üç coğrafyanın, Türkiye'nin etkisinde

olduğu bilinmektedir. ABD gibi, AB'nin de, Türkiye ile birlikte bu üç coğrafyada ortak hareket etmesi ve Türkiye'nin avantajlarından yararlanması mümkündür.

Türkiye geçmişte olduğu gibi günümüzde de, üzerinde ve yakın çevresinde dünya güç dengesini etkileyecek düzeyde, sürekli ve çok yönlü çıkar ve güç çatışmalarına sahne olan, hassas bir coğrafi konumda bulunmaktadır (Türkiyede Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 1985:15). Küreselleşme süreci ile birlikte hem gelişmekte olan ülkeler hem de gelişmiş ülkeler, yer altı zenginlikleri ile petrol ve doğal gaz yönünden zengin rezervlere sahip ülkelere komşu olan ülkemizin gelişmesi, dünyada bir otorite olarak söz sahibi olmaması için; yani ekonomik ve siyasi açıdan bağımsız olmasını engellemek için açıktan olmasa da terörü ülkemize karşı bir koz olarak kullanma amaçlarında olduklarını söyleyebiliriz. Bu anlamda da Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerinin tümünün hedefi, küçük farklılıklarla da olsa, mevcut anayasal düzeni yıkmak, devletin otoritesini sarsmak, devleti halka baskı yapmaya zorlayarak, kendinden yana olmayanları sindirme ve duyarsız hale getirme, toplumu korku hipnozuna uğratma, mensuplarına moral verme, örgüt üyelerini eğitime, kaos yaratma, örgüt üyeleri üzerinde otorite kurma ve disiplini sağlamaktır (Ergene, 1993:149). Bu örgütler; ideolojileri ve stratejileri gereği, mücadele ettikleri sistemin koruyucusu ve yöneticisi olan makamları “yıpratmaya” çalışırken, karşı oldukları sistemin yıkılması amacıyla yapılacak her hareketi “meşru” kabul etmektedirler.

Türkiye'nin, terörizme karşı olan mücadelesinde, Batı'yla birlikte hareket ettiği görülmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin de taraf olduğu 1977 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi; adam kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri hukuka aykırı olarak sınırlandırma eylemleri, diplomatlara ve uluslararası korunan kişilere saldırı, uçak kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri hukuka aykırı olarak sınırlandırma eylemlerini, bomba, otomatik ateşli silahlar, roket ve bombalı mektup, kullanarak eylemleri işleyen, işlemeye teşebbüs eden ya da bu tür eylemlere suç ortağı olmayı, terör suçu kabul etmektedir. 2002 yılında bir çalışma grubu kurulmuş ve Komite, 51/210 Sayılı Karar uyarınca, BM üyesi tüm devletler ile Birleşmiş Milletler uzman kurumlarına ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na açık olmayı kararlaştırmıştır. “Ad Hoc Komite” aynı zamanda, Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme Taslağı'nı da hazırlamakla görevlidir. Taslak Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin; nükleer silaha sahip devletler tarafından, bu silahların

olası kullanımının meşru görülmesi kaygılarını öne çıkarmaktadır. Ülkelerin ceza ya da doğrudan doğruya, terörizmle ilgili yasaları, her ne kadar kullanılan kavram farklı olsa da, eş anlamlı bir şekilde failerin motivasyonlarını esas alan eylemlere atıfta bulunmaktadır. Failin eyleminin temel motifi, devletin temel düzeni ya da prensiplerini değiştirmek ya da toplumu korkutmak olduğunda, “terörizm” olarak nitelendirilmekte ve çoğu zaman da bu suçlar açıkça sıralanmaktadır.

Türkiye’ nin yıllardır terörle mücadelede ortak hareket edilmesi, dayanışmanın olması yönündeki söylemlerine ve birçok ülkenin terörle mücadelesine olumlu katkılarda bulunacağını ve her türlü desteğin verileceği yönündeki söylemlerine rağmen, Türkiye terörle mücadelesinde yıllardır yalnız bırakıldığı gibi küresel teröre destek veren ülkeler için tabir edilen “serseri devletler” vasıtasıyla terör örgütlerine lojistik, eğitim ve silah gibi konularda destek verdikleri bilinmektedir. Bu anlamda özellikle küresel etkilere sahip terör olaylarından önce, Türkiye’nin dışlandığı bir Avrupa ordusu kurarak, NATO olanaklarından faydalanmak isteyen AB’ nin hesapları, 11 Eylül 2001, 11 Mart 2005 ve 7 Temmuz 2005 tarihlerinde meydana gelen terör eylemlerinden sonra değişmiştir. Türkiye’nin elinin güçlendiğini savunan birçok AB ülkesi, yeni durumun terörle mücadeleye kaydığı, bunun için daha geniş çaplı terörle mücadele’nin yapılmasını ve bu konuda Türkiye’nin kaygılarının dikkate alınması noktasındaki görüşe karşı Fransa, Almanya ve Yunanistan’ ın görüşlerinin olumsuz olduğu, İngiltere ve Hollanda’nın ise, terörle mücadelede dayanışmanın olması gerektiğini, Türkiye ile sorunların olumlu şekilde çözülerek Avrupa ordusunun kurulmasından yana tutum sergilemişlerdir (Caşın, 2007:486).

SONUÇ

Avrupa Birliği'nin iç sınırları ortadan kaldırması ve genişlemeye başlaması, bunlara paralel olarak, örgütlü suç ve terör tehdidi ile karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur. Bu tehditlerle, üye ülkelerin tek başlarına mücadele etmeleri neredeyse imkânsız bir hal almaya başlayınca; bu suçlarla mücadelede, artık kaçınılmaz olarak, Avrupa Birliği düzeyinde mücadele stratejilerinin geliştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu gereksinimi fark eden AB liderleri, Maastricht Antlaşması ile arzulanan işbirliğini gerçekleştirmekte başarılı olamaları bile en azından, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin konular, Üçüncü Sütun'dan çıkartılarak, Birinci Sütun'a, yani Topluluk Sütunu'na eklenmiştir. Amsterdam'da, çalışmanın içerisindeki anlatımlarda yer verildiği üzere, her alanda istenilen değişiklikler, antlaşma metnine girememiştir. 1999 yılında, Tampere'de yapılan Zirve Toplantısı'nda, İçişleri ve Adalet alanında önemli kararlar alınmış ve bu kararlar Avrupa Birliği Antlaşması'na dâhil edilmiştir.

Özellikle 11 Mart sonrasında, AB'nin terörizme mücadele ile ilgili bakış açısındaki değişmelerden birisi de, terörizmle mücadelenin ODGP alanına, yani İkinci Sütun alanına entegre edilmesi olmuştur. Bu noktada dikkati çeken husus, AB'nin terörizmle mücadelede, polisiye yöntemlerin yanı sıra, askeri yöntemlerin kullanılmasını öngören yaklaşım ve politikalarıdır. Oysa terörizmle mücadele ve özellikle küresel terörizmle mücadelede, askeri yöntemlerin kullanılması sonucu elde edilecek başarı ihtimali oldukça düşüktür ki bunun en iyi örneğini, ABD'nin Irak politikası göstermektedir. Çünkü askeri güçler, belirgin bir hedefe yönelik olarak kullanılabilirler. Ancak terörle mücadelede, belirgin bir hedef tanımlaması yapmak hemen hemen çok zordur. Bu hedefi bulmak, topluma nüfuz etmek ve halk içerisinde istihbarat yapmak, polisiye metotlarla daha mümkün hale getirilebilir.

Ayrıca, AB'nin bu alandaki politikalarından, siyasi alanda küresel bir aktör olma hedefini ve bunu sağlamaya yönelik küresel terörizmle mücadeleyi bir araç olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Küresel politika açısından AB, küresel terörizmle mücadelede hiçbir devletin tek başına başarılı olamayacağına inanmakta ve bu kapsamda uluslararası işbirliğinin önemine vurgu yapmaktadır. Bununla ilgili olarak da AB, özellikle Birleşmiş Milletler'in aktif çaba göstermesini ya da buna yönelik adımlar

atmasını beklemektedir. AB'nin, Birleşmiş Milletler açılımı ve desteği, terörizme karşı küresel bir yaklaşım sağlanması açısından da oldukça önemli olarak görülebilir.

Bu bağlamda, AB'nin küresel terörizmle mücadelede bu hususları dikkate alması gerekir. Bu açıdan, üye ve aday ülkeler arasında polis birimleri arasındaki arttırılmış işbirliği, yardımlaşma, destek ve koordinasyonun sağlanması önemlidir ve zaten çalışmada da ifade ettiğimiz üzere, polis işbirliğinin artırılması konusunda AB ülkeleri arasında bir uzlaşma bulunmaktadır. Ancak sorun, bu işbirliğinin hangi düzeyde yapılması gerektiğidir. Netice itibarıyla; bu işbirliğinin, ulusüstü seviyeyi zorlayacak şekilde devam etmesi gerekir. Çünkü ulusüstü seviyede faaliyet gösteren terörizme karşı, devletlerin ulusal egemenlik ve çıkar kaygısıyla hareket etmeleri, aynı zamanda birçok dezavantajı da beraberinde getirecektir. Özellikle AB gibi, iç sınırların olmadığı ve küresel terörün her zaman hedefinde olan bir bölgesel gücün, küresel terörle mücadelede başarılı olmasının olmazsa olmaz koşulu, hükümetler arası düzlemde sınırlanarak, hükümetler üstü düzlemde terörizmle mücadele politikalarının geliştirmesi olmalıdır. AB, ancak bu sayede sınır tanımayan bu tehdit ile mücadelesinde başarılı olabilir.

Ancak sürdürülen çalışmalara ya da özellikle 11 Eylül sonrası geliştirilen mekanizmalara bakıldığında, ulusal egemenlik kaygılarının hala varlığını sürdürdüğü, yalın bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Anayasa ile her ne kadar AB'nin Üç Sütunlu yapısı kaldırılmış olsa bile; karar alma mekanizmalarında, oybirliği esasının birçok konuda devam etmesi bu gerçeğin en belirgin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedendir ki AB, özellikle küresel terörizm ile mücadele politikasında başarılı olmak ve bir model olmak istiyorsa, EUROPOL ve EUROJUST gibi yaşamsal öneme sahip kurumsal yapıların işleyişinde, hükümetler üstü sisteme geçmek zorundadır. Anayasa'da bu başarılabilmiş değildir.

Ancak daha sonraki dönemlerde, en azından Anayasa'ya dayanarak çıkarılacak olan yasal düzenlemelerde, mümkün olduğunca bu konuda "ulusal egemenlik" kaygılarını bir tarafa iterek, "bölgesel" güvenlik için ulusüstü bir sistemin yaşama geçirilmesi gerekir. Bu konuda terörizm ile mücadelede, örnek bir alan çalışması yapılarak, yeni bir model denenmesi söz konusu olabilir. Zira tehdit ortaktır. Sadece bir ülkeyi değil, tüm bölgeyi ve hatta tüm insanlığı tehdit etmektedir. O halde bu tehdide

karşı AB, öncelikle kendi içerisinde ve daha sonra da çevresinde yeni bir model geliştirme yoluna gitmelidir.

Diğer taraftan bilinmektedir ki; terörle mücadele alanında, AB tarafından atılan adımlar ve alınan önlemler aslında, “birlik” fikrini güçlendirme ve hükümetler arası işbirliğini, birlik ruhuna daha uygun olacak şekilde uluslararası yapıya çıkarma açısından da oldukça önemlidir. Dahası, uluslararası terörle mücadele açısından örnek teşkil edecek olması bakımından da büyük öneme sahiptir.

Sonuç olarak söylenebilir ki; ulusal güvenliğin sağlanabilmesi çabaları, “Avrupalılaştırma” eğiliminin yaşandığı terörle mücadele alanında, güvenlik algılamasının; göçmen, mülteci ya da birlik içinde yaşayan üçüncü ülke vatandaşları odaklı “Amerikanlaşan” ve herkesi potansiyel suçlu olarak gören bir yaklaşımın ortaya çıkması, AB’nin terörizmle mücadele alanında uzun vadeli kazanımlar yerine, sorunlara Amerikan tarzı ani ve tepkisel karşılık vererek kendi düşmanlarını yaratma ile sonuçlanabilir. AB’den beklenen, Divan dâhil tüm kurumlarıyla alınan ve alınması planlanan önlemlerde, birey hak ve özgürlüklerini koruma merkezli ve dışlayıcı olmayan bir yaklaşımın, özellikle çekimsizlik gösterilmeden sergilenmesidir.

Özgürlük ve güvenlik arasındaki dengenin kurulmasında da, bu olguların bir diğerine hiçbir zaman feda edilmemesi gerektiği de aşikârdır. Güvenlik adına özgürlüklerden taviz verilmesi, giderek güvenliği de içine alan sarmal haline gelecektir. Sonuçta güvenliği sağlamak üzere çıkılan yolda, özgürlüklerden verilen tavizler nedeniyle, güvenliğin en önemli meşruiyet kaynağı olan “halkın güveni” yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlayacaktır. Halkın güvenlik güçlerine olan katkısının, onlara olan inançları nispetinde olacağı gerçeğinden hareketle de; eğer halkın güvenlik güçlerine olan inancı ortadan kalkarsa, güvenlik güçlerinin de arzuladıkları ya da istedikleri sonuçları alabilmeleri mümkün olmayacaktır.

Bu bakımdan AB ölçeğinde en önemli konunun, “halk” kavramı içerisinde yer alan ve AB içerisinde yaşayan üçüncü ülke vatandaşları ve orijinlilere yönelik tutum ve davranışlar olmalıdır. Avrupalı olmayan “ötekilerin” dışlanmaları ve potansiyel suçlu muamelesine görmeleri, AB’nin temel değerleri ile bağdaşmayacağı gibi, AB’nin güvenliğini de hiçbir şekilde güçlendirmeyecektir.

KAYNAKLAR

AB Haber, (2005), “İtalya Terörle Mücadeleyi Sertleştiriyor”
<http://www.abhaber.com/haber.php?id=6243> (03/07/2009).

Acar, C., (1991), *Süpergüçlerin Hakimiyet Kavgası*, Ofset Yayınları, Ankara.

Acar M., (2002), “Ekonomik, Siyasal, Sosyo – Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehditmi, Fırsat mı?”, *Liberal Düşünce Dergisi*, Ankara, (ss.13-26).

Adıbelli, B., (2003), “Uluslararası Terörizm, Küreselleşme ve Hegemonya”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No. I, S.1*, Gaziantep, (ss.163-177)

Adalı E., (2001), *İnternet Suçları, Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuk Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*, Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Bursa.

Akagündüz, O., (2009), *Terörden Kurtuluş Savaşı*, Talent Yayınları, İstanbul.

Akdemir, E., (2009), “11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından Ardından İslam’ın Avrupa’da Algılanışı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt No.VIII, S.1.*, Ankara, (ss.1-26)

Akgüç, B., (2010), *Europol-Avrupa Polis Ofisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Akgün, B., (2006), *11 Eylül Sonrasında Dünya, ABD ve Türkiye*, Tablet Yayınları, Konya.

Allison, G., (2006), *Nükleer Terörizm Önlenebilir Nihai Felaket*, (çev.) O.G., Ayas, Salyangoz Yayınları, İstanbul.

Alkan, N., (2000), *Psikolojik Harekât, Terörizm ve Polis*, Terörle Mücadele ve Harekât (TEMÜH) Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

Alkan, N., (2002), *Gençlik ve Terörizm*, Terörle Mücadele ve Harekât (TEMÜH) Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

Alkan, N., (2008), *Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önlem Stratejileri*, Usak Yayınları, Ankara.

Altuğ, Y., (1995), *Terörün Anatomisi*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Altuntaş, E.O., (2008), “Clausewitz’in Savaş Kuramı İçinden “Terörizme Karşı Savaş” Stratejisi”, *Mülkiye Dergisi, Cilt No. XXXII, S.260*, Ankara, (ss.207-224).

Akyıldız, A.S., (2002), “Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Tedbirler”, (Ed.), O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss.25-37).

- Aras, B. ve G.Bacık, (2004), *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*, Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- Arıboğan, D.Ü., (2002), *Terörün Küreselleşmesi, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı Ekonomik ve Sosyal Yapıya Yansımaları*, Merkez Bankası Yayınları, Ankara.
- Arıboğan, D.Ü., (2007), *Terör: Korku Hali – Tarihin Sonundan, Barışın Sonuna*, Profil Strateji – Analiz Yayınları, İstanbul.
- Armstrong, D., (2000), “*Globalization and the Social State*”, Edited by Higgott, Richard ve Payne, Antony, *The New Political Economy and Globalization, Volume – I*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts.
- Aslan, F., (2000), “Devletimizin Terörizm ve Terör Örgütü PKK ile Mücadelede Çıkardığı Mücadele Yasaları ve Gelişmeleri”, *Polis Dergisi*, Temmuz- Ağustos- Eylül 2000, Yıl.6, S. 24, Ankara, (ss.22-65).
- Ataöv, T., (2004), *11 Eylül: Terörle Savaş mı Bahane mi*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Avrupa Birliği Anayasası*, (2005), İlkbiz Yayınları, İstanbul.
- Avşar, B. Z., (2002), “*Medyanın Terör Haberlerini Sunumu ve BBC Örneği*”, (Ed.), O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss.109-163).
- Aygan, A., (1987), *Bir İtirafçının Kaleminden PKK ve Terörün Sosyal Temelleri*, Yeni Forum Yayınları, Ankara.
- Baç, M.M., (2001), *Türkiye ve AB: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Baharççek, A., (2003), “*11 Eylül Terör Saldırısının Yarattığı Sonuçlar ve Türkiye Açısından Anlamı*”, (Ed.) T. Göksu, H.H.Çevik, A. Baharççek, A. Şen, *1980-2003 Türkiye’nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara, (ss.219-242).
- Bahçeli, D., (2001), “Milliyetçi Bakış Açısından Küreselleşme, Dünya ve Türkiye”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 5-13).
- Bal, İ., (2006), *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler, Tarihsel Süreç*, USAK Yayınları, Ankara.
- Bal, İ., (2006), *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komploteorileri*, Ulusal Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, No: 12, Ankara.
- Bal, M. A., (2003), *Savaş Stratejilerinde Terör*, IQ Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Bal, İ., (2000), “Hizbullah Örneği Çerçevesinde Polisin Operasyonları ve Terörle Proaktif Mücadele”, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.III, S.2*, Ankara, (ss.53-69).

Başeren, S., (2000), “Terörizm: Kavramsal Bir Değer”, (Ed.) Ü.Özdağ, O.M., Öztürk, *Terörizm İncelemeleri Teori, Örgütler, Olaylar*, Asam Yayınları, Ankara, (ss. 1-16).

Baykal, M., (1997), “*Terörizm, Dün-Bugün- Yarın*”, Yeni Forum Dergisi, Cilt No.XVIII, S.334, Ankara, (ss. 18-27).

Bayramoğlu, S., (2002), “Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim, Küreselleşme, Emperyalizm: Ne Yapmalı, Nasıl Direnmeli?”, *Praksis Dergisi, S.7*, Ankara, (ss. 85-100).

Bell, D., (2002), *The Radical Right*, Transaction Publishing, New Jersey,.

Berger, L. P., (2007), “*Küresel Kültürün Dört Yüzü*”, (çev) Ş. Gürsoy ve İ.Çapcıoğlu, *Küreselleşme Ulus – Devlet ve Din*, (Ed.) Ş Gürsoy, ve İ.Çapcıoğlu, , Platin Yayınları, Ankara, (ss. 1-17).

Beşe, E., (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Biber, A., (2005), “*Felsefe ve Edebiyatta Küresel Düşler, Küresel Kâbuslar,*” *Küreselleşmenin Yüzleri*, (Ed.) F.Başkan, Everest Yayınları, İstanbul.

Biçer, S., (2002), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği: Süreç ve Yaklaşımlar*, (Der.) C., Aktar, İletişim Yayınları, İstanbul.

Bilgin, M., (2008), *Türkiye'nin Küresel Konumu*, IQ Yayınları, İstanbul.

Bilici, N., (2004), *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Bozkurt, E. ve S., Kanat, (2007), *Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik ve 11 Eylül Sonrası Meydana gelen Değişiklikler*, Asil Yayınları, Ankara.

Bozkurt, E., M.Özcan ve A., Köktaş, (2008), *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil yayınları, Ankara.

Bozkurt, G.S., (2007), “*Küreselleşmenin Güvenlik Boyutu*”, (Ed.) O., Kaymakçı, *Küreselleşme Ulus devlet ve Din*, Ekin Yayınları, Ankara, (ss. 99-117).

Bulaç, A., (2001), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Zaman Yayınları, İstanbul.

Caşın, M.H., (2008), *Uluslararası Terörizm*, Nobel Yayınları, Ankara.

Caşın, M.H., Özgöker, U. ve Çolak, H., (2007), *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi- Avrupa Birliği*, Nokta Kitap, İstanbul.

Chalk, P., (1998), “The Response to Terrorism as a Threat to Liberal Democracy”, *Journal of Politics and History*, Volume: 44, Number: 3, Australian, (ss. 373-388).

Chomsky, N., (2002), “*Uluslararası Terörizm*”, (çev.) C., Güz, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Christopher, W.H., (2009), “*Küreselleşme, Güvenlik ve 9-11 Üzerine Düşünceler*”, (çev.) Y.Çakır, İ., Çakır, (Ed.), K.,Bülbül, *Küreselleşme Temel Metinler*, Orion Yayınları, Ankara.

Çakmak, H., (2008), *Terörizm*, Platin Yayınlar, Birinci Baskı, Ankara.

Çakmak,H., (2004), “Terörü,Teröristi,Terörizmi Doğru Anlamak”, *Polis Dergisi*, S.40, (ss. 206-217).

Çalışkan, A., Y. Yılmaz ve Z., Bal, (2006), *AB Sürecinde Organize Suçlarla Mücadele–Organize Suçlarla Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi (EU Twinning Project TR02 – JH – 06)*, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Çalışkan, A., Y. Yılmaz ve Z., Bal, (2008), *Kara Para Aklama, Terörizmin Finansmanı ve Suç Gelirleri ile Mücadelede AB ve Türkiye Yaklaşımı*, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Çaycı, S., (2006), *BM Güvenlik Konseyi'nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları*, Stratejik Analiz Dergisi, İstanbul.

Çayhan E. ve N.A.Güney, (1996), *Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları Nato-AB-Türkiye*, Afa Yayınları, İstanbul.

Çeçen, A., (2009), *Ulus Devlet–Türkiye Cumhuriyeti*, Kilit Yayınları, Ankara.

Çevik, A., (2003), “Küreselleşme ve Kimlik”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Temmuz – Ağustos 2003, Yıl: 9, S.36, EGM Yayın No: 349, APK Dairesi Başkanlığı Yayın No: 219, Ankara, (ss. 740-745).

Çınar, B., (1997), *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları, İstanbul.

Çitlioğlu, E., (2005), *Gri Tehdit Terörizm*, Ümit Yayınları, Ankara,

Çoban, A., (2002), “Küreselleşmeye Karşı Olmak: Olanaklar ve Sınırlılıklar, Küreselleşme ve Emperyalizm: Ne Yapmalı–Nasıl Direnmeli?”, *Praksis Dergisi*, S.7, Ankara, (ss. 115-125).

Çomak, H, (2005), “Birleşmiş Milletler Hukuku ve Terör”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, TASAM Yayınları, İstanbul, (ss. 20-25).

Çora, N., (2008), *Uluslararası Terörizm ve Faaliyetleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.

Dedeoğlu, B. ve Caşın, M. H., (1996), *Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik Arayışlar*”, *NATO–BAB–AB–AGİT İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Strateji Dosyası, Vol. 2,

Decaux, E., (1995), *AGİK*, (çev.) G.T., Alpkaya,İletişim Yayınları, İstanbul.

Dedeoğlu, B., (1996), *Adım Adım Avrupa Birliği*, Çınar Yayınları, İstanbul.

Denning, D. E., “*Activism, Hacktivism and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*”, *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy.*, Chapter Eight.

Dilmaç, S., (1997), *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM İDB Yayınları, No: 55, Ankara.

Duman, H., (1987), *Gezilerim NATO, AET(AT) ve OECD Tarihten Seçilmiş Bazı Kısımlar*, Acar Matbacılık, İstanbul.

Efe, H., (2008), *Avrupa Birliği'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası*”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.7, Gaziantep, (ss. 66-78).

Erdoğan, H., (2004), *Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve Nato İttifakı*, IQ Yayıncılık, İstanbul.

Ergene, H.H., (1993), *Neden Hedef Türkiye*, Kiyap Yayınevi, Ankara.

Ergil, D., (1980), *Türkiye' de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Erkal, M., (2002), “*Küreselleşmenin Tesirleri ve Ülkemize Yönelen Tehdit Unsurları*”, (Ed.) O., Kılıç, M., Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu – Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)* Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 303-311).

Ersoy, H., (2002), “*Ulusal Çıkar Aracı Olarak Uluslararası Politikada Terörizm*”, (Terrorism as an Instrument of National Interests in International Politics), *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt No.IV, Ankara, (ss. 15-27).

Ersoy, H., (2001), “*Küreselleşme Sürecinde Türk Dış Politikası ve Türkiye'nin Yeni Tehdit Algulamaları*”, (Ed.) O.,Kılıç, M., Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu-Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 323-335).

Fendoğlu, H.T., (2003), “*Güvenlik Boyutu Bağlamında Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)*”, *Polis Dergisi*, S.36, Ankara, (ss. 97-104).

Giddens, A., (2000), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (çev.) O., Akınbay, Alfa Yayınları, İstanbul.

Gnesotto, N, (2005), “AGSP: Sonuçlar ve Beklentiler”, (çev.) H.K., Köstendil, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 15-21).

Gosoviç, B., (2001), “Küresel Entelektüel Hegemonya ve Milletlerarası Kalkınma Gündemi”, (çev.) S., Karabekir, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 153-164).

Gök, Ö., (2000), “Küreselleşme ve İnsan Hakları”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl.7, S.25, Ankara, (ss. 97-101).

Gökçe O. ve Demiray U., (2004), *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

Gökçe O., U., Demiray ve E., Sözen, (2006), *Türkiye'nin ABD ve AB Denklemi*, Çizgi Yayınları, Konya.

Göksu, A., H.H.,Çevik, A., Baharçipek ve A.,Şen, (2003), *Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları (1980 – 2003)*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Gürlek, S., (2001), “Küreselleşme ve Milli Devlet Geleceği Bağlamında Türk Milliyetçiliğini Yeniden Düşünmek”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 27-43).

Gürsoy, Ş. ve İ., Çapcıoğlu, (2007), *Küreselleşme Ulus – Devlet ve Din*, Platin Yayınları, Ankara.

Haine, J.Y., (2005), “Tarihsel Bir Perspektif”, (çev.) N., Usta, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 38-55).

Hayes, B., (2006), “EUROPOL'ün Geleceği”, (çev.) B., Akgüç, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No: VIII*, Ankara, (ss. 131-142).

Heymann, P., (2001), “Dealing with Terrorism”, *International Security, Cilt No.XXVI*, S.3, Boston, (ss. 24-38).

Hirst, P. ve Thompson., G., (2001), “Küreselleşme ve Milli Devletin Geleceği”, (çev.) A.S.Can, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 121-145).

Hobsbawn, E, (2008), *Küreselleşme, Terörizm ve Türkiye*, (çev.) O., Akınbay, Agora Kitaplığı, No: 190, İstanbul.

Hoffman, B., (1998), *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York.

Hoffman, J, (2004), *Citizenship Beyond The State*, SAGE Publications, California.

İlhan, S., (1998), *Terör: Neden Türkiye?*, NU – DO Yayınları, Ankara.

İspanya' nın Terörle Mücadelesi, (2010), (çev.) Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, UTSAM Raporlar Serisi:15, Polis Akademisi, Ankara.

İzleme Koruma Önleme Hazırlıklı Olma, İngiltere' nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi, (2009), (çev.), Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, Polis Akademisi, Ankara.

Kadiroğulları, K. ve Arkin, V., (2003), “Küreselleşme Üzerine”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl.9, S.36, EGM Yayın Katalog No: 349, APK Dairesi Başkanlığı Yayın No:219, Ankara (ss. 766-771).

Kale, B., (2001), “AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikasında Değişen Perspektifler”, *Stratejik Analiz Dergisi*, S.10, Ankara, (ss. 19-25).

Kara, M., (2001), “Küreselleşme Tarafsız mı?”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 146-153).

Karacasulu, N., (2007), “Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt No.III*, No: 9, Ankara, (ss. 82-100).

Karacasulu, N. ve Ovalı, Ş., (2009), “Terör: Kavramsal Çeşitlilik”, *Mülkiye Dergisi*, S.243, Ankara, (ss. 49-62).

Karluk, R., (2007), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul.

Kaya, İ., (2005), *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, Ankara.

Kaymakçı, O, (2007), *Küreselleşme ve Ulus – Devlet*, Ekin Kitabevi, İstanbul.

Kaynak, M., (1999), *Komplot Yok*, Timaş Yayınları: 516, Türkiye Gerçeği Dizisi: 20, İstanbul.

Kışlalı, A.T., (1998), *Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara.

Kıbaroğlu, M., (2008), *Terörizmle Uluslararası Mücadelede Geline Durum ve Gelecekteki Eğilim*, Genelkurmay Başkanlığı El Kitabı, Ankara.

Kocadaş, B., (2004), “Şiddet ve Terör Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Polis Dergisi, Terörle Mücadele Özel Sayı:40*, Ankara, (ss. 126-143).

Kongar, E., (2007), *Küresel Terör ve Türkiye: Küreselleşme*, Huntington, 11 Eylül, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Korkmaz, G., (1999), *Terör ve Medya İlişkisi*, T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı Yayınları, Yayın No:1999-1, Ankara.

Kozanoğlu, H., (2003), *Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı*, İthaki Yayınları, İstanbul.

Kösoğlu, N., (2001), “Küreselleşme ve Milli Hayat Üzerine Notlar”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 97-112).

Köktaş A., (2000), “Avrupa Birliği’ne Üye Devletlerin Yeni Polis Teşkilatı: Avrupa Polis Ofisi (Europol)”, *Polis Dergisi*, Yıl:6, S.22, Ankara, (ss. 61-67).

Köktaş A., (2000), “Avrupa Birliği’nde Polis ve Yargısal İşbirliği Alanında Ortaya Çıkan Gelişmeler”, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.II*, S.(5-6), Ankara,(ss. 135-150).

Laçiner, S., (2006), “*Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği*”, (Der.) İ.,Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 291-351).

Laçiner, S., M.,Özcan ve İ.,Bal, (2004), *Türkiyeli Avrupa: Türkiye’nin Üyeliğinin AB’ye Olası Etkileri*, USAK Kitaplığı:1, Hayat Yayınları:198, İstanbul.

Laqueur, W., (1996), *Post – Modern Terrorism: New Rules for an Old Game*”, www.mtholyoke.edu/acad/intrel/laqueur.htm (15.11.2009).

Laguer, W., (2002), “*Terörizmin Yorumlanması*”, (çev.) İ., Yıldız, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Lewis, B., (1995), *Haşişiler*, (çev.) A., Aktan, Sebil Yayınevi, İstanbul,

Lindstrom, G., (2005), “*Harekat Alanında: AGSP Operasyonları*”, (çev.) E.H., Göral, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 111-129).

Lugna L., (2006), “*Institutional Framework of the European Union Counter – Terrorism Policy Setting*”, *Baltic Security & Defence Review*, Volume: 8, (ss. 101-127)

Maccanico, Y., “*Statewatch Analysis Italy: Open – ended Emergencies: Deployment of Soldiers in Cities and Summary Treatment for Roma People*”, <http://www.statewatch.org/news> (10.10.2009).

Manisalı, E., (2002), *İçyüzü ve Perde Arkasıyla Avrupa Çıkmazı, Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*, Otopsi Yayınevi, İstanbul.

Mango, A., (2005), *Türkiye’nin Terörle Savaşı (Turkey and the War on the Terror)*, (çev.) O., Azizoglu, Doğan Kitap, İstanbul.

Monteil, V., (1995), *İsrail'in Gizli Dosyası: Terörizm (Dosseir Secret Sur Israel: Le Terrorisme)*, (çev.) E., Göze, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

Morris, W.C., (1998), *An Essay on the Modern State*, Cambridge University Press, Cambridge, Chapter: 7, Sovereignty.

Oruka, H.O., (2002), *Terörizm*, (çev.) İ.Yıldız, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Narlı, N., (2002), “Yeni Dünya, Yeni Tehditler, Yeni Savaş, Yeni Paradigma”, (Ed.) O., Kılıç, M. Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu–Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 565-571).

Narlı N., (2002), “Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Polis Akademisi Yayınları, *Cilt No.IV*, S.1-2, Ankara, (ss. 9-21).

Ovalı, Ş., (2006), “AB'nin Terörizmle Mücadele Politikası'ndaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırıları'nın Etkileri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, *Cilt No.V*, No.3 Ankara, (ss. 77-102).

Örgün F., (2000), “Medya ve Terör”, *Hatay Polis Dergisi*, Yıl 3, S.3, Hatay, (ss. 22-27).

Örgün F., (2001), *Küresel Terör*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul.

Öz, E., (2001), “Küreselleşme, Demokrasi ve Milli Devlet: Yeni Çağda Milliyetçi Bakış Açısının Anlamı ve Gerekliği Üzerine”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi*, *Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 13-27).

Özcan, F. ve Yılmaz, F., (2008), “AB'nin Amerikanlaşan Terörle Mücadelesi”, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=674> (15.03.2010).

Özcan, M., (2006), “Asimetrik Savaş ve Araç Olarak Terör”, *Mostar Dergisi*, S.21, İstanbul, (ss. 38-40).

Özcan, M., (2006), “Avrupa Birliği–Türkiye İlişkilerinde Temel Belirleyici Unsur Olarak İnsan Hakları”, *Polis Bilimleri Dergisi*, *Cilt No.II*, Ankara, (ss. 87-97).

Özcan, M., (2005), “Avrupa Anayasası'nın Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Getirdiği Değişiklikler”, *Polis Bilimleri Dergisi*, *Cilt No.VII*, Ankara, (ss. 59-76).

Özcan, M. ve Yardımcı, S., (2005), “Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele”, E–Akademi–Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 39, www.e-akademi.org/arsiv.asp?sayi=39 (23.12.2009).

Özcan, M. ve Bal, İ., (2002), “Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar”, (Ed.) O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu, Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 587-607).

Özcan, M., (2001), “Batı’da ve Türkiye’de Milliyetçiliğin Değişen Anlamı ve Evrensel Bir Değer Olarak Milliyetçilik”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 43-59).

Özdağ, Ü., (2001), “Terörizm, Küresel Güvenlik ve Türkiye”, *Stratejik Analiz Dergisi*, S.19, Ankara, (ss. 5-12).

Özdiker, C., (2004), “Savaş Terör, Şiddet ve Felaket Olayları Karşısında Yöneticilerin ve Televizyoncuların Duyarlılığı”, *Polis Dergisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Yıl.10, S.40, Ankara, (ss. 157-175).

Özerkmen, N.,(2004), “Terör, Terörizm ve Terörün Küreselleşmesi”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Polis Akademisi Yayınları, Yıl.2, Cilt No.II, S.1, Ankara, (ss. 13-31).

Özeren, S. ve Cinoğlu, H., (2006), “Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi”, (Ed.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 159-179).

Özkan A., (2005), “Küresel Terörün Etkileri ve Medyanın Yaklaşımı”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Tasam Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 29-35).

Özönder, M.C., (1998), “Terörün Soysa Kültürel Yönleri”, *Doğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss. 287-307).

Öztürk H.(2003), “Küreselleşme”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl.1, Cilt No.I, S.1, Gaziantep, (ss. 281-287).

Öztürk H., (2002), *Sosyolojik Yansımalar*, Ebabel Yayıncılık, Ankara.

Peksarı, D.G., (2007), *Nato ’nun Değişen Konsepti*, Asil Yayınları, Ankara.

Pıra A., Kocabaş F. ve Baytekin P., (2003), “Eğrisi ile Doğrusu ile Kısaca Küreselleşme”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl.1, Cilt No.I, S.1, Gaziantep, (ss. 117-127).

Purtaş, F., (2003),Yeni Boyutlarıyla Terörizm ve Dış Politika”, *2023 Dergisi*, S.32. Ankara, (ss. 28-34).

Rigel N., (1993), *Medya Ninnileri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Schmid, A., (2004), *Küresel Dünyada Terörizm Konsepti*, (çev.) S., Doğan, TEMÜH Dairesi Başkanlığı, Yayın No: 10, EGM Basımevi, Ankara.

Selçuk H., (2005), “Terörizmin Ekonomik Etkileri”, *Stratejik Öngörü, Küresel Terörizm ve Türkiye*, TASAM Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 25-29).

Shaw, M., (2000), *Theory of the Global State*, Cambridge University Press, Cambridge.

Somel, C., (2006), "Azgelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme," *Doğu-Batı Dergisi*, Yıl.5, S.18, Ankara, (ss. 141-150)

Sterling, C., (1981), *Uluslararası Terörizmin Perde Arkası Terör Ağı*, (çev.) O.Alpar, Yüce Yayınları, İstanbul.

Şahin, A.G., (1994), *Terörle Mücadele ve Polis*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Şaylan, G., (1996), *Küreselleşmenin Gelişimi, Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, Ankara.

Tacar, P.Y., (1999), *Terör ve Demokrasi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Tarhan, B. A., (2005), "Küreselleşmenin Disiplinler Arası Hikâyeleri: Enformasyon Toplumu, Post-modern Durum ve Diğer Kavramlar Hakkında," (Ed.) F., Başkan, *Küreselleşmenin Yüzleri*, Everest Yayınları, İstanbul.

Taşdemir, F, (2006), *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, USAK Yayınları, Ankara.

Taşğın S., (2003), "Terörün Küreselleşerek Yeni Bir Savaş Stratejisi Olması ve Siyasi Araç Olarak Kullanılması", *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.V*, S.3-4, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, (ss. 85-109).

Taşkın A., (2004), "Terörizm ve Sivil İtaatsizlik", *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.VI*, S. 1-2, Ankara, (ss. 119-141).

Tedhişçilik (Terörizm), (1977), Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, Yayın No:5, Ankara.

28 Mart 1981 Tarih ve 17291 Sayılı Resmi Gazete, "Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi".

Tolon H., (2005), "Terörizm ve Terörizmle Mücadelede Alınması Gereken Tedbirler", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Tasam Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 6-13).

Topal, A.H., (2005), *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Beta Yayınları, İstanbul.

Topçuoğlu A., (2001), *Siber Terörizm*, Bilim-Teknik Dergisi, Ankara.

Türe İ., (2005), "Globalization, Capitalism and Nation – State", *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl.3, Cilt No.III*, S.1, Gaziantep, (ss. 15-25).

Türk Demokrasi Vakfı, (1995), *Avrupa'daki Terör Üssü: Yunanistan*, Ankara.

Türk Demokrasi Vakfı, (1996), *Terörizmin Heryerde Uluslararası Dayanışma*, Ankara.

- Türkdoğan, O., (1985), *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*, Mayaş Yayınları, Ankara.
- Türker, H., (2007), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Türkiye ve Terör, (1990), *Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği*, Yayın No.1, Ankara.
- Türkiye ve Terörizm Rapor, (2006), *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, 107, Ankara.
- Türkiyede Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, (1985), *Yüksek Öğretim Kurulu Konferansları*, Ankara.
- Udum, Ş., (2002), “*Turkey and The Emerging European Security Framework*”, Turkish Studies, Volume: 3, No: 2, Published by Frank Cass., London, (ss. 69-103).
- Uyar, T., (2008), *Terörle Mali ve Hukuki Mücadele*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Ütük, Ö., (2009), *Terörizmin Finansmanıyla Uluslararası Mücadele*, Bütçe Dünyası Dergisi, *Cilt No.III*, S.32, Ankara, (ss. 43-55).
- Yamaç, F., (2006), “*11 Eylül 2001 Sonrası Fransız Terörle Mücadele Politikası*”, (Der.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 79-119).
- Yeniçeri, Ö., (2001), “*Milletlerin Orta Direği: Milliyetçilik*”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 112-126).
- Yergin, D., (1993), *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, Pocket Books, Londra.
- Yıldız, F., (2004), “*11 Eylül, El Kaide ve İstanbul*”, *Polis Dergisi, Terörle Mücadele Özel Sayısı*, S.40, Ankara, (ss. 186-196).
- Yılmaz, S., (2007), *Güvenlik ve Savunma İçin Reform Zamanı*, Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM) Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Ö., (2006), “*İspanya Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi? – İspanya Örneği*”, (Der.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 119-159).
- Yurttagül, A., (2003), “*Tek Başına Mücadele Yok*”, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757> (09.03.2010).
- Wilkinson, P., (2002), “*Terörizmin Kökleri*”, (çev.) T.Kabadayı, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplum Bilim–Siyaset Bilim Serisi, No. 7, Ankara.

EKLER

EK 1: AB Konseyi'nin Yayınladığı Terör Örgütleri Listesi

- 1) Abu Nidal Organization (ANO), (Fatah Revolutionary Council, Arab Revolutionary Brigades, Black September, and Revolutionary Organisation of Socialist Muslims).
- 2) Al – Aqsa Martyr's Brigade.
- 3) Al – Aqsa e.V.
- 4) Al – Takfir and Al – Hijra.
- 5) Nuclei Territoriali Antimperialisti (Anti – Imperialist Territorial Units).
- 6) Cooperativa Artigiana Fuoco ed Affini – Occasionalmente Spettacolare (Artisans' Cooperative Fire and Similar – Occasionally Spectacular).
- 7) Nuclei Armati per il Comunismo (Armed Units for Communism).
- 8) Aum Shinrikyo (AUM, Aum Supreme Truth, Aleph).
- 9) Babbar Khalsa.
- 10) CCCCC – Cellula Contro Capitale, Carcere i suoi Carcerieri e le sue Celle (Cell Against Capital, Prison, Prison Warders and Prison Cells).
- 11) Continuity Irish Republican Army (CIRA).
- 12) Euskadi Ta Askatasuna / Tierra Vasca y Libertad / Basque Fatherland and Liberty (E.T.A.) .
- 13) Gama'a al – Islamiyya (Islamic Group), (Al – Gama'a al – Islamiyya, IG).
- 14) Great Islamic Eastern Warriors Front (IBDA – C).
- 15) Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre / Antifascist Resistance Groups First of October (G.R.A.P.O.).
- 16) Hamas (Including Hamas – Izz al-Din al – Qassem).
- 17) Holy Land Foundation for Relief and Development.
- 18) International Sikh Youth Federation (ISYF).
- 19) Solidarietà Internazionale (International Solidarity).
- 20) Kahane Chai (Kach).

- 21) Kurdistan Workers' Party (PKK), (KADEK; KONGRA – GEL).
- 22) Lashkar e Tayyaba (LET) / Pashan – e – Ahle Hadis.
- 23) Loyalist Volunteer Force (LVF).
- 24) Mujahedin – e Khalq Organisation (MEK or MKO) [minus the 'National Council of Resistance of Iran' (NCRI)] (The National Liberation Army of Iran (NLA, the militant wing of the MEK), the People's Mujahidin of Iran (PMOI), Muslim Iranian Student's Society).
- 25) National Liberation Army (Ejército de Liberación Nacional).
- 26) New Peoples Army (NPA), Philippines, linked to Sison Jose Maria C. (Armando Liwanag, Joma, in charge of NPA).
- 27) Orange Volunteers (OV).
- 28) Palestine Liberation Front (PLF).
- 29) Palestinian Islamic Jihad (PIJ).
- 30) Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP).
- 31) Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command, (PFLP-General Command).
- 32) Real IRA.
- 33) Brigade Rosse per la Costruzione del Partito Comunista Combattente (Red Brigades for the Construction of the Fighting Communist Party).
- 34) Red Hand Defenders (RHD).
- 35) Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC).
- 36) Revolutionary Nuclei/Epanastatiki Pirines.
- 37) Revolutionary Organisation 17 November/Dekati Evdomi Noemvri.
- 38) Revolutionary People's Liberation Army / Front / Party (DHKP/C), (Devrimci Sol (Revolutionary Left, Dev – Sol).
- 39) Revolutionary Popular Struggle / Epanastatikos Laikos Agonas (ELA).
- 40) Shining Path (SL) (Sendero Luminoso).
- 41) Stichting Al Aqsa (Stichting Al Aqsa Nederland, Al Aqsa Nederland).
- 42) Brigata XX Luglio (Twentieth of July Brigade).

- 43)** Ulster Defence Association / Ulster Freedom Fighters (UDA / UFF).
- 44)** United Self – Defense Forces / Group of Colombia (AUC) (Autodefensas Unidas de Colombia).
- 45)** Nucleo di Iniziativa Proletaria Rivoluzionaria (Unit for Revolutionary Proletarian Initiative).
- 46)** Nuclei di Iniziativa Proletaria (Units for Proletarian Initiative).
- 47)** F.A.I. – Federazione Anarchica Informale (Unofficial Anarchist Federation).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hasan KASIMOĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : Karabük - 15/04/1973

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : ANADOLU ÜNV. İ.İ.B.F KAMU YÖNETİMİ
Yüksek Lisans Öğrenimi : BİLECİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : Bursa – Şırnak ve Bilecik Emniyet Müdürlüğü
Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri

İletişim

Adres: Bilecik Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü

Tel: 0506 358 54 05

E-Posta Adresi: haskas78@gmail.com

Diğer: Polislik Mesleğine 1995 yılında girdim, sırası ile Bursa Terörle Mücadele, Şırnak Cizre Terörle Mücadele ve Bilecik Terörle Mücadele Şubelerinde aktif olarak çalıştım. Özellikle Bölücü PKK/KONGRA-GEL terör örgütü ile mücadele de, Kolluk birimleri tarafından yakalanan terör örgütü mensuplarının adli soruşturmalarında bulundum, Terörle Mücadele Şubesinin Sağ Terör, Sol Terör ve Bölücü Terörle Mücadele Birimlerinin her aşamasında görev aldım. Yapmış olduğum görevim esnasında terör örgütü mensuplarını birebir gözlemleme analiz etme ve değerlendirme şansı elde ettim, mesleğim gereği edinmiş olduğum bu bilgi ve tecrübelerimi bu vesileyle Tez olarak hazırladım.

Tarih:

BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

**TERÖRÜN KÜRESELLEŞMESİ VE AB'NİN TERÖRLE
MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜM**

HASAN KASIMOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yrd.Doç.Dr. MURAT ERCAN

BİLECİK, 2010

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Eğitimim süresince, görev yaptığım Emniyet Müdürlüğü, Terörle Mücadele ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü birimlerinin çalışma şartlarının zorluğuna rağmen, eğitimimin yarım kalmaması için desteklerini esirgemeyen değerli eşim Habibe KASIMOĞLU ve oğlum Harun Göktuğ KASIMOĞLU' na, tezim ile ilgili çalışmamı hazırlayabilmemde bana her türlü desteği veren kardeşim Alaaddin KASIMOĞLU'na, çalışmalarımın yoğunluğu içerisinde her zaman desteğini gördüğüm değerli büyüğümüz Şevket KARAYİĞİT müdürümüze, tüm mesai arkadaşlarıma ve Bilecik Üniversitesi Rektörümüz Prof. Dr. Sayın Azmi ÖZCAN, Enstitü Müdürümüz Doç.Dr. Abdulkadir İLGEN, Enstitü Müdür Yardımcımız Yrd. Doç.Dr. Serpil TÜRKYILMAZ, Enstitü Sekreterimiz Akif TETİK ile sınıf arkadaşlarıma en içten saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, gece gündüz, hafta sonu tatili, senelik izinliği olduğu günlerde bile benimle ilgilenen, bana zaman ayıran, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Murat ERCAN ve Yrd. Doç. Dr. Ali AYATA hocamız ile her sıkıştığım da bilgi ve değerlendirmeleri ile bana yol gösteren, çok değerli Prof. Dr. Sayın Sait ÖZTÜRK hocama ve Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanları ile Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında görevli tüm hocalarıma da teşekkürlerimi sunuyorum.

SAYGILARIMLA

Hasan KASIMOĞLU

ÖZET

TERÖRÜN KÜRESELLEŞMESİ VE AB’NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜM

Hasan KASIMOĞLU

Bu tezin amacı; terörizm kavramının tanımlanması temelinde, özellikle günümüz itibariyle söz konusu olmaya başlayan “küresel terörizm” olgusunun ele alınması ve değişen terörizm ve terörizmle mücadele algısı çerçevesinde, “Avrupa Birliği’nin Terörle Mücadele Politikası”nın dönüşüm değişim sürecinin değerlendirilmesidir. Çalışmanın temel çıkış noktasını, terörizm ve terörizmle mücadelede farklılaşan ve öngörülen uluslararası politikalar ile özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği’nin terörizmle mücadele konusunda gündeme getirdiği güvenlik politikalarıdır.

Çalışma; özellikle 11 Eylül Saldırıları sonrasında, Avrupa Birliği’nin Terörle Mücadele Politikası’nda, bir anlamda köklü değişimlerin öngörüldüğü ve yaşandığı varsayımına dayanmakta ve öncelikli olarak da, bu varsayım doğrultusunda “terör”, “terörizm” ve “küresel terörizm” kavramlarının açıklığa kavuşturulması adına değerlendirmelere yer vermektedir. Son Bölüm’de de; “Terörün Avrupa’daki Tarihi”, “Avrupa Ülkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları”, “Terörizmle Mücadele Politikası’nın İlk Dönemi (1970 – 2001)”, “2001 Sonrası Gerçekleşen ve Küresel Etkilere Sahip Terör Olayları ve Avrupa Birliği’nin Değişen Terörle Mücadele Politikası – Türkiye İle İlişkiler” bağlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm, Küresel Terörizm, 11 Eylül Saldırıları, Avrupa Birliği ve Terörle Mücadele Politikası

ABSTRACT

GLOBALIZATION OF TERRORISM AND EU TRANSITION ON THE POLICY OF FIGHTING AGAINST TERRORISM

Hasan KASIMOĞLU

Aim of this thesis is, to examine and evaluate and determining transition and alteration of the EU policy on terrorism and fighting against terrorism within the changing perception frame work fight against terrorism and perception of global terrorism approach. Main outlet of this work is security policies have been brought up by the European Union on fighting against terrorism and diversified international policies predicted just after the 11 September offence against USA.

This study allows primarily statements and evaluations to enlighten notions of terror, terrorism and global terrorism based over the assumption of the prediction deep rooted diversifications over the European Union Policies of Fighting against the Terrorism after the 11 September offence. In the last chapter History of Terror in Europe, European Nations and their Policies for Fighting against the Terrorism, First Period of Policy of Fighting Against Terrorism (1970 – 2001), Terror activities possessing global impacts and realized after 2001 and European Union changed policies on fighting against terrorism policies – Relations with Turkey is studied.

Key Words: Terror, Terrorism, Global Terrorism, 11 September Offence, European Union and Policy Fighting Against Terrorism.

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI	i
BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ	4
1.1. Terör Ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması	4
1.1.1. Terörizm Kavramının Tanımlanmasındaki Zorluklar	12
1.1.2. Tanımlama Sorununun Siyasi ve Hukuki Nedenleri	13
1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi	16
1.3. Terörizmin Nedenleri- Amacı Ve Hedefleri	21
1.4. Terörizmin Kullandığı Yöntemler	30
1.5. Terörizmin Türleri	32
1.5.1. Ulusal Terörizm	33
1.5.2. Uluslararası Terörizm	36
1.5.2.1. Devlet Destekli Uluslararası Terörizm	39
1.5.2.2. Devlet Destekli Olmayan Uluslararası Terörizm	41

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜRESEL TERÖRİZM OLGUSU VE TERÖRİZMİN TEMEL KAYNAĞI OLARAK KÜRESELLEŞME	44
2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımlanması	44
2.1.1. Siyasal Çerçeve Küreselleşme	50
2.1.2. Ekonomik Çerçeve Küreselleşme	52
2.1.3. Kültürel Çerçeve Küreselleşme	55
2.2. Küreselleşmenin Kaynakları	58
2.2.1. İletişim – Bilişim Devrimi	58

2.2.2. Sovyetler Birliği'nin Çökmesi ve Soğuk Savaş'ın Sona Ermesi	60
2.3. Küresel Terörizmi Oluşturan Unsurlar	63
2.3.1. Teknolojik Terörizm	67
2.3.2. Modern Terörizm Unsuru	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERÖRÜN AVRUPADAKİ TARİHİ GELİŞİMİ VE AB'NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASI	77
3.1. Terörün Avrupa'daki Tarihi	77
3.1.1. 19. Yüzyılda Terörizm ve İşçi Hareketleri Terörü	77
3.1.2. 20. Yüzyılda Terörizm ve Soğuk Savaş Dönemi Terörü	79
3.1.3. 21. Yüzyılda Terörizm ve Küresel Terör	81
3.2. Avrupa Ülkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları	83
3.2.1. İngiltere	84
3.2.2. İtalya	85
3.2.3. Fransa	87
3.2.4. Almanya	88
3.2.5. İspanya	89
3.3. Avrupa Topluluğu'ndan (AT) Avrupa Birliği'ne (AB) Geçiş ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk dönemi (1970 – 2001)	91
3.3.1. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi	92
3.3.2. TREVI (Terrorism–Radicalism–Extremism– International Violence) Çalışma Grupları	93
3.3.3. PWGA (Police Working Group on Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu)	95
3.3.4. Schengen Anlaşması	95
3.3.5. AGİK'in (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) Ortaya Çıkışı	98
3.3.6. AGİK'ten AGİT'e (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) Geçiş	99
3.3.7. Maastrich Anlaşması (1992) ve	

ODGP'na (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası) İlişkin Hükümler ..	102
3.3.8. Europol Polis Teşkilatı ve Avrupa Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadelesi (1994)	105
3.3.9. Amsterdam Anlaşması (1997) ve ODGP'nde Yapılan Değişiklikler	106
3.3.10. Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK)	108
3.3.11. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP)	109
3.3.12. Tampere Zirvesi (1999)	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KÜRESEL TERÖR OLAYLARI, AB'NİN TERÖRLE MÜCADELEDE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ İLE BM.-ABD VE NATO' NUN KONUMU VE TÜRKİYE	115
4.1. 2001 Sonrası Gerçekleşen Küresel Terör Olayları	115
4.1.1. 11 Eylül 2001 Terörü	115
4.1.2. 2004 Madrid Saldırıları	119
4.1.3. 2005 Londra Saldırıları	120
4.2. 2001 Sonrası ve AB'nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası	121
4.2.1. Avrupa'nın Terörizme Karşı Girişimleri	123
4.2.2. Avrupa Birliği Konsey Ortak Pozisyonu (2001)	126
4.2.3. Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı (2002)	128
4.3. Terörizmle Mücadele Çerçevesinde AB, BM, ABD, NATO ve Türkiye ile İlişkileri	132
4.3.1. Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Girişimleri	133
4.3.2. Terörizmle Mücadelede AB ve ABD İlişkisi	137
4.3.3. Terörizmle Mücadelede AB – NATO İlişkisi ve Türkiye	139
5. SONUÇ	145
KAYNAKLAR	148
EKLER	160
EK 1	160
ÖZGEÇMİŞ	163

KISALTMALAR

AB (EU)	European Union Avrupa Birliği
AAOK	Avrupa – Atlantik Ortaklık Konseyi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AET (EEC)	European Economic Community Avrupa Ekonomik Topluluğu
Aİİ	Adalet ve İçişlerinde İşbirliği
AT (EC)	European Community Avrupa Topluluğu
ATA	Avrupa Topluluğunu Kuran Antlasma
ATE	Avrupa Tutuklama Emri
ATS	Single European Act Avrupa Tek Senedi
AGSB	Avrupa Güvenlik ve Savunma Birliği
AGSK	Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AKÇA (ECSC)	European Coal and Steel Community Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AKKA	Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması
AKKM	Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri

ARRC	Acil Müdahale Gücü
APEC	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASİ	Avrupa Siyasi İşbirliği
Bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BAB (WEU)	Western European Union Batı Avrupa Birliği
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BİO	Barış İçin Ortaklık
BMGG-WEAG	Batı Avrupa Silahlanma Grubu
CFSP	Common Foreign And Security Policy (Ortak Dış ve Güvenlik Politikası)
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
DTM	Dünya Ticaret Merkezi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
ECSB	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
EURATOM	Atom Enerjisi Topluluğu
EUROCORPS	Avrupa Birliği Kolordusu
EUROJUST	Avrupa Adalet Ağı
EUROPOL	European Polic Office Avrupa Polis Bürosu

FOR	Bosna-Hersek'te Barış ve Güvenliği Sağlamak İçin Oluşturulan Uluslararası Askeri G
GGAÖ	Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler
IMF	Uluslar arası Para Fonu (International Money Fon)
KFOR	Kosova'da Barışı Korumak İçin Oluşturulan NATO Askeri G
NATO	Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
OECE	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Organization for Economic Cooperation and Development)
OCDE	Avrupa Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği
PWGA	Police Working Group On Terrorism Terörizmle İlgili Polis alışma Grubu
REACT	Hızlı Destek ve İşbirliği Takımları Rapid Expert and Cooperation Teams
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SFOR	NATO'nun Askeri Komuta Topluluğu
SBS	Schengen Bilgi Sistemi
SBS II	İkinci Nesil Schengen Bilgi Sistemi

SBS-C	Schengen Merkezi Bilgi Sistemi
SBS-N	Schengen Ulusal Bilgi Sistemi
SIS	Schengen Information System Schengen Bilgi Sistemi
VBS	Vize Bilgi Sistemi
TREVI	Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence, International
TECS	The EUROPOL Computer System EUROPOL Bilgisayar Sistemi

GİRİŞ

Terörizm kavramı, insanlık tarihi kadar eski ve insanoğlunun siyasi örgütlenmesine paralel olarak gelişim göstermiş bir süreç ya da yapılanma olarak karşımıza çıkmaktadır. 1789 Fransız Devrimi'ni izleyen 1793 Konvansiyon Dönemi'nde, ilk kez siyasi bir kavram haline gelmiştir, demek yanlış olmayacaktır. Bu dönemde terörizm, demokratik bir düzen tesis etmek ve devrim değerlerini korumak adına, önemli bir araç olarak kabul edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da terörizmin; Asya, Afrika ve Orta Doğu'daki ulusal bağımsızlık hareketleri çerçevesinde, self – determinasyon mücadelelerinde etkin bir araç olarak kullanıldığı görülmektedir.

1970'lerin başında, Avrupa Kıtası'nda, özgürlük alanının genişletilmesi arzusuyla birlikte; “sınır – ötesi organize suçlar”, “uyuşturucu trafiği”, “yasadışı göç” ve “terörizm” gibi bir takım problemler, gittikçe artan bir şekilde gündeme gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda da AB üyesi ülkeler arasında, adalet ve içişleri konularında, “ad hoc” bir işbirliği tesis etmek ve işbirliği çalışmalarını geliştirmek ihtiyacı doğmuştur. Bu çerçevede, 1975'ten bu yana; göç, iltica hakkı, polis ve adli konularla ilgili olarak, Avrupa Topluluğu'nun yasal çerçevesi dışında, “hükümetler arası işbirliği (intergovernmental cooperation)” esasına dayanan bir süreç başlamıştır. 1980'li yıllarda, örtülü bir savaş şekli olan, devlet destekli terörizm ön plana çıkmış; 1990'larda da, “narko – terörizm” ve “nükleer terörizm” önem kazanmaya başlamıştır.

30.06.1993 tarihinde yürürlüğe giren Schengen Antlaşması, sınır kontrollerin kaldırılması, kişilerin serbest dolaşımı prensibi ile bu durumdan dolayı meydana gelecek suçlardaki artışı engellemek için öngörülmüş bir yaklaşımı olarak görmek mümkündür. Ayrıca; terörizm, uyuşturucu madde ve insan kaçakçılığı gibi yasadışı eylemlerin küreselleşmesi, üye ülkeleri ulusal mekanizmaları güçlendirici “ortak çözüm” arayışına yöneltmiştir. 1986 tarihli Avrupa Tek Senedi (European Single Act) ile başlayan, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları'na kadar devam eden bir süreç başlamıştır. Avrupa Tek Senedi'nin getirmiş olduğu, “sınırsız bir Avrupa Topluluğu” kavramıyla birlikte, “Avrupa Adli Alanı (European Judicial Area)” fikri de gündeme gelmiştir.

1993 yılında, Maastricht Antlaşması'nın VI. Başlığı'nda düzenlenen hükümler de; "sivil ve kriminal meselelerde adli işbirliğini", yani "terörizm" olgusunu, AB Üye Ülkeleri arasında "ortak yarar (common interest)" konusu haline getirmiş ve terörizm, 1 Temmuz 1999 tarihinden itibaren, EUROPOL'un görev alanına girmiştir. İçişleri ve Adalet Bakanları, 1984'ten itibaren; polis, adli ve gümrükler arasında işbirliği ve kişilerin serbest dolaşımı gibi belirli konularda görüşmek üzere, 6 aylık dönemlerde düzenli bir şekilde toplanmaya başlamıştır. 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması'nda da, "kriminal meselelerde adli işbirliği" konusu, Üçüncü Sütun kapsamında ele alınmıştır. Yine Amsterdam Antlaşması'nın Üçüncü Sütun'u; terörizm, organize suçlar ve uyuşturucu kaçakçılığına ilişkin suçlar ve bunlarla ilgili cezalar için, ulusal hukuk ve adalet sistemlerinin değerlendirilmesini öngörmektedir.

Terörizm; insan haklarına, ulusal ve uluslararası güvenliğe, ülkelerin bütünlüğüne ve ekonomik gelişimine yönelik tehditlerin başında gelmektedir. Bu çerçevede, bir insanlık suçu olarak kabul edilen terörizmle mücadele, çok kapsamlı stratejilerin oluşturulmasını gerektirmektedir. Terörizm, genellikle siyasi ve askeri bir sorun olarak kabul edilmekte ve bu çerçevede birtakım önlemler alınmaktadır. Ancak dar bir çerçevede değerlendirmeler yapılarak önlemler alınması, terörizmle mücadeleyi zaafa uğratmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen terör olayı ise, terörizmin niteliği ve boyutlarındaki değişim bakımından, bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. 11 Eylül sonrasında, Türkiye'nin ulusal güvenliği ile uluslararası güvenlik arasındaki münasebetler de, her zamankinden çok daha fazla ön plana çıkmıştır. Bu itibarla, içerisinde bulunduğu jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle; çok yönlü, karmaşık iç ve dış güvenlik meseleleriyle karşı karşıya kalan Türkiye'yi uluslararası konjonktür, soğuk savaş dönemindeki "kanat ülke" konumundan, uluslararası jeopolitik ortamın tam merkezine getirmiştir.

Sonuç itibarıyla; iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesi, bölgesel ve etnik çatışmalar, terörizm, uyuşturucu madde ve silah kaçakçılığı, köktendincilik, toplu göç, nükleer atık ve kirlilik gibi çevresel sorunların güvenliğe yeni tehdit kaynakları olarak ortaya çıkması, "ulusal güvenlik" anlayışının ekonomik, siyasi, sosyal ve ekolojik yönlerinin daha fazla ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çerçevede de günümüzde,

hakkında yoğun tartişmaların yaşandığı ve uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukuk biliminin de güncel konularından birisi olarak ortaya çıkan “terörizm” olgusunun, değişik boyutları ile ve farklı bakış açılarına göre ele alınabilecek bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

Tüm bu anlatımlar doğrultusunda, çalışmanın “Terör ve Terörizm Kavramlarının Genel Değerlendirmesi” başlıklı Birinci Bölümü’nde; “Terör ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması”, “Terörizmin Tarihsel Gelişimi”, “Terörizmin Nedenleri”, “Terörizmin Amacı ve Hedefleri”, “Terörizmin Kullandığı Yöntemler”, “Terörizmin Sonuçları”, “Terörizm Türleri” ve “Terörizmin Diğer şiddet Eylemlerinden Farkı” alt başlıkları üzerinde incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın İkinci Bölümü’nde, “Küresel Terörizm Olgusu ve Temel Kaynağı Olarak Küreselleşme” st başlığı çerçevesinde; “Küreselleşme Kavramının Tanımlanması”, “Küreselleşmenin Kaynakları”, “Küreselleşmenin Sonucu Olarak Küresel Terörizm Olgusu” ve “Küresel Terörün önlenebilmesi” alt başlıkları doğrultusunda incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın nc Bölümü’nde , “AB ve Terörle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm Süreci” st başlığı çerçevesinde; “Terörün Avrupa’daki Tarihi”, “Avrupa lkeleri ve Terörizmle Mücadele Politikaları”, “Avrupa Topluluğu’ndan Avrupa Birliği’ne Geçiş ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk Dönemi (1970 – 2001)”, ile ilgili incelemelerde bulunulacaktır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde “2001 Sonrası Gerçekleşen ve Küresel Etkilere Sahip Terör Olayları” ve “2001 Sonrası ve AB’nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası” alt başlıkları ile AB - NATO ve Türkiye ilişkileri çerçevesinde incelemelerde bulunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ

1.1. Terör Ve Terörizm Kavramlarının Tanımlanması

Bilişim ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler neticesinde, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olay, bir sorun, çok kısa sürede uluslararası nitelik kazanmakta, birçok ülkenin ortak bir sorunu şeklinde algılanarak küresel bir sorun haline gelebilmektedir. Nitekim 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de (Öztürk, 2003:284), 12 Ekim 2002 tarihinde Endonezya’nın Bali Adası’nda, 15–20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul’da, 11 Mart 2004 tarihinde Madrid’te, 07 Temmuz 2005 tarihinde Londra’da, 23 Temmuz 2005 tarihinde Mısır’da ve son olarak 9 Kasım 2005 tarihinde Ürdün’de meydana gelen terör eylemleri, terörizmin ulusal ve uluslararası güvenlik açısından ne denli bir tehdit oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Tolon, 2005:6).

Bu bağlamda bugün, terör sorunu dünyanın en önemli sorunlarının başında gelmektedir (Özkan,2005:29). Günümüzde terörizm, küreselleşme sürecinin ve teknolojiye meydana gelen gelişmelerin de etkisiyle geniş alanlara yayılmıştır. Bununla birlikte terör örgütlerinin nükleer, biyolojik ve kimyasal silahları ele geçirmesi halinde kullanmaktan çekinmeyecekleri görülmektedir. Yine teröristlerin dünyanın hemen her yerinde ortaya çıkma ihtimali, bu teröristlerin yerlerinin belli olmaması, sayılarının, sosyal konumlarının belirsizliği ve kullanabilecekleri silahların çeşitliliği, insanlarda korku ve tedirginlik yaratmaya yetmiştir. İnsanlar evinde, sokağında, arabasında, iş yerinde veya tatil kamplarında artık, eskiye göre daha az güvende olduklarını düşünmektedir. Nitekim yapılan anketlerde en büyük tehdidin terör olduğu anlaşılmaktadır (Laçiner vd., 2004:225).

Teröristlerin yerlerinin belli olmaması, sayılarının, sosyal konumlarının belirsizliği ve kullanabilecekleri silahların çeşitliliği çatışma alanı, eleman ve lojistik destek unsurlarının belirsizliği de, “asimetrik terör” tehdidinin geldiği noktayı ortaya koymaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:66). Bu anlamda terörizm, “asimetrik

savaş” olarak da nitelendirilmektedir. Asimetrik savaş, yeni bir savaş türü değildir. En genel ve temel şekliyle, bir tarafın nispeten avantajlı ve üstün yönünü, diğer tarafın daha zayıf yönüne odaklaması ve güçsüzün, güçlüyü tehdit etmesi de asimetrik tehdit olarak tanımlanabilir.

Arap savaş tarihçilerinin ‘ker-fer’ savaşı olarak nitelendirdikleri, günümüzde vur-kaç olarak anılan gayri nizami savaşa, Asimetrik Savaş denilmektedir. Saddam’ ın 1991 yılından sonra Irak’ ın kuzeyi üzerindeki denetim ve nüfuzunun kalkmasından sonra bu bölgeye yerleşmeye başlayan PKK, 1984 yılında silahlı eylemlerine başlamış, 1991 sonrasında ise bu bölgede meydana gelen boşluktan yararlanarak daha çok güçlenmeye ve ülkemizin Irak’ ın kuzeyine yakın olan bölgelerinde, asimetrik bir savaş uygulamaya çalışmıştır (Özcan, 2006:38).

Proudhon bu konuda şöyle der: “Savaşı bilen, bütün insan türünü bilir ve savaşa son vermek için de, onu anlamak gerekir”. Bu çerçevede, insanoğlunun en lanetli icatlarından biri olarak nitelendirilen terör, tarih kadar eski bir savaş biçimi ve onunla mücadele de, başlı başına bir savaş içeriğindedir. Herkes safını tutar ve birileri “kötülerin”, diğerleri ise “kötülerle savaşan kötülerin” yanında yer alır. Türü nedenler ve niçinler arasında; yaşamlar, ölümler, haklar, hukuklar, sevgiler ve nefretler sorgulanır. Cevapları olmayan birçok soru, soruları olmayan hazır cevaplarla karşılanmaya çalışılır (Arıboğan, 2007:15). Ama ne olursa olsun bilinir ki “Terörizm kötüdür”.

Walter Laqueur’a göre de; “Terörizmin özel karakterine ve işleyiş biçimine, siyasal yönelimine ve uzun erimli sonuçlarına, onu güdüleyen ve esin veren şeylere ilişkin bütün tartışmalar, ideal olarak, sorunu açık, tam ve anlaşılır bir şekilde tanımlayarak işe başlamalıdır ki; tanım üzerinde geniş bir anlaşma olmadıkça, herkesin terör ve terörizm kavramlarını farklı bir biçimde yorumlaması tehlikesi ortaya çıkacaktır” (Güzel, 2002:95). Bu anlamda terörizmin; genel olarak şiddet mi, yoksa sahip olduğu stratejinin özel bir biçimi mi olduğu ya da terörizme karşı belirlenecek stratejilerin de, onun amaçlarına mı, yoksa bilinmezliğine mi karşı olacağı, öncelikle belirlenmesi gereken önemli bir noktadır.

Terörizmin tanımı ile ilgili olarak, değişik kaynaklarda farklı tanımlara rastlamak mümkündür. Terör ve terörle ilgili kavramları tam olarak tanımlamak, ya da

uluslararası arenada tek ve genel kabul görmüş bir tanımdan bahsetmek oldukça zordur. Bu nedenle farklı unsurları içeren tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Terör ve terörizm tanımı konusundaki farklılıklar toplumdan topluma, hükümetten hükümete ve yazardan yazara farklı anlamlarda tanımlanmaktadır; fakat, bunun anlamı terör herkese, her şarta ya da bölgeye göre değişen bir olgu değildir. Burada belirtmek istediğimiz, sadece terör kavramının sınırlarının çizilmesinin zor olması ve evrensel, herkes tarafından kabul edilen bir tanımlamaya henüz ulaşamamış olmasıdır (Çınar, 1997:197). Genel kabul gören bir anlayışla; “birisinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı” (Caşın, 2008:33) sözü terörle ilgili tanımlamanın zorluğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye ve Terör panelinde konuşan ERGİL’ e göre; Terör her şeyden önce bir savaş biçimidir. Kurlsız, düzensiz, sınırsız ve acımasız bir savaş biçimi. Apansız ve ilan edilmemiş bir savaş biçimi olduğu için insanları gafil avlamakta, toplumu en beklenmedik zamanda tehdit etmektedir. O yüzden artık, terörizmin ya da terörist örgütlerin teşhisinin konulması gerektiğini belirtmiştir (Ergil, [Tarih yok]:25).

Latince “terrere” sözcüğünden gelen “terör” kavramının; korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak ve caydırmak gibi anlamları bulunmaktadır (Çitlioğlu, 2005:82). Günümüzde tüm bu anlamların başına, “siyasi bir amaç için” yapıma gibi bir ifadeyi yerleştirmek de söz konusu olabilmektedir. Bu noktada özellikle günümüz itibariyle bu durumlar, yani siyasi bir amaç için korku salma ve dehşete düşürme, bir eylemi terör eylemi yapan ya da terör eylemi çerçevesinde değerlendirmemize neden olan iki temel özellik olarak karşımıza çıkmaktadır (Güzel, 2002:95).

Terör kavramının Türkçe’deki eski karşılığı da, “tedhiş” kavramıdır ki, bu kavram, Arapça “dehşet” sözcüğünden türetilmiştir (Örgün, 2000:22). Neticede terör kavramı için kullanılan tanımlamalar da bu doğrultudadır; “Terör, sistematik şiddet kullanma yoluyla, hedeflerini elde etme amacı güden organize bir grubun metodu ya da teorisini tasviridir.” ya da en kısa tanımlamayla terör; “Örgütlü ve kurlsız şiddet hareketidir” (İlhan, 1998:11).

Uluslararası hukukta herkesin mutabakat sağladığı bir terör tanımı olmamasına rağmen, genel anlamda terör, “yıldırma, korkutma, cana kıyma, malı yakıp yakma, uzun süreli bir korku ve dehşet ortamı yaratma durumunu ifade eder” (Gökçe, 2004:45). Bu

açıklamalardan sonra, çalışmamızın temelini oluşturan terör kavramı için, şu tanımlamayı paylaşabiliriz; “Terör; siyasi bir amaç için, örgütlü bir biçimde, birbirlerine – genellikle iktidarlara – karşı zora ya da şiddete başvurarak, kaygı yaratıp isteklerini kabul ettirmek veya birilerini cezalandırmak için gerçekleştirilen bir eylem biçimi olarak tanımlanabilir” (Güzel, 2002:7). Bu çerçevede, bir eylemin terör eylemi olup olmadığını belirlerken, söz konusu eylemin; gerçekleştirilme amacına, kişilere, topluluklara göre değişebilen dinsel, ırksal veya ideolojik özelliklerine bakmak, doğru bir tanımlama yapabilmek için kaçınılmaz bir şarttır.

Uluslararası alanda 1936-1981 yılları arasında terörün 109 değişik tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar üzerinde yapılan araştırmalarda %83.5’ nin cebir ve şiddet unsurunu, %65’ inin siyasi unsuru, %51’ inin korku unsurunu, %47 sinin tehdit unsurunu, %41’ inin psikolojik etki ve planlı reaksiyon unsurunu, %37 sinin kurban ve hedef kitle farklılaştırılması unsurunu, %32’ sinin amaçlı, planlı, sistematik, organize bir eylem olma unsurunu içerdiği (Bozkurt, 2007:12) göz önünde bulundurulduğunda, terörü yukarıda belirtilen kavramları içeren bir eylem olarak tanımlamak mümkündür (Çınar, 1997:198).

Bu bağlamda, terörizm ile ilgili tanımlamalar incelendiğinde aşağıda sayılan ortak unsurların bulunduğu gözlenmektedir.

- Şiddet olaylarının bulunması,
- Siyasal bir motifin bulunması,
- Terör ve korkunun organize olarak toplumu ve devleti hedef alması,
- Halkta güvensizlik ve öngörüsüzlük,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,
- İnsanlıktan uzak ve acımasız metotlar uygulanması,
- Halkta çaresizlik duygusu yaymak,
- Halkın dikkatini çekmek ve reklam yapmak, bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanması,
- Gizli planlama ve eylemlerin uygulanması,

- Grup ya da topluca eylemlerde bulunması,
- Gelişmiş silahların mümkün olduğunca kullanılmasıdır (Caşın, 2008:102).

Terörizm kavramı ilk defa, 1798 yılında Kant'ın "İnsanlığın kaderinde kötümser bir kavram" şeklindeki terör tanımlamasıyla literatüre girmiştir (Bal, 2006:7). Ancak terörizmin, stratejileri bakımından modern çağın bir ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede de terörizm, daha çok sanayileşme insanın keşfettiği mücadele tarzının fikri kısmı olarak ifade edilmektedir.

Andrew Mango'nun belirlemeleri çerçevesinde, karşımıza çıkan "Terörizm" kavramının da, ilk defa Fransa'da, 1793–1794 yılları arasındaki Fransız İhtilali'ne muhalif olan ya da muhalif oldukları düşünülen gruplara karşı ve söz konusu dönemde var olan baskı rejimini destekleyenler için kullanıldığını görmekteyiz. Bu baskı rejimi süresince, 300.000 şüpheli tutuklanmış ve 17.000 kişi de öldürülmüştür (Mango, 2005:11). Bu da sonuçta terörizmin, bir araç olarak ortaya çıkmasını sağlayan bir yapı kazanmasına neden olmuştur.

Terörizm kavramı, terör kavramı ile karıştırılmaktadır. Terör ile Terörizm birbirlerinin yerine kullanılmakla birlikte ayrı kavramlardır. Terör, (Tedhiş); aşırı korku, aşırı korkuya yol açan durum, yakmaya, yıkmaya, yok etmeye yönelik, şiddetli bir kızgınlık ve öfke durumudur. Bu bağlamda hedefsiz, istem dışı, sistemli olmayan bireysel davranışlar terör olarak adlandırılabilirse de terörizm; terörü sistematik ve hesaplı olarak siyasi hedeflere ulaşmak için bilinçli kullanmaktır. Farklı bir ifade ile terörizm; uzun süreli korku ve dehşet durumunu, terör ise bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder (Uyar, 2008:6).

Bu kısa açıklamadan sonra, Terörizm kavramı içerisinde bazı belirgin unsurlar yer alır. Bunlar: Ortada bir şiddet eylemi ya da şiddet eylemi yapılacağı tehdidi bulunması, şiddet eyleminin ya da tehdidinin bir devlet, sosyal sınıf, parti, örgüt veya bir kişi tarafından yapılması, şiddet eyleminin veya bu eylemin toplumda yol açtığı korkunun ideolojik, sosyal, etnik, dini, siyasi, ekonomik ve benzeri hedeflenen bir amacın gerçekleştirilmesine yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır (Aslan, 2000:22).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK), üye devletleri bağlayıcı önlemleri içeren 8 Ekim 2004 Tarih ve 1566–2004 Sayılı kararına göre de “terör” kavramından kastedilen; “Yürürlükteki anlaşmalara göre suç sayılan ve belli kişilerde, kişiler topluluğunda ya da genel olarak halkta korku yaratmak suretiyle; bir halkı tehdit altında tutmak, bir hükümeti veya uluslararası bir örgütü, bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlamak maksadıyla, sivillere yönelik olanlar dâhil olmak üzere öldürmek ya da ağır şekilde yaralamak kastıyla işlenen fiiller ve rehin alma eylemleridir” (Çaycı, 2006:66).

Ayrıca bu çerçevede, Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ve yürürlükte olan “Terörizm Mevzuatı” da, dokuz bölüm içermektedir. Bunlar:

- **1963:** Uçaktaki Saldırıları İle İlgili Mevzuat;
- **1970:** Uçak Kaçırma İle İlgili Mevzuat;
- **1971:** Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1973:** Diplomatlar Gibi Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi İle İlgili Mevzuat;
- **1979:** Rehineler İle İlgili Mevzuat;
- **1988:** Sivil Havacılığa Hizmet Eden Hava Limanlarının Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1988:** Kıta Sahaneliğinde Yer Alan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Yasal Olmayan Eylemler İle İlgili Mevzuat;
- **1991:** Plastik Patlayıcıların Daha Kolay Denetlenebilmesi İçin Kimyasal İşaretlenmesi İle İlgili Mevzuat ve
- **1997:** Terörist Bombalamaların Bastırılması İle İlgili Mevzuattır (Karacasulu ve Ovalı, 2009:51–52).

Milletler Cemiyeti de, 16 Kasım 1937 tarihli “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Milletlerarası Sözleşme” ile “terörizm”in ve “terör eylemleri”nin tanımını, şu şekilde yapmıştır. “İsteyerek ya da planlayarak, bir devlete yöneltilen ve belli kişilerin, grupların ya da kamuoyunun zihninde dehşet yaratmayı amaçlayan eylemler, terör eylemleridir.” şeklinde tanımı yapılmıştır. Ancak; “Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Milletlerarası Sözleşme”, 26

devlet tarafından imzalanmış olmasına rağmen sadece 1941 yılında Hindistan Dominyonu (Bozkurt ve Kanat, 2007:16) tarafından onaylanmış ve hiçbir zaman yürürlüğe girmemiştir.

12.04.1991 Tarih ve 3713 Sayılı “Terörle Mücadele Kanunu” ise, terörü şöyle tanımlamaktadır. “Terör; baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme ya da tehdit yöntemlerinden biriyle; Anayasa’da belirtilen Cumhuriyet’in niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak ya da yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini ya da genel sağlığı bozmak amacıyla, örgüte mensup kişi ve kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.” (12.04.1991 tarih ve 3713 Kanun No’lu Terörle Mücadele Kanunu)

Yasadışı birçok terörist grubun ancak korku ve moral yıpranmasıyla bir arada tutulabileceği, bu anlamda dört üyeyi bir arada tutmaya ikna etmek, ancak beşinci üyeyi öldürmekle mümkün olacağı düşüncesinden hareketle, beşinci üyeyi muhbir olarak suçlamak suretiyle öldürülmesi ve böylelikle bütün üyelerin kanla birbirine bağlanabileceği düşünülür ve bu şekilde hareket edilir (İlhan, 1998:11). Bu teknik, şüphesiz ki bugün çeşitli terör gruplarınca da kullanılmaktadır. Bu gruplarda, özellikle kadın militanlar, sürekli olarak tecavüze uğramaktadır. Diğer militanlar da, böylesi bir cinsel sapıklık çerçevesinde, ortak harekete taraf olmaya zorlanırlar. Bunun temel nedeni, moral refleksleri uyuşturmak ve militanları gelecek eylemlere hazırlamaktır. Bu teori göstermektedir ki; kadın ya da erkek, insan kişiliğinin moral unsurlarını uzun süre muhafaza eden kişilerin, etkili birer terörist olamayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Terörizm, “Disasters: Terrorism” adlı kitabında, “What is Terrorism?” başlığı altında Ann Weil tarafından da şu şekilde tanımlanmıştır: “Terörizm; rastgele seçilmiş ya da sembolik değeri olan kurbanların, şiddetin aracı olarak seçildikleri bir savaş yöntemidir. Bu araçsal kurbanların kurbanlaştırılmaları, mensup oldukları grup ya da sınıf içerisindeki yerlerine bağlıdır. Böylece, söz konusu grup ya da sınıfa mensup olan diğer bireyler de, kronik bir terör korkusunun içine itilmiş olurlar” (Weil, 2004:6). Terörizmi, siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışı olarak tanımlayan Paul Wilkinson da, siyasal

terörizmi; “İhtilalci Terörizm, Yarı – İhtilalci Terörizm ve Bastırıcı Terörizm” olmak üzere, üç grupta incelemektedir. İhtilalci ve Yarı İhtilalci Terörizm mevcut siyasal sistemde bazı değişiklikler yapmakla ya da hükümetlerin politikalarını etkilemekle sınırlı terörizmi ifade etmektedir. Bastırıcı Terörizm ise mevcut otoritenin ayaklananlara karşı uyguladığı terörizmi ifade etmektedir (Özdağ ve Öztürk, 2000:4).

Terör ve terörizm kavramlarıyla birlikte, mutlaka “terörist” kavramının da açıklığa kavuşturulması faydalı olacaktır. Bu anlamda terörist, genellikle terör eylemlerinde bulunan kişi, kişiler ya da kurumlar olarak tanımlamak mümkündür (Çınar, 1997:197). Teröristler ünvanı sever. Kendisine verilecek cazip bir sıfatla, çoğunlukla hayal dahi edemediği bir özelliğe kavuşturulmuş olur; devrimci, mücahid, eylemci, özgürlük savaşçısı ve gerilla gibi isimlerden büyük kıvanç duyan kişilerdir (Taşgın, 2004:123).

Odera Oruka’ya göre “terörist”; bir başkasına tam olarak boyun eğdirmek ya da onu tamamen yok etmek için tehdit veya şiddete başvurandır. Ancak buna rağmen Oruka, teröristin ille de yasadışı olması gerekmez, demektedir. Çünkü terörist, başkalarını itaate zorlamak ya da yok etmek için, hukuktan da yararlanabilir ki, pek çok teröristin de yaptığı aslında budur (Güzel, 2002:363). Mesela Adolf Hitler, insanları terörize etmek için, hukuku kullanmıştır ya da Afrika’daki beyaz azınlık rejimleri, yurttaşlarının büyük çoğunluğunu denetim altında tutmak için, yine hukuku kullanmaktadırlar.

Terör kelimesi dilimizde yaygın bir yanlış kullanımla anarşist, militan, eylemci, gerilla gibi kelimeler ile tanımlanmaktadır (Avşar, 2002:115). Terör eylemi yapan teröristler kendini gerilla, özgürlük savaşçısı, eylemci, militan ve anarşist olarak tanımlar. Ancak gerillalar terörist değildir. Gerillalar sivillere karşı değil askeri birliklere karşı savaşan düzensiz savaşçılardır. Özgürlük savaşçıları da teröristler gibi masum insanları, farklı etnik köken ya da dini inanışa sahip olan insanları hedef olarak seçmez (Çınar, 1997:213).

Terörizmi finanse eden yasadışı kaynaklar; sahtekârlıktan hırsızlığa, adam kaçırmaktan dolandırıcılığa kadar uzanan geniş bir yasadışı faaliyet neticesinde oluşmaktadır. Bu anlamda, terörist gruplara finansman sağladıkları gerekçesiyle tutuklanan kişilerin çoğunluğunun, sahtekârlık ve dolandırıcılık işlerine karıştıkları

bilinmektedir. Teröristler, aldıkları yöntemli eğitimin ve ağır silahların yanında; güçlü patronların güvencesini de alarak var olmaya çalışmaktadırlar (Sterling, 1981:9).

İhsan Bal, konuyla ilgili olarak şöyle demektedir; “Bilmekteyiz ki, terörün en önemli aracı ve terörist olmaya giden yolun başı, ortası ve sonu, mutlaka propagandaya dayalı beyin yıkamadır. Propagandaya aracılık edecek ve zenginlik katacak malzeme ne kadar çok ise, terörist üretmek de o kadar kolaylaşacaktır” (Bal, 2006:41).

Tüm bu tanımlamaların yanında Fransız düşünürü Jean – Marie Domenach, şöyle demektedir; “Terör, her şeyden önce başkalarının savaşıdır ve eğer savaş, bizim savaşımız değilse, ancak o zaman buna terör deriz” (Monteil, 1995:19). Netice itibariyle Domenach, bu ifadesiyle şunu belirtmektedir; Terörizm, özellikle günümüz itibariyle bir adaletsizlik işareti ya da bozulma belirtisi veya manasız ölümlerin habercisi olarak karşımıza çıkabilir. Ancak bu durumdan uzak durabilmek, yine de devletlerin iradesine bağlıdır.

Mahir Kaynak da, terörün geldiği noktayı şöyle ifade etmektedir: “Terör, bütün dünyada, siyaseti yönlendirme işlevini sürdürmeye devam etmektedir. Ancak eylemlerin uygulama biçimi, ilginç bir eğilim sergilemektedir. Hedef ne kadar önemli ve sonuçları ne kadar çarpıcı ise, eylemler o kadar basitleşmektedir ve çok daha sıradan kimseler tarafından gerçekleştirilmektedir” (Kaynak, 1999:51).

1.1.1 Terörizm Kavramının Tanımlanmasındaki Zorluklar

Terörizm kavramının tanımlanmasında ortaya çıkan temel sorunlar, genel olarak dilbilimsel olarak yapılan tanımlamadan dolayı değil; terörizmin siyasal, sosyolojik, ekonomik, hukuksal, felsefi, etiksel ve uluslararası boyutları bulunan karmaşık niteliği ve sübjektif doğasından kaynaklanmaktadır. Bu anlamda bilinmektedir ki terörizm, demokrasiler için en önemli tehdit unsurlarından birisidir. İdeolojisi, motivasyonu ve eylemleri zaman ve mekâna göre değişiklik göstermekle birlikte, terörizm, tarihin her döneminde devlet için ciddi bir sorun teşkil etmiştir ve etmektedir.

Bugün itibariyle uluslararası toplumun, terörizmin bir suç olarak kabul edilmesi gerektiği üzerinde genel bir uzlaşmaya varmış olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda da artık birçok devlet, terörizmle mücadele konusunda işbirliği yapmanın hayati bir önem taşıdığına farkındadır. Ancak bununla birlikte, söz konusu işbirliği için

gerekli olan koordinasyon noktası da, mutlaka ki son derece güç bir yapıyı ifade etmektedir (Beşe, 2002:31).

Özellikle küresel etkilere sahip olduğu düşünülen saldırıların, böylesi bir koordinasyon noktasına dikkat çektiğini söylemek de mümkündür. Örneğin 11 Eylül terörist saldırıları, yalnız uluslararası toplumun terörizmle mücadele çabalarının gelişimi bakımından değil, aynı zamanda genel olarak Uluslararası Hukuk'un gelişimi açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü 11 Eylül süreci, devlet merkezli bir hukuk olan Uluslararası Hukuku, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen eylemlerle etkili bir biçimde ilgilenmek durumunda bırakmış ve bu alanda farklı metodolojik yaklaşımların geliştirilmesine neden olmuştur (Taşdemir, 2006:6). Sonuç olarak terörizm, hukukun uygulanması bakımından barış zamanı kullanılan çarelerle üstesinden gelinmesi gereken bir barış zamanı sorunudur.

Noam Chomsky'e göre de, "terörizm" kavramının sınırlarının tam olarak çizilmiş olması söz konusu değildir. Bu anlamda Chomsky'e göre, öncelikle "terörizm" ile "saldırganlık" kavramları arasındaki sınırın belirlenmesi gerekir. Çünkü herhangi bir uluslararası şiddet ediminde, saldırganlık suçlaması kabul edilmiyorsa, eylemi "küçük çaplı bir terör suçu" olarak değerlendirmek gerekir. Bunun yanında yine Chomsky'e göre, "terörizm" ile "misilleme" ve "meşru direniş" kavramları arasındaki ayrımında tam olarak ortaya konulmuş olması söz konusu olmamıştır ki; (Chomsky, 2002: 220) bu durum dolayısıyla var olan kavram karmaşası, günümüz itibariyle halen "terör" ve "terörizm" kavramlarına ilişkin tam ve yetkin bir tanımlamanın yapılamamış olmasına neden olmaktadır.

1.1.2. Tanımlama Sorununun Siyasi Ve Hukuki Nedenleri

Terör tanımında anlaşamama, terörü yasaklayan genel bir uluslararası anlaşmanın hazırlanmasını engelleyen en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle uluslararası hukukta, terörü tümünden yasaklayan kapsayıcı küresel bir anlaşma yapmak henüz mümkün olamamıştır. Uluslararası hukukta, ancak bazı spesifik terör eylemlerini yasaklayan ve onlarla mücadele eden anlaşmalar bulunmaktadır. Birçok anlaşma, terörizmi önlemeye yönelik düzenlemeler yapmışsa da, hiçbiri terörü tanımlamamıştır (Kaya, 2005:9).

Ancak, tüm bunların yanında, uluslararası toplumun terörizm hakkında genel kabul görmüş bir tanıma ulaşamamış olması, terörizm kavramının tanımlanamaz olduğu anlamında algılanmamalıdır. Neticede bulunan bu aşama, terörizm kavramının kendisinden değil, terör ve terörizm kavramlarının; siyasi, hukuki, sosyolojik, felsefi ve uluslararası boyutlara sahip, karmaşık ve sübjektif bir niteliğe sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Terörizm kavramının tanımlanmasındaki ilk sorun, devletlerin siyasi sistemlerindeki farklılıklar nedeniyle, söz konusu kavrama, değişik şekillerde yaklaşılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda her devlet, terörizmi tanımlama konusundaki hukuki ve politik yetkisini, kendi iç ve dış ilişkileri bağlamında muhafaza etmektedir. Bu da neticede yapılan tanımlarda, devletlerin siyasi ve ideolojik yaklaşımlarına göre farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Topal, 2005:13). Bu doğrultuda devletler, politik görüşlerini benimsedikleri grupların eylemlerini ve mensuplarını, olumlu bir şekilde değerlendirme yoluna giderek, bu yöndeki çabaları da, meşru bir mücadele olarak nitelendirme eğilimine sahiptirler. Bunun tam tersi anlamda da, benimsemedikleri grup veya kişiler için “terörist”, yaptıkları eylemler için de “terörizm” nitelendirmesini kullanmayı tercih etmektedirler.

Bu çerçevede düşünüldüğünde, gerek ideolojik farklılıklar ve gerekse politik kaygılarla terörizme yönelik farklı yaklaşımlarda bulunulması, bir tarafın meşru direniş hareketi olarak görülen mücadelenin, diğer bir taraftan da, terörist bir eylem olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır.

Terörizm kavramı içerisinde en önemli karmaşa, terörist ile özgürlük savaşçısı terimleri arasında görülmekte ve bu iki kavram objektif olarak değerlendirilmemektedir. Dolayısıyla bir kesime göre terör olan bir oluşum, başka bir kesime göre kurtuluş hareketi veya hak arama, haksızlıkla mücadele hareketi olarak kabul edildiği görülmektedir (Dilmaç, 1997:49).

Örneğin ülkemizde Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yaşanan olaylar için de benzer şekilde değerlendirmeler yapılmıştır. PKK’ nın ortaya koyduğu kanlı terör faaliyetleri ve eylemleri, zaman zaman bazı ülkelerin devlet adamlarına kadar yansıyan, kurum ve kuruluşların açıkça sergilediği kanaat ve tavırları ile, PKK terörüne, özgürlük ve var olma mücadelesi veren bir milletin kavgası şeklinde yaklaşımları gözlenmektedir

(Dilmaç, 1997:50). Yine Çeçenistan'ın mücadelesi, Rusya tarafından terör olarak nitelendirilirken, ülkemiz açısından ise etnik, dinsel, tarihsel nedenlerle bazı kesimler tarafından desteklenmektedir (Tacar, 1999:30).

Ancak sonuçta özgürlük adına savaşan herkesin, terörist olarak algılanmaması gerektiğinden bahsetmek de söz konusu olmamalıdır. Çünkü terör, gerçekleştirilme sebepleri dolayısıyla değil, neticesinde bireylere verdiği zararlar açısından olumsuz bir süreç olarak zaten addedilmektedir (Topal, 2005:15). Zira, her bakış açısının, kendi bünyesi doğrultusunda temel almış olduğu farklı doğrular söz konusudur ki; bu durumda da “zaten herkes kendisine göre haklı” gibi yanlış bir yol gösterici kabul edilmiş olacaktır. Bu anlamda terörizm, hiçbir sebebin “haklı” olarak kabul edilemeyeceği ya da mazur görülemeyeceği bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani terörizm, hizmet ettiği amaçlarla değil, ortaya koyduğu eylemlerle ele alınması ya da tanımlanması gereken bir niteliğe sahiptir.

“Terörist eylemin, hangi amaca yönelik olduğu ya da teröristleri harekete geçiren saik, söz konusu eylemin suç vasfını değiştirmez”, ifadesi doğrultusunda, durumun hukuki boyutunu ya da desteğini de ortaya koyabilmek mümkündür. Ancak buna rağmen bazı devletlerin, terörizmin nedenleri ve teröristleri harekete geçiren politik itici gücün, tanımlama sorunu ile bağlantılı olarak düşünülmesi gerektiğini savunduklarını görmek mümkündür. Örneğin, Suriye ve Libya'ya göre, şahsi bir kazanç ya da heves amacıyla gerçekleştirilen bireysel eylemler, terörizm olarak kabul edilirken; özellikle sömürgeciliğe karşı ve bağımsızlığa ulaşmak için gerçekleştirilen politik amaçlı eylemler, terörizmin tanımının dışında kalmakta ve haklı nitelikteki meşru müdafaa önlemlerini oluşturmaktadır.

Ancak terör eylemi, hangi sebebe dayanırsa dayansın, korkutma, sindirme, öldürme veya işkenceyle neticelenmektedir. Bu konu ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu da, aldığı bir kararda, terörizmin bütün uygulamalarını, yöntemlerini ve eylemlerini; nerede, ne zaman ve kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, cezai nitelikte bir suç olarak nitelendirmiş ve kınamıştır (Topal, 2005:16). Konuyu, terörizmin ulusal sınırları aşan etki, boyutları ve dolayısıyla uluslararası hukuk çerçevesinde ele aldığımızda; uluslararası hukukun terörizmin

önlenmesinde, beklenenin aksine, genel olarak sınırlı bir rol oynadığı ve oldukça yetersiz kaldığı iddia edilmektedir.

Uluslararası hukuk çerçevesinde, terörizmin değerlendirilmesini zorlaştıran bir başka nokta da, “Self Determinasyon (Kendi Geleceğini Tayin Etme Hakkı) ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri” görülmektedir. Bu konuda, 1970’li ve 1980’li yıllarda Birleşmiş Milletler genel kabul gören bir tanım yapmaya çalışmış; ancak görüş farklılıkları bir sonuca varılmasını engellemiştir. Çünkü terörizm, yıllarca bağımsızlık mücadeleleri ile eş anlamlı görülmüş ve terörist eylemler, özgürlük mücadelesi veren gruplar tarafından, politik ve ideolojik stratejilerinin bir parçası olarak sık sık kullanılır hale gelmiştir. Bu anlamda ilk kez 20. yüzyılın başlarında, Orta Avrupa ve Balkanlar’da, Makedonya Gizli Devrimci Örgütü ve Sırp Birliği, “self determinasyon” (Topal, 2005:17) haklarını kullandıklarını ileri sürerek, terörizme başvurmuşlardır.

Bütün bu olumsuz fikirlere ve karşıtlıklara rağmen, uluslararası hukuk ve terörizm uzmanlarının büyük bir çoğunluğu, uluslararası hukukun, terörizm probleminin kontrol edilmesinde, son derece önemli olduğunu savunmaktadırlar. Çünkü terörizmle mücadelenin en önemli araçlarından birisi, hiç kuşku yok ki ulusal ve uluslararası hukuktur. Bu anlamda hukuk; suç olan eylemi kontrol etmenin, şiddeti bastırmanın ve anlaşmazlıkları çözenin en önemli aracıdır. Fakat hükümetlerin, problemlerin çözümlenmesi yönünde, siyasal bir istekleri ve teşebbüsleri olmadığı sürece, hukuk da elbette mutlak bir çözüm getiremeyecektir. Bu çerçevede de, uluslararası hukukun terörizm konusunda, ulusal hukukun terörizm ve adi suçlar konusundaki etkisinin üzerinde olabileceğini beklemek makul olmayacaktır.

1.2. Terörizmin Tarihsel Gelişimi

Terörizm, yeni ve modern bir fenomen değildir. Bu anlamda, siyasi düzeni yıkmak ve geniş bir izleyici kitlesini etkilemek adına tasarlanan, iyi düşünülmüş ve kasıtlı terör eylemlerine, tarihin kaydetmiş olduğu süreç içerisinde, pek çok toplumda rastlamak mümkündür. Ancak bu konuda sistematik ve ayrıntılı bir tarihçe ortaya koymak oldukça güçtür. Çünkü bazı terör örgütleri hakkında yeteri kadar bilgi olmasına rağmen, bazı örgütler hakkında çok az ya da yok denecek kadar az bilgi bulunmaktadır (Özerkmen, 2004:17).

Terörizm, ortaya çıktığı ilk günden itibaren günümüze gelinceye kadar, içeriğini aynen korumuş bir kavram değildir. Bu anlamda toplumsal ve bireysel değişimler, terörizmin amacını, yöntemlerini ve aktörlerini de değiştirmiştir. Hatta bir dönem bu süreç içerisinde birçok kavram, bugün kullanıldığı gibi olumsuz bir manada değil, Fransız İhtilali çerçevesinde düşünüldüğünde, olumlu manada da kullanılmıştır (Bozkurt ve Kanat, 2007:40). 1789 Fransız ihtilalinden sonra Mart 1793- Temmuz 1794 tarihleri arasındaki dönem terör rejimi olarak belirtilmiş ve terör, doğru ve mutlak olduğuna inanılan bir fikri insanlara zorla benimsetme, bu amaçla şiddet kullanma hareketi olarak tanımlanmıştır (Çakmak, 2004:206). Bu çerçevede, kavramın bugün ulaştığı noktayı kavrayıp tanım çerçevesini doğru çizebilmek ve uygun karşı önlemler alabilmek için, kavramı tarihsel süreç içerisinde incelememiz oldukça önemlidir.

Bugün anladığımız terörizm, Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan bir kavram olarak kabul edilse de terör, aslında insanlık tarihi ile yaşıt bir olgu olarak, tarihin her döneminde, farklı şekillerde de olsa karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda da bir bakıma terörizm, insanoğlunun yarattığı bir kavram olduğuna göre, ortaya çıkmasını da diğer insana özgü kavramlarda olduğu gibi, insanoğlunun var oluşuna kadar dayandırmamız mümkündür (Kongar, 2007:77). Terör kavramı ilk insan Hz. Adem' e kadar uzanan eski bir gelenektir. Musevilik inancında Tevrat' taki anlatıma göre Kabil'in Allaha verdiği sunağın değersiz bulunması ve kardeşi Habil'in verdiği sunağın kabulü karşısında, Kabil'in kıskançlık krizi ile kardeşi Habil'i öldürmesi ilk terör hareketi olarak bilinmektedir (Caşın, 2008:224). Bu bağlamda diyebiliriz ki, terörizmin kökleri ilk insana kadar uzanmaktadır.

Bu çerçevede terörizme ilişkin olarak, Roma İmparatorluğu'nda karşımıza çıkan, diktatörlük rejimini değiştirmek ve Cumhuriyeti kurmak adına girişilen “bireysel terör olayı” (Marcus Iunius Brutus ve arkadaşlarının, Julius Sezar'ı öldürmeleri), (Kongar, 2007:77) İmparatorluğu derinden sarsmış ve uzun yıllar kendi aralarında savaşan ünlü komutanlar dolayısıyla, ciddi sarsıntılar yaşanmış, ama rejim ya da düzen tüm bunlara rağmen değiştirilememiştir.

Tarihin ilk terör örgütü olarak nitelendirilenlerden biri de, M.Ö. 73 – 76 yılları arasında varyet gösteren “Sicariilerdir (Bal, 2003:96). Bu hareket, Ortadoğu'da bugünkü İsrail'de başlamıştır. Dini bir temele sahip olan bu örgütün üyeleri, genelde

geri kalmış bölgelerden gelen erkeklerden oluşmaktaydı. Sicariiler, öldürmek istedikleri hasımlarına gündüz saatlerinde ve insanların kalabalık olduğu yerlerde saldırmaktaydılar. Saldıran kişi hasmına, elbisesinin altına sakladığı kısa kılıçla saldırdıktan sonra, kalabalığa karışıp kaybolmaktaydı. Sicariilerin kullandıkları bu kısa kılıca, “sica” denilmekteydi ki, bu nedenle örgütün adı da “Sicariiler” (Altuğ, 1995:27) olmuştur. Romalılara karşı mücadele eden Sicariiler, büyük rahip Ananias’ın evini aynı zamanda Herodian rahiplerinin manastırlarını yok etmişler, faizcilerin senetlerini imha etme ve borçların geriye alınmasını önleme isteğiyle devlet arşivlerini yakmışlardır. Bununla birlikte Sicariiler, hahamlık belgelerini, hububat ambarlarını yakmış ve Kudüs’ün su kanallarını yıkmış bir terörist grup olarak tarihteki yerlerini almışlardır (Tedhişçilik (Terörizm), 1977:5).

Terör, İslam tarihinde de oldukça geniş bir etkiye sahip bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci Halife Hz. Ömer, üçüncü Halife Hz. Osman ve dördüncü Halife Hz. Ali de, terör kurbanı olarak tarihteki yerlerini almış isimlerdir. Özellikle Hz. Ali’nin öldürülmesi, İslam dininin Sünni, Şii ve Harici olarak üç büyük mezhebe ayrılmasına neden olmuş ve pek çok kanlı olayın da temelini oluşturmuştur (Kongar, 2007:78). Ayrıca Selçuklu sultanı Alparslan’ın ve Osmanlı Padişahı I. Murat’ın öldürülmeleri, başlarında buldukları ülkelerdeki rejimleri ve olayların genel gelişmelerini etkilemeyen terör eylemleri arasında gösterilmektedir. Netice itibarıyla bu olaydan yüzlerce yıl sonra da olsa, Laik Türkiye Cumhuriyeti’nde, hala mezhep ayrımcılığına dayanan cinayetler işlenmektedir (Bozkurt ve Kanat, 2007:42).

Fakat bugün bildiğimiz anlamdaki terörizme daha yakın bir şekilde, tarihte şiddeti, bir siyasi baskı aracı olarak kullanan ve din motifli siyasal terörü kurumsallaştıran ilk kişi olarak, Hasan Sabbah’ı kabul etmemiz mümkündür (Özerkmen, 2004:18). Sabbah’ın liderliğinde, 11. yüzyılda ortaya çıkan “Haşhaşii’ler”, İsmailiye mezhebinin bir kolu olup, 13. yüzyılda Moğollar tarafından ortadan kaldırılmışlardır. Haşhaşii sözcüğü, “haşhaş çiğneyen” ya da “haşhaş bağımlısı” anlamına gelmektedir. Bu anlamda, İngilizce’deki “assassination (suikast)” sözcüğü de, bu sözcükten türemiştir. Katil, sinsice ve haince adam öldüren anlamına gelen Assassination, Avrupa dillerinin çoğunda ortak kelime olarak kullanılmaktadır (Lewis, 1995:2). Bu kelime, o dönemde “kadınlar ve çocuklar da dâhil olmak üzere, dini düşmanlarının

arasında terör uygulayarak, cinayet işlemek üzere siyasi ve ruhani liderlerince görevlendirilen gizli bir grup Müslüman'ı" nitelemek için kullanılmıştır.

Ortaçağ'ın başlarına gelindiğinde ise; bireysel değil de, örgüt halindeki terörizme daha çok rastlanır olmuştur. 16. yüzyıldan 18. yüzyılın sonlarına kadar, korsanlar, çeşitli Avrupalı donanmalar tarafından, sadece yıkım ve yağma amacı ile değil, aynı zamanda devletlerin belli dış politika amaçlarını gerçekleştirmek için denizleri terörize etmek maksadı ile kullanılmışlardır. Bu noktada Ortaçağ, bilhassa Avrupa'da feodal devletlerin ve dinin halk üzerinde otorite kurmak amacı ile uyguladıkları devlet terörünün acımasızlığına şahit olmuştur. Bununla birlikte, çağın sonlarına doğru aydınlanmanın ortaya çıkardığı hoşgörü ve anlayış ortamı, bu çağda uygulanan terörün de hafiflemesine neden olmuştur.

Endüstri Devrimi ile meydana gelen kapsamlı sosyo-ekonomik değişiklikler de, Marksizm ve Komünizm gibi yeni ideolojilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönemde terörizm, "ihtilalci ve devlet karşıtı" bir anlam kazanmış ve Birinci Dünya Savaşı öncesi döneme kadar da, bu anlamını muhafaza etmiştir (Türkiye'de Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 1985:156).

Avrupa'da da, 1970 yılından 1981 yılına kadar, yaklaşık olarak 1.464 kişinin öldürüldüğü, yaralandığı ve hemen hemen 500 milyon ABD Doları maddi zararlar sonuçlanan, yaklaşık 3.851 iç ve uluslararası terör faaliyeti meydana gelmiştir. Bu dönem içerisinde teröristler; hükümet binalarına, karakollara, restoranlara, otellere, bankalara, süpermarketlere, alışveriş merkezlerine, petrol boru hatlarına, rafinerilere, tren istasyonlarına, hava yolları terminallerine, jet uçaklarına, yayın istasyonlarına, bilgisayar ve bilgi merkezlerine ve elektrik santrallerine saldırılarda bulunmuşlardır (Güzel, 2002:210). Bunun haricinde, Avrupa'da yaşanan terör olaylarına ilişkin ayrıntılı bilgi, "AB ve Terörle Mücadele Politikası'ndaki Dönüşüm Süreci" başlıklı Üçüncü Bölümümüz içerisinde yer alan, "Terörün Avrupa'daki Tarihi" alt başlığı altında yer verilecektir.

Demokratik toplumlarda faaliyet göstermekte olan teröristler, ideolojik renkleri ne olursa olsun, hüküm süren yönetime şiddetle karşı olan, liberal demokratik değerler dolayısıyla yabancılaşmış ve çaresiz insanlar olarak nitelendirilmişlerdir. Çünkü liberal toplumlar, yapıları gereği, liberal yapılanmalar lehinde ezici çoğunlukları içermektedir

(Güzel, 2002:177–178). Bu noktada da, liberal demokratik devletin meşruluğuna ilişkin giderek artan halk uzlaşması paradoksu, muhtemelen bu durumun aşırı derecede karşısında olan azınlıklar aracılığıyla, içeriden gelen çaresiz bir meydan okuma şeklinde terörizmi doğurmuştur.

Terörün genellikle tek başına, diktatörlüklerin ya da demokrasilerin devrilmesini sağlamakta etkili bir silah olmadığına ilişkin, oldukça fazla tarihsel kanıt söz konusudur. Terörizmin kapsamlı siyasi değişiklikler yapılmasında önemli rol oynadığı nadir durumlardan birisi, yabancı yönetime karşı Kıbrıs'taki EOKA kampanyası ve Irgun ve Stern'in, terörist kampanyalarının ardından Filistin Mandası'nın sona ermesi durumundaki gibi, (Güzel, 2002:147) belli sömürgelerin bağımsızlık mücadelelerinde görülmüştür. Bu nadir örneklerde bile, terörizmi çok daha güçlü bir silah haline getiren, özel durumların varlığından söz etmek gerekir.

Bilindiği gibi terörizm, özellikle günümüz itibariyle, ideolojilerin hizmetindedir ya da öyle olduğu düşünülse istenmektedir. Bu çerçevede terör örgütlerinin geneli, özellikle 1970'li yıllarda Marksist söylemler doğrultusunda ortaya çıkmış ve kendilerini devrimci, anti – emperyalist hareketin bir parçası olarak tanımlamışlardır. Örneğin; Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), 1968 yılında ortaya çıkmış ve faaliyetlerini 1998 yılına kadar sürdürmüştür. Aynı şekilde Kızıl Tugaylar da, 1969 yılında ortaya çıkmış ve 1982 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüştür. Türkiye karşıtı 17 Ekim İhtilalcı Örgütü de, (Başeren, 2008:4) 1975 yılında ortaya çıkmış ve halen de faaliyetlerine devam etmektedir.

Bununla birlikte Türkiye'de, bu türden birçok örgütün mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür ve bu örgütlerin birçoğu bugün bile faaliyetlerini devam ettirmektedir. 1980'li yıllardan itibaren ise, aşırı sol kanadın Avrupa arenasını terk ederek, yerini aşırı sağ kanada bırakmış bulunduğunu söylemek mümkündür. Mesela özellikle Almanya'da, Neo–Nazi grupları ortaya çıkmıştır ki, bu grupların öncelikli hedefi, bilindiği gibi Türklere aittir. 1993 yılında Neo–Nazi grupları, Solingen'de Türklere ait bir evi kundaklayarak yakmış ve birçok vatandaşımızın ölümüne sebebiyet vermişlerdir.

Sonuç itibariyle terörizm ve terör sadece bugünün sorunu değildir. Bu anlamda bir olgu olarak terörizm, uygarlık tarihi kadar eskidir ve insanoğlunun siyasi

örgütlenmesine paralel olarak gelişmiştir. Bununla birlikte terörizm, 1789 Fransız Devrimi'ni izleyen 1793 Konvansiyon döneminde, ilk kez siyasal bir kavram haline gelmiştir ve bu dönemde terörizm, demokratik bir düzen tesis etme ve devrim değerlerini korumanın önemli bir aracı olarak kabul edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra da terörizm; Asya, Afrika ve Orta Doğu'daki ulusal bağımsızlık hareketleri tarafından, mücadelelerde etkin bir araç olarak kullanılmıştır. 1980'li yıllarda da, örtülü bir savaş şekli olan devlet destekli terörizm ön plana çıkmış, 1990'larda da "narko-terörizm" ve "nükleer-terörizm" önem kazanmaya başlamıştır.

Yani terörizm, süper güçlerin birbirleriyle doğrudan savaşmalarının taşıdığı riskler nedeniyle mümkün olmaması, terörün "siyasi bir mücadele" aracı olarak görülmesine neden olmuştur. Taraflar terörü ve bölgesel savaşları, rakiplerini tehdit etmek için destekleseler de, iş her iki tarafın da çıkarlarını tehdit eden unsurlara gelince, işbirliği yapmaktan da kaçınmamışlardır.

1.3 . Terörizmin Amacı – Hedefleri Ve Nedenleri

Terör örgütlerinin amaçları genel anlamda farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, örgütlerin faaliyette buldukları ülkelere ve çıkış noktalarına göre çeşitlilik göstermektedir.

Bu doğrultuda bir terör kurbanı olan Siyaset Bilimci Ahmet Taner Kışlalı, terörizmin amacını şu şekilde ifade etmektedir.

Adi şiddet'te amaç bir varlığa zarar vermek y ada onu yok etmektir. Oysa terörist için, şiddet bir amaç değil araçtır. Örneğin sıradan bir katil, bir insanı ölmesini istediği için öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan ya da insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği doğrudan bir önem taşımaz. Bu nedendir ki; şiddetsiz terör olmaz, ama her şiddet de terör değildir. Atilla yayla'nın da altını çizdiği gibi, terör eylemlerinde psikolojik sonuçlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir. Terörizm hesaplı bir şiddettir. Amacı, olabildiğince çok insan öldürmek değil, kitlelerin eylemlerinden etkilenmesini sağlamaktır. Kitlelerin dehşete kapılmasını, bir umutsuzluk içinde teröristin isteklerine boyun eğmesinden başka çare olmadığı düşüncesini sağlamaktır (Kışlalı, 1998:37).

Terörizmin temel amacı, bir davaya ya da siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu "dikkat çekme", şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Bu anlamda, kitle iletişim araçlarının sağladığı imkânlardan da yararlanan terörizm, yarattığı korku ve dehşet ile bir bakıma

topluma; “Benden yana mısın, değil misin?”, “benden değilsen düşmanımısın”, “düşmanımısın hedefimsin”, “senin yaşama hakkın yok” şeklinde belirtilebilecek “taraf olma” çağrısında bulunmaktadır (Korkmaz, 1999:17). Bu çerçevede terörizm, insanların tarafsız olma özgürlüğünü de ellerinden alan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma maruz kalan bireylerin, zihinsel ve duygusal tercih hakları da ellerinden alınmaktadır. Şiddet ortamına çekilen veya çekilmeye çalışılan bu bireyler vasıtasıyla, toplumun bir karmaşa ortamına sürüklenmeye çalışıldığı da bir gerçektir.

Terörizmin benimsediği bir diğer amaç, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasal zaaflarını deşifre ederek, arkasındaki halk desteğini zayıflatmaktır. Bu amaca ulaşmak için de terör, toplumda var olan eşitsizliklerden, haksızlıklardan, dengesizliklerden, resmi makamların olumsuz uygulamalarından faydalanmaktadır. Sonrada bu olumsuzlukların sembolik fail ve kurumlarına saldırarak onlardan halk adına sözde intikam almaktadır (Korkmaz,1999: 18).

Terörizmin, bazı güçler tarafından birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamanın aracı olarak kullanıldığı dikkate alındığında, amaç oldukça farklılaşmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı; bir kazanım elde etmek maksadıyla, hedef alınan ülke ve toplumda, belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir. Bu anlamda, Türkiye gibi stratejik öneme sahip ülkelerin terör ortamında tutulmasında da, ülkemizi hedef olarak seçmiş devletler ve birtakım güçlerin çıkarları açısından zorunluluk bulunduğu ve terörün amacının da, sadece bu ortamın devamlılığını sağlamak olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır.

Terörizmin amaçları farklı yazarlar tarafından şu şekilde de değerlendirilmektedir.

- **Şiddetin İdealize Edilmesi:** Şiddetin kasıtlı ve soğukkanlılıkla, diğer meşru eylemlerinin önüne geçilerek; doğal arzulanır bir eylem biçimi olarak idealize edilmesi ve entelektüel meşruluk kazandırılması.
- **Moral Değerlerin Reddi:** İnsanların moral değerlerine, kasıtlı olarak baskı uygulayarak, sistematik olarak bu duyguların körleştirilmesi.
- **Siyasetten Feragat:** Toplum sorunlarının çözümünde, çözüm yolu olarak siyasetin reddedilmesi.

- **Totalitarizmin Yüceltilmesi:** Aktif olarak, sistematik bir yapıda ve hedeflenen sonuç itibarıyla, totaliter nitelikli devletlerin yayılmasına yardım edilmesi.
- **Sistemin Yıkılması:** Hukuk Devleti anlayışına dayanan sistemleri yıkmayı arzulama.
- **Özgürlüğün Sömürülmesi:** Demokratik toplumların özgürlükçü yapısının sömürülmesi ve tehlikeye sokulması.
- **Demokrasinin Zayıflatılması:** Demokratik sivil toplumların kendisini savunma iradesini bitirmek (Baykal,1997:20,21).

Tüm bunların yanında, terörist yöntemlere başvuranların amaçları ve yapıları da oldukça farklılık arz edebilmektedir. Bu anlamda, günümüzde bağımsızlık mücadelesi verdiğini iddia eden grupların yanı sıra, anarşist, aşırı sol anlayışa sahip, devrimci ya da dini nitelikli değişik grupların da, terörist eylemlere başvurdukları görülmektedir. Bu tür grupların, kendilerini ifade edebilmek adına terörizmi bir mücadele yöntemi olarak benimsedikleri bilinmektedir. Bu bağlamda, her ne kadar temel çıkış noktaları ve söylemleri farklı olsa da, hemen hemen hepsinde terörizmin genel amaçlarına ulaşma hedefini görmek mümkündür. Neticede bu gruplar, terörizmin genel amaçları doğrultusunda, hedef toplumun; politik, ekonomik ve sosyal yapısını istikrarsızlaştırarak, değişmesini sağlamak ve bu çerçevede de daha fazla söz hakkına sahip olabilme arzusu içindedirler.

Ayrıca, terörist grupların menfaatlerini olumsuz etkileyen politikaların değiştirilmesi için, hedef devlet üzerinde kamuoyu baskısı sağlamak da amaçlanmaktadır. Ancak, propaganda aracı olarak başvurulduğu gözlenen terörist saldırıların amacının, her zaman politik olması da gerekmemektedir. Örneğin, din temelli anlayış doğrultusunda amaçlar belirleyen bir örgüt, belirli politik hedeflere yönelmekten ziyade, dini hedeflere yönelecektir. Bu anlamda, terörizmin ya da teröristlerin hedef aldıkları kitle içerisinde; hükümet görevlileri, iş adamları, yolcular, öğrenciler gibi, farklı kesimden kişiler de yer alabilmektedir. Neticede, terörist eylemi gerçekleştiren bu kişilerle, terörizm kurbanı kişiler arasında, doğrudan bağlar bulunmayabilir. Yani, terörizmde fail çoğu zaman kurbanı tanımaz ve mağdur da, her zaman tümüyle masumdur.

Bu bağlamda, terörist eylemler genellikle sivillere yönelik olmasına rağmen, insansız hedeflere de yönelmesi söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda, birçok yer

hedef alanında yer alabilirken, özellikle seslerini dünyaya duyurma ve hedef toplumda korku ortamı oluşturma bakımından, uçaklara karşı girişilen terörist eylemlerin, etkili bir yol olarak görüldüğünü ve varlığını devam ettirdiğini söylemek mümkündür.

Kamuoyunda, terörün uzun vadede görünen ve bilinen amacı, hedef aldığı siyasi rejimi devirmektir. Bu bakımdan, terörizmin iç içe geçmiş kısa vadeli hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz.

- Hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak için eylemlerde bulunmaktır. Bunun için halkın arasında devlete ihtiyaç duyulduğu anda devletin kendisine yardım edemeyeceğini, hatta devletin şahıslara işkence yaptığı ve kötü muamelede bulunduğu inancını yaymak için uğraş vermek,
- İç ve özellikle dış kamuoyunda davaların duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları ve haklı göstermeye çalıştıkları davaların üzerine çekmek,
- Halk üzerinde oluşturdukları korku ile, toplumun direnme gücünü kırarak, kendi davalarına karşı olumsuz tutumları ortadan kaldırmak ve kitleleri zorla da olsa itaat etmeye zorlamak,
- Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı, kitle desteği ve lojistik destek sağlamaktır (Dilmaç, 1997:41).

Terörizmi, yalnızca bir güvenlik sorunu olarak ele almak ve ona çözüm üretmeye çalışmak, yeterli değildir. Çünkü terörizm, bir güvenlik sorunu olmasının ötesinde; siyasi, ekonomik, sosyal veya kişisel sebeplere de dayanan bir süreç olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda terörizm kitlelerin ideolojik olarak aşırı derecede şartlanmalarından; başta, kaynakların eşit olmayan bir şekilde paylaşılması sonucu oluşan ekonomik sıkıntıların ve daha da önemlisi, toplulukların dini ve etnik farklılıklarının sebep olduğu çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu noktada da ayrımcılık, eşitsizlik ve mahrumiyetin siyasi ve sosyal sonuçları, terörizmi besleyen temel unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörü ele alırken, terör eylemlerini ve terörist grupları oluşturan kişilerin genel mantık yapılarını, yaşadıkları çevreyi, ailelerini, ortak yönlerini, psikolojik yapılarında belirli bir bozukluk olup olmadığını ve onları bu eylemlere iten faktörlerin neler olduğunu da ele almak gerekir. Çünkü terörist eylem; bir toplumun değerlerine,

normlarına, menfaatlerine, beklentilerine, varlığına, bütünlüğüne ve bu bütünlüğün devamına ters düşen ve masum insanların öldürülmesine varıncaya kadar topluma zarar veren çeşitli faaliyetleri içine alan ilgili toplumda, devletin güç ve otoritesini zaafa uğratarak, o toplumu içten çökertme hedefine yönelik bir “sosyal sapma” davranışıdır.

Terörist, toplumun içinden çıkabilmekte ve yine o toplum adına, topluma ve onun oluşturduğu devlete karşı faaliyette bulunmaktadır. O halde teröristi harekete geçiren ya da kişileri terörist olmaya iten sebeplerin neler olduğunu, en doğru şekilde belirleyebilmek önemli olacaktır. Terör olgusunu yalnızca iç ve dış düşmanların varlığına bağlamak yeterli değildir. Başka bir deyişle, terörü toplumun ekonomik ve sosyo – kültürel yapısından da ayırmamak gerekmektedir.

Bu çerçevede düşünüldüğünde, terörizmin temel nedenlerini, şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

- **Psikolojik Nedenler:**

İnsan doğası gereği farklı yetenek, beceri, zeka ve ilgilerle dünyaya gelir. Bu bakımdan insanlar birbirlerine benzemeyen, karmaşık bir varlıktır. Her insanın farklı özellikleri olduğu gibi psikolojik yapıları da farklı olacaktır. Genel anlamda sorunlarda bu psikolojik farklılıkların kabul edilip edilmemesi ve kişinin başarılı olup olmamasından kaynaklanmaktadır (Özerkmen, 2004:22).

Kendi içerisinde çatışma yaşayan, kendini gerçekleştirememiş, saygınlık kazanamamış, toplum tarafından da kabul görmeyen ve kendini gerçekleştirecek olumlu, yaratıcı, üretici yol ve yöntem bulamayan insanlar, ruhsal çatışmalarını, kaygılarını, korkularını, öfkelerini saldırgan davranışlarla şiddet eylemleriyle gidermeye çalışırlar (Caşın, 2008:290).

Kişisel becerisi, yetisi ya da yeteneği yetersiz olan insanlar, bireysel kişiliğinin anlamsızlığını ve değersizliğini gerekli gereksiz saldırı ve şiddet olaylarının içinde yer alarak, katı, sert ve saldırgan içerikli davranışları saygınlık simgesi olarak kabul ederler (Kongar, 2007:75). Bu tür sapkınlık içinde olan insanlar özellikle toplum tarafından engellendiklerini, ilgi sevgi ve saygı görmediklerini düşünürler. Bu olumsuz düşünceler içerisinde yaşayan birey, kendilerine kucak açan, değer veren ve onlara bir kimlik veren oluşumlara meyil ederler. Bu dinsel bir grup, siyasal bir parti ya da bir terör örgütü

olabilir. Bu tür insanlar kendilerine sahip çıktığını düşündüğü grubun en ateşli savunucusu, sahiplenicisi olurlar (Alkan, 2002:45). Çünkü kendilerini ezilmiş, horlanmış, yok sayılmış ve dışlanmış hisseden kitleler, bu tip oluşumlar içinde insan yerine konmanın, birey olarak özümsemenin etkisi altında özellikle terör örgütleri tarafından, mevcut örgütlerinin büyüklüğüne, yüceliğine ve ölümsüzlüğüne inandırılarak her türlü şiddet eylemlerinde kullanılmaktadırlar.

Bu çerçevede; arkadaş, akraba ilişkileri, hemşerilik, sosyal ve kültürel faaliyetler, din, mezhep, tarikat veya etnik köken farklılıkları ön plana çıkartılarak terör örgütlerinin içerisine çekilen militanlar, değerlerini, saygınlıklarını korumak için saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerinde bulunarak, bağlı oldukları alt kültüre şan, şeref ve üstünlük sağladıklarını sanıp, insan ve çevreyi yakıp yıkıp – yok etme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Alkan, 2002:157). Sonuç itibariyle; terör örgütlerinin eleman kaynağını, bu grupların içerisinde yer alan 15 – 25 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bu dönem psikoloji ve psikiyatri kaynaklarında geçiş dönemi olarak ifade edilmektedir (Caşın, 2008:290).

- **Sosyo – Kültürel Nedenler:**

Terörizm, çok boyutlu sosyal bir olay ve karmaşık sorunlar bütünüdür. Terörün sosyal bir olay olarak değerlendirilmesinde, toplumun değer yargıları, alışkanlıkları, gelenek ve göreneklerinin bütününe incelenerek bir yargıya ulaşılması mümkün olmaktadır. Bu anlamda toplumun değer yargıları, alışkanlıkları, gelenek ve görenekleri zaman içerisinde değişikliğe uğramakta ve bu değerler, çağın ihtiyaçlarına göre değişim göstermektedir (Caşın, 2008:286). Sosyal değerlerdeki bu hızlı değişimler, toplumda artan sapmalara ve uyuşmazlıklara sebep olabilmektedir. İşte terörün ortaya çıkması da, bu değişim döneminde yaşanan sıkıntı, buhran ve kaosların bireyleri etkileyerek, şiddet yanlılarını beslemesi ve şiddet yanlısı bu bireylerin de toplumu etkilemelerine neden olmaktadır (Alkan, 2002:44).

Kültürel değişimin sosyal yaşamda meydana getirdiği değişimlerin, toplumun genelini kapsayacak özellik taşıması ve değişimlerin çok hızlı olması sosyal dengenin bozulmasına ve bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle sosyal değerlerdeki değişim hangi ölçüde olursa olsun, toplumun genelini ilgilendiren ve sosyal bütünleşmenin temelini oluşturan değer yargılarıyla uzlaşmanın

sağlanması gerekmektedir. Toplum değerlerinin ana hatlarını oluşturan tarih, dil, örf ve adetler, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültür unsurları, ulusal karakterin sürekliliğini sağlamanın yanı sıra, farklı toplumların birbirlerinden ayrılmaması noktasında çok önemli bir unsur olduğunun göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Toplumlara birleştiren tarih, dil, örf ve adetler, sanat ve edebiyat eserleri gibi kültür unsurları arasındaki gelişmeci ve tekâmülcü (evrimci) bağın koparılması, toplulukta anormal davranışların görülmesi ile birlikte, bu anormal davranışlar da genellikle anarşi, şiddet ve sosyal çözülmeyi ortaya çıkartmaktadır (Caşın, 2008:286).

Özellikle günümüzde sanayi toplumlarının, oluşturduğu karmaşa, kişileri şiddete yönelten bir kuvvet oluşturmuştur. Şehirleşme ve göç olgularından kaynaklanan sosyal çalkantılar ve kültür değişimleri suçun artmasının yanı sıra şiddetin ve dolayısıyla şiddetle beslenen terörün de, artmasına sebep olmaktadır. Sosyal gelişme ile birlikte ortaya çıkan hızlı nüfus artışıyla toplumların niteliği değişmekte, toplum yaşantısına yeni kültür grupları eklenmektedir. Bu durum da yeni bunalımlara, kaynak teşkil etmektedir (Kongar,1994:222).

Ülkemiz, 1923 - 1950 yılları arasında, durgun bir sosyal yapıya sahipti. Ancak 1950' lilerden itibaren siyasi rejim değişikliği sonucunda, hızlı bir zirai makineleşme ve çarpık sanayileşmenin etkisiyle, köylerden büyük şehir merkezlerine geniş çapta göçler meydana gelmiştir. Bu göçlerin etkisiyle gecekondulaşma denilen bir takım yan kültür alanları oluşmuştur (Türkdoğan, 1985:122).

Sanayileşmenin etkisiyle köyden büyük şehirlere göç eden anadolu insanı, kültürel açıdan yabancılaşma çekmenin yanında, yoksulluktan kaynaklanan nedenlerle kendini çaresiz, sahipsiz ve yalnız hissetmektedir. Bu tür problemlerin uzun süre çözülememesi, terör örgütlerinin gecekonducularda yaşayan insanlarımızın üzerinde etki alanı oluşturmasına neden olmaktadır. Bilindiği gibi insanlar kendilerine kucak açan, değer veren onlara bir kimlik veren oluşumlara meyil ederler. Bu dinsel bir grup, siyasal bir parti ya da bunların uzantısı bir terör örgütü olabilir. Kendilerini her yerde ezilmiş, horlanmış, yok sayılmış ve dışlanmış hisseden kitleler özellikle terör örgütünün planlı olarak yaptığı faaliyetler çerçevesinde insan yerine konmanın, birey olarak özümsemenin etkisiyle daha çok duygusal, daha az kontrollüdürler. Bu şekilde çözümsüzlük içerisinde olan grupların içine düştükleri boşluğu, terör örgütleri en iyi

şekilde doldurmaktadır (Alkan, 2002:45). Genel anlamda, toplumsal problemler teröre sebep olmamakta, fakat terör grupları bunları kullanarak taraftar bulmakta ve bu durumdan şikâyetçi olanları yanlarına alarak güçlenmektedir (Çınar, 1997:258).

Türkiye, terörizm belasından kurtulabilmek için, kültürel ve sosyal sorunlarını zaman geçirmeden çözüme kavuşturmalıdır. Yukarıda da açıkladığımız toplumsal sorunlar doğrudan terörün sebebi olarak görünmezken, sorunun uzun süre çözümlenememesi ve bu olumsuzluklar üzerinden örgüt mensuplarınınca yapılan propaganda faaliyetleri, terörün gelişmesine, güçlenmesine ve genç nüfusun eylemlerde kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle terör örgütlerinin güçlenmesine yarayacak her türlü faaliyete karşı, savunma reflekslerini güçlendirmesi gerekmektedir.

- **Ekonomik Nedenler:**

Terörün meydana gelmesinde ve faaliyetlerini sürdürmesindeki en önemli etkenin ekonomik sebepler olduğu açıktır. Ekonomik sebepler özellikle Marksist yazarlar tarafından, her türlü eylemin nedenleri arasında sayılmıştır. Temel etken, siyasetin ekonomiyi mi yoksa ekonominin siyaseti mi yönlendirdiği konusundaki tartışmalardır. Marksist yazarlara göre, ekonomi temel yönlendiricidir. Buna karşılık liberal yazarlar siyasetin belirleyici olduğunu, hatta ekonomiyi de siyasetin belirlediğini ifade etmektedir (Çınar, 1997:256).

Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarla birlikte toplumdaki dengesiz gelir dağılımı, terör örgütleri tarafından propaganda malzemesi yapılarak, olabildiğince ve her fırsatta istismar edilmeye çalışılmaktadır. Özellikle ailesinden ayrılarak büyük şehirlerde üniversite okumaya gelen genç öğrenci kitlesi, örgüt tarafından gelir dağılımındaki dengesizlikler malzeme yapılarak yapılan propagandalardan etkilenerek, terör örgütlerinin yörüngesi içine girebilmektedir. Ülkemizde faaliyet yürüten terör örgütleri üzerinde yapılan araştırmalarda, örgüt mensuplarının genelde eğitim seviyesi düşük, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen bireyler olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi arttıkça örgüte katılım azalmaktadır. Bu durumun eğitim seviyesi düşük, çevresini, Türkiye ve dünyayı algılamada güçlükleri bulunanların PKK propagandasına daha açık olduğu, eğitim ve gelir düzeyi yüksek, modern topluma entegre olmuş kesimlerde ise fazla etkili olmadığı görülmektedir (Özönder, 1998:292).

Bu bağlamda, bölücü terör örgütü PKK itirafçısı Abdülkadir Aygan, sol örgütlerin yaptığı propagandanın kendisini etkilemesinin özel nedenlerini, 6. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesi Başkanlığı'na verdiği savunma da şöyle ortaya koymaktadır:

- Geçimini ırgatlık ve amelelik yaparak zar zor sağlayan bir ailenin çocuğu olmam,
- Yurdumuzun diğer yörelerine nazaran geri kalmış olan ve kendine has bazı özellikleri bulunan Güneydoğu'lu olmam,
- Çocukluğumdan beri zaman zaman ailemden kopuk yaşamak zorunda kaldığımdan, kendimi boşlukta hissetmem, dini ve milli düşünce doğrultusunda eğitim alamamış olmam,
- Gençlik döneminin başlangıcında karşılaştığım sorunları ailemin yoksul olması nedeniyle çözememiş olmam,
- Aşırı duygusal ve arkadaşlığa büyük önem veren bir şahsiyete sahip olmam,
- 16–17 yaş döneminde olan her genç insanda olduğu gibi; bir arayış içerisinde olduğunu belirten Aygan;

Ailemin ekonomik durumunun çok zayıf olması dolayısıyla, çocukluğumda ve çocukluktan gençliğe geçiş döneminde sahip olmayı arzuladığım bir çok şeye sahip olamamıştım. Yaşıtlarım okul tatilinde keyfince eğlenirken, ben her yıl okul kapandıktan sonra ailemle birlikte Çukurova'ya göç ederek yazın kavurucu sıcağında pamuk tarlalarında ırgatlık yapıyordum. Hem çalışıp, hem okumak zorundaydım. İçerisinde bulunduğum durum fakirlik edebiyatını durmadan işleyenlerin propagandasından etkilenmeme ve onlara yaklaşmama neden oluyordu (Aygan,1987:101). diyerek açıklamaktadır.

Açıklanan bu sebeplerde göstermektedir ki ekonomik sebeplerin bir sonucu olan eğitimsizlik, tatmin edilememiş duygular ve işsizlik, terör ortamına zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin terör örgütü PKK ile verdiği mücadelenin maliyeti 300 milyar doları aşmaktadır. Dolayısıyla, teröre karşı en etkin mücadele yöntemi, silahlı mücadelenin yanında, terörün arka planını oluşturan, fakirliğin, cehaletin, gelir dağılımındaki dengesizliğin ve işsizliğin ortadan kaldırılarak toplumun refah düzeyinin yükseltilmesidir. Kaybedeceği bir işi ve aşısı olan insanlar bunları riske atmak istemeyeceklerdir (Alkan, 2002:41).

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, ekonomik sebepler terörün sebebi değil, terörün devam etmesinin sebepleridir. Ekonomik durumu zayıf olan devletlerde terör olmadığı gibi ekonomisi çok iyi olan bazı devletlerde de terör faaliyetleri mevcuttur.

1.4. Terörizmin Kullandığı Yöntemler

Bilinmesi gerekir ki terörle mücadelede özgün yapısı sebebiyle, genel politikayla uyumlu ayrı bir politika, özel strateji, özel taktikler ve özel yöntemler uygulanması gerekir. Çünkü teröristlerin de özel politikaları, özel stratejileri, özel taktikleri ve özel yöntemleri bulunmaktadır.

Bu çerçevede politika; hareket tarzını ifade etmektedir ve hangi amaca ulaşılacağını, hangi güç ve olanaklardan yararlanılacağını, hangi yol ve yöntemin benimseneceğini göstermektedir. Dolayısıyla her terörist grup; amacını, kullanacağı güçleri ve uygulayacağı yöntemi belirleyen, az ya da çok gelişmiş bir politikaya sahiptir. Terör grubunun politik düzeydeki bu hareket tarzının, kuralsız şiddet içeren stratejileri ve tek tek teröristlere doğru gelişen taktikleri bulunmaktadır. Terör grubu ya da grupları, bunları tam olarak belirlememiş olsalar da, düşünceleri her düzeyde söylemlerine ve eylemlerine yansıyacaktır.

Terör, silahlı mücadeleler içerisinde seçilmiş hareket tarzlarından sadece birisidir. Özellikle günümüzde şartların son derece gelişmiş olması, bu anlamda günümüz teröristini, aşağıdaki hareket tarzlarını ve yöntemlerini belirlemeye zorlamaktadır.

- Yaklaşık bütün terörist eylemler, dış örgütlerle ilişki içerisinde bulunma eğilimine sahiptirler. Bu şekilde de, uluslararası kuruluşlarda ifade edilme ve dünya kamuoyu önünde haklılık kazanma çabalarını ortaya koymaya çalışırlar.
- Terör, diğer silahlı mücadelelerden farklı ve özgün bir yapıya sahiptir. Ancak çoğu zaman, tek başına başarıya ulaşması mümkün olmayacağından; ayaklanmalar (Gayr-ı Nizami Harp ya da Düşük Yoğunlukta Çarpışma), sınırlı savaş (mekân, kuvvet ve zaman bakımından sınırlı) ya da genel savaşa dönüşüm olanaklarını aramaktadır.

- Terör, öncelikle bir güvenlik sorunudur. Ama bu onun, sadece bir güvenlik sorunu olarak algılanması gerektiği anlamına gelmemelidir. Aynı bakış açısının teröristler için de geçerli olabileceği göz önünde bulundurulursa; terör politikalarının da sosyal, ekonomik ve politik öğeleri içermesi ve bu konuyla ilgili sorunların çözümlenmesine dayanacağı açıkça anlaşılabilir.

- Terör, politikasına yön veren bir amaca dayanmak durumundadır. Bu anlamda da sol ideolojik amaçlı, sağ (ulusal, dini ya da ekonomik) ideolojik amaçlı ya da bölücü amaçlı her anlayışı temel almak suretiyle, ülkedeki karmaşayı destekleyici bir yol izleyecektir.

- Haricinde terörizm;
- Propaganda (devamlı ve her olanağı kullanarak),
- Protesto hareketleri,
- Resmi görevlileri kazanma ya da yıldırma,
- Devlet görevlileri arasından eleman kazanma ya da bu tür görevlere eleman yetiştirme,
- Dış destek sağlama (dış terör örgütlerinden ya da dış devletlerden),
- Örgütlü toplum kurumlarını ele geçirme ya da yeni örgütlü toplum kurumları oluşturma,
- Çevre halkına yardım etme,
- Adam kaçırma, öldürme, toplu katliam ya da tahrip gibi yöntemler kullanmak suretiyle, eylemler tertip edebilir (İlhan, 1998:63–64).

Terör; önce politik sonra sıra ile stratejik ve taktik düzeyde amaçlar, seçenekli hareket tarzları ve dayanak noktası oluşturabilecek ve yöntemlerini uygulamaya koymayı sağlayacak bir güce gereksinim duymaktadır. Neticede, önemli olan bu gücün kim ya da kimlerden meydana geldiğini saptayabilmektir.

21. yüzyılın, teknoloji ağırlıklı postmodern terörizm olgusuna en kolay adapte olabilecek olan grupların, dinsel argümanlı küresel terör örgütleri olduğu düşünülmektedir ki bu durum, yeni yüzyılın en kötü haberlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Çünkü saldırıların limitlerinin ve çökertici etkisinin oldukça yüksek olması beklenmektedir. Yani görünen o ki kendilerini “şeytanla savaşımlar” (Arıboğan, 2007:168) olarak nitelendiren bu gruplar, kötülerle ya da muhaliflerle savaşımlardan, daha kuralsız olacaklardır.

1.5. Terörizm Türleri

Terörizm; terörist eylemleri gerçekleştiren devlet ve devlet dışı aktörler, bireyler, yöneldiği amaçlar, saldırganların kapasiteleri ve kullandıkları yöntemler bakımından çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulabilirler. Ancak biz çalışmamızda; terörizme dair faaliyette bulunan ve etkilenilen coğrafi alan, eylemleri gerçekleştirenlerin tabiiyeti, eylemlerin doğurduğu sonuçlar, somut amaçlar ve yabancı bir unsur içerip içermediği ölçütlerini temel alarak ulusal ve uluslararası terörizm şeklinde bir incelemede bulunacağız.

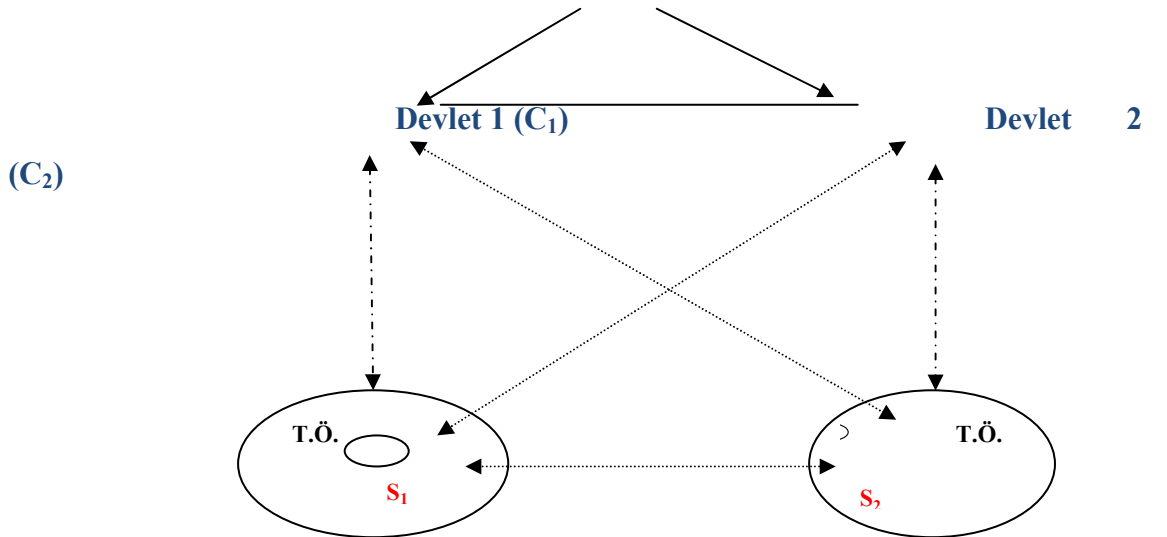
Bu çerçevede, uluslararası terörizm de iki bölümde incelenebilmektedir:

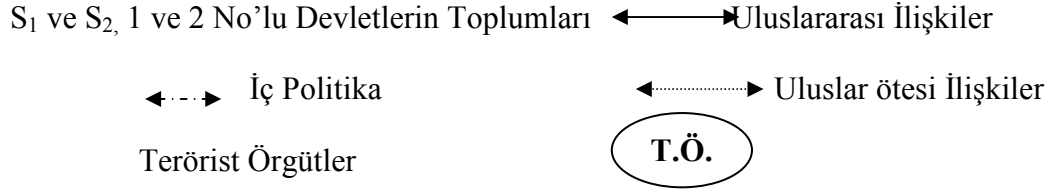
- Devlet destekli olmayan uluslararası terörizm ki bu tür bir eylem uluslararası nitelik taşımakla birlikte, devlet destekli uluslararası terörizmin belirgin vasfı olan devlet desteğine sahip değildir.
- Devlet destekli uluslararası terörizm ki; devletlerle ilişkili gruplar tarafından stratejik, politik ve dini korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası siyasal bağlantılar çerçevesinde, terörizmin ortaya çıkabileceği ortamı, bir makro model oluşturarak verebiliriz.

Şekil: İç ve Uluslararası Politik İlişkilerde Terörizm

Uluslararası Örgütler (International Organisation – IO)

Yukarıdaki modelin aktörleri; devlet, uluslararası organizasyonlar ve terörist örgütlerdir ve unutmamak gerekir ki terörist örgütler aynı zamanda bir dış politika aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. S_1 ve S_2 bu modelde, Devlet 1 ve Devlet 2'yi oluşturan toplumlardır, I.O. ise uluslararası organizasyonları temsil etmektedir. Bunlar arasındaki ilişkiler, klasik uluslararası ilişkiler süreci içerisinde yönlendirilir. Söz konusu uluslararası ilişkilerden ayrı olarak bir de, ülkelerin iç politikaları model içerisinde yer almaktadır. S_1 -Devlet 1 arasındaki ilişki ile S_2 -Devlet 2 arasındaki ilişki, "iç politika"dır. Buna ilaveten, bir diğerinin topluluğuna işaret eden S_1 ve S_2 toplulukları arasındaki ilişkilerle, farklı topluluklar arasındaki ilişkilerde mevcuttur ve bu da "uluslar ötesi ilişkiler" olarak adlandırılmaktadır (Başeren, 2008:4).

1.5.1. Ulusal Terörizm

21. yüzyılda, birçok ülkenin ulusal bütünlüğünü hedef alan ve birçok ülkede demokratik sistemin karşı karşıya bulunduğu en önemli sorunlardan birisi, terördür. Terör, aynı zamanda demokratik sistemler açısından da önemli bir tehdit unsurudur. Devlete ve demokratik sisteme karşı bir meydan okuma olan terörün, hangi türü olursa olsun, başta yaşama hakkı olmak üzere, temel insan hak ve özgürlüklerini ortadan kaldıran eylemlerdir. Ancak tüm olumsuzluklarına rağmen terörizmin, devlet tarafından bizzat, vatandaşlarına yönelik olarak kullanılması da söz konusu olabilmektedir.

Bu doğrultuda karşımıza çıkan "ulusal terörizm" ya da "devlet terörizmi"; "Devletin sınırları içinde gerçekleşen, dış kaynaklı hiçbir terör örgütü ile işbirliği yapmadan başka bir devletin ya da bireyin menfaatini veya zararını hedef almayan eylem" olarak tanımlanabilmektedir. Bu anlamda bu tür terörizm, devletin hukuki düzenini hedef almaktadır. Söz konusu yargı da, devletin yargı etkisi içerisinde yer alan cezai nitelikte bir eylemdir. Ulusal terörizmi önlemek ve cezalandırmak da, her devletin iç hukuk kurallarına bağlıdır.

“İç ve Uluslararası Politik İlişkilerde Terörizm” başlıklı modelimizde de belirtildiği üzere “İç Politikada Terörizm”; S₁-Devlet 1 ya da S₂-Devlet 2 bağlamında ortaya çıkabilir. Bu noktada söz konusu olan ilişki de, siyasal mücadele şiddet üzerine kurulu olacaktır. Bu çerçevede de, terörizmin iki boyutundan söz edilebilir.

- Birincisi, devletin terörizmi kendi mevcut rejimini sürdürmek için, iç ve dış politika malzemesi olarak kullanması olasılığı;
- İkincisi ise, bazı odakların yetkili makamlarla mücadelesinde terörizmi kullanarak, mevcut düzeni tahrip etmek suretiyle gücü kontrol etmek amacıdır (Başeren, 2008:4).

Bu bağlamda, Devlet kendi ülkesinde vatandaşlarına, özellikle de iktidarda olanların kendi iktidar konumlarını muhafaza etmek amacıyla muhalefetteki kişi ve gruplara yönelik olarak uyguladığı baskı ve şiddete, “devlet terörizmi” adı verilmektedir (Çakmak, 2008:36). Diğer bir deyişle iktidar seçkinlerinin ya da egemen güçlerin uyguladığı terör olarak tanımlanmaktadır (Ergil, 1980:26).

Ulusal terörizm ya da devlet terörizmi daha çok totaliter rejime sahip devletlerin veya karışıklıkları yaygın olan ülkelerin başvurduğu bir araçtır (Dilmaç, 1997:135). Buna örnek olarak Nazi Almanyası’nda Hitler’i, eski Sovyetler Birliği – Doğu Bloku çerçevesinde Lenin’i ve Stalin’i, İtalya’da Mussolini’yi, Çin’de Mao Zedong’u, Kamboçya’da Pol Pot liderliğindeki Kızıl Khmer’leri ve Irak’ta Saddam Hüseyin rejimini gösterebiliriz. Bu sistemlerde; ırkı, dini veya siyasi görüşleri nedeniyle, sistemin kendi halkına karşı, kapsamlı olarak devlet terörü uyguladığı söylenebilir.

Ayrıca Devlet terörü kavramı, genel bir adlandırma olarak “KONTR-GERİLLA” veya “GLADIO” olarak isimlendirilmektedir. Ülkemizde devlet terörü olarak KONTR- GERİLLA, Almanya’da “Stay Behind”, İtalya’ da “Gladio”, Belçika’da “Glaive”, Yunanistan’ da “Kızıl Teke Derisi” gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır (Müller, 1993:43).

Bu terörizm türüyle, mevcut duruma karşı mücadele verenler tarafından düzeni tahrip etmek amacıyla yapılan terör arasında nedensel bir ilişki söz konusudur. Dolayısıyla devlet terörizmi, söz konusu devlete karşı terörizme katılabilir ya da bu tür bir terörizm, devlet terörünün nedenini teşkil edebilir. Eğer devlet, etnik tartışmalara

taraf olmuş ve bu duruma yukarıda söz konusu edilen mücadele esnasında yakalanmış ise, bir iç savaş olasılığı da kaçınılmaz olacaktır.

Ulusal terörizm ya da devlet terörizmi; devlet politikasının bir parçası olarak işlenen soykırım, insanlığa karşı suç, savaş suçu ve işkenceyi kapsamaktadır. Devlet terörizmi uygulayan devletlerin amaçları, siyasi muhalifleri ya da etnik bir grubu bastırarak, mevcut rejimi idame ettirmektir. Bu amaçla, gerekirse sosyal ya da politik bir grup, toptan yok edilebilmektedir. Bu çerçevede düşünüldüğünde, ulusal terörizmin üç aşamalı olarak gerçekleştirilebileceğini söylemek mümkündür.

- **Gözdağı Verme (Intimidation):**

Bu aşamada hükümetler, medyayı ve polis gücünü olumsuz bir şekilde kullanarak, muhaliflerini sindirmeye çalışırlar. Bu aşamayı, hemen hemen bütün ulus – devletler, belirli dönemlerde yaşamışlardır. Bu durumun en çarpıcı örneklerini de; Şili, Arjantin ve Uganda oluşturmaktadır.

- **Zorla Değişim (Coercive Conversion):**

Genellikle ihtilallerden sonra görülen ve toplumun yaşam tarzını topyekûn değiştirmeyi hedefleyen hükümet uygulamalarını kapsamaktadır. En çarpıcı örnekleri, 1917 Sovyet Devrimi ve 1979 İran Devrimi'dir.

- **Soykırım (Genocide):**

Bir sınıfın, etnik veya dinsel bir grubun, toptan yok edilmesini ifade eden soykırım da, yine ideolojik gerekçelerle yapılabilmektedir (Ersoy, 2002:18).

Sonuçta “ulusal terörizm” ya da “devlet terörizmi”; bir devletin, kendi ülke sınırları içerisinde ve kendi vatandaşlarına karşı uyguladığı sistematik şiddet eylemlerinden oluşmaktadır. Bunun yanında devlet terörizmini, devlet destekli terörizmden ayırmak gerekmektedir. Devlet destekli terörizmde, “Uluslararası Terörizm” başlığı altında ayrıntılı olarak da göreceğimiz gibi, terörist eylemlerin faili ya da failleri, bir devletin açık ya da örtülü desteği ile hareket eden devlet dışı aktörlerdir. Devlet terörizmi ise, devlet aktörleri tarafından, Uluslararası İnsani Hukuk ve İnsan Hakları Hukuku'nun ihlali çerçevesinde gerçekleştirilen; kapsamlı, yaygın ve sistematik şiddet kullanılmasıdır.

1.5.2. Uluslararası Terörizm

Özellikle 2001 terör saldırıları da göstermektedir ki, terörün uluslararası nitelik kazanması terörün geldiği son noktayı gözler önüne sermektedir. Terör örgütleri eskiden olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırları içerisinde faaliyetlerde bulunmayıp, diğer ülkelerdeki farklı legal ve illegal gruplarla bağlantı kurmak suretiyle karşılıklı destek sağladıkları bilinmektedir.

Terörün uluslararası nitelik kazanmasındaki en önemli unsurlardan biri de; ulusların veya ülkelerin terörü iç ve dış politika aracı olarak kullanmayı devlet politikası haline getirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bazı devletlerin terörü iç ve dış politika aracı olarak kullanması, teröre uluslararası nitelik kazandırmaktadır (Dilmaç, 1997:147). Geçtiğimiz yüzyılda; özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra nükleer bir dengenin kurulması ile sıcak savaştan kaçınılmış, buna mukabil de terörizm gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. Terörizmin, uygulama alanı olarak seçilen bazı küçük, geri kalmış ve demokrasiye geçememiş ülkelerde başarıya ulaşmış olması, uygulayıcı olan ülkeleri cesaretlendirmiş ve böylece terör alanı gittikçe genişlemiştir.

Bununla birlikte uluslararası terör, mücadele edilmesi çok güç olan bir tehdittir. Bunun nedeni, organize suç örgütleriyle olan ilişkilerin genişlemesi, bu örgütlerin finans kaynaklarının kullanılması ve birlikte olduğu insanları dinsel fanatizm potansiyeli altında toplayabilmesidir. Teknoloji ise, teröristlerin radyoaktif malzemelere daha rahat ulaşabilmesini hatta kendi kimyasal veya biyolojik silahlarını imal etmelerine imkan sağlamaktadır.

Uluslararası terörizmi, ulusal terörizmden ayıran temel farklar vardır ki, bu farklardan bir tanesi, uluslararası terörizmin amacının, mutlaka somut siyasi hedeflere ulaşmak ve bu yöndeki siyasi değişikliklerin gerçekleşmesini sağlamaktır. Teröristler, dünya kamuoyunun dikkatini kendi hedeflerine çekerek, ülkenin dış politikasını etkilemek ya da bir ülkeyi zor durumda bırakarak, dünya kamuoyunda mahkûm ettirmek amacını taşımaktadır. Ayrıca uluslararası eylemlerde, ulusal terörizminden farklı olarak, en az iki devletin menfaatinin ihlali söz konusu olmaktadır. Diğer bir fark da, uluslararası terörizmde, terör örgütleri arasında yoğun bir işbirliğinin olmasıdır (Topal, 2005:53-54).

Bu safhadan sonra terörizm, uluslararası bir savaş türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Verilen destek, zamanla terörizmin boyutlarının büyümesine ve uluslararası nitelik kazanmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, gerçek anlamı içerisinde ve küresel olarak terörizme bakıldığında, “dolaylı yıpratma (destabilizasyon)” olarak da adlandırılabilir. Bu anlamda, özel bir şiddet eylemi ya da değişik bir soğuk savaş şekli olan terörizm, uluslararası alanda etkin ve güçlü devletlerin, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin içerisindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve benzeri birçok alandaki sorunların istismar edilmesi yoluyla, var olan, ya da suni olarak oluşması sağlanan şiddet içerikli fikir ve hareketlerin belirli bir amaç için harekete geçirilmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Terörizmin uluslararası bir nitelik kazanmasının ve artmasının başlıca nedenlerini, şu şekilde değerlendirebiliriz:

- Uluslararası haberleşme ve ulaşım araçlarının son yıllardaki çok hızlı gelişimi,
- Yeni silah ve teçhizatlar ile teknolojik imkânların artması,
- Bazı ülkelerin ideolojilerini ve devrimlerini yaymada, terörizmi yöntem olarak seçmeleri,
- Uluslararası terör örgütleri arasındaki istihbarat, eğitim, lojistik, teknik, finans temini, eylem yöntemleri konusunda organik bağların ve işbirliğinin artması, sayılabilir (İlhan, 1998:5).

Yukarıda da belirtildiği gibi; güçlü devletler, doğrudan ya da dolaylı olarak dış terörizmi desteklemeyi mali açıdan çok ucuz bir yöntem olmasından dolayı, tercih etmektedirler. Bu açıdan değerlendirildiğinde, terör örgütleri, diğer ülkelerde faaliyet gösteren legal ve illegal gruplardan özellikle, eğitim, finansman, teşkilatlanma ve silahlı eğitim konularında destek almadan faaliyetlerini sürdürmeleri imkânsız hale gelmektedir (Alkan, 2000:26-27).

Uluslararası terörizmin değişik kaynaklarda farklı tanımları yapılmaktadır. Bunlar: Uluslararası terörizm; “Bir ya da birden çok ülke vatandaşlarınca oluşturulmuş, desteğini içeriden ve dışarıdan, bir veya birden çok kaynaktan sağlayan organizasyon, kişi veya guruplarca, herhangi bir toplum, devlet ya da devletler üzerinde baskı

yaratmak suretiyle bazı kazanımlar sağlamak, etnik ve bölgesel sorunları tahrik ederek ülkelerin ulusal menfaatlerine zarar vermek amacıyla siyasi saikli şiddetin, zorlayıcılık amacıyla, devlet dışı gruplar tarafından tekrar eden biçimde kullanımınıdır (Caşın, 2008:170).

“Uluslararası terörizm, bir yabancı devlet tarafından, üçüncü bir ülkenin topraklarında, iç sorun olduğu söylenemeyecek olan bir uyuşmazlıkla, baskı yaratmak amacıyla girişilen iğrenç bir barbarlık eylemidir.” (Birleşmiş Milletler (BM) Uluslararası Terörizm Komitesi) Bu çerçevede “uluslararası terörizm”; bir devleti temel politikalarını değiştirmeye, belirli kararları almaya ya da almamaya zorlamak amacıyla, yasadışı şiddetin kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Türk Demokrasi Vakfı, Avrupa’daki Terör Üssü Yunanistan, 1995:7).

Bu açıklamalardan sonra bir eylemin uluslararası terörizm olarak algılanması için;

- Terör olayı, bir ülkede planlanır, başka bir ülkede icra edilir,
- Terör olayının faili olayı bir ülkede işler, başka bir ülkeye (Fehriye ERDAL örneği gibi) kaçar,
- Terör örgütü özellikle güçlü ülkeler tarafından eğitim, finansman, teşkilatlanma ve silahlı eğitim yönünden destek vermek suretiyle bir ülkede kurulup konuşlanır, bir başka ülkeyi hedef alır ve terör örgütleri amaçlarına ulaşmak için, diğer terör örgütleri ile de işbirliğine girerler (Şahin, 1994:16).

Uluslararası terörizm bağlamında; uluslararası barış, istikrar ve refahın anahtarı olduğuna yürekten inanan ve birbiriyle etkileşim halindeki bölgesel işbirliği hareketleri içinde, öncü ve aktif bir rol üstlenen ve dünyanın geleceğinin inşasına etkin bir biçimde katılması beklenen Türkiye’yi de, yıllardır verdiği terör mücadelesinde yalnız bırakarak, bilakis terörist unsurlara açık ya da gizli destek veren bazı Batılı ülkelerin, artık terörün boyutlarını daha ciddi değerlendirmeleri gerekmektedir (Özdiker, 2004:148). Çünkü özellikle son yıllarda, teröre karşı farklı standartların uygulanamayacağı ve terörü gerçekleştirenler kadar destekleyenlerin de insanlık suçu işlediği anlayışı oldukça genel bir kabul görmektedir.

1.5.2.1. Devlet Destekli Uluslararası Terörizm

Devlet destekli terörizm; devletler ya da devletlerle ilişkili uluslararası gruplar tarafından stratejik, politik veya dini amaçlara ulaşabilmek adına, hedef toplum üzerinde korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet eylemleri şeklinde tanımlanabilmektedir.

Bu çerçevede, bölgesel ya da uluslararası güçlerin, uzun dönem stratejik çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla yürüttükleri çalışmaların bir parçası olarak, terörizmi destekledikleri ve bir mücadele ve dış politika aracı olarak kullanma yoluna gittikleri bilinmektedir. Çünkü terörist gruplara yönelik devlet desteği, destekleyen devlet için, hedef devlete karşı maliyeti yüksek olmayan, etkili ve kullanışlı bir mücadele yöntemi olarak görülmektedir.

Teröre destek veren devlet, verdiği destek nedeniyle doğan sorumluluğunu, terörist grupla arasında organik bir bağ olmaması nedeniyle, kolaylıkla inkâr edebilmekte ve gerçekleştirilen eylemlerden dolayı da, destekleyen devletin herhangi bir sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Diğer taraftan, günümüzde silah teknolojisinin ulaştığı seviye dikkate alındığında, muhtemel bir savaş durumunda, tarafların uğrayacağı can ve mal kaybını tahmin etmek güç değildir. Bu nedenle de, savaşın yıkıcı sonuçlarından sakınmak isteyen devletler, geleneksel savaşın yerine, terörist yöntemlere başvurmayı, terörist örgütleri desteklemeyi ve terörizmi kendi politik çıkarları için bir mücadele yöntemi olarak kullanmayı tercih eder hale gelmişlerdir. Bu durumda bir devlet, dilediği zaman ve herhangi bir sorumluluk taşımaksızın ve de savaş riskinden de kaçınmış olarak, terörizmi bir diğer devletin topraklarında, istediği eylemleri yapabilmek adına, uygun bir araç olarak kullanabilmektedir.

Terörizme yönelik devlet desteği konusunda, doktrinde çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Biz de, terörizme yönelik devlet desteği noktasında, Erickson'un yaklaşımını esas alarak; desteğin en yoğun derecesinden en düşük derecesine kadar sponsor olmak, desteklemek, müsamaha göstermek ve harekete geçmek noktasında yetersiz kalmak gibi başlıca dört ana başlık üzerinde değerlendirmelerde bulunacağız (Taşdemir, 2006:46-47).

Devletin Terörizme Sponsor Olması

Devletin terörizme sponsor olması, terörist eylemleri kontrol etmesi ya da yönlendirmesidir. Bu durumda devlet, terörizmi doğrudan bir mücadele aracı olarak

kullanmakta ve bizzat kendi organları vasıtasıyla, terörist eylemlerde bulunmakta ya da örgütlediği, teçhiz ettiği veya kontrolü altında bulundurduğu gayri resmi devlet ajanlarını (unofficial agents), paralı askerleri ya da silahlı çeteleri kullanmak suretiyle, terörist eylemlerin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle teröristler, bizzat devlet görevlilerinden ya da devlet tarafından etkili bir şekilde kontrol edilen kişilerden oluşmaktadır.

Devletin Terörizme Yönelik Fiili Destekte Bulunması

Bir devletin teröristlere silah, teknik yardım, ulaşım konularında önemli ölçüde yardım ve teşvikte bulunmasının, aktif destek olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Buna göre; teröristlerin devlet tarafından yönlendirilmesine ya da devletin teröristler üzerinde, fiili bir kontrole sahip olmamasına rağmen devletin eğitim, silah, patlayıcı, istihbarat, teçhizat, para, iletişim, ulaşım ve güvenli yer konularında yardımcı olmak suretiyle terörist eylemlere aktif bir şekilde destek vermesi halinde, terörizme yönelik devlet desteği söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte, sağlanan yardımlar, doğrudan terör olaylarında kullanılsa bile, devlet desteği halen söz konusu olmaya devam edecektir.

Devletin terörizme destekte bulunması da;

- İdeolojik Destek,
- Mali Destek,
- Askeri Destek ve
- Operasyonel Destek olmak üzere, birçok şekilde gerçekleşebilmektedir.

Devletin Terörist Faaliyetlere Müsamaha Göstermesi:

Devletin, ülkesindeki teröristleri aktif bir şekilde desteklememesine rağmen, ülkesi içerisinde faaliyetlerine devam eden teröristlere engel olmak ya da bunları ülke dışına çıkarmak için bir gayret göstermemesi ve bu tür faaliyetleri sona erdirmeye yönelik talepleri reddetmesi halinde, terörizme karşı müsamaha göstermesi durumu söz konusu olacaktır. Cassese'nin, devletle teröristler arasındaki ilişkinin en düşük derecesi olarak nitelendirdiği bu durumda devlet, teröristleri aktif bir şekilde destekleme ve yönlendirmede bulunmamakla birlikte, ele geçirmek ya da tutuklamak adına da, bir çaba göstermemektedir.

Devletin Terörist Faaliyetlerle Mücadele Etme Konusunda Yetersiz Kalması

Genel olarak birçok devlet, ülkesinin topraklarını kontrol edebilme gücüne sahiptir. Ancak bazı devletlerin de, ülkesinin topraklarını tamamıyla kontrol edemediklerini görmekteyiz. Bu anlamda devlet, teröristlerin ülkesi içerisinde bulunmasını istememekle birlikte, yeterli askeri kuvvete veya teknolojik imkânlara sahip olmaması nedeniyle, terörist faaliyetleri önlemekte yetersiz kalabilmektedir. Bu noktada da söz konusu devletler, teröristler için ideal bir barınma yeri haline gelmektedirler. Devletler, bu durumda bir diğer devleti ya da bölgesel bir teşkilatı yardım etmesi adına davet edebilme hakkına sahiptir. Örneğin 1997 yılında Somali yönetimi, Mogadishu'da yaşanan uçak kaçırma olayında, eylemi sona erdirmedeki yetersizliğinden dolayı, Batı Almanya'dan yardım talebinde bulunmuştur.

Günümüzde artık, geleneksel terörizme göre daha fazla öldürücü güce ve operasyonel imkâna sahip olan devlet destekli terörizm, düşük yoğunluklu savaşın bir versiyonu olarak kabul edilmektedir. Bu noktada da, teorik planda psikolojik savaş metodu olan terörizm, bu sayede elde etmiş olduğu devlet desteği neticesinde, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit haline gelmiştir. Bu bağlamda, durumu “İkinci Dünya Savaşı son nizami savaş, Üçüncü Dünya Savaşı ise terörizmle savaştır” (Topal, 2005: 57). şeklinde ifade etmek yanlış olmayacaktır.

1.5.2.2. Devlet Destekli Olmayan Uluslararası Terörizm

Devlet destekli olmayan uluslararası terörizmden ayrıntılı olarak bahsetmeden, önce “uluslarötesi terörizm” ile “uluslararası terörizm” arasındaki ayrımın verilmesi daha doğru olacaktır. Ancak literatürde de, bu türden bir ayrımın yapılmamış olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte Fatma Taşdemir'e göre, her iki kavram da birbirinden oldukça farklı kavramlardır ve “uluslarötesi terörizm” ile “uluslararası terörizm” kavramları arasında bir ayrımın ortaya konulmamış olmasının oldukça büyük sıkıntıları söz konusudur. Bu doğrultuda Taşdemir'e göre, özellikle devlet destekli olmayan terörizm için, “uluslarötesi terörizm” (Taşdemir, 2006:36) kavramının kullanılması yerinde olacaktır.

Bu çerçevede “uluslarötesi terörizm”; “Herhangi bir şekilde devlet müdahalesi olmaksızın, devlet tarafından değil, bilakis devlet dışı aktörler tarafından

gerçekleştirilen terörist eylemlerdir”. Bu noktada “uluslararası terörizmi”, “uluslararası terörizm”den ayıran temel nokta, terörist örgütler tarafından gerçekleştirilen operasyonların herhangi bir devlet tarafından yönetilmemesi ya da kontrol edilmemesidir.

Devlet destekli olmayan ya da devlet dışı aktörlerin, uluslararası düzeyde şiddet eylemlerine katılması, 1970’li yıllardaki analizlerin ilgi odağı olmuştur. Devletlerin ve hükümetlerin yetkilerinin tartışılır hale geldiği 1960’ların sonu ile 1970’lerin başından itibaren, uluslararası sistemin temel yapısı da sorgulanır hale gelmiştir (Taşdemir, 2006: 35–36). Yeni güvenlik sorunlarının ve yeni aktörlerin ortaya çıkması ve artan karşılıklı bağımlılıklar, geleneksel devlet merkezli paradigmaları, uluslararası sistemin analizinde yetersiz bırakmıştır. Bu çerçevede, uluslararası ilişkiler ve kurumlar dikkate alınmaya başlanmış ve devletin dışında, uluslararası siyasal süreci etkileyen ve bu süreçte önemli rol oynayan; bağımsız eylemlerde bulunarak, devletin mutlak otorite ve güç olma durumunu zorlayan başka aktörlerin de varlığından yola çıkılarak, uluslararası ilişkileri analiz eden, “devlet destekli olmayan / uluslararası” bir anlayış söz konusu olmaya başlamıştır.

Uluslararası terörizm kavramının, özellikle 1980’li yıllardan sonra daha az kullanılır hale geldiğini söylemek mümkündür. Bunun temel nedeni, devlet ya da devletler tarafından değilse de, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilen terörist eylemlerin gerçekleştirilmesinde, yine birtakım devletlerin oynadıkları rollere önem verilmesidir. Neticede, devlet dışı aktörler tarafından gerçekleştirilse bile, bir ya da birden fazla devletten özellikle sponsorluk noktasında destek alınması, “uluslararası terörizmi” ve “devlet sponsorlu terörizmi” daha dikkat çekici hale getirmiştir. Temelde bundan dolayıdır ki artık “uluslararası terörizm” ve “uluslararası terörizm” arasında da bir ayırım yapılmamaktadır ya da “devlet sponsorlu terörizm” nitelemesi, artık “uluslararası terörizm”le aynı anlamda kullanılmaktadır.

Terörist eylemin, uluslararası alanda korunmaya tabi kişi ya da kurumlara yöneltilmesi, saldırgan ile mağdurunun farklı tabiiyetlere sahip olmaları ve eylemin, birden fazla devletin topraklarında gerçekleştirilmiş olması gibi durumlar da terörist eyleme yabancılik unsurunun katılmış olmasını sağlayan durumlardır. Ancak bu tür bir eylemin, uluslararası nitelik taşımakla birlikte, “devlet destekli olmayan uluslararası

terörizm” olarak nitelendirilmesi söz konusudur. Çünkü bu tür bir eylemde, devlet destekli uluslararası terörizmin en belirgin vasfı olan “devlet desteği” bulunmamaktadır (Topal, 2005:54).

Sonuç itibarıyla “devlet destekli olmayan” ya da “uluslararası terörizm”; devlet dışı terörist gruplar tarafından, kendilerine sempati duyan devletlerden/hükümetlerden herhangi bir destek alıp almadıklarına bakılmaksızın, siyasi amaçlara ulaşılabilmesi adına, normal dışı şiddet kullanımı ya da tehdidi olarak tanımlanabilmektedir.

I. Bölüm’e özet olarak şunları söyleyebiliriz; Teröristler bizim gibi devlet, millet ve ülke bütünlüğünü düşünmemektedir ve teröristlerin birçoğu da siyaset, askeri yetenekler, ekonomi vb. alanlarda artık eğitimsiz değildir. Bu bakımdan teröristlerin; ince hesaplar yapabilen, kurnaz stratejiler üretebilen ve her türlü teknik olanağı kullanabilen insanlar olduğunu göz önünde bulundurabilmek oldukça önemli bir noktadır. Terörizmin elindeki silahlı propaganda gücü, bugün her zaman olduğundan daha fazladır ve gelecekte de ne durumda olunacağı, açıkçası tam olarak kestirilememektedir. Bizler de tüm bunları göz ardı edebilme lüksüne sahip değiliz. Bu bakımdan, terörizmin günümüzde geldiği son durumu bilmek, oldukça önemli olacaktır.

Terörün günümüzdeki aşaması ise, “küresel terör” olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel terörün geldiği aşama, oldukça ürkütücü görünmektedir ve bu aşamada teröristlerin acımasızlığının da, her zamankinden daha üst seviye olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızın özünü oluşturan “Terörün Küreselleşmesi ve AB’nin Terörle Mücadele Politikası’ndaki Dönüşüm”ü daha net ortaya koyabilmek bakımından ve günümüzde terörün geldiği noktayı daha iyi anlayabilmek için, bundan sonraki II. Bölüm’ de, “Küresel Terörizm Olgusu ve Temel Kaynağı Olarak Küreselleşme” başlığı altında analizlerde bulunulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖRİZM OLGUSU VE TEMEL KAYNAĞI OLARAK KÜRESELLEŞME

2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımlanması

Kelimelerin olmadığı bir dünyada insan olmak ne kadar da zor olurdu, diyor Mustafa Özcan ve ekliyor: “Onlarla düşünür, anlar ve konuşuruz. Her kelimenin bir anlamı ya da duyduğumuz zaman bize hatırlattıkları vardır. Aslında kelimeler birer semboldür; bir eşyayı, olayı, duyguyu ya da kavramı (mefhum veya konsept) temsil ederler. Bir kelimeyi ilk defa kim, nerede ve nasıl söylerse söylesin o kelime söylenmeden önce onun temsil edeceği olayın meydana gelmesi ya da onun temsil edileceği anlamın zihinlerde oluşması ve düşünülmesi, yani kavramın yaratılması şarttır”.

Bu anlamda küreselleşme kavramı da diğer kavramlar gibi, üzerinde düşünülmesi gereken, ya da yaşamsal karşılığını bulması adına ortaya çıkmış gelişmekte olan bir kavram ve diğer kavramların tanımlanmasında söz konusu olan güçlük, “küreselleşme” kavramında da karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimlerde ki birçok kavramda ve daha önce açıkladığımız terör - terörizm kavramının tanımlanmasında olduğu gibi küreselleşme tanımlanmasında da bir birliktelik sağlanabilmiş değildir. Bu nedenle çalışmamızda, “küresel terörizm” olgusunu değerlendirmeden önce ele alınmasını zorunlu gördüğümüz “küreselleşme” kavramı üzerinde değerlendirmelerde bulunmaya çalışacağız. Ancak anlatımlarımızda da sıklıkla üzerinde duracağımız ve neticesinde göreceğimiz gibi farklı bakış açılarıyla “küreselleşme” kavramının da bambaşka bir anlama bürünebilmesi söz konusu olabilmektedir.

Değişen dünya koşulları, haberleşme, kitle iletişim, ulaşım vb. araçlar düşünüldüğünde söz konusu olmaya başlayan teknolojik değişimler ve gelişmeler bireysel ve toplumsal anlamda birtakım yaşamsal süreçlerin yeni baştan sorgulanması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede hem bireysel hem de toplumsal anlamda bu yenileşme sürecinin dışında kalmak mümkün olmamıştır. Çünkü

üzerimizde, daha fazla “evrensel” olmaya yönelik bir baskı ya da zorlama olduğu bir gerçektir. Başlangıçta zorlama olarak ortaya çıkan zamanla istendik bir hal almaya başlayan bu değişim sürecine, “küreselleşme (globalization)” denilmektedir.

Son yıllarda üzerinde en fazla konuşulan kavramlardan birisi de şüphesiz küreselleşme kavramıdır. Küreselleşme, kelime anlamı olarak, dünya insanı olma, evrensel olma gibi anlamlara gelmektedir (Çevik, 2003:744). Dolayısıyla, “evrensel değerleri” özümseyebilmiş bir insan olabilmek daha nitelikli bir yaşam sürmemiz anlamına gelmektedir.

“Küresel olma” kavramının ilk örneği İlkçağ Yunan filozofu Platon’un “İdeal Devlet” ütopyasında görülmektedir. Ayrıca İngiliz filozofu Thomas More’un “Ütopia”sında ve İtalyan filozofu Tommaso Campanella’nın “Güneş Ülkesi”nde de kavramın devamı niteliğinde düşünceler görülmektedir (Gürlek, 2001:27). Thomas More, “Ütopia” adlı eserinde “küreselleşme”nin ya da küreselleşmenin öngördüğü “tek ve standart yapılanma”nın habercisi durumundadır. Eserinde birbirinin aynı 54 ada devletinden bahsedilmektedir ve bu devletlerin her birindeki şehirlerin, mahallelerin, evlerin ve evlerde yaşayan insanların sayısının bile aynı olması söz konusudur.

Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu da hükümranlıkları süresince “keşfedilmiş” dünyada egemenliklerine uygun olan “dünya sistemleri” geliştirmişler ve “Pax Romana” ile “Pax Ottoman” adıyla, 19. yy. öncesindeki küreselleşmenin birer örneğini oluşturmuşlardır (Ersoy, 2002:323–324). Tüm bunların haricinde insanlık tarihi, “tüm dünyayı kapsayan ve etkileyen” modern anlamdaki ilk küreselleşme sürecine 19. yy’ da İngiltere’nin kendi çıkarlarına uygun olarak geliştirdiği dünya düzeni “Pax Britannica” olarak bilinen süreçle şahit olmuştur.

Tarihsel süreçte küreselleşme: “Dünyadaki ekonomik faaliyetlerde yaşanan değişimlerin, göz ardı edilemez noktalarına açıklık ya da izah getirmek” (Kadiroğulları ve Arkin, 2003:769) amacıyla kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı süreç içerisinde toplumsal ve bireysel yaşamın devamlılığında vazgeçilmez olan sosyal düzeni, sağlık ve güvenlik konularını tehdit eden uyuşturucu ticaretinin, terör ve nükleer malzeme kaçakçılığının da küreselleştiği görülmektedir.

Türkiye’nin küreselleşme süreci, 1947 tarihli Truman Doktrini ile başlamıştır. Türkiye, o günkü ifade ile “dünya meseleleri”ne bugünkü ifadeyle “küresel sorunlara”,

daha önce ilgi duymamaktaydı demek doğru olacaktır. Truman Doktrini'nden sonra Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması, NATO'ya üye olması, Balkan ve Bağdat Paktları'nı kurması ve son olarak AB'ye tam üyelik için "resmen aday olması", (Ersoy, 2002:327) Türkiye'nin küresel güçlerle birlikte hareket etme ve küreselleşen dünyada belirleyici bir rol alma arzusu içinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Farklı disiplinler tarafından farklı tanımlarla karşılanan küreselleşme 1980'li yıllarla birlikte; iletişim, ulaşım, bilişim alanları ile ekonomik alanlarda yaşanan hızlı gelişmeler neticesinde insanlar arasındaki etkileşimin artması ve yoğunlaşmasını ifade eden bir süreç olarak tanımlanmaya başlamıştır (Hoffman, 2004:1). Özellikle günümüzde, teknolojik alanda, iletişim ve bilgisayar teknolojisi alanında devam eden gelişmeler, bu gelişmelere ve değişimlere ayak uydurabilme çabası, küreselleşmeyi daha hızlı ve etkili bir yapı haline getirmiş ve bu şekilde küresel piyasalar hareketlilik kazanmıştır.

Bunların yanında küreselleşmenin insanlık tarihinde görülen yeni bir dönem olmadığı ve bu sürecin daha çok Batılı emperyalizmin yeni bir safhasını teşkil ettiğini ileri süren septik (şüpheli) eğilime sahip yazarlara göre küreselleşme; (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007:xvi) "medeniyetler arası çatışmalara yol açmakta ve bu çerçevede ulus – devletlere büyük görevler düşmektedir." Şeklinde tanımlanmaktadır.

Konuyla ilgili olarak Oğuz Kaymakçı şunları söylemektedir: "Küreselleşme, aslında bir yönüyle hiç de yeni bir şey değildir. Başlangıcı Rönesans'taki coğrafi keşiflere ve yerkürenin her yanının tanınmasına kadar uzanmaktadır. Olgunun ilk basamağı budur; ikinci basamağı Birinci Sanayi Devrimi'nden, üçüncü basamağı da İkinci Sanayi Devrimi'nden geçmektedir"(Kaymakçı, 2007:7).

Ancak tüm bunlara rağmen küreselleşme, özellikle 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlayan bir kavramdır. Dünya tarihinde nasıl ki belli dönemler Emperyalizm, İki Savaş Arası Dönem ya da Soğuk Savaş Dönemi (Bozkurt, 2007:99) olarak ifade edilmişse; günümüzde söz konusu olan bu dönemi de **Küreselleşme Dönemi** olarak nitelendirmek mümkündür.

Küreselleşme: "Dünyanın yaşadığı Tarım ve Endüstri Devrimleri'nden sonra ortaya çıkan üçüncü büyük devrimin, İletişim – Bilişim Devrimi'nin görüntülerinden

birisidir”. Bu nedenle de küreselleşme; hem siyasal, hem ekonomik hem kültürel öğelerden oluşan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir (Kongar, 2007: 23).

Anthony Giddens de küreselleşmeyi; “Bir ülkede meydana gelen olayların, başka yerlerde gerçekleşen olaylar üzerinde etkiye sahip olması ya da ulusal sınırlar dışında meydana gelen olaylardan etkilenme bağlamında, sosyal ilişkilerin dünya ölçeğinde yoğunlaşmasıdır”. şeklinde tanımlamaktadır. Bunun haricinde “20. yüzyılın sonları itibariyle içerisinde yaşadığımız dünya, gerçekten farklı bir dünya mıdır?” sorusuna Giddens, “evet öyledir” şeklinde cevap verir (Giddens, 1980:64, Aktaran: Gürlek:27). Çünkü ona göre 1960’lardan sonra iletişim sisteminde görülen devasa değişiklikler küreselleşme sürecinin temelini oluşturmakta ve onu tüm boyutlarıyla etkilemektedir. Tarihte ilk defa dünyanın bir ucuyla diğer ucu arasında iletişim kurma imkânı söz konusu olabilmiştir. Bu çerçevede “anında elektronik iletişim”, sadece aktarımlarda değişikliğe ya da hızlanmaya sebep olmamış aynı zamanda yaşamlarımızı da tüm dokusuyla değiştirmiş ve yenilemiştir.

Bronislaw Gosoviç: “Semptomatik olarak bakıldığında, küreselleşmenin geçerli bir tanımı ya da değerlendirmesi, küresel düzeyde erişim imkânları, güçleri ve hırsları olan nispeten az sayıda etkili aktörün tekeli altındadır” (Gosoviç, 2001:153), demektedir. Yani küreselleşmeye ilişkin tanımlamalar ve değerlendirmeler, bu aktörler tarafından belirlenmektedir ve söz konusu tüm bu tanımlamalar diğer tüm ülkeler tarafından da aynı tarzda benimsenmektedir. Bu durumun gerçekleşmesini sağlayan ya da kolaylaştıran da küreselleşmeyi mümkün kılan mekanizmalar ve teknolojik gelişmeler tarafından sağlanmakta ve desteklenmektedir.

Martin Wolf:“Küreselleşme bir seyahattir.” diyor. Ancak ona göre bu seyahat ulaşılamaz bir noktaya doğrudur ve bu noktada “küreselleşmiş dünya”dır. Ayrıca Wolf, bu küreselleşme seyahatinin yeni olmadığını belirtmektedir. Geçtiğimiz beş asır boyunca söz konusu olan teknolojik ilerlemeler, uluslararası bütünleşmelerdeki engelleri azaltmış ve okyanus ötesi iletişim; yelken gücünden buhara, telgrafa, telefona, ticari haberleşme uçaklarına ve şimdi de internete evrim geçirmiştir. Henüz devletler, bu Odysse’ye (düşman) karşı zayıf ve önemsiz halde değildir. Aksine en gelişmiş ülkeler ve uluslararası bütünleşmiş ekonomilere sahip hükümetler, vergi toplayabilmekte, gelirlerinin tekrar dağılımını yapabilmekte ve vatandaşlarının faaliyetlerini

gözlemleyerek, bütün bu tanımlamaların ötesinde daha fazla büyüebilmektedirler. Bu durum, özellikle geçtiğimiz son asır için oldukça doğru kabul edilebilir.

Küreselleşme, sermaye akışkanlığı, yatırımların, malların, hizmetlerin ve paranın küresel hareketliliği, ekonomilerin bütünleşmesi, küresel pazar, ulus – devlet sınırlarının ortadan kalkması, ulus – devletin çöküşü, çokuluslu şirketlerin küresel etkinlikleri, toplumsal ilişkilerin dünya çapında yoğunlaşması, insanların küresel hareketliliği, küresel sivil toplumun ortaya çıkışı, küresel kültürün doğuşu, tüketim kalıplarının küresel bir-örnekliliği, ülkeler arasındaki karşılıklı bağımlılığın artması, iletişim ve bilişim sistemleri ağlarının varlığı, bilginin küresel akışkanlığı, paylaşılan çıkarlar, küresel ve ortak sorunların farkına varılması, küresel bilinçlilik, küresel kimlik ve küresel siyasi sistemler ile küresel kurumların işlevselleşmesi olarak ifade edilebilir. Bunların her biri üçlü – dördü gruplar halinde ya da hepsi birden küreselleşme olarak karşımıza çıkmaktadır (Çoban, 2002:119).

Genel anlamda küreselleşme, iki boyutlu bir yapı arz etmektedir:

- Objelerin yaygınlaşmasını içeren birinci boyut; giyim – kuşam, fast – food, Coca – Cola, MC Donald’s, GSM Teknolojisi, İnternet, cep telefonu, İngilizce, ABD Doları,
- Değerlerin yaygınlaşmasını içeren ikinci boyut; daha çok ekonomi ve kültürün, maddeci ve fayda – değer hükümlerini içermektedir. (Erkal, 2002:303) Bu öğelerin yanında; demokrasi, demokratik değerler, çevre bilinci, bilginin yaygınlaşması, teknolojik gelişme, mal ve hizmet kalitesindeki standartlaşma gibi olumlu değerlerin de yaygınlaşması söz konusu olabilmektedir.

Kısaca dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen her hangi bir olayın diğer ülkeleri ve halkları etkilemesi anlamına gelen küreselleşme; diğer taraftan iletişimi ve bilgi akışında yaşanmakta olan gelişme ve değişme nedeniyle zaman ve mekan engellerinin yok edilmesi anlamı taşımasının yanı sıra sosyo-ekonomik eylemlerde coğrafi engellerin ve sınırların önemine son vererek dünyayı daha da küçültmektedir (Gök, 2000:97).

Türk Milleti’nin küreselleşme sürecinde ne şekilde yer alması gerektiğini, Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli, şu düşüncelerle ortaya koymaktadır.

Dünyanın, bir taraftan küçülerek “küresel köy”e dönüşmesi diğer taraftan da küreselleşmenin getirdiği uçurumların büyümesi süreçlerine Türk Milleti olarak bir birlik ve beraberlik içerisinde temas etmenin en doğru ve en sağlıklı bir yaklaşım biçimi olacağına şüphe yoktur. Ancak Türk aydını, siyasetçisi ve işadamı sadece ülke sorunlarıyla haşır neşir olmakla yetinmemeli gerek milli ve gerek evrensel ölçekli sorunlar üzerinde kafa yorup, alternatif projeler ve çözüm yolları geliştirmelidir. Bu çözüm yolları bizim için insani ve tarihi bir zorunluluk haline gelmiştir. şeklinde ifade etmektedir (Bahçeli, 2001: 7).

Sonuç olarak küreselleşme sürecine direkt olarak karşı çıkmak ya da süreci tümüyle reddetmek doğru bir yaklaşım olmazsa küreselleşmeye ilişkin olan her şeyi de gözü kapalı kabul etmek doğru olmayacaktır. Bu nedenle de ulusal bakış açısını da gözeten gerçekçi bir yaklaşıma sahip olabilmek her şeyden daha önemli olacaktır. Çünkü küreselleşmenin küresel kapitalizm modelini dayatmadan ibaret olduğunu savunan küreselleşme karşıtları bulunmakta diğer tarafta da günümüz dünya düzeninde ulus – devlet modelinin artık yetersiz kaldığına dikkat çeken ve küreselleşmeyi alternatifsiz bir model olarak sunan küreselleşme yandaşları bulunmaktadır.

A.T. Kearney adlı uluslararası danışmanlık firması tarafından yapılan ve Küreselleşmeye hızlı uyum sağlayan dünyadaki toplam üretimin dörtte üçünden fazlasını gerçekleştiren 34 ülkenin 20 yıllık verileri kullanılarak gerçekleştirilen bir araştırmada;

- Ulusal gelirin yavaş küreselleşen ülkelere göre daha hızlı arttığı,
- Eğitim harcamalarının hızla yükseldiği,
- Devletin diğer sosyal harcamalarının da hızla arttığı,

• Siyasal özgürlükler, İnsan Hakları konusunda iyileşmelerin yaşandığı ve yaşam beklentilerinin arttığı tespit edilmiştir (Gök, 2000:97). Yapılan bu araştırmalar göz önünde bulundurularak Türk Devleti olarak bu noktada yapmamız gereken çağdaşlaşma sürecini yaşarken ulus – devlet olarak kendi gücümüzün farkına bir an önce varmamız ve küreselleşme sürecindeki yerimizi geç kalmışlığımıza rağmen hissettirerek almamız gerekmektedir.

Küreselleşmenin, ulus – devlet modeli karşısındaki duruşu itibarıyla, ulus temelli devlet yapılanmalarını; ekonomik, siyasal ve kültürel noktalarda etkileyeceği ve hatta bütünlüğünü tehlikeye düşüreceğini, bir anlamda “süper emperyalizm” olarak ulus devletleri ortadan kaldırmayı ve terörün küreselleşmesi ile birlikte ulusal toplum ve

devlet düzenlerini yıkmayı hedeflemekte olduğu da bilinen bir gerçektir (Çeçen, 2009:316).

2.1.1. Siyasal Çerçevde Küreselleşme

İki kutuplu dünya düzeninin sessiz sedasız kapanmasından sonra “yenidünya düzeni”, “tarihin sonu”, “tek kutuplu dünya” gibi niteliklemlerle anılan bir sürece girilmeye başlanmıştır (Bayramoğlu, 2002:85). Bu yeni dönemde, kaçınılmaz olarak dünyadaki siyasal dengelerin de değişmeye başlaması söz konusu olmuştur. Siyasal dengelerin değişmesi, “iktidar modelleri”nin de değişmesini beraberinde getirmiştir. Küreselleşmenin zorunlu bir süreç olduğu argümanından hareket eden iktidar modelleri, devlet ve toplum arasındaki uçurumun da sorgulanması ve ortadan kaldırılması gerektiği anlayışı üzerine kurulmuşlar ve sözünü ettikleri yeni devlet anlayışının temeline de vatandaşların devletin işleyişinde daha fazla söz sahibi olabildikleri yönetim – ya da yeni bir yönetim modelini oturtmaya çalışmışlardır.

Bu doğrultuda dünya savaşlarının ortaya çıkması, bilinçsiz bir şekilde adım adım küreselleşmenin gelişmesine olanak sağlamıştır. Yine dünya savaşları insanlığın kaderinde önemli roller oynamasının yanı sıra, I. Dünya savaşı Osmanlı devletinin çökmesine neden olmuştur. II. Dünya savaşının sona ermesiyle güçlü bir ülke olan Nazi Almanya’sı çökmüş, bu savaşın sona ermesi ile birlikte Amerika Birleşik Devletlerinin önderliğinde 9 Nisan 1949 kurulan Nato (North Atlantic Treaty Organization) ile Sovyetler Birliğinin önderliğinde 14 Mayıs 1955’ te kurulan Varşova Paktı dünyayı iki bölgeye ayırmış ve bu iki güç arasında her alanda anlamsız bir yarış yani soğuk savaş başlamıştır. Bu soğuk savaş dönemi, II. Dünya savaşının sona ermesinden Sovyetler Birliğinin çöküşüne kadar devam etmiştir (Öztürk, 2003:281).

II. Dünya Savaşına katılarak savaştan üstün çıkan ülkelerin yanı sıra yenik düşen ülkeler de şu an dünyanın en zengin ülkeleri arasında yerlerini almaktadırlar. Peki Türkiye II. Dünya savaşın’ da tarafsızlığını koruduğu halde neden Batı dünyasında yer almak için Kore’ ye asker göndermiştir. Neden Sovyetler Birliğinin önderliğindeki Varşova Paktında değil de NATO ya girmiştir. Çünkü Sovyetler Birliği savaşın hemen bitiminde Boğazları ve Kars-Ardahan illerini almak istemişti. Bu nedendir ki Türkiye tek başına Sovyetler Birliğine karşı koyamayacağını düşündüğü için Kore’ye asker

göndermek suretiyle Amerika Birleşik Devletlerinin önderliğindeki NATO ya üye olmuş ve Sovyetler Birliğinin dağılmasına kadar sürecek olan Soğuk savaş döneminde tabiri yerinde ise Amerikanın ileri karakolu görevini üstlenmiştir (Öztürk, 2002:166).

Siyaset teorisyenleri ve sosyologlar, Max Weber’i takiben, genellikle modern devletin kendisine has özelliğinin, verili bir alan dâhilinde şiddet araçları tekeline sahip olması olduğunu ileri sürmektedirler (Can, 2001:127). Bu anlamda modern devlet, iktidar sağlayabilme gücünü, sadece kendi iç çabasıyla elde etmiş bir devlet özelliği göstermemektedir. Bu bakımdan da, baskın bir güç olarak ortaya çıkabilmesi imkânını uluslararası antlaşmalardan alması, özellikle günümüz itibarıyla kaçınılmazdır. Uluslararası antlaşmalar çerçevesinde şekillenen uluslararası hukuk boyutunda da, “devletlerin egemenlik hakları”nın şekillendirilmesi söz konusu olmuştur (Morris, 1998:172–174).

Devletler, egemen olmak için kendi iç ve dış politikalarını kendileri belirlemek istemektedirler. Bu hassasiyet ulusların karşılıklı olarak birbirlerini tanıması ve birbirlerinin iç işlerine karışmamasına zemin hazırlamıştır. Bu sınırlama da, “bıardo topu” etkileşimi şeklinde düşünülebilir (Armstrong, 2000:523–540). Bu anlamda “bıardo topu” tanımlaması, devletlerin konumlarını ya da tavırlarını, bir diğer devletin etkisi doğrultusunda belirlemelerini ifade etmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle de şekillenen günümüz “modern devlet” anlayışını değerlendirdikten sonra, küreselleşmenin harici siyasi etkileri üzerinde durulabilir. Bu bağlamda, küreselleşmenin siyasi ayağını ya da siyasal çerçevesini, Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD), dünyanın siyasi liderlik ve jandarmalığı görevini üstlendiğini söyleyebiliriz (Kongar,2009:23). Bu anlamda, ABD’nin güdümünde, onun öngördükleri tüm dünya genelinde temel düstur olarak kabul edilmeye ve dünyanın her yerinde neredeyse aynı yol gösterici temel prensiplerin uygulamaya konulması söz konusu olmaya başlamıştır.

Küreselleşme süreci, milli devletleri ve sınırları geçersiz kılmakta, yerini yeni üst egemenlik biçimlerine bıraktığı için de, değerini kaybetmektedir. Bu durum da, karşı konulamaz bir dinamizmi ve gelişme çizgisi olan küreselleşmeye, siyasi ve ekonomik açıdan bir an önce entegre olmak, ona tabi olmayı ya da teslim olmayı gerektirmektedir.

Çünkü milli devletlerin direnmesi, sadece boşuna değil, aynı zamanda da anlamsızdır (Öz, 2001:16).

Bu açıklamalar ışığında siyasal küreselleşmeyi; bir devletin, ülkesi üzerinde mutlak egemenlik sağlama gücünü yitirmesi; dil, din, etnik köken, bayrak gibi siyasal kültürel semboller düzeyinde tek tipçi bir yapıya dayanan ulus devletin yerine, İMF, Dünya Bankası, İşkenceyi önleme komitesi, Avrupa İnsan Hakları gibi uluslararası kuruluşların ön plana çıkarılması suretiyle, Türkiye örneğinde olduğu gibi insan hakları ve özgürlükler gibi bahanelerle devletin iç işlerine müdahalelerin yoğunluk kazanması olarak nitelendirilebiliriz (Acar, 2002:13).

2.1.2. Ekonomik Çerçevde Küreselleşme

Küreselleşme olgusu ekonomik amaçla başlayıp devamında ise iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki büyük atılımlar ile birlikte bugün artık toplumları hemen her açıdan etkileyen bir süreç durumuna gelmiştir (Türe, 2005:17). Küreselleşme olgusu siyasal, kültürel boyutunun yanı sıra ekonomik boyutu ile gündeme geldiği, hatta süper güç olarak değerlendirilen ülkelerin ekonomisini hantallıktan kurtaramadıklarında çöktükleri de bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda küreselleşmenin en önemli boyutu ekonomiktir. Ekonomik boyut küreselleşmenin lokomotifidir (Caşın vd., 2007:47).

Daniel Bell'e göre, genel anlamda küreselleşme ve özel anlamda da ekonomik küreselleşme, sanayi sonrası toplum yapısı üzerinde şekillenmiş bir süreçtir. Bu anlamda da, sanayi sonrası toplumun temel özelliği, hizmet ve imalat ekonomisinin karışımından ibarettir. Böyle bir ekonomide, teknolojinin ve enformasyonun yeri de oldukça ayrıcalıklıdır ve yadsınamaz bir yapıdadır. Bell'e göre enformasyonun üretimi ve otomasyonu, bir kaynak olarak farklı niteliği, tüketildikçe yok edilmeyen ve mal edilemeyen özelliği, sanayiye dayalı kapitalizmin sınırlı kaynaklar temelli varsayımlarını alt üst eden bir yapı arz etmektedir (Bell, 2002:42).

Küreselleşmenin ekonomik ayağı, siyasi ayağından daha farklı bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda ekonomik çerçevedeki küreselleşmeden, "uluslararası sermayenin egemenliği" anlaşılabilir (Kongar, 2007:24). "Uluslararası sermaye", her ülkenin ya da devletin, bir başka ülke ya da devletteki yatırımları, bu yatırımların

ardındaki holdingleri olarak tanımlanabilir. Özellikle günümüzde, dünyanın dört bir tarafında neyin üretilmesi ve pazarlanması gerektiğini belirleyen, uluslararası sermayedir. Yani bir anlamda, neyi ne kadar tüketeceğimizi ya da tüketmemiz gerektiğini veya neyi ne kadar üretmemiz ya da satmamız gerektiğini, uluslararası sermaye belirlemektedir.

İki kutuplu soğuk savaş dönemi, Sovyetler Birliğinin çöküşü ile son bulmuştur. II. Dünya savaşından itibaren güçlü bir ülke olan ayrıca hiçbir ülkede olmadığı kadar yeraltı ve yer üstü zenginlikleri, özellikle petrol, doğal gaz, altın ve plütonyum gibi birçok kaynağı bulunan bir ülkenin batmasının arkasında yatan asıl neden ise; ideolojiyi bilimin önüne koyan Marksizm'in her şeyden üstün tutulması ve ekonomisinin hantallaşmasından kaynaklanmaktadır (Öztürk, 2003:283). 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali ve bu işgal sırasında yaptığı harcama ve bloklar arası silahlanma yarışının etkisi ile çağdaş üretim teknolojilerinden uzak, verimsiz, maliyeti yüksek ürünlerin yerine Batı'nın aynı ürünleri daha düşük maliyetle üretmesi ve Sovyetler Birliği insanlarının da bu ürünlerden yararlanmasının sağlanması nedeniyle Sovyetler Birliği çökmüş ve dünya tek kutuplu bir hale yani küreselleşme sürecine girmiştir.

Küreselleşmenin ekonomik yönü söz konusu olduğunda üzerinde durulması gereken bir başka nokta da, IMF (International Money Fon) ve Dünya Bankası gibi uluslararası finansman kuruluşlarının, gelişmekte olan ülkelere verdikleri kredi ve hibeler vasıtasıyla öne sürdükleri şartlardır (Gürlek, 2001:31). Netice itibariyle bu kuruluşların öne sürdükleri şartların, özel anlamda ekonomik küreselleşmeyi, genel anlamda da her alanda küreselleşmeyi sağlamaya yönelik olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü ekonomik küreselleşme, daha fazla tabi olmayı gerektirecek en önemli olgudur ve ekonomik bağımlılık diğer alanlarda da tabi olmayı kolaylaştıran bir süreçtir. Örneğin, ekonomik küreselleşme ile kaçınılmaz hale gelen "ticari ve mali serbestleştirme" hareketi, aslında özde milli hükümetlere ve merkez bankalarına belli sınırlamalar getirme amacını gütmektedir.

Söz konusu olan bu sınırlamalar da, devletlerin "ekonomik darboğaz" yaşamalarına neden olacaktır. Terörizmin yaşandığı bir bölgede özel sektör yatırımları sekteye uğrayacak, hatta durma noktasına gelecektir. Türkiye, ekonomisinin bütçe

açıklarını kapatmak için borçlanmakta ve borçlanma arttığı ölçüde faiz oranları da artmaktadır. Faiz oranlarının yükselmesi hem yatırım ortamını olumsuz etkilemekte hem de özel sektörün dış kaynak bulma kabiliyetini azaltmaktadır (Selçuk, 2005:27-28). Yani, zararınıza olduğunu bile bile ekonomik bağımlılıklarınız ya da bir başka ifadeyle ödeyemediğiniz borçlarınız nedeniyle bu darboğazı bir anlamda kendi isteğinizle kabul etmiş oluyorsunuz. Bu duruma maruz kalan devletler, soruna kalıcı çözüm üretmek yerine, geçici “istikrar paketleri” ile sorunun kronikleşmesine neden olmaktadır. Bu “istikrar paketleri”nin başarısızlığı, sadece ulusal başarısızlık olarak değil, aynı zamanda küreselleşmenin ekonomik ayağının başarısızlığı olarak değerlendirilmelidir.

Ticari açıdan bakıldığında küreselleşme; pazarın dünya ölçeğinde büyümesi, milli sınırların aşılması ve dünyanın tek pazar haline gelmesi olayıdır (Gencay, 1996:9, Aktaran: Kösoğlu, 2001:103). Kapitalizm’in kar hadlerinin düşmesi sonucunda ortaya çıkan ekonomik buhranlar, yeni bir yapılanmayı kaçınılmaz kılmaktadır. İşte küreselleşme de, özellikle 1970’li yıllarda söz konusu olan ekonomik bunalımların sonucunda ortaya çıkan bir yapılanmadır.

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, küreselleşme sürecine kayıtsız kalmak, realiteye aykırıdır. Ancak, neyi ne kadar kabul etmek gerektiği ile ilgili Atatürk’ün şu sözlerine kulak vermek oldukça yerinde olacaktır:

“Ekonomik kalkınma için, her memlekette yapılan gayretlerin, makul ve iyi düşünülmüş, beynelmilel toplu tedbirlere tamamlanması zaruri olduğunda tamamiyetle aynı görüşteyiz. Bu yolda milletlerarası emeklerin, her millete ve kendi hususiyetlerine uygun bir gelişme imkânı verecek surette birleştirilmesi gerektiğini ve dünyanın ekonomik refahı hususunda, herkes tarafından umumiyetle kabul olunacak fikrin, her memleketin kendisine has şartlar içerisinde ilerleme ve refaha erişmek hususundaki hakkına riayet etmek olduğunu her zaman ifade etmek gerekir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçlerinde Millet ve Milliyetçilik Kavramları).

2.1.3. Kültürel Çerçeve ve Küreselleşme

Kültürel küreselleşme ile ilgili olarak, Huntington’un “Davos Kültürü” olarak adlandırdığı ve adını, yıllık Dünya Ekonomi Zirvesi’nin yapıldığı, İsviçre’nin lüks dinlenme merkezi olan Davos’tan alan bu kültür oldukça dikkat çekicidir. Huntington’a göre; “Davos kültürü, küresel ekonomik süreçlerin doğrudan katkısıyla küreselleşmiş bir kültürdür ve uluslararası ticaret tarafından taşınmaktadır. Ekonomik koşulları,

içerisinde doğdukları yapının doğrudan işlevsel olan belirgin davranış özelliklerini taşırlar ve bu davranışlar da, çağdaş ekonominin aksesuarlarıyla dikte edilirler. Bu kültüre katılanlar; bilgisayarlarla, cep telefonlarıyla, havaalanı programlarıyla, döviz alışverişi ve benzeri işleri uğraş edinmişlerdir. Fakat aynı zamanda benzer şekilde giyinirler, dost canlısı tavır sergilerler ve gerilimlerinden benzer mizahi yaklaşımlarla kurtulurlar” (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007:4).

Yani sonuçta dayatılan kültürel yaşam tarzı ya da popüler kültür, öncelikle dayatan kesim tarafından yaşam tarzı haline getirilmiş ve bir yönüyle de, “küreselleşmenin taşıdığı sosyal dışlanmışlık, sosyo – kültürel yozlaşma ve çözülme, çok hızlı ve yaygın çevre kirliliği, yeni hastalıkların yayılması, fakirliğin ve adaletsizliğin artması, yabancılaşma ve yalnızlaşma, toplumsal ümitsizlik ve memnuniyetsizlik gibi birbirleriyle ilişkili çok ciddi sosyo – kültürel ve siyasal tehlikeler”, küreselleşmenin endişe verici tarafını ortaya koymaktadır (Gürsoy ve Çapcıoğlu, 2007: ix).

Küreselleşmenin kültür ayağında en çok dikkat çeken nokta, hiç şüphesiz “dünya vatandaşlığı” türünden, en azından günümüz adına hayalden öte bir anlam taşımayan kavramlar üzerinde yükseltelen “küresel kültür” tartışmalarıdır (Gürlek, 2001:31). “Küresel kültür”; bir toplumsal bütünlüğe ilişkin yapılanmaların sadece o toplumsal yapı içerisinde değil, diğer toplumlarda da etkili olmasını ifade eden bir kavram olarak nitelendirilebilir. Neticede bu etki, toplumu oluşturan tüm öğelerin maruz kaldığı bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Karar alma süreçlerinde, yaşama biçimlerinde, alışkanlıklarda ve genel olarak tüm kültürel değerlerde... Gittikçe benzer toplumsal yapılanmaların oluşmasını amaçlayan “küresel kültür”ün, bu anlamda uzun vadede “küresel uygarlık” gibi bir yapılanmayı öngördüğü de söylenebilir.

Araştırmacı – yazar Mazlum Kara’ya göre de küreselleşme ve özellikle kültürel çerçevede küreselleşme; daha fazla yaşayan, ama daha çok risk alan insanlar tarafından üretilmektedir. Bu nedenle, küreselleşme sürecinin doğal bir sonucu olarak günümüzde, nüfus artışı, göçler ve dünya nüfusunun yaşlanması karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda, geleneksel toplumlarda “ben duygusu” ve “benlik kimliği” daha çok bireylerin statülerine göre belirlenmektedir. Ancak günümüz küresel dünyasında ise, gelenekselliğin bir anlamda çökmesi ve “ben duygusu”nun ve “benlik kimliği”nin de

yeniden yapılanması ya da büyük bir oranda anlamını yitirmeye başlaması söz konusu olmaya başlamıştır (Kara, 2001:147).

Yine, kültürel küreselleşmenin etkilerine ne denli ve nereye kadar maruz kalmamız gerektiğine ilişkin Atatürk'ün;

“Türk Milleti'nin toplumsal düzeninin bozmaya yönelik didinmeler, boğulmaya mahkûmdur. Türk Milleti; kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, vatansız ve milliyetsiz saçmalamalardaki gizli ve kirlî emelleri anlayamayacak ve onlara müsamaha edecek bir topluluk değildir. O, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonrasında da doğru yolda yürüyecektir. Onu yolundan saptırmak isteyenler, ezilmeye ve kahredilmeye mahkûmdur. Bu hususta köylü, işçi ve bilhassa kahraman ordumuz ve güvenlik güçlerimiz, candan beraberdir. Bunda kimsenin şüphesi olmasın!” şeklindeki sözü kültürel küreselleşmenin boyutlarını ortaya koyması adına önemli bir husustur (Milliyetçilik ve Küreselleşme, 2001:85).

2001 yılı itibariyle, MHP Merkez Yürütme Kurulu (MYK) Üyesi olan Nevzat Kösoğlu'na göre; *“küreselleşme olgusu karşısında, her toplumun kendi bakış açıları ve değerleri açısından tavır alması ve tutum takınması beklenir. Değilse bunu başaramayanlar, kültürün her alanında da kayıplar vermekten kurtulamayacaklardır”* (Kösoğlu, 2001:98).

Ekonomik küreselleşmeyle gerçekleştirilmeye çalışılanı, Niğde Üniversitesi Öğretim Görevlisi Özcan Yeniçeri, şu şekilde değerlendirmektedir. *“Kendisine saygı duyulmasını isteyen kimse, kendisinin aldatılmasına da izin vermemelidir. Bugün küreselleşme ve buna benzer iddialarla; yerli ve yerliyi, özü ve özneyi, daha doğrusu ulus – devlet anlayışını ya da milliyetçiliği aşmaya çalışan çok uluslu şirketlerin asıl amaçları, pazardaki paylarını küreselleştirebilmektir. Milli sınırlar, kotalar, yasalar ve gümrükler, küresel pazarların en büyük handikaplarıdır. Kısacası bugünün Birleşmiş Milletleri'nde iki yüz civarındaki ülkeyle temsil edilen bir dünya, tüketici demokrasisinin mantığına terstir”* (Yeniçeri, 2001:117).

Diğer taraftan denilebilir ki, küreselleşmenin kültürel ayağında, sadece etkilenen değil etkileyen taraf olabilmek adına da, *“küreselleşmeye yol açan, bilimsel ve teknik gelişmelere yön verebilen yani onun yaratıcısı olan taraf olmak gerekir”*. Çünkü teknolojik değerlerin ortaya çıkmasını sağlayan kültürel yapı, en başından itibaren, süreci de yönlendirebilme olanağına sahip olan taraf olabilecektir (Kösoğlu, 2001:109).

Küreselleşme öyle görünmektedir ki; *“günümüzde egemen kültürler, dünyadaki egemen güçle birleşmiş olarak var oldukça, ekonomik yönden zayıf, ancak kültürel*

yönden sadece farklı oldukları için dışlanıp horlanan diğer kültürleri, kendilerine uymaya zorlayacaklardır” (Çevik, 2003:744). Çünkü kültürler arasında etkileşimin hızlanması toplumsal ve kültürel sembollerin sınır ötesinde tanınır hale gelmesi, giyim kuşam, yemek ve eğlence başta olmak üzere günlük yaşamın temel unsurlarının daha çok benzer bir görünüm alması süreci olarak tanımlanabilen kültürel küreselleşme ile birlikte kültür, ulusal sınır tanımayan, belirli bir homojenlik gösteren ve başta internet, televizyon gibi modern kitle iletişim araçlarıyla ulus kültürlerinin üzerinde bir küresel kültür oluşturma niteliğine dönüşmüştür (Uluç ve Güliz, 2002:88). Bu konuyu şu şekilde somut olarak örnekletirmekte fayda olacaktır; Kökeninde Avrupa kültürü olan Fast food yemek kültürünün ülkemizde yaygınlaşması ve bu kültürü benimseyenlerin modern olarak algılaması, bu kültüre yabancı olanların ise geri kalmış olarak değerlendirilmeleri Tanzimat Dönemi’nden itibaren süre gelen yanlış batılılaşmanın göstergesidir.

Kültürün küreselleşmesinden söz edilirken benzer tüketim kalıplarının oluşması da kültürün küreselleşmesinde itici güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüketim kültürünün küresel bir nitelik taşımasında kitle iletişim araçlarının büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Kitle iletişim araçları, bilgi satarak toplumun motivasyon potansiyelini yönlendirme haklarını ellerinde tutmaktadırlar (Rigel, 1993:172). Bu anlamda da küreselleşme olgusu bize şunu göstermektedir ki dünyada birçok insanın aynı marka pantolon giymesi, aynı hamburgeri yemesi, aynı içeceği içmesi, aynı saç modelini benimsemesi, aynı dergileri, romanları okuyup aynı pop şarkıcısını dinlemesi kültürün küreselleştiğinin en açık göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Pira, 2003:124).

Kısaca özetlenecek olursa küreselleşme, sosyal yaşamımızı bütünüyle etkileyen bir yapıdır. Böylesi bir etkiye sahip olması adına, ülkemizde de konu ile ilgili tartışmalar, özellikle son dönemde Avrupa Birliği’ne giriş ve uyum yasaları çerçevesinde gündeme damgasını vurmuştur. Çünkü bu süreç, ne denli Avrupalı olmalıyız ve ne denli kendi benliğimizi korumalıyız tartışmasını da beraberinde getirmektedir.

2.2. Küreselleşmenin Kaynakları

Küreselleşme, ne varlık itibariyle, ne de kaynakları itibariyle, tek bir yapı içerisinde değerlendirilemez. Bu nedenle küreselleşmenin hem sosyolojik hem de siyasi bir nitelik taşıması bakımından birçok değişken bağlamında ve birçok kaynağı olan çoklu bir yapı olarak ele alınması gerekir. Bu bağlamda, küreselleşme kavramının kaynaklarının incelenmesi bizim için oldukça önemli olacaktır (Kongar, 2007:18). Çalışmamızın bu aşamasında, küreselleşmenin doğuşunu kaçınılmaz kılan ve bugünkü noktasına erişmesini sağlayan temel kaynaklar ile ilgili analizlerde bulunulacaktır.

2.2.1. İletişim – Bilişim Devrimi

Dünya 1970’li yıllarda, yeni bir teknoloji devrimi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu yeni devrimin adı, “Bilişim Devrimi”dir. Özellikle 1990 sonrası gelişen ağı sayesinde tüm dünyayı saran internet, devletlerin ulusal güvenliklerini her yönü ile tehdit eden bir etmen haline gelmeye başlamıştır (Özcan ve Bal, 2002:587). Toplumsal yaşamı büyük ölçüde etkileyen bu gelişmeler, sanayi ya da teknoloji devrimi sayesinde ve küreselleşme bağlamında, bugün yaşamımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Özellikle günümüzde bu küresel etkileşim, konu ile yakından ilgilenen kişilerin bile takip etmekte zorluk çektikleri bir hıza ulaşmıştır. Küreselleşme, öncelikli olarak bir “Teknoloji Devrimi”nin sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Kongar, 2007:18).

Teknolojiye ilişkin bu devrimsel sürecin de, iletişim teknolojisi alanında, özellikle telefonun yaşamımızda daha fazla yer kazanmasıyla başladığını söyleyebiliriz. Bu süreç, bilişim teknolojisi alanında da, bilgisayar ile desteklenmiştir. İletişim ve bilişim teknolojilerinin birleşmesiyle de günümüzde söz konusu olan “telefon–bilgisayar” kombinasyonu ortaya çıkmıştır ve gelişmeler artık önü alınamaz hale gelmiştir. Telefonun bilgisayarı ve bilgisayarın telefonu desteklemesi ile bugün dünyanın her yerinin bir “dokunuş” uzaklığına erişmesi söz konusu olabilmektedir. Elbette gelinen bu noktanın, avantajları yanında dezavantajlarından da bahsetmek mümkündür. Çünkü, bilindiği üzere birtakım değerler, hangi amaçlar için kullanılırlarsa, ona göre anlam kazanmaktadır.

Bilişim ve iletişim teknolojilerinin hız kazanması ya da bu iki yapının bütünselliğinden doğan daha hızlı erişim imkânı, küreselleşmenin de hız kazanmasına

neden olmaktadır. Optik kablolar, bilgisayarlar, mobil telefonlar, internet, haberleşme uyduları gibi pek çok yenilik iletişim olgusun da büyük bir değişim sağlamıştır (Pira, 2003:121). Bu nedenle küreselleşme her alana yansımış durumdadır. Netice itibariyle, küreselleşmenin birinci ve temel kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz, teknoloji ya da “İletişim – Bilişim Devrimi”ne ilişkin bu süreç yaşamı etkilemeye devam etmektedir.

Teknoloji küreselleşmenin, kaçınılmaz ve önünde durulamaz bir süreç olarak tarifini mümkün kılan bir rol üstlenmiş görünmektedir. Bir başka ifadeyle, özellikle mikro elektronikteki ve bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler, küreselleşmeyi karşı konulamaz hale getirmiş, çoğu zaman karşı gelmek adına verilen mücadeleler de “akılcı olmayan” davranışlar olarak nitelendirilmiştir (Somel, 2006:1196).

Modern iletişim teknolojilerinin de, terör örgütleri tarafından saldırı amacıyla kullanılmaya başlaması, genel olarak tüm dünyada ekonomik ve siyasi işleyişleri etkilediği gibi “Güvenli Ortam” anlayışını da önemli ölçüde etkilemiştir. Yani, tamamiyle güvenli olarak nitelendirilebilecek bir ortamdan bahsetmek artık olası değildir. Bu anlamda da ne yazık ki terör saldırıları bizi ne zaman, nerede ve nasıl bulacak, buna ilişkin kestirmelerde bulunmak da artık pek mümkün olamamaktadır.

“Bilgisayar teknolojisinin küreselleşmesi” ve geniş kitlelerin kullanımına sunulması ile de ortaya, “sanal terörizm”in çıkması söz konusu olmaktadır (Narlı, 2002:567). Örneğin, birbirine sıkı sıkıya bağlı ve entegre sistemlerden oluşan bilgisayar sistemlerine yapılacak bir virüs saldırısı ya da benzeri bir sanal saldırı, günlük hayatın akışını tümüyle alt üst etmek adına, terör örgütleri tarafından tercih edilebilir bir hal almıştır. Haricinde aynı durumun, savunma sistemlerine endeksli olarak gerçekleştirilebileceği ihtimali de düşünülünce, ortaya çıkabilecek korkunç tablo, hiç de iç açıcı değildir.

Diğer taraftan, terör örgütleri bilindiği üzere propagandayla doğup, propagandayla yaşamlarını devam ettirirler. Bir başka ifadeyle propaganda, terör örgütleri için hem amaç hem de araç niteliği taşımaktadır. İnternet ortamı da, dünyanın bir ucundan diğer ucuna ve milyonlarca insana hitap edebilmenin ucuz, risksiz ve en hızlı yolu olması adına, terör örgütleri tarafından bir propaganda aracı olarak kullanılması bakımından, özellikle tercih edilmektedir (Alkan, 2008:111). Bu çerçevede terör örgütleri, ideolojilerini yaymak adına yayınladıkları illegal dergi, gazete veya

kitapları, internet ortamında yayınlamaktadırlar. Hatta internet vasıtasıyla bomba yapımı bile öğretilmektedir.

2.2.2. Sovyetler Birliği'nin Çökmesi Ve Soğuk Savaş'ın Sona Ermesi

Soğuk savaşın sona ermesini açıklamadan önce soğuk savaşın başlangıç tarihini ve nasıl başladığının kısaca açıklaması da faydalı olacaktır. Soğuk savaş Churchill' in Amerika'nın Missouri eyaletinde, 5 Mart 1946 tarihinde yaptığı bir konuşmasında “Batlıktaki Stettin'den, Adriyatik'teki Triesteye kadar Avrupa kıtası üzerine boydan boya demir bir perde inmektedir.” şeklinde yaptığı, demir perde konuşması ve Stalin in de bu konuşmaya Pravda'da verdiği cevap ile fiilen karşılıklı olarak yapılan bu suçlamalar ile soğuk savaş süreci başlamıştır (Acar, 1991:107).

Küreselleşme için, Alexis de Tocqueville' in “20. yüzyıla Rus kamçısıyla Amerikan kesesi egemen olacaktır” şeklindeki öngörüsü, belirtilen dönemi güzel tanımlayan bir cümledir. Mart 1985 te Gorbaçov' un Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) başına gelmesiyle başlayıp, Aralık 1991' de birliğin dağılmasıyla son bulan bir süreç'te, dünyanın iki süper gücünden biri olan Rusya' nın bu yarıştan ayrılması ile birlikte soğuk savaş dönemi sona ermiş, bu süreç yerini küreselleşmeye bırakmıştır (Bilgin, 2008:14) .

Dünyanın iki kutuplu dengeden (ABD – SSCB) tek kutuplu küresel güce doğru kayışı, günümüzde “küresel istila” noktasında, ABD'yi daha fazla belirleyici taraf olarak karşımıza çıkarmaktadır (Erkal, 2002:304). Bu anlamda, küreselleşmenin ikinci kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz “siyasal” kaynaktan da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) çökmesi ve SSCB'nin varlığı ile var olan Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi yer almaktadır. Aynı Soğuk Savaş Dönemi, Türkiye'de de olan biten her şeyin ya da tüm dengelerin değişmesine neden olmuştur (Kongar, 2007: 19). Bu anlamda SSCB'nin dağılması, tüm dünya düzeninin de değişmesine etki etmiştir.

Bu çerçevede, 20. yüzyılın son on yılında, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu düzeninin çökmesiyle birlikte, tek süper güç olan Amerika Birleşik Devletleri ve bunun yanında Avrupa Birliği, Rusya, Çin ve Japonya gibi ana güç merkezlerinden oluşan yeni bir uluslararası yapı, yerini almıştır. Dünya'da yaşanan hızlı değişim ve yeniden

yapılanma süreci, uluslararası sistemde, barış ve istikrar içerisinde, evrensel hedefler doğrultusunda ilerlenmesi için fırsat ve beklenti yaratırken; belirsizliklerden, yerel çatışmalardan, tarihsel, etnik ve ulusçu gerginliklerden, terörizm ve kitle imha silahlarının yayılması gibi nedenlerden kaynaklanan istikrarsızlıkları, yeni risk ve tehditleri de birlikte getirmektedir (Yergin, 1993:427).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ABD, küresel çevreyi, onun stratejik özelliklerini ve güvenlik çalışmaları ile ilgili kavramsal çerçeveyi de yeniden gözden geçirmeye başlamıştır. Bu süreçte, NATO'nun yeni rolü tartışılmaya ve yeni tehditler (örneğin; organize suçlar Orta Doğu kökenli radikal gruplar vb.) tespit edilmeye başlanmıştır (Narlı, 2002: 565). Tüm bunlar Avrupa güvenliği ile ilgili yeni tartışmaları da beraberinde getirmiştir. SSCB döneminde, Sovyet hegemonyası altında bulunan Balkan ülkeleri ve Batı Avrupa devletlerinin, Batı Avrupa ve Batı Avrupa savunma sistemi ile bütünleşmesinin, kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmıştır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi, küresel nükleer savaş tehdidini azaltmış, ancak nükleer terörizm tehlikesini olası kılmıştır (Taşdemir, 2006:43). SSCB'nin dağılmasından sonra baş gösteren otorite boşluğu ve önü alınamaz hale gelen ekonomik kriz, nükleer silahların da kontrol dışı kullanımını yaygın hale getirmeye başlamıştır. Bu süreçte, uranyum ve plütonyum gibi nükleer maddelerin, otorite boşluğu bulunan Rusya'dan çalınma vakalarının artmaya başladığı da görülmektedir.

Yani SSCB'nin dağılmasından sonra, Orta Asya ve Kafkaslarda meydana gelen olaylar ve yaşanan otorite boşluğu, eski Sovyet Cumhuriyetleri'nde, nükleer madde kaçakçılığı olaylarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle ekonomik krizler nedeniyle, stoklarında 1200 ton “zenginleştirilmiş uranyum” ve 150 ton civarında “P-239” maddesi bulunduğu iddia edilen SSCB'nin, Soğuk Savaş Dönemi'nde, oldukça önemli kabul edilebilecek nükleer madde imalat ve işleme endüstrisi alanındaki üretimleri satılmaya başlanmış bu durum teknolojiyi barışçıl amaçlar dışında kullanmayı düşünen ülkeler ile terör örgütleri için değerlendirilmesi gereken ve kaçırılmayacak bir fırsat olarak görülmüştür (Korkmaz, 1999:28).

İki önemli dünya savaşının ve akabinde yaşanan ABD-SSCB rekabeti, insanlığı çok tehlikeli bir noktaya getirmiştir. Bu nokta, iki blok arasındaki gerilimin azaltılması

için, “güç”ün değil, “norm”un işlerlik kazanması gerçeğinin kendisini hissettirmesiyle baş göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) düşüncesi de, bu normun temelini oluşturmuştur (Ersoy, 2002:324). Küreselleşme dalgasının ikinci aşamasını ve AGİK’in devamını ifade eden Helsinki Konferansı’nda kabul edilen Nihai Senet ile de iki blok arasında güvenlik, ekonomi, ticaret, enerji ve insani konularda, genel bir anlaşmaya varılması söz konusu olmuştur.

Bu anlamda Soğuk Savaş döneminin ardından, sorunlara taraf olan devletlerin anlaşmazlık noktalarını; siyasi, askeri ve diplomatik platformlarda görüşmeleri bazen uluslararası hukuk zemininde, bazen de “güç gösterisi” şeklinde gerçekleşmeye başlamıştır. Bu çerçevede de, büyük ya da küçük her devletin yöneticileri, olası bir terörist saldırı karşısında, başkentlerine ya da sivil veya askeri tesislerine saldırıda bulunulabileceği gerçeğine karşılık, gerekli tedbirleri almayı önemli görmeye başlamışlardır. Yani günümüz terörizminde, sadece saldırı anında yapılması gerekenleri belirlemek değil, bilakis bu saldırıların öncesinde gerekli öngörülere sahip olabilmek ve güçlü ve zayıf yönleri saptayabilip temkinli davranabilmek, her şeyden daha önemli hale gelmeye başlamıştır. Bu da ulusal çıkarların korunabilmesi ve uygun stratejilerin saptanabilmesi adına alternatifsiz bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası ilişkilerde bu durum, bugün de aynen devam etmektedir. 2001 tarihindeki terör saldırısı, son derece çarpıcı bir şekilde ortaya çıktığı gibi, uluslararası ilişkiler bilimi, artık sadece devletlerin birbiriyle olan sorunlarıyla değil, devletler ile devlet – dışı aktörlerden sayılmaları gereken terörist gruplar arasındaki çatışmaları da kapsamak, bunların nedenlerini anlamak ve açıklayıcı teorileri geliştirerek geleceğe yönelik öngörülerde bulunmak zorundadır (Kibaroglu, 2001:32).

Tüm bunların yanında, Soğuk Savaş Dönemi’nin sona erdiği 1990’lı yıllarda ve iki kutuplu dünya düzeninin yıkılmasından sonra, ideolojik sol terör olaylarının azalmaya başladığını söylemek mümkündür (Çakmak, 2008:23). Çünkü Soğuk Savaş’ın sona ermesi ideolojik kamplaşmaları da kimi yerde minimize etmiş, kimi yerde de ortadan kaldırmıştır. Bir başka ifadeyle de Doğu Bloku’nun ortadan kalkması, arkasında düşman bırakmadan gerçekleştiğinden, bu tür olayların da görülme sıklığı azalmıştır. Eğer Doğu Bloku, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin oluşturan yapıların

isteğiyle değil de, zorlamayla gerçekleşmiş olsaydı, sonucun çok daha zarar verici olması söz konusu olacaktı.

Bu nedenle de 1990'lı yılların terör hareketlerine hâkim olan unsurun ideolojik değil, dini ve etnik kökenli olduğunu söylemek mümkündür. Bu aşamada söz konusu olan dini kökenli terör de, din adına yapılan ya da bir dine mensup olanların başka bir dine mensup olanlara yönelik olarak gerçekleştirdikleri eylemler değildir. Bu terör yaklaşımına, “İslami terör” tabiri yerine, “Arap milliyetçi terörü” (Çakmak, 2008:23) tabirinin kullanılması daha doğru olacaktır.

2.3. Küresel Terörizmi Oluşturan Unsurlar

Günümüzün en önemli güvenlik sorunlarından birisi olan terörizm, 200 yılı aşan tarihinde, her dönem kendisine yeni fırsatlar yaratmış ve başarılar elde etmiştir. 11 Eylül New York saldırılarının ardından, kim, neden ve nasıl sorularının zihinleri meşgul ettiği sırada ABD yönetimi, cevabı “iyilerle kötülerin savaşı” olarak tanımlamış ve ardından, küresel terörizme karşı savaş açtığını söyleyerek, Afganistan’a askeri harekât düzenlemiştir (Özcan ve Yardımcı, 2006:197).

Artık siyasal, kültürel, ekonomik, etnik, ideolojik, psikolojik ve dinsel nedenler başta olmak üzere, birçok nedenden kaynaklanan terör faaliyetleri, ulusal sınırlar içerisinde kalmamakta ve çoğu kez de, uluslararası bir nitelik kazanmaktadır (Baharçipek, 2003:219). Bu açıdan bakıldığında terörü basit bir eylem olarak değerlendirilebilecek bir şiddet eylemi olmadığı gibi iktisadi, sosyal, siyasal, kültürel bir çok sebeple beslenen yarı askeri anlamda bir karşılığı bulunan sofistike bir olay olarak değerlendirmek mümkün olacaktır (Arıboğan, 2002:223). Terörün anlaşılması için, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası görülen ideolojik yapılanmalar ya da farklı ideolojilere ilişkin cepheleşme hareketleri, ulusal bağımsızlık hareketleri, ekonomik dengelerde görülen bozukluklar, dünya güç dengesindeki değişim ve bu sürecin hem nedeni hem de sonucu olarak değerlendirebileceğimiz küreselleşme olgusu, küresel terörizmi ya da uluslararası nitelik taşıyan küresel ölçekli terörizmi besleyen başlıca faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

21. yüzyıl, terörist devletler savaşının yaşanacağı, dünyayı ve özellikle yeraltı kaynaklarının yeniden paylaşım mücadelesi ile geçeceği bir yüzyıl olacağı aşikârdır. Bu

anlamda ve dünyanın yeniden şekillenmesi aşamasında terör örgütlenmeleri ve terör eylemleri çok boyutlu hale gelerek, birçok devlet de bu anlamda terörü üstü kapalı da olsa destekler nitelikteki uygulamalara yöneltecektir. Bu bağlamda, nasıl ki günümüzde her şey küreselleşmeye başlamıştır ve bu sürecin önünde, tümüyle yada kısmen etkilenmeden kalabilen, neredeyse hiçbir alan kalmamıştır. Önceleri belirli bölgelere endeksli olarak gerçekleşen terör olaylarının da, daha da büyüdüğü ve küreselleştiğini görmek mümkündür.

Küreselleşme süreci, özellikle “insan hakları ve demokrasi” kavramlarının yaygınlaştırılması açısından ve bu durumun yarattığı etkiler bakımından; siyasal, ekonomik ve kültürel olarak fiilen gerçekleştirdiği tekelci ve tekilci (monistik) eğilimlerle, sert bir çelişki yumağı oluşturmakta, bu durum da karşımıza, terörizmin tetiklenmesi ve çeşitlenmesi olarak çıkmaktadır. Aslında diğer taraftan, küreselleşmenin zaman zaman böylesi olumsuz bir sürecin tetikleyicisi konumunda olması, sadece ona has bir durum değildir (Kongar, 2009:34). Günümüz dünyasında, devletler arasındaki ilişkileri belirleyen temel unsur ulusal çıkarlardır ve bu da terörün siyasi bir araç olarak kullanılması ile ilgilidir. Terör, diplomasi ve savaş yoluyla elde edilemeyecek sonuçların, elde edilmesi için kullanılan bir yöntemdir. Bu durum Soğuk savaş döneminde bilinen ve uygulanan bir gerçektir ancak günümüzde Batılı devletler, argümanlarını insan hakları temelinde yükseltirken, terörle bağlantılarını gizli tutmaktadır (Taşgın, 2003:87). Bu çelişkili durum, tüm toplumsal, siyasal ve kültürel süreçlerin kaçınılmaz bir yazgısı olarak, her daim karşımıza çıkabilmektedir.

Küreselleşme ve “küresel terörizm” olgusu arasındaki ilişki çerçevesinde, Tüm dünya insanlığı için ortak bir konjektür belirleme yetkisini kendilerinde görenler, çalışmalarına kesintisiz olarak devam etmektedirler. Son yirmi yılın en büyük gelişmesi ise, küresel bir ekonomik sistem oluşturmaktır. Bu ortak konjektüre yönelik olarak sürdürülen çalışmalar sonucunda; sermaye, küresel ölçekte rahat dolaşım olanağı bulmuş ve bu durum birçok insanı, yeni yüzyılı “refah çağı” ilan ettirecek kadar umutlandırmıştır (Biber, 2005:61).

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri’ne karşı yapılan terörist saldırıların hemen ardından, terörizm ile ilgili genel kavram ve yaklaşımlardaki farklılaşmalar kendisini ortaya koymaya başlamıştır. Dolayısıyla bu dönemde, daha önce tanımlanmamış

“Küresel Terörizm” kavramının ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Bu bağlamda, zaten birçok siyaset bilimcisine göre küreselleşme; “Batı kültürünün ya da daha çok Amerikan kültürünün diğer medeniyetler üzerinde hegemonya kurma isteğidir (Shaw, 2000:200).

Bu bağlamda batının temel bakış açısının, etkili, ilerici ve “yeni kültürüne” uyum sağlayamayan medeniyetlere karşı bir duruş sergilenmesi olduğunu görmek mümkündür. Bunun sonucu olarak da, bazı medeniyetlerin sosyolojik ve kültürel özelliklerini değiştirip ya da bütünlüklerini parçalayıp, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmalarını sağlamak, onların “daha medeni” olmalarını sağlamaya çalışmak olarak empoze edilmektedir (Taşdemir, 2006:90). Küreselleşmenin Batı değerlerinin dünya çapında yaygınlaştırılması olarak anlaşıldığı gerçeğinden yola çıkarak, küreselleşme ile birlikte siyasal parçalanmanın da sağlanmaya çalışıldığını söyleyebiliriz.

Bu noktada, ABD’nin “anti – terörist güvenlik ideolojisi” olarak tanımlanabilen 21. yüzyılın bu yeni “küresel terör” anlayışına karşı geliştirildiği belirtilen mücadele anlayışı, aslında belirgin bir objeye ya da hedefe yönelik değildir (Özdağ, 2001:6). Ayrıca sınırları da belirsizdir, çünkü “küresel terör” olgusunun sınırlarının çizilebilmesi, bir nokta itibarıyla mümkün olamamıştır. Sonuçta böylesi “bilinmez” bir olgu karşısında, mücadele adına söz konusu edilebilecek ya da edilmesi gereken; komuta kontrol karargâhlarının var olabilmesi ve mali sistematığının hesaplanabilmesi de mümkün olamamaktadır.

Küreselleşmenin, güvenlik boyutunda yarattığı bir etki de, savaşa yeni bir tanım kazandırmak olmuştur (Bozkurt, 2007:103). Küreselleşme sürecinin baş aktörleri olarak nitelendirebileceğimiz gelişmiş ülkeler, birbirleriyle savaşmayı bir anlamda göze alamazlarken; küreselleşmeyi, ulus – devlet bağlamında bir tehdit olarak algılayan ülkeler, savaşı kendi bütünselliklerini devam ettirebilmek adına, tek çıkar yol olarak görmektedirler.

Tüm bunların ötesinde, farklı bir bakış açısını temel almak suretiyle küreselleşmenin terörizmin temel prensiplerini değiştirmede söylemekte mümkündür (Bozkurt, 2007:109). Ancak küreselleşmenin sunduğu yeni ve çok daha geniş alanları kapsayan araçlar ve fırsatlar, terörizmin yıkıcı gücünün, çok daha etkili

olmasını sağlamıştır. Değilse haricinde, terörizmin kaynağında yer alan temel yaklaşımlar, bugün de halen değişmemiş ve terör örgütlerinin şiddet ve korku yayma istemleri ve eylemleri, bir anlamda güçlenerek yeniden doğmuştur.

Martin Shaw, küreselleşmeyi üç farklı kategoriye sınıflandırarak, küreselleşmenin de beraberinde getirdiği “küresel terör” olgusu üzerinde durmaktadır. Shaw’ın yaptığı sınırlandırma ise şöyledir.

1) (T1): Kendine has kültür ve değerlerin, en perspektif ve progresif olduğunu öne sürerek, diğerlerine bunları kabul ettirmeyi çalışanlar,

2) (T2): Söz konusu koşullara şiddetli bir şekilde karşı çıkarak, kendi değerlerini savunanlar,

3) (T3): Bu duruma karşı, kendilerini savunmaya gücü olmayanlar.

Bu ayrıma göre ikinci kategoride açıklanan, devletler arasında, özellikle İslam, Hindistan ve Çin medeniyetlerinde birinci kategoriye karşı ekonomik, kültürel ve siyasi bağımsızlık ve özgürlüklerini savunma çabası görülmektedir (Shaw, 2000:7-9). Bu medeniyetlerde, değerlerini ve varlıklarını korumak için tehdit ve şiddet yöntemlerine başvurmadan kaçınılmamaktadır. Bu bakış açısıyla, “küresel terörizm”in genel tanımlanmasına göz atılacak olursa, “dünyaya yayılmış olan batı hâkimiyetine karşı yönelmiş bir terör türü” olduğunu söylenebilir.

Deutch, Hoffman ve Jenkins gibi ünlü terör uzmanları da, bugünkü terörizmin tek bir tanımlanması olduğunu öne sürmektedirler; “Terör, bir şiddet hareketi veya tehditidir”. Yani, küresel terörizme şiddet açısından bakılırsa, şiddet terörizmin özünde zaten vardır ve terörizmin, genel kabul görmüş temel bir belirtisidir (Hoffman, 1998: 25). Bu itibarla terörizm, küreselleşmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Günümüz itibariyle “küresel terörizm” bağlamında söz konusu olan terör eylemlerinin, harici terör eylemlerine göre, daha fazla kayba neden olduğu bir gerçektir. Bu çerçevede, 2001 yılından sonra küresel etkilere sahip, 11 Eylül saldırılarında yaklaşık 3500 kişi, İstanbul saldırılarında 58 kişi, Madrid saldırılarında da yaklaşık 200 kişi ve Londra saldırılarında 52 kişi hayatını kaybetmiş, birçok insan yaralanmış ve milyarlarca dolarlık zarar meydana gelmiştir (Özger, 2002:190).

Terör hareketleri artık zamanımızda, periyodik olarak ve dalgalar halinde ortaya çıkmakta, zaman zaman belki hızını yitirmekte gibi görünse de, yeniden hız kazanmaktadır (Türkiye ve Terör, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, 1990:9). Bu açıdan, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında terörün kereselleşerek hız kazanmaya başladığı, bu dönemlerde uluslararası siyasal ilişkilerin de, küresel ve ulusal anlamda, siyasi ve toplumsal sorunlar arasında yer bulmaya başladığını da görmek mümkündür. Ancak, “küresel terörizm” bağlamında göz ardı edilmemesi gereken, yapılan ya da yapılabilecek tüm değerlendirmeler ve tahminler, terörün geldiği nokta açısından yine de yetersiz kalmaktadır.

Kürselleşen dünyada, sıcak savaşlar özellikle II. Dünya savaşından sonra yerini soğuk savaşlara bırakmıştır. Soğuk savaşların gereği olarak ortaya çıkan psikolojik savaş türü ve bu savaşın vazgeçilmez unsuru olan düşük yoğunluktaki çatışmalar ise “küresel terör” kavramını beraberinde getirmiştir (Dilmaç, 1997:19).

2.3.1. Teknolojik Terörizm

Teknolojik ya da yüksek teknoloji terörizm, günümüzde terörizmin yeni formu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede, terörizmin belirtebileceğimiz yeni formları şunlardır: teknolojik veya yüksek teknolojik terörizm.

Teknolojik terörizm, Bağımsız Devletler Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadele Anlaşması'na göre; nükleer silah kullanılması ya da kullanma tehdidi, bakteriyolojik, kimyasal, radyoaktif silah ya da parçalarının, mikroorganizmaların, radyoaktif maddelerin ve buna benzer insanların sağlığına zararlı olabilecek maddelerin kullanılması, nükleer, kimyasal ve diğer teknolojik ya da ekolojik açıdan yüksek tehdit altında bırakılması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca uluslararası terör örgütlerinin bilgi harbini (information warfare) bir araç olarak kullanmasının, geçmişte, biyolojik ve kimyasal silahlar kullanılarak gerçekleştirilen terör eylemlerinden daha etkin boyutlarda yıkımlara neden olacağı bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (Laguer,1996:24-36). Teknolojik terörizm, hükümetin kararlarını değiştirmek ve herhangi bir siyasi ya da ideolojik amaçla işgal etmesi, faaliyetten çıkartması, yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birini aynı amaçla yapmaya kalkışması, suç ortaklığında

bulunması, finanse etmesi veya yönetimini gerçekleştirmesi olarak da tanımlanabilmektedir.

21.yüzyılın en önemli güç kaynağı hiç şüphesiz “bilgi” dir. Bilgiyi elinde tutan gücü de elinde tutmuş olur. Bilginin gücüyle teknolojik alandaki gelişmeler tüm yaşamımızı olumlu yönde etkiliyor. İnternet, bilgisayar, uydular, cep telefonları günlük yaşamımıza giren teknolojik ürünlerden bazılarıdır (Örgün, 2001:60). Bu teknolojik alandaki gelişmeler ve bilgi çağı, gerek toplumsal alt yapı ve üst yapı unsurları ve gerekse de kültürel boyutta oluşturduğu etkiler ile modern bir uygarlığın doğuşunu vurgulamaktadır (Caşın, 2008:448). Ancak bu teknolojik gelişim, aynı zamanda birer silaha dönüşebilmekte ve karşımıza siber savaş ve siber terör kavramları çıkmaktadır.

Siber terörizm; Bilgi sistemleri doğrultusunda elektronik araçların bilgisayar programlarının ya da diğer elektronik iletişim biçimlerinin kullanılması aracılığıyla ulusal denge ve çıkarların tahrip edilmesini amaçlayan kişisel ve politik olarak motive olmuş amaçlı eylem ve etkinliklerdir (Caşın, 2008:449). Siber terörizm, bilgisayar ve bilgisayar sistemleri ile birbirine bağımlı entegre sistemlerden oluşan yeni dünyada bilgisayar sistemlerine yapılacak bir virüs ve benzeri bir sanal saldırıyla normal hayatın akışını olumsuz yönde etkileyerek savunma sistemlerine zarar vermek bir tuşa basmak kadar kolay hale gelmektedir. Terör örgütleri küresel anlamda bu tür sanal saldırıları kullanmak suretiyle, yapacakları eylemlerin birden çok ülkeyi etkilemesine ve çok büyük boyutlara ulaşmasına yol açarak, eylemlerinde daha az maliyet ve riskle daha fazla etki sağlamayı amaçlamaktadırlar (Narlı, 2002:13).

Siber terörizmde, saldırılar herhangi bir zaman ve ülke içerisinde gerçekleşebildiği gibi, bu saldırıların arkasında kimin olduğunu tespit etmek ya da bir şekilde tahmin etmek de, oldukça zor olacaktır. Böylesi farklı bir nokta itibariyle de, siber terörizmin geniş imkânlara sahip bir terörizm tarzı olduğunu söylemek mümkündür. Yakın zamanda da, teknolojinin bu sorunu çözebilmesi imkânsız gibi görünmektedir. Çünkü her ülkenin karışık ve spesifik kanuni sistemi olması, internet ya da diğer elektronik aletlerin ne zaman kullanıldığının araştırılmasını ve suçluyu takip etmeyi zaman zaman imkansız hale getirebilmektedir. Bir diğer nokta itibariyle de, siber terörizm kapsamına giren “hacker”ların çeşitli uzmanlık formları; sivil vatandaşların, kamu kurumlarının korumalı bilgisayar şebekelerine ve devlet kurumlarının milli

savunma organizasyonlarında ya da milli güvenliğin sağlanmasında kullanılan bilgisayar sistemlerine verilen zararları kapsamaktadır.

Siber terörizmin suç olarak belirlenmesi ve kanun tarafından takip edilmesine dair ilk uluslararası antlaşma, Avrupa Konseyi tarafından 23 Kasım 2001 yılında kabul edilmiş ve bu antlaşma çerçevesinde de, “Siber Terörizm Konvansiyonu” (<http://www.crimeresearch.org>. (15.09.2009)) oluşturulmuştur. Avrupa ülkelerinde de buna benzer önlemlerin alınabilmesi adına farklı çalışmalar yapılmaktadır. İngiltere Terörizm Yasası 2000 yılında “siber terörizmi” hükümeti etkilemek ya da toplumu korkutmak amacıyla elektronik sistemlerin içine izinsiz girmek veya bu sistemleri bozmak olarak tanımlamaktadır.

Klasik anlamda terör ile siber terör arasında bazı farklılıklar vardır, bunları kısaca özetlemek gerekirse;

- Terör örgütlerinin klasik anlamda terör eylemi yapması esnasında güvenlik güçleri tarafından eylemi yapmadan veya eylem aşamasında öldürülme olasılığı yüksektir. Ancak siber terör de, dünyanın her hangi bir ülkesinde internete bağlanan terörist çayını ve sigarasını içerken eylem yapacağı ülkenin toplumsal yaşamına zararlar verecek eylemlerini kendi yaşamını hiç tehlikeye atmadan gerçekleştirebilir.

- Klasik terörün asıl amacı yapmış olduğu eylemler ile hedef aldığı rejim ve topluma mesaj vermektir. Terörde şiddet ve zarar verme araçtır. Ancak siber terörde şiddet bir araç olmaktan çıkıp bir amaç haline gelebilmektedir. Siber terörde bilgisayar teknolojileri sayesinde bir terörist, ilaç firmasının bilgisayarlarına girerek ilaçların dozajını değiştirmek suretiyle insanların yaşamlarına son verebilir ya da doğalgaz istasyonlarının bilgisayarlarında basınç göstergelerini değiştirerek doğalgazların patlamalarını sağlayabilirler.

- Klasik terör eylemiyle yapılmak istenen propaganda çok geniş kitlelere ulaşmış olsa da eylemin kendisi lokaldır. Bir devlet kurumunun binası hedef alınmışsa sadece o bina çökebilir ve içindeki insanlar yaşamlarını yitirebilirler. Ancak siber terörde bilgisayarı yönlendiren eylemciler bir hareketle bir ülkedeki birçok kurumun, bir kuruma ait bütün bağlantılarını ya da birçok ülkedeki siteleri aynı anda çökertebilirler ve bu klasik terör eyleminden daha fazla etkili olmaktadır (Özcan ve Bal, 2001:592).

Kısaca siber terörizmle;

- Uçakların uçuş yollarını belirleyen, iniş ve kalkışlarını yönlendiren sistemlere girerek, tüm uçuş planlarını alt üst eder ve kazalara neden olabilir,
- Borsalar bilgisayar desteğinde çalışmaktadır, borsaların bağlı olduğu bilgisayara ulaşabilen bir terörist ekonomiye zarar verebilir,
- Baraj kapaklarını açabilir ve tüm şehrin sular altında kalmasına neden olabilir,
- Bir kurumun personel bilgilerini değiştirebilir ya da örgüt elemanını personel gibi kaydedebilir,
- Elektronik arşivlere erişerek tarihi belgeleri değiştirebilir, adli veya polis kayıtları ile oynayarak suçsuz kişileri suçlu olarak gösterebilir,
- Kurum iletişimini engelleyerek birimler arası iş ve işlemlerin yapılmasını engelleyebilir,
- Kentin bütün trafik ışıklarını durdurabilirler,
- Telefonları kullanılmaz hale getirebilirler,
- Elektrik ve doğalgazı kapatabilirler,
- Ulaşım ve su sistemlerini kullanılmaz hale getirebilirler,
- Bankacılık ve finans sektörünü çökertebilirler,
- Acil yardım, polis, hastaneler ve itfaiyelerin çalışmasını kısmen engelleyebilirler,
- Bütün bilgisayar sistemlerini kullanılmaz hale getirebilirler (Adalı, 2001:49).

Bu açıklamalar doğrultusunda bilgi çağını yaşadığımız günümüzde, bilginin olumlu yönlerinin kullanılmasının yanı sıra “hacker”ler yüzünden en gizli devlet sırları, her gün mantar gibi artan korsan siteler yüzünden gerçek hayattan, sanal sisteme de taşınması gereken hukuk sistemleri ve hukuk sistemlerinin bu alanda uygulanamamasından doğan tehditler dolayısıyla yaşamlarımız, her geçen gün daha fazla zorlaşmaya başlamıştır (Özcan ve Bal, 2001:587). Bu durum, kent yaşamını da büyük bir tehdit altında bırakmakta, özellikle altyapı ve ulaşım hizmetlerinin de etki

alanı içerisinde yer alması, günlük yaşamı zora sokacak durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

Tüm bunların yanında siber terörizm; toplumsal, milli ve uluslararası bir tehlike de içermektedir. Çünkü bu tarz bir terörizm olgusu, kendine has bir yapıya sahip ve terörizmin ayrı bir akımı olduğundan dolayı, kontrol edebilmek ve mücadele edebilmek için özel yöntemler uygulanması ve özel olarak bu alanda yetişmiş personelle mücadele edilmesi gereken bir alanı kapsamaktadır. Bu nedenledir ki, siber terörizm temelli ya da tarzlı terörist eylemler, tek bir terörist tarafından yapılabileceği gibi, bir grup tarafından ya da terörist örgütler tarafından da gerçekleştirilebilir. Zaten siber terörizmin baş eylemcilerinin, milli ve trans nasyonal suç örgütleri olduğunu da söylemek mümkündür.

Bu çerçevede, terör örgütlerinin sanal saldırılarına yani siber terör olaylarına karşı bireysel olarak ve devlet çapında alınması gereken önlemleri şu şekilde sıralayabiliriz;

- Her birey, terör örgütleri tarafından düzenlenecek olası saldırılara karşı, önceden bilgi sahibi olmalıdır. Bir sistemi korumanın yüzde yüz güvenli bir yolu yoksa da, tam güvenli bir sisteme dışarıdan girmek neredeyse imkânsızdır.

- Ülke için stratejik öneme sahip bilgiler, herhangi bir dış bağlantısı olmayan bilgisayarlarda saklanabilir.

- Bilgisayarlara şifre konulabilir, ancak bu yöntemde çok güvenli bulunmamaktadır. Bu nedenle, güvenlik seviyelerine göre Biometric ürünler ya da PKI anahtarlama sistemleri kullanılabilir.

- Uluslararası şifreleme standartlarına ilave olarak, ulusal ya da kurumsal şifreleme standartları geliştirilerek kullanılmalıdır.

- Sisteme gelen e-posta, mesaj gibi tüm iletişimi kontrol eden “güvenlik duvarları” kullanılabilir.

- Güvenlik duvarının yanı sıra ağ saldırı tespit sistemi ve bilgisayar saldırı tespit sistemi kullanılabilir. Güvenlik tarayıcıları ile periyodik olarak güvenlik açıkları denetlenebilir.

- Terör örgütlerinin sanal ortamdaki saldırılarına karşı uluslararası işbirliği olmadan başarılı olmak mümkün görünmemektedir (Topçuoğlu, 2001:39). Özellikle ülkemiz aleyhinde internet ortamında faaliyet yürüten terör örgütlerinin yüzde 80- 90'ı yurt dışından yayın yapmaktadır. Bu nedenle örgütlerin internet ortamındaki faaliyetlerini engellemek, yayın yaptığı ülkenin işbirliği olmadan mümkün değildir.

Siber terörle mücadele de alınacak tedbirlerde yine klasik terörle mücadelede olduğu gibi uluslararası bir işbirliği ve topyekûn mücadele ile mümkün olacaktır. Dünyanın ortak sorunu olan terör, küreselleşme sürecinin de beraberinde getirdiği teknolojik olanakları kullanarak, tehdit olma özelliğini sürdürmekte ve arttırmaya devam etmektedir (Özkan, 2005:29). Bu bağlamda artık terör grupları; hedeflerine ulaşabilmek, terörizmin temelinde yer alan korku duygusunu yaşatabilmek ve taraftar toplayabilmek ya da gruba yeni üyeler kazandırabilmek için, eylemlerini gerçekleştirirken özellikle interneti ve medyayı da bir propaganda aracı olarak kullanmayı amaçlamaktadırlar ya da hâlihazırda kullanılmaktadırlar. Bu nedenle de, en azından medyanın, terörle ilgili haberleri verirken bu propaganda noktasını gözetmeleri ve terör gruplarının aracı olma işlevini üstlenmemeleri, oldukça önemli olacaktır.

Bu nedendir ki günümüzde artık basın; yasama, yargı ve yürütmeden sonra “dördüncü kuvvet” olarak algılanmakta ve yayınları sosyal yaşam içerisinde oldukça etkili bir güce sahip olabilmektedir. Medyanın en önemli işlevlerinden birisi, toplumu kendi araçlarını kullanarak bilgilendirmektir. Ancak; terör eylemlerinin propaganda aracı olarak kullanıldığı gerçeğinin göz ardı edilmemesi ve bu bağlamda, terör – medya ilişkisi üzerinde yeni baştan durulması kaçınılmazdır (Çınar, 1997:221).

2.3.2. Modern Terörizm

Modern anlamda terörizmin,1960'lı yıllarla birlikte görülmeye başladığını söylemek mümkündür. Filistinli ünlü kadın terörist Leyla Halid'in de içerisinde bulunduğu, İsrail Hava Yollarına ait bir yolcu uçağının 6 Eylül 1970 yılında kaçırılarak, Dawson Havaalanı'na (İngiltere) indirilmesi olayı modern terör olaylarının ilk örneği olmaktadır (Çakmak, 2008:21–22). Bu eylem, uçak kaçırma eylemlerinin başlangıcı olmuştur. Yine 1972'de, dünya terör tarihinde bir ilk daha yaşanmıştır. 5 Eylül 1972'de, Münih Olimpiyatları'nda Filistinli “Kara Eylül” grubu, İsraili sporcuları

kaçırmış ve bu eylem, Alman polisinin kurtarma operasyonu sonucunda, dokuz İsraili ile beş Filistinlinin ölümüyle neticelenmiştir. Bu anlamda modern terörizmden kastımız - bu eylemler zinciri de göstermektedir ki; terör olaylarının küresel anlamda boyut değiştirmiş, farklı eylemlere yönelmiştir.

Günümüzde de, “modern terörizm” olgusu içerisinde değerlendirilen liberal–demokratik bir toplumdaki her terörist grup, konuşma özgürlüğünü ve egemen basını, en üst düzeyde kullanma eğilimindedir. Bu anlamda teröristler, kendileri için gerçekten çok gerekli olan şeyin, geniş ve giderek artan halk desteği olduğunun çok iyi farkındadırlar. Bu bakımdan, teröristlerin sağlam bir halk desteğini arkalarına almaları, daha güçlü bir siyasi yapıya sahip olabilmekle aynı anlamda düşünülmektedir. Böylesi bir propaganda ve siyasi ifade ayrıcalığına sahip bir terörist grup, herhangi bir yasakla karşılaşıldığında da, hedef kitesine ulaşabilmenin de ayrıcalığını taşıyacaktır. Neticede yadsınamaz bir olgu olarak bilinmektedir ki; siyasi propaganda, ideoloji yayını ya da propaganda savaşı, kendisini ifade etme ve düşüncelerini yayma çabasında olan her örgüt gibi, terör örgütleri için de önemli olmaktadır.

Bu noktadan hareketle, “klasik anarşist terörizmin,” en temel özelliklerinden birisi olan “eylem propagandası,” modern terörizm için de geçerliliğini sürdürmektedir (Kabadayı, 2002:183). Klasik anarşist terörizm döneminde ki terörist gruplar nasıl ki eylemlerini protesto ve reklam tekniği olarak kullanmışlarsa, günümüzde de terörizmin temel özelliği aynı anlayışa ve yaklaşıma dayanmaktadır.

Modern çağda terörizm, şiddetin kolaylıkla uygulanabildiği masum insanların hayatlarına son vermesinin ucuzluğunu, korkunç bir süreklilik haline dönüştürerek, medya vasıtasıyla eylemlerini uluslararası topluma başarı olarak lanse edebilmek olanağına sahip olmuşlardır (Caşın, 2008:207).

Terörizm, günümüzde hızlı bir gelişme gösteren iletişim ve bileşim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak terörizmin yaygınlaşmasına ve daha fazla etki edecek niteliklere bürünmesine neden olmuştur. Günümüz’ de “modern terörizm”i, beş temel unsur olarak değerlendirmek mümkündür;

- Öncüleriyle kontrast olarak günümüz teröristleri, çağdaş hayata yepyeni bir türde teknoloji, yeni kurbanlar, yeni tehditler ve yeni şiddet biçimleri getirmişlerdir.

- Teröristler, uluslararası arenada kargaşa ve düzensizlik yaratmak için, çeşitli düzeylerde eylemler gerçekleştirmektedirler. Bir başka ifadeyle artık; politik, ideolojik, sosyal, ekonomik ve stratejik her alanda bir mücadeleyle karşı karşıya olmamız söz konusudur. Fiziki şiddet ve korku çerçevesinde psikolojik destabilizasyon, uyuşturucu trafiği ve narkoterörizm ölçeğinde, toplumsal istikrarımıza ters bir tehlike oluşturmaktadır.

- Terörizm artık toplumumuz için, bir seri tehdit niteliği taşımaktadır. Bu anlamda terörizm, genel olarak yaşamımızın tüm alanlarını ve düzenli sivil varlığımızı bütünüyle tehdit eden bir yapı niteliği kazanmıştır. Kişisel anlamda da, bireysel güvenliğimizin ve esenliğimizin tehdit altında olduğunu söylemek mümkündür.

- Terörizm günümüzde, devlet destekli olarak ve stratejik bir savaşma biçimi olarak, çatışmalar spektrumunda yükselmeye devam etmektedir. Artık küçük gruplar bile, devletlerin direkt ya da endirekt desteğiyle, “siyasal şiddet”i siyasal, bölgesel ve yerel düzeyde yönlendirmektedirler. Sonuçta da bu durum, uluslararası güç dengesini etkileyebilecek ve değiştirebilecek bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Günümüzde artık özgür dünyanın hükümetleri ve insanları; modern terörizmin doğasını, sahasını ve yoğunluğunu değerlendiremeyecek bir duruma gelmişlerdir. Sonuç olarak çoğulcu devletlerin, problemle etkili bir şekilde ilgilenme gereksinimini yeterince karşılayamadıklarını görmek de söz konusu olmaktadır (Korkmaz, 1999:25).

Gelecekte de terör olaylarına ilişkin olarak, teröristlerin daha geniş kitleleri etkileyen nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlara ulaşmaya ve onları sadece politik değil, etnik ve dini amaçlar için de kullanmaya çalışacakları; bir başka ifadeyle, etnik ve dini kaynaklı terör hareketlerinin artacağı yolunda değerlendirmeler yapılmaktadır (Korkmaz,1999:27). Bu bağlamda, gelecekte daha geniş kitlelerin hedef alınacağı öngörüsünden yola çıkılarak; terör örgütleri tarafından, daha geniş bir alanı kapsama gücüne sahip olan nükleer, biyolojik veya kimyasal silahların kullanılacağı bilinmektedir. Dünya genelinde de bazı ülkelerin, uluslararası antlaşmaları bir anlamda “hiçe sayarak” bu silahları üretmeleri ve ellerinde bulundurmaları da, mutlaka ki söz konusu terör örgütleri için cesaret verici bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Küreselleşmeyle birlikte söz konusu olmaya başlayan “modern terörizm” anlayışı, beraberinde “istihbarat” kavramının da yeniden sorgulanması gerekliliğini

getirmiştir. Bu anlamda, küresel dönemden önce; düşmanlarının güçlerini, yeteneklerini ölçme, bitirme ve keşfetmeye dayalı bir istihbarat anlayışı söz konusu iken, artık bu tür suç organizasyonları ile mücadele çabasında olan polis teşkilatları, sınır aşan suç teşekkülleriyle de mücadele edebilmek adına, farklı istihbarat zeminleri arayışına girmeye başlamışlardır (Bal,2006:69). Bu da günümüzde, uluslararası polis teşkilatlarının oluşturulmasını gerekli kılmış, ortak bilgi ve istihbarat paylaşımı, ortak operasyon düzenlenmesi gibi konularda, devletlerin işbirliği yapmaları kaçınılmaz hale gelmiştir.

Günümüzde terörizmi tanımlamaya yönelik yaklaşımlar; daha doğru bir tanımlama ortaya koyabilmek adına, terörist eylemin dayandığı politik, dini ve sosyal nedenlere değil, eylemin bizzat kendisine odaklanmalı ve dar jeopolitik tanımlamalardan vazgeçilmelidir (Topal, 2005:38). Özellikle günümüzde uluslararası işbirliği arzusu, modern terörizm çerçevesinde, uluslararası hukukun da öngördüğü bir tanım yapılmasını gerekli kılmaktadır. Uluslararası hukuk kriterleri çerçevesinde ortaya konulacak olan bu tanımın da, terörist eylemlerin öncesinde öngörülemeyen noktalarını açıklığa kavuşturacak tarzda olması ve söz konusu fillerin genel ve ortak unsurlarını kapsamaması önemli olacaktır.

Modern terörizm”inin en önemli özelliği, genel anlamda uluslararası bir nitelik kazanması ile birlikte (Akyıldız, 2002:27), önceki dönemlerde olduğu gibi sadece içinde buldukları ülke sınırlarında faaliyetlerini sürdürmekle sınırlı kalmayıp, Uluslararası terörizm bağlamında farklı ülkelerdeki terörist örgütlerle de ilişki ve iletişim içerisinde bulunarak, etki alanlarını genişletmeye başlamışlardır.

Küreselleşme’ nin de etkisi ile birlikte terör örgütlerinin benimsemiş oldukları bu yeni strateji, uluslararası bağlantıların ve modern teknolojinin kullanılması ve terörist örgütler ile organize örgütler arasındaki işbirliğinin artması (Çelik, 2004:44) neticesinde, hemen hemen bütün ülkelerde aynı etkiyi gösteren eylemlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle de artık terör örgütlerinin başka ülkelere, başka gruplardan yardım almadan faaliyetlerini sürdürmeleri imkânsızdır.

Diğer bir husus da, günümüzde terör örgütlerinin, uluslararası faaliyet gösteren devlet dışı örgütlenmeleridir. 1970’li ve 1980’li yıllarda terör genel olarak, yerel bir nitelik taşımaktayken; (Uyar, 2008:37–38) artık günümüzde, farklı devletler tarafından

desteklenen bu yerel terörist gruplar, Soğuk Savaş Dönemi teröristlerinden farklı olarak, Batı'yı yıkmak isteyen, sınır aşan, daha esnek bir yapıya sahip, savaş sanatları konusunda iyi eğitilmiş, içine nüfuz edilmesi öncekilere göre daha zor olan ve uluslararası düzeyde birbirleriyle bağlantılı devlet dışı aktörler haline gelmişlerdir.

Uluslararası sistemde, küreselleşme olgusu ile birlikte, hemen hemen her alanda bütün ülkeleri etkileyen pek çok ortak sorun karşımıza çıkmakta ve bu sorunların büyük bir kısmı da; ekonomik kalkınma, fakirlik, eğitim, sağlık, çevre, insan hakları, savaş ve mülteci sorunları gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır (Baharççek, 2003:221). Bu durumun sonucu olarak uluslararası terör de, hemen hemen her devletin öyle ya da böyle, bir şekilde karşı karşıya kaldığı sorunlardan birisi olarak kendisini ortaya koymakta ve bu sorun; teknolojinin geldiği son nokta çerçevesinde, iletişim ve ulaşım alanlarındaki gelişmelerle de desteklenerek ve en önemlisi küreselleşme olgusu ile yoğrularak, terör örgütlerine eylemlerini, bambaşka zeminlerde gerçekleştirme olanağı sunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRÜN AVRUPADAKİ TARİHİ GELİŞİMİ VE AB’NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASI

3.1. Terörün Avrupa’daki Tarihi

İnsanlık tarihi boyunca ortaya çıkan değişimler, terörizm kavramının yapısının ve niteliğinin değişmesine sebep olmuştur. Hatta terör kavramı, daha önceki anlatımlarımızda da üzerinde durulduğu gibi, kimi zaman hakların ve özgürlüklerin savunulması adına bir araç olarak kullanıldığı iddiasıyla, olumsuz değil, bilakis faydalı bir ideoloji ve bir eylem olarak kabul edilmiştir.

Sonuç itibariyle çalışmamızın bu noktasında, kavramın bugünkü anlamını ve yapısını daha doğru kavrayabilmek adına, kavrama ilişkin dönemsel değerlendirmeler de bulunulacaktır. Bu bağlamda terör ve terörizm kavramlarını “19. Yüzyıl Sanayileşme ve İşçi Hareketleri Dönemi”, 20. yüzyılda bağımsızlık mücadelelerinde terörü araç olarak kullananlar ile soğuk savaş dönemi ve günümüzde etkin bir söylem olan küreselleşmenin paralelinde kullanılan küresel terör olarak 3 kısma ayırabiliriz. Bunların haricinde terör olaylarının ve terörizmin, farklı kategorilerde incelenebilmesi de mümkündür. Ancak anlatımlarımız çerçevesinde daha çok siyasal, sosyal ve ekonomik değişimler bağlamında, terör olayları ve terörizmin argümanlarında söz konusu olan değişimler üzerinde durulacaktır.

3.1.1. 19. Yüzyılda Terörizm Ve İşçi Hareketleri Terörü

19. ve 20. yüzyılda imparatorlukların yıkılmaya başlaması ile birlikte sanayileşme ve kentleşme sürecini yaşayan Avrupa, bu süreçle birlikte yeni siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarla da karşı karşıya kalmıştır. Özellikle kentlerin nüfusunun yüz binleri aşması ve bu hızlı nüfus artışının büyük çoğunluğunu işçilerin oluşturması, sosyal bunalımları da beraberinde getirmiştir. İktidarın haksızlığına uğradığını düşünen, uzun saatler çalışıp parya olarak kullanıldıklarına inanan, ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocuklarını okula dahi gönderemeyen, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan,

kısaca yaşamlarını idame ettirebilmek adına temel gereksinimlerini bile karşılayamayacak durumda olan bu yeni işçi sınıfı, manipüle edilmeye ve yönlendirilmeye hazır bir kitle olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan vd., 2004:209).

Fransız İhtilalinden sonra örgütlenme modelindeki değişimler, devlet mekanizmasında bilinçli ve sistematik olarak terör yaratmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Fransız İhtilalinden sonra meydana gelen işçi örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerin neticesinde işçi örgütlerinin eylemlerine karşı devletin yapmış olduğu müdahaleler, 19 yüzyıl işçi hareketleri terörünün merkezini oluşturmaktadır. Fransız ihtilalinden sonra, yaklaşık 300.000 kişinin çeşitli nedenlerle tutuklanması, 17.000 kişinin öldürülmesi, göz önünde bulundurulduğunda bu dönemin işçi örgütlenmesi ile birlikte, daha önceki bölümlerimizde de belirttiğimiz gibi terörizmin siyasi bir araç olarak ortaya çıktığının açık bir göstergesidir (Mango, 2005:12).

Bu anlamda terörizmin sistemli bir şekilde, 19. yüzyılın ikinci yarısında ve değişik yapılar içerisinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Örneğin; 1878–1881 yılları arasında Rus ihtilalcileri, otokratik bir hükümet ile çarpışmışlar, aynı şekilde radikal milliyetçi İrlandalı, Makedonyalı, Sırp ve Ermeni gruplar, otonomi ve milli bağımsızlık için terörist yöntemlerden yararlanmışlardır. Bu yüzyıldaki terör örgütlerinin temel silahları basit bombalar ya da patlayıcılar gibi zarar verebilme gücü oldukça sınırlı olan silahlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilmaç, 1997:61). Bu dönemdeki terör örgütlerinin, kendilerini meşrulaştırma argümanlarına da bakıldığında; güçsüzün güçlüye karşı ezilenlerin despot yönetimlere karşı ve az bir güçle büyük politik hedeflerin gerçekleştirilmesinde araç olarak terörizmi savundukları görülmektedir.

Bu dönemde terör kavramının cebir ve şiddet kullanmak suretiyle korkutma, yıldırma, geniş kitleleri baskı altında tutma olarak ele alındığını; politik ya da herhangi bir amaca yönelik ayırım gözetmeksizin, sivil ve masum insanların açıkça ve isteyerek hedef alınmasını temel aldığını söylemek mümkündür (Bal, 2000:53–69). Neticede bu tanımlama terörün niteliksel yönünü ifade eden bir tanımlamadır. Bu dönemde bu metodu kullanarak terörist grupların ideolojilerinin gerekçelerini oluşturma ve savunma düşüncesini temel alarak şekillendirmiştir. Yani temelde daha çok, teröristlerin politik argümanlarının yer alması söz konusudur. Örneğin Sanayileşme Dönemi'ni yaşayan Avrupa'da Karl Heinzen, Bakunin ve Nechaev gibi ideologların, geniş kapsamlı işçi

hareketlerinin içerisinde şiddete karıştıklarını ve temel aldıkları ayrımsız güç kullanımını, meşrulaştırmaya çalıştıkları görülmektedir.

Tüm bunların yanında bilinmektedir ki terörizm ideologlarının 19. yüzyılda ortaya koymuş oldukları temel argümanların 200 yıl sonra etkili olduğu görülmektedir. Özellikle Fransız ihtilalinden sonra ortaya çıkan işçi örgütlenmeleri, terörizmin propaganda boyutu ön plana çıkartılarak yapılan eylemler örgüt yandaşlarına benimsetilir. Böylelikle şiddet eylemleri, örgütlerin amacını ve eylemcileri kitlelere tanıtmak kitleleri ve mevcut yönetimi etkilemek için kullanılan önemli bir silah olarak kullanılmaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:34). 19 yüzyıldaki terörizm fenomeni, 20. yüzyıl boyunca da birçok ulusu etkisi altına almıştır.

3.1.2. 20. Yüzyılda Terörizm Ve Soğuk Savaş Dönemi Terörü

İkinci Dünya savaşına kadar dünya kaynaklarından istediği payı almak isteyen devletler askeri işgaller ile amaçlarına ulaşmaya çalışırken, sıcak savaşların büyük kayıplara yol açması nedeniyle askeri savaş stratejilerinden vazgeçmişlerdir. Özellikle 1970 ve 1980 li yıllarda devletler doğrudan savaş açarak veya askeri işgallerle değil terörün desteklenmesi yöntemi ile politik amaçlarına ulaşmayı bir yöntem olarak benimsemişlerdir (Uyar, 2008:35).

Terör, II. Dünya Savaşı'na kadar bölgesel anlamda devam etmiştir. 19. yüzyılda, genelde merkezi otorite karşısında, kendi ideolojilerine uygun taleplerde bulunan terör örgütlerinin, zamanla koloni imparatorluklarına karşı, bağımsızlık başkaldırısı şeklinde ortaya çıktıklarını görmekteyiz. Ancak 20. yüzyıl da, terör örgütleri tarafından “masum ideallerin yaşama geçirilmesi” ve “zayıfın güçlü ve despotik tiranlıklara karşı mücadelesi” süreci olarak görülen bir yüzyıl olarak değerlendirilebilir. Haricinde 20. yüzyılın teröristlere ilişkin en kayda değer olayının, Soğuk Savaş'ın başlaması ile bazı devletlerin terör örgütlerine ihtiyaç hissetmeleri ve terörü, uluslararası ilişkilerde bir pazarlık unsuru olarak kullanmaları olduğunu söylemek mümkündür (Laçiner vd, 2004:210).

Bu anlamda terörizmin ikinci evresi, Soğuk Savaş Dönemi ile ortaya çıkmaktadır. Soğuk Savaş dönemi terörünün en belirgin özelliği, terörün bu dönemde devletler tarafından sıklıkla kullanılmasıdır. Dünyanın, kapitalist ve demokratik Batı

Bloğu ile komünist ve Marksist–Leninist Doğu Bloğu arasında bir mücadele dengesine oturduğu 20. yüzyılın ikinci yarısında, terör örgütleri de hızlı bir gelişim süreci yaşamışlardır. Doğu ve Batı blokunda yer alan devletlerin karşılıklı savaşları göze alamamaları sonucunda, savaş açacakları ülkelere karşı doğrudan savaş açarak değil; terör örgütlerinin desteklenerek hedef ülkelerin zayıflatılması sağlanmıştır (Bal, 2006:9).

Soğuk savaş döneminde, ellerindeki nükleer silahların caydırıcı etkisiyle karşılıklı savaşa giremeyen iki blok, sıcak savaşı farklı platformlara taşımışlardır. Soğuk Savaş'ın sıcak savaşa dönüştüğü bu en etkin ve belki de tek alan, terör örgütlerinin kullanılması ya da Vietnam ve Afganistan gibi ara tampon bölgelerde verilen mücadeleler olmuştur. SSCB'nin, özellikle aşırı sol terör örgütlerine sağladığı lojistik, mühimmat, silah, eğitim ve propaganda desteği terör örgütlerini saldırılarında daha etkin ve uluslararası hale getirmiştir. Zira bu dönem içerisinde, süper güçlerin doğrudan birbirleriyle savaşmaları taşıdığı risk nedeniyle mümkün değildir. Taraflar, terörü ve bölgesel savaşları rakiplerini tehdit etmek için destekleseler de iş her iki tarafın da çıkarlarını tehdit eden unsurlara gelince, işbirliği yapmaktan da kaçınmamışlardır (Laçiner vd, 2004:211).

1960'lı yıllarda terör, daha çok uçakların kaçırılması ve siyasi öneme sahip kişilerin öldürülmesi şeklinde kendini göstermiştir. 1970'lerden sonra, eski sol eğilimli ve ulusalcı bağımsızlık hareketlerinin uzantıları varlıklarını sürdürseler de özellikle Orta Doğu'da, Arapların İsrail karşısındaki askeri başarısızlıkları ve ABD'nin Camp David sürecinde, Sovyet desteği ile İsrail'i yenme ümidini yitiren Mısır'ı İsrail ile anlaşırma becerisi, yeni bir ideoloji çerçevesinde birleşen terör grupları üretmiştir (Purtaş, 2003:33). Bu ideoloji, modernleşme projesinin gerek sağ gerekse sol versiyonlarından aradığını bulamayan bir grup Müslüman'ın kendi radikal İslam projelerini hayata geçirme kararından doğmuştur. Özellikle 1979 İran Devrimi'ni müteakip Batı'ya tepki olarak din motivasyonlu terör hareketlerinin ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Bu anlamda; Soğuk Savaş Dönemi'nde Ortadoğu coğrafyasında yaşanan dengesiz ekonomik gelişmeler, İsrail'in kurulması ve diğer bir dizi sosyal olaylar, bu bölgede öncelikle Cemal Abdülnasır döneminde milliyetçi, onun akabinde de sosyalist eksenli terör örgütlerinin hızla yaygınlaşmasına neden olmuştur. Sorunların her geçen

gün artarak devam ettiği Ortadoğu coğrafyasında meydana gelen terör olayları da her geçen gün artmış ancak; destek aldığı ya da destek için kullandığı ideoloji değişim göstermiştir. Bir dönem milliyetçilik, bir başka dönem Arap sosyalizmi ve nihayetinde de, 1980'li yıllardan sonra artan şekilde dini fanatizm kimliğine bürünmüştür. Bu şekilde, Soğuk Savaş'ın bitimine kadar değişik nedenlerle ve yöntemlerle de olsa, aynı mantık çerçevesinde kalan terörizm, son önemli dönüşümünü Doğu Bloğunun yıkılması ile yaşamıştır. 11 Eylül olayları da bir bakıma değişen terör olgusunun soğuk yüzüdür (Laçiner vd., 2004:212).

Sonuç itibariyle, Soğuk Savaş Dönemi'nde terör örgütlerinin, terörizmin 19. yüzyılda ortaya attığı argümanlardan uzaklaştıklarını görmekteyiz. Devletlerin ve özellikle de SSCB'nin etkisine giren terör örgütlerinin, 19. yüzyıl söylemleri doğrultusunda hareket etmeleri etkisiz kalmalarına neden olmaya başlamıştır. Bununla birlikte Soğuk Savaş Dönemi'nde terör saldırılarını yakından hisseden ve bizzat saldırılara muhatap olan ülkeler için, Batı Bloku'nun lideri AB'den ziyade, Avrupa ülkeleri ve NATO'nun SSCB ile sınır ülkesi olan Türkiye olmuştur (Laçiner vd., 2004:213).

3.1.3. 21. Yüzyılda Terörizm Ve Küresel Terör

Terörün ve terörizmin üçüncü dalgası ise; Soğuk Savaş döneminden sonra yaşanan gelişmeler sonucu ortaya çıkmıştır. 1991' de SSCB' nin yıkılmasıyla sonuçlanan Doğu- Batı cepheleşmesi, ABD' nin liderliğini üstlendiği Batı Blok' unun üstünlüğüyle sonuçlanmıştır. Soğuk savaş' ın SSCB' nin yıkılmasıyla sona ermesi ile ABD tek süper güç olarak, diğer devletlere daha fazla dikta eden, söz söyleyen ancak uluslararası sözleşmelere daha az uyan ve uluslararası ilişkilerde kendini eşitler üstü bir konumda görme alışkanlığına kapılan bir ülke haline gelmiştir (Ataöv, 2003:111).

Soğuk savaşın son bulmasıyla başlayan küreselleşme dönemi, aynı zamanda teröründe küreselleşmesine yol açmıştır. Küresel terörün başlangıcı, 11 Eylül 2001'de ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen saldırıyla, bir anlamda tescillenmiştir. Bu dönemde terörizm, artık uluslararası ve yeni bir savaş stratejisi, uluslararası bir sivil inisiyatif dayanışması ve zarar verebilme gücü çok daha artmış militanların özgüvenle savunduğu bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

11 Eylül saldırılarıyla popülaritesini üst noktaya taşıyan El Kaide örgütü, diğer ABD ya da Batı karşıtlığına dayanan terör örgütlerinin de ortak dileklerini gerçekleştirmiş ve birleşme adresini de belirlemiştir. Bu süreçte faaliyetlerini arttıran örgütlerin ve militanların, sıklıkla İslam coğrafyasından çıkmış olması, ilk başlarda etiketlenmenin “İslami terör” olarak yapılmasına yol açmışsa da ilerleyen süreçte adlandırmanın yerini küresel terör’e bıraktığını görmek mümkündür (Bal, 2006:11).

Bu anlamda günümüzde, küresel terörizm açısından oldukça yeni bir dönem vardır ve bu dönem, “küresel çağ”dır. Neticesinde küresel terörizm de, bu çağın bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Haricinde, küresel terörün ortaya çıkışını, başka sebeplere bağlamak da olasıdır. Ancak genel olarak ABD’nin Ortadoğu ve Orta Asya’da uyguladığı politikalar, İsrail’e verdiği büyük destek (Mesela; İsrail’in, Filistin halkına yaptıklarında ötürü Birleşmiş Milletlerde kınanması teklifini, ABD her daim veto etmektedir.), Irak Savaşı’ndaki işkence sahneleri, terörle mücadelede aşırı güç kullanımı, küresel teröristlere önemli malzemeler vermekte ve propagandalarını beslemektedir.

El Kaide’nin terörü meşrulaştırma deklarasyonu ile 19. yüzyıldaki terörizm ideologu Karl Heinzen’in düşünceleri ve 20. yüzyıl terör sembolü Che’nin söylemleri örtüşmektedir. Bu nokta itibariyle, teröristlerin yıllardır aynı argümanı ileri sürmeleri söz konusu olmaktadır. “Öldürmenin suç olduğu dünyada, her devlet bu suçu işlemekte, eğer öldürmede bir meşruiyet söz konusu ise, bu masumların güçlü iktidarlar karşısında kendi haklarını, mallarını, canlarını korumak için yapılan mücadeleden başka bir şey olamaz. Varsın burjuva, emperyalist, kapitalist ve Amerika bize “terörist” desin, bunun bizim için bir önemi yok. Eğer inandığımız değerler doğrultusunda savaşmak “terör” olarak nitelendiriliyorsa, bırakın “terörist” olarak adlandırılalım” (Laçiner vd., 2004:218). şeklindeki söylemi terör örgütlerinin ölüm makinesine dönüştüğünün göstergesidir.

Ancak neticede belirtmek gerekir ki sebebi ne olursa olsun bir insanlık suçu olan terör, dünya barışını ve istikrarını daha fazla tehdit eder hale gelmiştir ve artık, sadece yerel ve küresel etkilere de sahip olan bir sorun haline gelmiştir. Hiçbir dine, kültüre ya da etnik gruba mal edilemeyecek denli birçok yönlülüğe sahiptir. 11 Eylül 2001 tarihinde, ABD’de yaşanan terörist saldırılar da göstermiştir ki, artık düşmanın kim

olduğunu, ne zaman, nerede, hangi vasıtayla, ne yapabileceğini tahmin edebilmek, hiçbir zaman bugünkü kadar zor olmamıştır. Üstelik bu olay, terör örgütlerine zor eylemleri de gerçekleştirebilmelerinin mümkün olabileceği fikrini aşlamış ve onlara maceracı bir cesaret vermiştir.

Bu nedenle de terörün ortadan kaldırılması, tüm insanlığın evrensel bir sorumluluğudur. Özellikle içerisinde yaşadığımız dönem, daha kalıcı ve yakın işbirliklerini gerektirmektedir. Çünkü tüm ülkeler, ortak bir anlayış ve tutum içerisinde olmadıkları sürece, terör maalesef daha çok can yakmaya devam edecektir.

3.2. Avrupa Ülkeleri Ve Terörizmle Mücadele Politikaları

Her devletin kendi ülkesinde, kendi yurttaşlarına ya da kendisine karşı işlenen suçları yargılaması, işlenmiş bu tür eylemlerin zanlılarının iade edilmesinin talep edilmesi de terör suçları ile mücadele edilebilmesi açısından kaçınılmazdır. Geleneksel açıdan bakıldığında; öldürme, yaralama ya da bombalama gibi terörist eylemlerin hemen hepsi, ülkelerin iç hukuklarında yer alan ceza yasalarınca düzenlenmiştir. Bazı ülkelerde de yargılama yetkisi, “Terörle Mücadele Kanunları” ile desteklenmektedir. Bu kanunlar, terör ve terörist tanımı yapmakta ve teröristlerin yargılanacağı mercileri açıkça belirtmektedir. Buna ek olarak, “Evrensel Yargılama Yetkisi (Universal Jurisdiction)” prensibi uyarınca, terör eylemlerinin sadece bir ülkeye ya da o ülke vatandaşlarına karşı değil, tüm insanlığa karşı işlendiği varsayımından hareketle, bu ilkeyi benimsemiş herhangi bir devletin iç hukuk mercileri tarafından da yapılabilmektedir.

Avrupa Birliği'nin Terörle Mücadele politikası iki temel husus üzerinde odaklanmıştır:

1. ABD ile birlikte uluslararası planda Dünya Güvenlik Sistemi ile geçici sürdürülebilir antiterör hareketi oluşturan aktör bir rolün üstlenilmesi,
2. Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) geliştirilmesi, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) bir an önce operasyonel bir hale getirilmesidir.

Bu doğrultuda Avrupa ülkeleri, zaman içerisinde genelde iki tür terör eylemleri ile karşılaşmıştır. Birincisi 1970' li yıllarda karşılaşılan, Marksist-Leninst ideolojisi

üzerinde şekillenen terör faaliyetleridir. Bu tür faaliyetler iki kutuplu dönemin sonlarına doğru silinmeye başlamıştır. İkincisi ise etnik ayrımcılığa dayalı terör faaliyetleridir. Bu da genelde Fransa, İngiltere ve İspanyada ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerin yanı sıra Almanya, İtalya ve Hollanda gibi ülkelerinde sınırlı olsada terör eylemlerine muhatap oldukları ve terörle mücadele konusunda tedbir aldıkları bilinmektedir (Aksu, 2004:241).

3.2.1. İngiltere

2001 Şubat ayında yürürlüğe giren İngiliz Terör Yasası, birçok gözlemci için “devrimsel” bir niteliktedir ve terörle mücadele alanında, uluslararası işbirliği adına bir çağır açmıştır. Yasa ile bazı dini veya dinci örgütleri de, terörist örgütler kapsamına alan İngiltere, terörü internet ve diğer teknolojik gelişmeleri de kapsayacak şekilde tanımlamış ve terörist saydığı örgütlerin sembollerini taşımaktan, bu örgütlere herhangi bir şekilde yardımcı olmaya kadar geniş bir alanda, her türlü eylemi “terörist faaliyet” saymış ve güvenlik güçlerine, bu kapsama giren kişileri 48 saat gözaltında tutma yetkisi vermiştir. 11 Eylül’den sonra ise bir tür panik havasına giren İngiltere, kısa sürede çok sayıda değişikliğe gitmeye çalışmıştır. Daha önceki çalışmalardaki titizlik kaybolurken, temel hak ve özgürlükler ile güvenlik arasında bir seçim yapmak gerekip gerekmediği tartışılmaya başlanmıştır (Laçiner, 2006:291).

Terör Yasası’nın en önemli özelliklerinden birisi, daha öncesinde terör olaylarıyla mücadelede yasaya konu edilmemiş alanlarında yeni yasayla düzenlenmiş olmasıdır. “Sanal terörist” kavramıyla, terörün internet ve diğer bilgi kanalları üzerinde de düzenlenebileceğine dikkat çeken yeni düzenleme, bu alandaki faaliyetleri de yasaklamış ve ilgili birimlere önlem alma yetkisi vermiştir. Buna göre hükümetlere ve kişilere yapılan saldırıların da yakın takibe alınabilmesi öngörülmüştür.

7 Temmuz 2005 Londra saldırıları da, İngiltere’nin 11 Eylül’ü olarak nitelendirilmiştir ve İngiltere’nin terör konusundaki panik hali daha da artmıştır. Saldırılar ülkenin kalbinde gerçekleştirilmiş ve 52 kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. İngiltere’de gerçekleştirilen ilk intihar eylemi olan bu olaylar sonunda çok sayıda yaralının dışında, her an terör saldırısının olabileceğini ve üstelik saldırganların, ülkelerinde yaşayan kişiler olduğunu düşünmeye başlamışlardır (İngiltere’nin

Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi, 2009:26). 11 Eylül saldırılarında olduğu gibi, 7 Temmuz Londra saldırılarında da en başarısız birimler, aslında İngiliz İstihbarat ve Güvenlik Birimleri olmuştur. Olay daha öncesinde tahmin edilememiş ve engellenememiştir. Hatta saldırılardan birkaç hafta önce, İngiltere'nin terör alarm durumu düşürülmüştür.

Sonuç olarak, İngiliz güvenlik güçleri, bürokrasisi ve hükümeti terör denildiğinde; özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra sadece Müslümanlardan kaynaklanan terör olayları olarak algılamaktadır (Laçiner, 2006:345). İngiltere daha öncesinde de, terör olaylarından sadece "İrlanda Terörü"nü anlamaktaydı ve tedbirleri de, sadece bu terör üzerine kurgulamaktaydı. Ne yazık ki, geçmişte Kuzey İrlanda konusunda yapılan hataların, günümüzde de tekrarlandığı görülmektedir. Çünkü sonuçta, sadece Müslümanlara odaklanmış bir terör yaklaşımı, mutlaka ki terörün gerçek doğasını gözden kaçırmak anlamına gelecektir ve güvenlik güçleri, bir anlamda terörle mücadelede etkisiz kalacaktır.

3.2.2. İtalya

İtalya'da terörle mücadele amacıyla, 1974 ve 1975 yıllarında, terör suçlarına verilen cezaları belirleyen ve hem yargıçların hem de polisin yetkilerini düzenleyen yasalar çıkartılmıştır. Özel polis birimleri aracılığıyla da terörle mücadele eden İtalyan Hükümeti, dönemin Başbakanı Aldo Moro'nun öldürülmesinden sonra da, 1982 yılına kadar olağanüstü önlemler almıştır. İtirafçılara ceza indirimini yapılması, terör suçlularına özel hapisaneler açılması ve terör suçlularının politik yönü dikkate alınmadan, "organize suç" kategorisine sokulması, bu önlemlerden bazıları arasında sayılabilir. 1982 ve 1986 yıllarında da cezalarda indirime gidilmiş ve terör suçlularının topluma kazandırılabilmesi adına çeşitli projeler başlatılmıştır (Ovalı, 2006:84).

Süreç içerisinde İtalya, terörle mücadele konusunda yasal düzenlemeler yapılması gerekliliği üzerinde durmuş ve bu yönde çalışmalarda bulunmuştur. Bu çerçevede İtalyan Ceza Kanunu'nda terörizm amacıyla ya da demokratik düzeni yıkmak için şiddet eylemleri gerçekleştirme amacıyla olan örgütleri övenler, oluşturanlar, kuranlar, yönetenler ve finansman sağlayanlar ile bu örgütlerde yer alanlar, suçlu kabul edilmektedir. Şiddet eylemlerinin, yabancı bir devlet ya da uluslararası bir örgüte

yöneltildiğinde ise, yine terörist amaçların yer aldığı kabul edileceği de, açıkça belirtilmiştir. Ayrıca tüm bunların yanında; terör örgütlerinde yer alanlara barınma, yiyecek, konaklama, ulaşım ve iletişim olanakları sağlamanın da, suç kabul edileceği belirtilmiştir. Bu kanunlar doğrultusunda; İtalyan Ceza Kanunu'nda terörist örgütleri idare etme ve bunlara fon sağlama, 7 ile 15 yıl; bu örgütlerde yer alma 5 ile 10 yıl hapis cezasını gerektirmektedir. Diğer yardım fiilleri de, 4 yıla kadar hapis cezasını öngörmektedir. Ancak bu yardım fiillerinin tekrarlanması halinde, cezanın ağırlaştırılması söz konusu olmaktadır (Kaya, 2005:136).

Tüm bunların yanında İtalya, Terörle Mücadele Yasası'nı sertleştirmek adına, çalışmalarda bulunmuştur. Berlusconi Hükümeti'nin hazırladığı yasa taslağı çerçevesinde, polise geniş yetkiler tanınmış ve İtalyan polisi yargı kararını beklemeksizin, şüpheli gördüğü kişileri gözaltına alabilme ve gözaltında tutabilme yetkisine kavuşturulmuştur. İtalyan Repubblica Gazetesi'nin haberine göre de, İtalyan Gizli Servisi Roma'da bir saldırı düzenleneceği ihtimali karşısında tedbirler almış, İtalyan Başbakanı Berlusconi de, bu durumu kamuoyuyla paylaşmakta bir sakınca görmemiş ve ülkenin tehlike ile karşı karşıya olduğunu paylaşmıştır. Tüm bunların sonucunda da, İçişleri Bakanı Pisanu'nun hazırladığı terörle mücadele paketi mecliste görüşülmüş ve bir anlamda jet hızıyla kabul edilmiştir. Yasa, polise ve yargıya özellikle radikal İslamcı kişilere yönelik daha fazla yetki tanımıştır (<http://www.abhaber.com/haber.php?id=6243>, (03.07.2009)).

Sonuçta İtalya bugün, ülkedeki Müslüman göçmenlerin sınır dışı edilmesiyle ve Batı'nın özgürlük, demokrasi ve açık toplum anlayışına dayanan yaşam tarzının değiştirilmemesiyle, terörle mücadelede ve terörü önlemede önemli bir adım atılacağını savunan ve bu anlayış çerçevesinde politikalar belirleyen bir ülke konumunda karşımıza çıkmaktadır.

3.2.3. Fransa

Fransız terörle mücadele yaklaşımı, batılı demokrasi örneklerinden birini teşkil etmektedir ve 11 Eylül 2001 sonrası, terörle mücadele politikalarının üretilebilmesi konusunda bir dizi değişiklik olmuştur. Aslında Fransız terörle mücadele politikasındaki asıl değişim ve gelişim, kendi sınırları içerisindeki 1985 ve 1986 tarihli terörist

saldırılarıyla başlamıştır. 1980'lerin başında, Paris'te meydana gelen terörist saldırıları açıklayamayan terörle mücadele birimleri, 1986 yasal düzenlemeleri ve mantalite değişikliği sonrasında, bir yandan Fransa sınırları içindeki eylemleri önceden sezip önlerken diğer yandan sınırları dışındaki muhtemel eylemleri bile önceden haber verebilir hale gelmişlerdir (Yamaç, 2006:81).

Fransız tarihinde, terörizmi özetle beş farklı dönemde incelemektedir.

- İlk dönemin teröristleri, Carbonari Örgütü'dür.
- İkinci dönemin aktörleri, anarşistlerdir.
- Balkan orijinli çatışmalar, üçüncü dönem olarak kabul edilir.
- Fransız tarihinin en kanlı dönemini oluşturan Cezayir Savaşları, dördüncü dönemde yer almaktadır.
- 1960 sonrasında görülen çeşitli terörizm hareketleri ise, beşinci dönemi ifade etmektedir.

Fransız güvenlik birimleri, uluslararası terörizmi 1980 yılındaki Copernic Sokağı saldırısıyla tanımışlar ve 1986 yılından itibaren de terörle mücadelede etkin hale gelmişlerdir. Bu tarihlerden ilki, terörizmin Fransa toprakları üzerinde tehdit haline geldiğinin ilk işaretleri olan saldırıları; ikincisi ise, Terörle Mücadele Yasası'nın kabul edilerek terörizmin ilk defa yasal bir düzenlemede tanımlanmasına işaret etmektedir.

1990'lı yıllarda, özellikle 1995 ve 1996 yıllarında, Fransa için terör tehdidi yeni bir boyut kazanmıştır. 1996 yılında, Paris metrosunda patlayan bir bomba dört kişinin ölümüne sebep olurken, Fransızlar da terör tehlikesi altındaki yaşamı keşfetmişlerdir. Haricinde, 25 yıl öncesi terörle mücadele anlayışı ve kapasitesi ile bugünkü arasında çok büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu süreçte yaşanan tüm bu değişim ve gelişmelerle, Fransız terörle mücadele birimleri, özellikle Berlin Duvarı'nın yıkılışı sonrası, esas görevleri olan terörle mücadele alanına kaydırılmış; personel, lojistik ve kaynaklar açısından güçlendirilmiştir. Politik aktörler, son yirmi beş yıldaki saldırıların da etkisiyle, ideolojik bakış açılarından sıyrılmış ve terörizm konusunda güvenlik birimlerinin analizlerine daha çok güven duyar hale gelmişlerdir.

Neticede 11 Eylül 2001 saldırıları da, doğrudan Fransa'yı hedef almasa da terör tehdidini arttırmıştır. Bu çerçevede de olayın hemen ardından, tüm Fransız kamu organları, terörizmle mücadele adına seferber edilmişlerdir. Ancak bugün artık Fransa'da, terörle mücadele politikası, ne politik, ne yönetimsel, ne de operasyonel

seviyede önceliğini korumaktadır. Medya, terörle mücadele endeksli yayınlarına ve tartışma programlarına ara vermiştir. Terörizm riskini de içinde barındıran, “suç – emniyetsizlik hissi” konusu bile, neredeyse gündeme gelmemektedir. Bu anlamda Fransız kamuoyu, 11 Eylül 2001’i ve 11 Mart 2004’ü unutmaya başlamıştır.

3.2.4. Almanya

Kızıl Ordu Terör Örgütü (RAF), 1967- 68 Batı Berlin öğrenci gösterileri sırasında kurulmuştur (Altuğ,1995:121). Bombalama, öldürme, suikast ve adam kaçırmaya gibi en etkin terör olaylarında etkili olan, aşırı solcu bir terör örgütü olarak varlığını sürdürmüştür. Örgüt, 1970’li yıllarda Almanya’da ve tüm dünyada büyük yankı uyandıracak terör eylemleri gerçekleştirmiştir. Sadece 7 Nisan 1977 ve 19 Ekim 1977 yılları arasında, altı değişik ve çok önemli sayılabilecek ve oldukça ses getiren eylemlere imza atmışlardır. 1977 yılında, Filistinli teröristler tarafından Mallorca – Fransa seferi sırasında kaçırılan Lufthansa Havayolları’nın beş mürettebatı ve seksen altı yolcusunun Somali’nin Mogadişu havalimanına indirilmesi olayında da, yine RAF terör örgütü adına hareket edilmesi söz konusudur. Hatta 1977 yılı Almanya’da, terörist eylemlerin en üst seviyeye ulaştığı ve hatta bu örgütlerin hükümete bile şantaj yapabildikleri bir yıl olarak hatırlanmaktadır (Akagündüz, 2009:43).

1972 yılında, Münih Olimpiyatları’nda Filistinli teröristlerin İsrail Olimpiyat Takımı’na karşı yaptıkları saldırıdan sonra Almanya Hükümeti, Silahlı Kuvvetleri’nin içerisinde yer alan ve ona bağlı olarak çalışan, özel ve gönüllü bir polis özel kuvveti olan “GSG-9”u kurmuştur. Bu kuvvetler; en iyi eğitimleri almış, en modern silah ve teçhizatlarla donatılmış ve terörle mücadele için hazırlanmıştır. Sonuçta bu özel kuvvetler, birçok operasyonda da büyük başarılar elde etmişlerdir. Hatta bu gücün herhangi bir operasyonda yer alacağından teröristler tarafından duyulması ya da bilinmesi bile, teröristlerin korku ve panik yaşamalarına ve kendi aralarında bölünmelerine yol açmaktaydı. Aynı kuvvetler ayrıca, terörist grupların içerisine sızdırılarak, onlardan birisi gibi görünüp sürekli bilgi aktarımını sağlamakla görevlendirilmişlerdir (Akagündüz, 2009:47).

Bu noktada belirtmek gerekir ki, Almanya’nın terörle mücadele politikasının temelini bu dönemde, bütün demokratik güçlerin, tüm sorumlu kuruluşların ve siyasi

partilerin terör sorununu bitirmek üzere, her alanda işbirliği yapması ve koordinasyonda bulunması, bir araya gelerek kenetlenmesi oluşturmaktaydı. Almanya, uzun çalışmalar sonucunda ve bu çalışmaların bir ürünü olan yeni terör yasa taslağına göre, terör tanımını yeniden yaparak terör örgüt kurucuları ve bunun üyeleri için bir ila on yıl arasında hapis cezasını taslağı koymasıyla terör mücadelesinde etkili olmayı başarabilmiştir (Kaya, 2005:144).

3.2.5. İspanya

2004 yılı Mart ayında, İspanya’da dört ayrı trene konulan on bombanın eş zamanlı bir şekilde patlamasıyla, 191 kişi hayatını kaybetmiş ve 1430 kişi de yaralanmıştır. Avrupa’nın 11 Eylül’ü olarak nitelendirilen bu saldırılardan sonra, terörle mücadele stratejisinin İspanya’da nasıl gelişeceği ve sonuçlanacağı beklentisi oluşmuş ve tüm dünya ilgisini bu ülkeye çevirmiştir. Nitekim bu beklenti, kısa süre sonra karşılanmış ve İspanya perspektifinde gelişen strateji, ABD’nin uygulamakta olduğu terörizmle mücadele politikasına karşı gelişen görüşlerin sistematik, kapsamlı ve güçlü bir şekilde telaffuzu şeklinde ortaya çıkmıştır (Yılmaz, 2006:120). Bu karşı önerinin, ABD’nin Irak operasyonu da dâhil olmak üzere, en büyük destekçilerinden birisi olan İspanya’dan yükselmesi ise, terörle ve özellikle küresel terörle mücadelede dikkat edilmesi gereken sağduyulu yaklaşımları daha da anlamlı bir şekilde gözler önüne sermiştir.

İspanya’ da özel bir terörle mücadele yasası bulunmamaktadır. Terörle Mücadele ile ilgili temel hukuki düzenlemeler “Ceza Yasası’nda (Criminal Code-Codigo Penal) ve “Ceza Muhakemeleri Usul Yasası’nda (Code of Criminal Procedure-Ley de Enjuiciamiento Criminal, LEC) düzenlenmiştir. Ceza Yasası Terör Suçlarını ve bunlara öngörülen cezaları düzenlerken; “Ceza Muhakemeleri Usul Yasası” terör suçlarının soruşturulmasında yetkili kolluk güçlerini ve adli makamları belirlemekte, ayrıca terör suçlarından şüpheli olan şahıslara uygulanacak özel prosedürleri ve şüphelinin haklarını da düzenlemektedir (İspanya’nın Terörle Mücadelesi, 2010:37).

Günümüzde de İspanya, ETA terörü ve terörizmle mücadele için önemli kararlar almıştır. Franco’ nun ölümünden sonra başlayan süreçte ETA’yla mücadelede birçok alanda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler Ceza- adalet sisteminde yapılan

düzenlemeler İspanya' nın terörle mücadeledeki yaklaşımının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. İspanya ceza yasasında terörizm suçları 571. ve 580. maddeler arasında düzenlenmiştir. 571. madde; terörizm suçunun objektif unsurlarını (örneğin, kundaklama, tahrip ve diğer maddelerde sayılan eylemler) ortaya koymaktadır. Madde de sayılan unsurlar ancak bazı şartların varlığı halinde terörizm suçu sayılabilmektedir. Bu suçlar;

- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu huzurunu (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grubun üyesi olmalı,
- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu huzurunu (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grup adına hareket etmeli,
- Suçun faili, anayasal düzeni veya kamu barışını (public peace) bozmayı amaçlayan bir silahlı grupla, örgütle iş birliği içinde olmalıdır. Şeklindeki hükümleri içermektedir (İspanya'nın Terörle Mücadelesi, 2010:37).

Bu tedbirler, esas olarak devam eden terör ve terörle mücadelenin üç önemli aktörü üzerinde alınmıştır:

- **Terörle Mücadele Eden Kurumlara Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:**

Bu başlık altında atılan ilk adım, polis teşkilatının terörle mücadelede daha etkin bir seviyeye getirilmesi olmuştur.

- **Teröristlerin Bağlantılarına Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:** Bu bölümde alınan önlemler, içe yönelik ve dışa yönelik olarak iki alanda gerçekleştirilmiştir. İçe yönelik önlemlerin hedef kitlesini ETA terörüne destek olan ve Bask bölgesinde bulunanlar; dışa yönelik önlemlerin hedef kitlesini ise, ETA'ya terör faaliyetlerinde bulunması adına yardımda bulunan ülkeler oluşturmaktadır.

- **Teröristlere Yönelik Olarak Alınan Tedbirler:** Bu başlık altında alınan önlemler arasında en dikkat çeken, topluma kazandırma politikasıdır ki bu uygulama birçok akademisyen tarafından hükümetin aldığı tedbirler arasında en önemlisi olarak görülmektedir.

Sonuç itibariyle belirtildiği üzere İspanya, küresel terörizmle mücadelede, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra aktif bir rol oynamaya başlamıştır. 11 Mart 2004 saldırılarından sonra da Başbakan Zapatero, küresel terörizme karşı etkin bir mücadele

yürütülebilmesi ve mücadele sırasında terörizme mücadele imkânı sağlayacak ihlallerin önüne geçilebilmesi amacıyla uluslararası işbirliğine büyük önem vermiştir.

3.3. Avrupa Topluluğu’ndan (AT) Avrupa Birliği’ne (AB) Geçiş Ve Terörizmle Mücadele Politikasının İlk Dönemi (1970 – 2001)

1970’lerin ortalarından itibaren Avrupa’da tırmanışa geçen terör olayları, terörizmle mücadelede kolektif bir adım atmanın gerekliliğini gözler önüne sermiştir. 1970 – 2001 arası dönemde özel olarak terörizmle mücadelede bağlayıcılığı olan ve üzerinde fikir birliğine varılan ortak bir topluluk politikasından söz etmek mümkün değildir. Ancak topluluk bünyesinde, “İç Güvenlik” genel başlığı altında, terörle mücadele adına alınan önlemler, gelecekteki birlikteliğin öncülü olabilecek bir iradeyi yansıtan mesajlar içermektedir. 1970 yılında, 1990’lara kadar terörle mücadelenin ana başlıklarını, suçluların iadesi ve yargılanması oluşturmaktayken; kişilerin serbest dolaşımı, iltica ve göç, terörle mücadele alanının 1990 sonrasındaki temel konu başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Terörizmle mücadelede, Topluluk bünyesinde oluşturulan politikaların, iki boyutu bulunmaktadır:

- **Yasal Boyut:** Yasal boyutta, Topluluk içerisinde terörle ilgili çeşitli konu başlıklarını kapsayan, ortak bir rejim oluşturulmaya çalışılmıştır.
- **Operasyonel Boyut:** Operasyonel boyutta ise, hükümetler arası işbirliğinin yanı sıra, güvenlik teşkilatları arasında da, dönemsel ve olaya dayalı işbirliği girişimlerine rastlanmaktadır (Ovalı, 2006:85).

3.3.1. Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi

Yasal boyutta, topluluk bünyesinde atılan ilk ciddi adım, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”nin hiçbir çekince ve özel koşul olmaksızın, Avrupa Toplulukları’na üye devletler tarafından uygulanmasına yönelik çabadır. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu sözleşme, sadece topluluk üyesi olan devletleri değil, topluluk üyesi olmayan devletleri de içine alacak şekilde tasarlanmıştır. Ancak, gerek sözleşmedeki yasal boşluklar ve gerekse

ülkelerin sözleşmedeki iade konusunu, iltica hakkının sınırlanması olarak yorumlamaları nedeniyle, sözleşme etkin bir biçimde hayata geçirilememiştir.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi, AT üyesi ülkelerle birlikte; Norveç, Finlandiya, İsveç, Avusturya, İsviçre, İzlanda, Lihtenştayn, Malta, Türkiye ve Kıbrıs Rum Kesimi'ni kapsayan, bir Avrupa Konseyi girişimidir. Özellikle Fransa, bu Sözleşme'nin iltica hakkını engelleyici bir şekilde kullanılamayacağı ve Fransız Ceza Yasası ile Fransa Anayasası'nın temel prensiplerine saygılı olunması gerektiğini vurgulamıştır. Öyle ki, bu Sözleşme ancak 10 yıl sonra, 1986 yılında Paris'teki kanlı terör eylemlerinden sonra Fransa Parlamentosu'nda onaylanabilmiştir.

Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi'nin, sadece Avrupa Topluluğu'na üye devletler arasında herhangi bir çekince olmaksızın uygulanmasına dair istek ilk olarak, 27 Ocak 1977 yılında Belçika'dan gelmiş ve 1979 Ekim ayında, Dublin Antlaşması imzaya açılmıştır (Oyan,2008:224). 27 Ocak 1977 tarihinde Avrupa Konseyi'ne üye olan 19 ülkeden 17 si tarafından Strazburg' da imzalanan Anlaşma'nın geçmişi, Avrupa Konseyi İstişari Kurulu'nun 1973 tarih ve 703 sayılı Tavsiye Kararı'na ve Bakanlar Komitesi'nin 24 Ocak 1974 tarih ve 74 sayılı kararına dayanmaktadır. İstişare Meclisi'nin 703 sayılı Tavsiye kararın'da, sebebi ne olursa olsun milletlerarası terörizm suçlarının ceza yaptırımları ile karşılanması gerektiği işaret edilmiştir. Meclis; bu tür eylemlere masum kişilerin kaçırıldığı, öldürüldüğünün ve hayatlarının tehlikeye sokulduğunun göz önünde tutularak, terör eylemlerinin ağır bir cürüm olarak kabul edilmesini de istemiştir. Anlaşma 25.05.2001 tarihine kadar 37 devlet tarafından imzalanmış, bunlardan Ukrayna dışında 36 devlet tarafından onaylanmıştır. Bu anlaşma Türkiye tarafından da 27.01.1977 tarihinde imzalanmış 19.05.1981 tarihinde onaylanıp 20.08.1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:375).

Anlaşma'ya göre esas amaç; üye devletler arasında akdedilen 1957 tarihli Suçluların geri verilmesine dair Avrupa Anlaşması'nı ve 1959 tarihli Ceza İşlerinde Adil Yardımlaşmaya İlişkin Avrupa Anlaşması'nı ve imzacı devletler arasında akdedilen geri vermeye dair iki taraflı anlaşma hükümlerini tamamlamak ve bu şekilde terör eylemi faillerinin siyasi suçlu sayılması sebebiyle geri verilmeden ortaya çıkabilecek engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Yani teröriste ya ceza ver ya da iade et kuralı desteklenmiştir (Caşın, 2008:902).

3.3.2. TREVI (Terrorism – Radicalism – Extremism – International Violence)

Çalışma Grupları

Terörizmle mücadelenin operasyonel boyutu ise, ikili ve çok taraflı işbirliği süreçleri ile hükümetler ve polisiye birimler arası düzeyde geliştirilmeye çalışılmıştır. 1975 yılından itibaren, terörizm ve organize suçla mücadele amacıyla, hükümetler arası işbirliği mekanizmaları oluşturulmuştur. Özellikle Almanya ve İngiltere' nin artmakta olan terör sorunuyla daha etkili mücadele edilmesi amacıyla, Avrupa Konseyi'nin, 1975 yılındaki bir kararına dayanarak AT Bakanlar Konseyi'nin 19 Temmuz 1976 yılında aldığı bir kararla, Adalet ve İçişleri Bakanları gibi seçilmiş görevliler, politika uzmanı sivil bürokratlar ve polislerden meydana gelen TREVI (Terrorism – Radicalism – Extremism – International Violence / Terörizm – Radikalizm – Aşırılık – Uluslararası Şiddet) çalışma grupları oluşturulmuş ve grup ilk toplantısını 1976 yılında Lüksemburg' ta yapmıştır (Bozkurt vd, 2008:327).

TREVI Çalışma Grupları' nın kurulma amacı terörizm ve iç güvenlik olmasına rağmen özellikle 1985 yılından itibaren faaliyet alanları yasadışı göç ve organize suç' u da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Beşe, 2002:71). Adını, Roma'daki tarihi çeşmeden esinlenilerek alan TREVI çalışma gurubu bir danışma ve işbirliği mekanizmasını içermektedir. TREVI Çalışma Grupları'nın görevi; terörizmle mücadele konusunda işbirliği zemini oluşturmak ve hızlı ve güvenli bilgi alışverişini sağlayacak iletişim kanallarının oluşumunu desteklemektir. Bu amaç doğrultusunda, belirli aralıklarla toplantıların yapılması ve bilgi akışının sağlanması amaçlanmıştır. TREVI II Çalışma Grubu; kamu düzeninin ve hukukun korunmasının yanı sıra, polisin eğitimi ve operasyonların teknik boyutlarından da sorumludur. 1985 yılında oluşturulan TREVI III Çalışma Grubu da organize suç ve uyuşturucu trafiği ile mücadele ve TREVI – 1992 ise dahili sınırların kaldırılması ve kişilerin serbest dolaşımı konularında çalışmaları görevini üstlenmiştir.

TREVI Çalışma Grupları, sorumlu oldukları alanlarda raporlar hazırlayıp bu raporları ilgili bakanlık görevlilerinin ve yüksek dereceli memurlar ve polis müdürlerinin bulunduğu Komite'ye sunmuşlardır. Bu raporlar da, ilgili bakanlara iletdikten sonra, TREVI Bakanları, her 6 ayda bir toplanarak, bu raporlar üzerinde fikir alışverişinde bulunmuşlardır.

TREVI Çalışma Grupları bir iş birliği platformu oluşturarak genel anlamda terörizmle mücadelede olumlu katkılarda buldukları ancak yasal alt yapıdan yoksun olması, özellikle ülkelerin bilgi ve istihbaratın paylaşımı konusunda, politik endişelerle çekingen davranması ve güvensizlikleri, bu grupların daha da etkili olmalarını engellemektedir.

TREVI Çalışma Grupları'nın etkinliğini, AT genel çerçevesi içerisinde değerlendiren Ertan Beşe'ye göre de bu gruplara yönelik eleştirileri, beş ana başlık altında toplamak mümkündür:

- **Birincisi;** gruplar AT Kurumlarına yeterince bağlı olmadıklarından, işbirliği süreci sağlam bir şekilde geliştirilememiştir.
- **İkincisi;** TREVI Çalışma Grupları'nın daimi bir sekreteryaya ve çalışma merkezine sahip olamayışları, işbirliğinin önündeki yapısal bir zaaf olarak değerlendirilmektedir.
- **Üçüncü nokta;** TREVI Çalışma Grupları'nın sorumlulukları ile ilgilidir. Sadece ulusal düzeyde politik sorumluluğa sahip olan grup çalışanlarının, AT bünyesinde sorumlulukları olmadığı gibi uygulanacak politikaların meşruluğu da bu yüzden tartışmaya açık olmuştur.
- **Dördüncü olarak;** TREVI Çalışma Grupları'nın gerçek anlamda etkin olabilmelerinin önünde, üye ülkeler arasındaki yasal farklılıklar bir engel olarak var olmuşlardır.
- **Beşinci nokta da;** TREVI Çalışma Grupları'nın yaptıkları çalışmaların gizlilik içerisinde yürütülmesi ve bunlar hakkında yeterli bilgi olmaması konusu olmuştur (Beşe, 2002:74).

3.3.3. PWGA (Police Working Group On Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu)

TREVI Çalışma Grupları dışında, 1979 yılında, polis teşkilatlarının işbirliğini öngören; Hollanda, Federal Almanya, Belçika ve İngiliz Polis Teşkilatları'nın ilgili birimlerinden oluşan, bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. PWGA (Police Working Group on Terrorism – Terörizmle İlgili Polis Çalışma Grubu) adındaki bu Çalışma Grubu, TREVI Çalışma Grupları'nın Bakanlar düzeyindeki işbirliğinin, operasyonel

düzyeyde dolduramadığı boşluğu doldurmak ve tamamıyla iyi niyete dayalı olarak, polis teşkilatları arasındaki işbirliğini kuvvetlendirmek amacını taşımaktadır.

Bu devletlerdeki polisler; gümrük ve diğer uzmanlaşmış yasa uygulama birimlerini içerisine alan, yetkili otoriteler arasında suçların önlenmesi, ortaya çıkarılması ve soruşturulması konularıyla bağlantılı olarak operasyonel işbirliği ve kişisel verilerin korunması bağlamında, yasa uygulama servislerince elde edilen şüpheli para transferleri ile ilgili raporlar dâhil olmak üzere toplama, saklama, işleme tabi tutma, analiz etme ve ilgili bilgilerin değişimi, eğitim ve irtibat görevlilerinin değişimi ile geçici süreyle personel değişiminde, araç ve gereçlerin kullanımında ve kriminalistik araştırmalarda işbirliği ve ortak girişimler organize suçların önemli formlarının ortaya çıkarılmasıyla bağlantılı olarak, özel inceleme tekniklerinin ortak değerlendirilmesi vb. konularda çalışmalar yapmak üzere bir çalışma grubu oluşturulmuştur (Lugna, 2006:111).

3.3.4. Schengen Anlaşması

Toplulukların, terörizmle mücadele politikalarının dönüm noktalarından birini de, Tek Avrupa Senedi ve Schengen Antlaşması ile öngörülen değişiklikler oluşturmuştur. Bu anlaşmalar, özel anlamda terörizm için oluşturulmalarına rağmen, özellikle iç güvenlik sorunlarını dolaylı bir şekilde gündeme taşımaları nedeniyle, terörizmin de dâhil olduğu pek çok suçla mücadelede, yeni bir dönemin başlamasını sağlamıştır.

1985 yılında, üye devletler arasında, Tek Avrupa Senedi üzerinde anlaşmaya varılması, bazı güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle kişilerin serbest dolaşımı konusunda, iç sınırları kaldırma yanlısı olan ve olmayan devletler arasında bir anlaşmazlığın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özcan, 2006:87). Bu çerçevede, iç sınırları kaldırma yanlısı olmayan, başta İngiltere olmak üzere kimi devletler, serbest dolaşımın sadece üye devlet vatandaşlarına sağlandığını dile getirerek, üye olmayan devletlerin vatandaşların dolaşımı konusunda sıkı sınır denetimlerinden vazgeçilmesi gerekliliği görüşünü savunmaktadırlar.

Sınırların olmadığı bu Avrupa fikrine temkinli yaklaşanlardan İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher, Tek Avrupa Senedi'nin, kaçak işçiler, uyuşturucu

kaçakçıları ve teröristlere de serbest dolaşım hakkı getirdiğini ifade ederek, bu durumun sakıncalarına dikkat çekmiştir. İç sınırlarda kontrolün kaldırılması yönünde istekli olan devletler ise, çıkmazı aşabilmek adına, AT yasal çerçevesinin dışında ve kendi aralarında uygulamaya koyabilecekleri ortak bir rejim üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg, 1985 yılında imzaladıkları Schengen Antlaşması'yla, bu doğrultuda ilk adımı atmışlardır (Çalışkan vd, 2006:134).

Schengen Antlaşması AB üyesi devletler tarafından aşamalı olarak genişlemiştir. İtalya 27 Kasım 1990, İspanya ve Portekiz 25 Haziran 1991, Yunanistan 6 Kasım 1992, Avusturya 28 Nisan 1995, Danimarka, Finlandiya ve İsveç 19 Aralık 1996 tarihinde antlaşmayı imzalayarak bu antlaşmaya taraf olmuşlardır. İngiltere ve İrlanda hariç, tüm AB üyesi devletler tarafından onaylanarak 30.06.1993 de yürürlüğe girmesi kabul edilmiştir. AB üyesi olmayan Norveç, İzlanda ve İsviçre'de Schengen' e ortak üyedir (Bozkurt vd, 2008:329).

Schengen Antlaşması'nın temel amacı, bir taraftan vize, iltica, polis ve adli konularda işbirliğine ilişkin düzenlemeleri harmanlayarak harici sınır kontrollerini geliştirirken; diğer taraftan da hukuk ve düzeni bozmayacak şekilde serbest dolaşıma ilişkin düzenlemeler yaparak ve buna uygun gerekli güvenceleri sağlayarak, sınır kontrollerinin kaldırılmasını kolaylaştırmaktır (Beşe, 2002:79). Bu anlamda, Schengen Antlaşmasının güvenlik alanında iki boyutlu bir etki oluşturduğunu söylemek mümkündür. Antlaşmaya taraf Devletler'in vatandaşları için, dolaşım özgürlüğünü arttıran bir boyut taşırken, Antlaşma'ya taraf olmayan ve özellikle AT dışındaki ülke vatandaşları için de, Avrupa'yı daha kapalı bir hale getirdiğini söylemek mümkündür.

Schengen Antlaşması'ndan doğabilecek güvenlik problemlerinin asgariye indirilebilmesi için, sınır kontrolleri, vize ve iltica konularında ortak bir rejim oluşturabilmek için, Schengen Uygulama Antlaşması'nın (SUA) 39. maddesi gereğince Polisiye İşbirliği ve Hukuki Yardımlaşma, 40. maddesi gereğince Sınırşırı gözetleme ve 41. maddesine göre de Sınırötesi Takip konularında kararlar alınmıştır (Çalışkan vd, 2006:156).

Schengen Antlaşması'ndan önce, 1990 yılında imzalanan Schengen Konvansiyonu'nun 4. Başlığı ile tüm işbirliği alanlarında kullanılması öngörülen SIS

(Schengen Information System – Schengen Bilgi Sistemi) kurulmuş ve Schengen Antlaşması ile birlikte de hayata geçirilmiştir

([http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757,\(09.03.2010\)](http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757,(09.03.2010))). SIS’ a üye olan Belçika, Danimarka, Almanya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Avusturya, Portekiz, İsveç, İspanya ülkelerinin yanı sıra AB’ ye üye olmayan İzlanda ve Norveç ülkeleri’ de Schengen Anlaşmasına kabul etmişlerdir. SIS sistemi ile terör, organize suç, kaçakçılık, yasadışı göç gibi konularda, devletlerin faydalanabilecekleri bir bilgi bankası oluşturulmuş ancak; çeşitli nedenlerle istenen başarıya ulaşmamıştır. SIS içinde 2006 yılı itibarıyla 13.185.566 arama veri kaydı bulunmaktadır, bunlardan 12.028.582’si eşya ve 1.156.984’ ü kişi aramasıdır (Çalışkan vd, 2006:155).

Schengen’in imzalanması ile birlikte ortaya çıkan iç güvenlik politikasındaki yeni dönem, terör konusunda farklı konu başlıklarını gündeme taşımıştır. 1970 – 1980 yılları arasında, terör genel başlığı altında, suçluların iadesi ve yargılanması konularında düzenlemelere gidilirken; 1990 yılından sonra serbest dolaşımın yaratacağı güvenlik sorunları ve iltica gibi konularla ilgili düzenlemeler, terör suçu ve suçluları ile ilgili düzenlemeler, gündemde yer almıştır. Özellikle Maastricht Antlaşması ve Amsterdam Antlaşması’nın serbest dolaşım ile ilgili getirdiği yenilikler, ortak bir iç güvenlik politikasının temel eksenini belirlemiştir. 1992–2001 Dönemi, AB Kurucu Antlaşması ve onu tamamlayan anlaşmaların, iç güvenlik alanında getirdiği düzenlemeler açısından büyük öneme sahiptir. Bu dönemde, sadece terörizm için değil, yeni tehditlerin tümünü kapsayıcı düzenlemeler yapılması söz konusu olmuştur. Bu düzenlemeler, Birlik içerisinde Kurucu Antlaşması’nın üçüncü sütunu ile yasal zemine oturtulmuştur. Başka bir ifadeyle, iç ve dış güvenlik konuları ile ilgili bağlayıcı olan yasal düzenlemeler yapılabilmesinin önü açılmıştır.

3.3.5. AGİK’İN (Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Konferansı) Ortaya Çıkışı

1960’ların sonlarına kadar Doğu Bloğu, Avrupa güvenliğine yönelik girişimlerini sürdürmüş, ancak Batı Bloğu’ndan bir karşılık alamamıştır. 1969 yılında, Bonn’da iktidara gelen Willy Brandt başkanlığındaki koalisyon hükümetinin, Batı Almanya’nın Polonya ve Çekoslovakya ile olan Doğu sınırını tanıması, Doğu Almanya

ile ilişkide bulunmayı kabul etmesi ve 1972 yılı Kasım ayında da, ABD ile SSCB arasında stratejik silahların sınırlandırılmasına ilişkin anlaşmanın (SALT-I) imzalanması sonucu meydana gelen “yumuşama (detente)” ortamı, Avrupa güvenliği ve istikrarı yönünde, olumlu bir adım oluşturmuştur (Dedeoğlu ve Caşın, 1996:28).

1 Ağustos 1975'te Avrupa ülkelerini temsil eden 35 devlet, hükümet ya da parti başkanı Helsinki' de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) sonuç belgesini imzalamışlardır (Decaux, 1995:4). 1975 yılında, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı bünyesinde bir araya gelen 35 devlet, hükümet veya parti başkanı, Helsinki Nihai Senedi imzalanmış ve iki blok arasındaki ilişkilerde, bir arabulucu zemin yaratılması öngörülmüştür. Helsinki Nihai Senedi ile II. Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa'da oluşan sınırların ihlal edilemeyeceği kabul edilmiş ve bu sınırların meşruiyeti tanınmıştır. Siyasi – askerî, insani ve ekonomik – çevresel olmak üzere üç boyutu kapsayan Helsinki Nihai Senedi'nin en önemli yönü, devletlerarası ilişkilere rehberlik etmek üzere kabul edilen ve AGİK'in Anayasası'nı oluşturan aşağıdaki ilkelerdir:

- a) Egemen eşitlik ve egemenliğe saygı,
- b) Kuvvet kullanmaktan veya kullanma tehdidinden kaçınma,
- c) Sınırların ihlal edilmezliği,
- d) Devletlerin ülkesel bütünlüğü,
- e) Anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümü,
- f) İçişlerine karışmama,
- g) Düşünce, inanç,din ve vicdan özgürlüğü de dahil olmak üzere insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı,
- h) Halkların, eşit haklardan ve kendi kaderlerini tayin hakkından yararlanması,
- i) Devletler arasında iş birliği ve
- j) Uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi (Decaux, 1995:59).

AGİK, kuruluşundan 15 yıl sonra tek kutuplu bir Avrupa kuruluşu haline gelmiştir. Ocak 1989 Viyana İzleme Komitesi Toplantısı'ndan sonra taraflar, yeni durumu da dikkate alarak, "Avrupa'nın Geleceği İçin Çerçeve" adlı bir deklarasyon yayınlamışlar ve Avrupa Konvansiyonel Kuvvet Müzakereleri (AKKUM) konusunu görüşmüşlerdir. Sonuçta Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK), esnek ve çok üyeli yapısıyla, taraflar arasında bir diyalog zemini yaratılmasında başarılı olmuş, hatta bağlantısız ülkelerin de katılımıyla, keskin blok ayrımlarının yumuşamasında da önemli bir görev üstlenmiştir.

3.3.6. AGİK'ten AGİT'e (Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı) Geçiş

Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT), uluslararası politika sahnesine Soğuk Savaş Dönemi'nde, ilk olarak Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı (AGİK) adı altında, Avrupa'da güvenliğin artırılmasına yönelik olarak askerî bloklar arasındaki anlaşmazlıkları diyalog yoluyla en aza indirmeyi amaçlayan bir müzakere forumu ve konferanslar diplomasisi olarak ortaya çıkmıştır. 1975'te Helsinki Zirvesi ile başlayan AGİK süreci, daha sonra Devlet/Hükümet Başkanları Zirveleri ve Bakanlar Konseyleri ile devam etmiştir. 1990 Paris Şartı ile AGİK'te bir Sekretarya oluşturulmuş ve kurumsallaşma yönünde önemli adımlar atılmıştır. SSCB'nin dağılması, 1991'de Yugoslavya'da 1992'de Azerbeycan'da ve Karabağda ortaya çıkan bunalım ve savaşlara, AGİK'in müdahale etmiş olmasına rağmen, belirtilen tarihlerde AGİK' in üstlendiği misyonu yerine getirmesi için gerekli siyasi ve askeri donanımdan yoksun olması nedeniyle savaşlar önlenememiştir (Çayhan ve Güney, 1996:43). Özellikle Yugoslavya'nın parçalanması ile devam eden siyasi sürecin ardından, uluslararası ilişkileri etkisi altına alan tehlike ve tehditlerle başa çıkabilmek amacıyla faaliyet gösteren AGİK' in yetersiz olduğu anlaşılması üzerine Kasım 1994 Budapeşte Zirvesi'nden sonra kurumsal bir yapı haline gelerek AGİK'in teşkilat haline dönüşmesi ve AGİT adını alması kararlaştırılmıştır. İsim değişikliğinin de, 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren geçerli olması kabul edilmiştir. Merkezi Viyana' da bulunan AGİT' in Avrupa, Kuzey Amerika ve Orta Asya'dan 55 üyesi bulunmaktadır (Kaya, 2005:68).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Varşova Paketi'nin dağılması ve AGİK'in AGİT'e dönüşmesi üzerine; AGİT içindeki müzakereler bloklar arasında olma özelliğini yitirmiş

ve ülkeler, AGİT ilkelerine uymaları konusunda bireysel olarak birbirlerini eleştirmeye başlamıştır. Unutulmaması gerekir ki AGİK görüşmeleri ve kararları hukuki açıdan değil, siyasal açıdan bir bağlayıcılığa sahiptir. AGİK üyesi ülkeler, iyi niyet ilkesi gereği kararları uygulamaya devam etmişlerdir. 19 Haziran 1992 tarihinde BAB üyesi ülkelerin Dışişleri ve Savunma Bakanları, BAB'ın rolünü daha kuvvetlendirmek amacıyla Bonn yakınlarında toplanarak BAB'ın temel yasası olan, "Petersberg Bildirisi"ni yayınlamışlardır. Petersberg Bildirisi ile BAB üyeleri, AGİK (AGİT) ve BM Güvenlik Konseyi ile işbirliği içerisinde, çatışmayı önleme ve barışı koruma çalışmalarına destek vermeyi taahhüt etmişlerdir. Petersberg Görevleri olarak adlandırılan ve AGİK (AGİT)'inde görevleri arasında değerlendirilebilecek olan bu görevler, şu şekilde sıralanabilir:

- İnsani yardım,
- Kurtarma ve tahliye operasyonları,
- Barışı koruma ve
- Muharip kuvvetlerin de kullanabileceği kriz görevleri.

Günümüzde Avrupa güvenlik yapılanmasında, dikkatleri üzerinde toplayan temel üç kurum üzerinde durulmaktadır: NATO, Batı Avrupa Birliği (BAB) ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)'tir. AGİT, Avrupa'da insan hakları konusundaki temel sıkıntıları gidermek için önemli çalışmalar yapmıştır. Özellikle bağımsızlığına kavuşan eski Doğu Bloku ülkelerinde, azınlıklarla ilgili olarak yaşanan sıkıntılarda ve komünist rejimden kalan sıkıntıların çözülmesinde AGİT önemli roller üstlenmiştir ve halen de bu misyonuna; hukuk devleti, serbest piyasa ekonomisi ve ülkelerin demokratikleşmesi bağlamında devam edilmektedir.

AGİK süreci ile Batı, SSCB'nin çözülmesini sağlamış, SSCB' nin işbirliği arayışı ile Batı'nın bu ülkeyi çözme çabası kesişmiştir. Doğu- Batı ilişkileri AGİT'le kurumsallaşmış, insan merkezli bir dünya anlayışıyla Doğu Bloku sarsılmıştır (Fendoğlu, 2003:98).

AGİT Soğuk Savaş Dönemi'nde, iki blok arasında askerî alanda denge ve istikrar sağlanmasına yönelik Avrupa'da Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler Antlaşması (AKKA) ile Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler (GGAÖ) gibi silahsızlanma ve

silahların kontrolü düzenlemelerinin ortaya çıkmasına vesile olarak yumuşama ve güvenliğe önemli katkılarda bulunmuştur. AGİT, Erken uyarı, çatışma önleme, kriz yönetimi, çatışma sonrası rehabilitasyon ve uyuşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesi konularında faaliyet gösteren bir örgüt haline gelmiştir.

AGİT'in amaçları şu ana başlıklarda özetlenebilir:

- Çok taraflı diplomasinin, devletler ve diğer uluslararası örgütlerle işbirliği içerisinde sağlanması,
- Olası çatışmaların saptanması,
- Silahlanmanın denetlenmesi,
- Diplomatik girişimlerin teşvik edilmesi,
- Güvenlik mekanizmalarının korunması,
- İnsan hakları ve demokrasi ilkelerine bağlı kalınmasının sağlanması,
- Ekonomik ve çevresel güvenliğin sağlanması

Kasım 1999 İstanbul Zirvesi'nde AGİT, üyelerin, krizler çıkmadan önce müdahalede bulunmaları kararını almıştır. Bunu gerçekleştirilebilmesi için de, "Hızlı Destek ve İşbirliği Takımları (Rapid Expert and Cooperation Teams – REACT)" oluşturulmuştur. Ancak REACT'ın böylesi bir çalışmada bulunabilmesi için, BM'nin iznine ihtiyaç duyması söz konusuydu. Çünkü BM Şartı'nın 53. Maddesi; zorlayıcı bir müdahalenin, ancak BM Güvenlik Konseyi'nin izniyle gerçekleşebileceğini öngörmektedir. Bu anlamda kriz çıkmadan önce zorlayıcı tedbirler almak uluslararası kurallara da uygun bir durum olarak değerlendirilmiştir. NATO'da, AGİT'i kurumsallaşma sürecinden itibaren desteklemiştir. Çünkü AGİT ve NATO, Avrupa'da diyalog ve işbirliğinin gelişmesinde oynadıkları rollerin farkındadırlar ve bu roller de birbirini tamamlayıcı niteliktedir. AGİT' in barışı korumak konusunda doğrudan yaptırım gücü yoktur ancak 55 üyeli AGİT'in 46 üyesinin aynı zamanda Avrupa – Atlantik Ortaklık Konseyi'ne (AAOK) üye olması nedeniyle, NATO ile AGİT arasındaki etkileşim ve işbirliği de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Fendoğlu, 2003:98).

Bu anlamda AGİT' in yirmibirinci yüzyıldaki öncelikli hedeflerini şu şekilde özetleyebiliriz;

- Ortak değerlerin tahkim edilmesi ve sivil toplumların kurulması,
- Yerel çatışmaların önlenmesi, istikrarın sağlanması, savaşın tahrip ettiği bölgelere barışın getirilmesi,
- Güvenlik boşluklarının giderilmesi ve işbirliğine dayanan ortak bir güvenlik sisteminin geliştirilmesidir (Peksarı, 2007:92).

AGİT, Avrupa güvenliği ve istikrarının sağlanmasında, üye ülkelerde demokratik sürecin gelişmesinde çok önemli bir göreve sahiptir. AGİT belgeleri, terörizme yönelik işbirliği konusunda önemli hükümler içermektedir. AGİT üyeleri, terörizmle mücadele yükümlülüğünü kabul etmişlerdir (Eraslan, 2005:335).

3.3.7. Maastrich Anlaşması (1992) Ve ODGP'NA (Ortak Dış Ve Güvenlik Politikası) İlişkin Hükümler

10 Aralık 1991 tarihinde düzenlendiği yerin adıyla anılan Maastricht Antlaşması 7 Şubat 1992 de imzalanarak, 1 Kasım 1993 ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Maastricht Antlaşması ile Avrupa Topluluğu Avrupa Birliği (AB) adını almıştır. Avrupa Birliğinde ekonomik ve parasal birliğin gerektirdiği makro ekonomik istikrar ve bütünleşmeyi hedef almasının yanı sıra, ekonomik birliktelik temeli üzerine şekillenen topluluklar binasına ikinci ve üçüncü sütunları ekleyerek toplulukların birlik haline dönüşmesini sağlamış ve entegrasyonu farklı boyutlara taşımıştır (Bulaç, 2001:47). Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın yanı sıra, Adalet ve İçişleri'ne de işbirliğinin öngörüldüğü Maastricht Antlaşması, suçla mücadelede ortak politikalar üretebilmenin yasal temelini atmıştır. Maastricht Antlaşması ile üye ülkelerin oluşturdukları Topluluğa Avrupa Birliği adı verilmiş ve Roma Antlaşmasında AET ifadelerinin AT şeklinde değiştirilmesi esası getirilmiştir (Manisalı, 2002:62).

Maastricht Antlaşması'yla, AT'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının oluşturulması gündeme gelmiş ve bunun için gerekli mekanizmaları harekete geçirmeye yönelmiştir (Biçer, 2007:135). Siyasi birlik alanında yapılan gelişmeler, Avrupa vatandaşlığı ve ortak savunma politikası alanlarında gelişme göstermiştir. Siyasi Birlik

kapsamında değerlendirilen “Ortak Dış Politika ve Savunma Politikası”nda amaç, mevcut hükümetlerarası işbirliği aracılığıyla gerçekleştirilen eylemlerden daha hızlı ve daha etkin hareket edilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda, iç güvenlik alanında iltica, dış sınırların korunması, uyuşturucu ticareti, dolandırıcılık, medeni hukuk ve ceza hukuku konularında, adli işbirliğinin yanı sıra, gümrük ve polis teşkilatları arasında işbirliği de öngörülmüştür (Karluk, 2007:77). Anlaşma’nın, K(1-9) arasındaki Maddeleri; adalet ve içişleri konusundaki işbirliğinin esaslarını belirlerken, Adalet ve İçişleri Bakanları’nın doğrudan rol alacakları hükümetler arası bir işbirliği öngörülmüş ve bu işbirliğinin hiçbir şekilde devletlerin kendi iç güvenlikleri ile ilgili sorumluluklarını etkilemeyeceği vurgulanmıştır. Bu konudaki işbirliği için, üst düzeydeki resmi görevlilerin yer alacağı bir de Koordinasyon Komitesi kurulmuştur. Maastricht Anlaşması’nın, operasyonel anlamda getirdiği bir başka yenilik de ilk kez Avrupa genelinde ortak iç güvenlik sorunları üzerine çalışacak EUROPOL Polis Teşkilatı’nın kurulmuş olmasıdır.

1993 yılında Maastrich anlaşmasıyla birlikte oluşturulan OGSP iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki Avrupa coğrafyasında ortaya çıkmış veya çıkabilecek itilafların çözümünde tek bir devletin güçsüz kalacağı düşüncesi, diğeri ise Soğuk savaş öncesi iki kutuplu bir dünyayı etkisi altına alan ABD ve SSCB’ nin Avrupa etkisinin azalmasıdır. Bu düşüncelerle oluşturulan ODGP’ nda AB’nin önceliği, yazılı olarak açıklanmamakla birlikte Rusya’nın Orta ve Doğu Avrupa devletleri ile Baltık devletleri üzerindeki etkisinin tekrar artmasından duyulan endişelerden kaynaklandığı bilinmektedir (Kale, 2001:21).

Maastricht Antlaşması’nın J.1(2) (yeni m.11) maddesine göre ODGP’ nin hedefleri şu şekilde belirtilmiştir.

- Birliğin ortak değerlerini, temel çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak,
- Birliğin ve üye devletlerin güvenliğini her bakımdan güçlendirmek,
- Barışı korumak ve uluslararası işbirliğini güçlendirmek,
- Uluslararası işbirliğini geliştirmek,
- Demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmek ve pekiştirmektir.

Antlaşma'nın ilgili maddelerinde belirtilen hedeflere ulaşabilmek için, ODGP hükümleri içerisinde sistematik işbirliğinin gelişmesi için birçok iletişim kanalı geliştirilmiştir (Karluk, 2007:89).

AB Anayasası Madde I– 41/(1)'e göre; “Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası, ortak dış politika ile güvenlik politikasının bölünmez bir parçasıdır ve Birliğe, sivil ve askeri varlıklar sevk etmek için güç sağlar. Birlik, BM İlkeleri'ne uygun olarak barışı sağlamak, çatışmaları önlemek ve uluslararası güvenliği güçlendirmek amacı ile bunları birlik dışındaki görevlerde kullanabilir. Bu görevlerin yerine getirilmesi, Üye devletlerin sağladıkları güçler tarafından üstlenilir.” Bu madde ile AB askeri güçlerinin AGSP ile birlikte yeni bir tanımı yapılmıştır. Bu amaçlar çerçevesinde nasıl hareket edileceği ise Madde III–309'da verilmiştir. “Birliğin, askeri ve sivil araçları kullanabilmesi durumunda, Madde 41/(1)'de belirtilen görevler uzlaştırma ve anlaşmazlık sonrası istikrar dâhil olmak üzere, ortak silahsızlandırma operasyonlarını, insani görevleri ve görevlerin tümü, üçüncü ülkelerle kendi topraklarında terörizmle savaşa konusunda destek vermek de dâhil olmak üzere, terörizme karşı savaşa katkıda bulunabilir”(Avrupa Birliği Anayasası, 2005:40). Bu madde ise, terörizme karşı savaştan bahsederek, sivil araçların yanında askeri araçların kullanılmasına imkân vermektedir.

3.3.8. Europol Polis Teşkilatı Ve Avrupa Birliği'nin Terörizme Karşı Mücadelesi (1994)

Maastrich' te 9 ve 10 Aralık tarihlerinde gerçekleşen zirvede Avrupa Birliği (AB) devlet ve hükümet başkanları, merkezi Lahey olmak üzere Avrupa Polis Birliği'nin (Europol) kurulmasını kararlaştırmıştır. Maastrich Anlaşması kapsamında Europol' ün kurulması ortak yarara yönelik bir husus olarak tarif edilerek, devletler hukuku kapsamında bağlayıcı olması açısından 1998 Eylül ayına kadar tüm AB üye devletlerince Europol kurucu anlaşması tasdik edilmiş ve 1 Ekim 1998 günü yürürlüğe girmiştir. Europol anlaşmasını destekleyen sekiz kararnamenin de yürürlüğe girmesi ile Europol 1 Temmuz 1999 günü faaliyetlerine başlamıştır. EUROPOL, 1995'ten itibaren EUROPOL Uyuşturucu Bürosu'nun (The European Drugs Unit – EDU) yerini almıştır (Çalışkan vd, 2006:134).

3 Aralık 1998 tarihli Konsey Kararı'nda, EUROPOL Sözleşmesi'nin 2 – 2 Maddesi'ne ilişkin olarak EUROPOL; insan hayatına, vücut bütünlüğüne, kişisel özgürlüklere, mallara karşı işlenen ya da işlenmesi muhtemel terörist eylemlerle mücadele ile görevlendirilmektedir. 15 Ekim 1996 Tarihli Konsey Ortak Eylemi (The Council Joint Action of 15 October 1996), terörizmle mücadele alanında AB ve üye ülkeler arasında işbirliğini kolaylaştırmak için, kontr-terörizm amaçlı özel yetki, yetenek ve uzmanlarla donatılmış bir 'Müdürlük' kurulmasına karar vermişlerdir (Hayes, 2006:131).

EUROPOL, 1 Ocak 2002' tarihinden bu yana, yasadışı uyuşturucu ticareti, İnsan kaçakçılığı suçları, motorlu araç kaçakçılığı, insan ticareti ile çocuk pornografisi, kalpazanlık ve diğer ödeme araçlarında sahtecilik, yasadışı radyoaktif ve nükleer madde ticareti, terör ve bu suçlarla ilişkili olarak kara para aklama suçlarında yetkilidir. EUROPOL'un temel hükümleri; uyuşturucu madde trafiği, terörizm ve diğer ciddi uluslararası suçları önleme ve bu suçlara karşı gereken mücadeleyi sağlamak amacıyla bilgi alışveriş sistemini öngörmektedir. Merkezileşmiş bir organ şeklinde olan EUROPOL, "transnasyonel kriminal" faaliyetleriyle, uluslararası düzeyde mücadele etmek için, oldukça önemli bir yapılanmaya sahiptir. Daha doğrusu, diğer ülkelerde biriktirilen istihbarat özellikli datalar, merkez bir organda bir araya toplanmaktadır. Ayrıca, TECS (The EUROPOL Computer System – EUROPOL Bilgisayar Sistemi) aracılığı ile de bilgi sağlama, analiz ve bilgi tasnifi hizmeti, EUROPOL tarafından üye ülkelere sağlanmaktadır (Çalışkan vd, 2006:134).

Avrupa Polis Bürosu'nu (EUROPOL) kuran Sözleşme, EUROPOL'un Anayasası'nı teşkil etmektedir. Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. paragrafında; Europol'ün amaçları arasında, terörizmin önlenmesi ve terörizmle mücadele, yasadışı uyuşturucu kaçakçılığı, insan kaçakçılığı, gizli göçmen şebekelerinin karıştığı suçlar, yasadışı radyoaktif ve nükleer madde kaçakçılığı, yasadışı motorlu taşıt kaçakçılığı, euro sahtekârlığı ve uluslararası suç faaliyetleriyle bütünleşmiş kara para aklama faaliyetleri sayılmıştır (Beşe, 2002:98).

Avrupa Komisyonunun terörizmin finansmanı ile mücadele ve suç önleme hakkında 26 Kasım 2004 tarihli bildirisinde terörizmin finansmanı için uygulanacak stratejiyi üç başlık altında incelemiştir.

- Bilgi alış verişinde işbirliğinin artırılması,
- Mali hareketlerin takibinin güçlendirilmesi,
- Tüzel kişiliklerin şeffaflığının artırılması,

Görülmektedir ki, terörizmin finansmanı ile mücadelede, Avrupa Birliği'nin temel taşlarından birisini de, EUROPOL oluşturmaktadır (Çalışkan vd, 2008:173).

Europol yasal olarak Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyine karşı sorumlu olup, Yönetim Kurulu, Yönetici, Mali Kontrolör ve Mali Komite'den oluşmaktadır. Bu organların haricinde Europol Yönetici Yardımcısı ve Europol görevlileri de bu organizasyon içerisinde yer almaktadır (Akgüç, 2010:12). Europol' ün Yönetim kurulu, her üye devletten gelecek bir temsilciden oluşur ve yılda en az iki kez toplanır. Yönetim Kurulu' nun temel fonksiyonu Europol'ün amaçlarının ve hedeflerinin genişletilmesinde yer almaktır. Her üye devletin bir temsilcisinin katılımıyla oluşan Yönetim Kurulu, Europol' ün faaliyetlerinin denetlemesinden tümüyle sorumludur (Köktaş, 2000:66).

3.3.9. Amsterdam Anlaşması (1997) Ve ODGP'nde Yapılan Değişiklikler

Toplulukla ilgili önemli kararların alındığı bir başka antlaşma da 16 -17 Haziran 1997 tarihinde Dönem Başkanlığını yürüten Hollanda' nın ev sahipliğinde yapılan Amsterdam zirvesidir. Bu zirve sonuçları 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşması ile yasal bir zemine oturtulmuş ve bu antlaşma 1 Mayıs 1999 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir (Bilici, 2004:39).

Amsterdam Antlaşması, iç güvenlik ve terörizmle mücadele anlamında, Birlik içerisinde yeni bir sayfa açmıştır.Maastricht Antlaşması, birlik hedeflerine ulaşılabilmesi için, kişilerin serbest dolaşımının gerekli olduğunu ve bu konuyla ilgili güvenlik endişelerinin, adalet ve içişleri alanında işbirliği ile aşılabileceğini öngörerek üçüncü sütunu bu konuya ayırmıştır. Ancak, adalet ve içişleri konularında, gerek hükümetlerarası işbirliğinin öngörülmesi ve gerekse de devletlerin iç güvenlik nedeniyle, çeşitli önlemler alma haklarının tanınması ve kabulü gibi yapısal sorunlar nedeniyle Maastricht Antlaşması, serbest dolaşım konusunda bazı tereddütlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Amsterdam Antlaşması'nın AB' yi kuran diğer anlaşmalardan en önemli farkı, konsey'in nitelikli çoğunluk ile karar alabilmesi ve ilkeleri ihlal eden ülkeleri Antlaşma'dan doğan haklarının bazılarını kısıtlama yetkisinin verilmesidir (Karluk, 2007:91). Ayrıca Konsey Genel Sekreteri, AB dönem başkanlığına ortak dış ve güvenlik politikalarına yardımcı olmak üzere "Yüksek Temsilci" sıfatıyla katılması kararları alınarak, AB' nin savunma ve güvenlik politikalarına insani amaçlı barış faaliyetleri, kriz yönetimi ve dış sınırların korunması gibi yeni unsurlar eklenmiştir (Bozkurt vd, 2008:302).

Amsterdam Antlaşması, istihdam ve vatandaşların haklarını, AB'nin merkezine yerleştirmek, kişilerin serbest dolaşımının önündeki engelleri kaldırarak güvenliği artırmak, AB'nin dünya politikalarındaki sesini artırmak ve genişlemekte olan AB' nin kurumsal yapısını daha etkin hale getirmek şeklinde dört temel hedefinin yanı sıra, aynı zamanda vizeler, iltica, göç ve kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili konuları hükümetler arası işbirliğinin alanları olmaktan çıkarıp, III. Sütun'dan taşımış ve bu konuları, birliğin doğrudan karar alma mekanizmaları ve birlik hukukuna dahil etmiştir.

Amsterdam Antlaşması' nın temel hedeflerinden bazılarıda insan ticarlığı, çocuklara yönelik cinsel sömürü, silah, motorlu taşıt, uyuşturucu kaçakçılığı, rüşvet, sahtekârlık ve terörizmle mücadele ederek, bu şekilde kamu güvenliğini garanti altına alarak AB vatandaşları ve AB üyesi olmayan ülkelerin vatandaşlarının AB' de serbest dolaşımını gerçekleştirmektir (Beşe, 2002:100).

Amsterdam Antlaşması, üç bölüm, bir Ek ve 13 Protokol' den oluşur. Ayrıca Hükümetlerarası Konferans'ta Son Karar' a ek olarak 51 bildiri kabul edilmiştir. Bu bildirimlerden sonra 8 bildirim çeşitli üye devletlerce Son Karar' a eklenmiştir (Karluk, 2007:91).

3.3.10. Avrupa Güvenlik Ve Savunma Kimliği (AGSK)

AGSK, AB çatısı altında kurulmaya çalışılan kriz önleme, askeri ve siyasi müdahale birimidir. 3 Haziran 1996 tarihinde Berlin'de gerçekleştirilen NATO Dışişleri Bakanları toplantısında ittifak içerisinde AGSK' nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Bunun oluşturulmasında amaç, Avrupalı NATO müttefiklerinin, NATO görev ve faaliyetlerine daha tutarlı ve etkin bir şekilde katılmalarını sağlamaktır. Ayrıca bu

şekilde transatlantik işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Berlin’de alınan kararlar NATO ve Batı Avrupa Birliği (BAB) arasında yeni düzenlemelerin yapılarak BAB’ ın NATO yetenek ve imkânlarını olası operasyonlarda kullanabilmesini sağlamıştır (Kale, 2001:23).

Batı Avrupa Birliği’nin çeşitli güvenlik operasyonlarını icra etme yeteneğindeki gelişmeye NATO bünyesinde bir AGSK oluşturmak ile komuta – kontrol yapısını ve askeri planlarını günün koşullarına uyarlamak suretiyle karşılık vermiştir. 10 – 11 Ocak 1994 tarihleri arasında Brüksel’de yapılan NATO Zirvesi’nde Yayınlanan Bildiri’de; NATO AGSK’nin Avrupa’nın savunma ayağı olmasını onaylarken, böyle bir gelişmenin Atlantik ötesi ilişkileri olumsuz etkilememesi gerektiğini de belirtmiştir.

Bu doğrultuda, 3 Haziran 1996’da Berlin’de gerçekleştirilen NATO Dışişleri Bakanları toplantısında AB içerisinde ortak bir AGSK’nin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Savunma politikası oluşturulması perspektifi dâhilinde, zamanla NATO ile bağdaşabilen ve bir ortak savunmayı gerçekleştirebilmeyi öngören Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği’nin (AGSK) geliştirilmesi’ nin gerekliliği vurgulanmıştır (Peksarı, 2007:102).

Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği’nin ortaya çıkışının;

- Atlantik ötesi bağı kuvvetlendireceği,
- NATO’nun Avrupa ayağını güçlendireceği ve
- Avrupalı müttefiklerin, kendi güvenlik ve savunmaları için, daha büyük sorumluluklar üstlenmelerine olanak sağlayabileceği görüşlerine yer verilmiştir.

3.3.11. Avrupa Güvenlik Ve Savunma Politikası (AGSP)

Avrupa’da güvenliğin sağlanması konusundaki çabalar Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇA) dan daha eski bir geçmişe sahiptir. Dünya savaşlarının ikincisinin yaşanması ile birlikte Avrupa devletlerinde güvenlik alanında işbirliği çabalarına hız verilmiştir. Avrupa ülkelerinin bu çabalarının ilki olan BAB’ ın geçmişi, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg’ un taraf olduğu 17 Mart 1948 tarihli Bürüksel Antlaşması ile kurulan Batı Birliği’ ne kadar dayanmaktadır. 23 Ekim 1954 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması ile birliğe Almanya ve İtalya’ nın katılmasıyla Batı Birliği olan adı, Batı Avrupa Birliği olarak değiştirilmiştir (Tezcan, 1999:144).

Sadece Avrupa savunmasına yönelik olarak kurulmuş olan BAB'ı soğuk savaş döneminde ABD'nin askeri gücüne duyulan gereksinim nedeniyle NATO' nun gücünden faydalanmak isteyen ve NATO'ya bağımlı kalan Avrupa güvenliği BAB'ın gelişmesine engel olmuştur. NATO'nun BAB'ı gölgelemiş olması nedeniyle Avrupa kendi savunma kurumlarını geliştirememiştir. Ancak, iki süper güçten biri olan SSCB'nin dağılması ile birlikte soğuk savaşın sona ermesi, Avrupa'da Amerikan varlığının azalması tehlikesi, Avrupalı liderleri kendi güvenlik ve savunma kimliklerini oluşturma konusunda girişimlerde bulunmaya sevk etmiştir (Bozkurt vd, 2008:303).

1998 tarihinde St.Malo Zirvesi'nde İngiliz-Fransız yakınlaşması yeni bir Avrupa güvenlik anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tarihten itibaren daha özerk karar alabilen ve operasyon yeteneğine sahip bir düşünce geliştirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte ABD'nin de isteği ve desteği doğrultusunda NATO içinde geliştirilen ve Avrupa Güvenliğine yukarıda açıkladığımız AGSK denirken, Avrupa ülkelerinin AB içinde geliştirmek istedikleri NATO'dan bağımsız özerk güvenlik politikasına AGSP adı verilmiştir (Caşın vd, 2007:442).

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın başlatılmasından sonra, birliğin askeri gücünün meşruiyeti kesin bir şekilde anlaşmalara bağlanmıştır. Birliğin karar alma ve operasyon yapmaya yönelik yetkileri tamamlanmıştır. AGSP' da, Siyasi Komite, Askeri Personel, Planlama ünitesi, Silahlanma ajansı, Askeri Komite ve Durum Merkezi ünitelerinden oluşan bir yapı bulunmakta olup bu ünitelerde yaklaşık 200 personel görev yapmaktadır (Gnesotto, 2005:15). AGSP' nın operasyonel anlamda faaliyetlerine 2003 yılında başladığını söylememiz de mümkündür. 2003 yılında 2000' in üzerinde polis ve askeri personel Bosna Hersek'te, Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti (FYROM) ve Kongo Demokratik Cumhuriyeti'ndeki operasyonlarda görev almıştır.

Operasyon Adı	Yer	Operasyon Türü
EUPM	Bosna- Hersek	Polis görevi
Concordia	Makedonya (FYROM)	Kriz yönetimi- Askeri
Artemis	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	Kriz yönetimi- Askeri
Proxima	Makedonya	Polis görevi

Tablo-1: AGSP Görevleri 2003-2004

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere AGSP, Balkanlarda birçok askeri ve Polis operasyonlarını yürütmüş ve 2003 yılında Kongo Demokratik Cumhuriyetinde yürüttüğü ilk dış askeri operasyonda elde ettiği başarı ile meşruiyetini kanıtlamıştır (Lindstrom, 2005:111).

Soğuk savaşın son bulmasının da etkisi ile Avrupa ülkeleri kendi güvenlik ve savunma alanında yapılacak işbirliği de Birliğin yetki alanına girmesi sağlanmıştır. Bu anlaşma ile AGSP, ODGP'nin bir parçasını oluşturmuştur. Bu anlamda Maastricht Antlaşması ile güvenliğin savunma boyutu ayrı ele alınmış ve AB' ye entegrasyon sürecinin güvenlik boyutu anlamında Batı Avrupa Birliğinin (BAB) en önemli unsur olduğu vurgulanmıştır (Bozkurt vd, 2008:303).

AGSP gelişmesinde iki grup unsur belirleyici rol oynamıştır: Bunlardan birincisi Avrupa'nın dışında olup dünyadaki riskli olaylar ve tehditlerin durumu ile Amerikan siyasetinin gelişimine bağlıdır. Buna örnek olarak 1999' da Balkan krizleri ve ABD' de Avrupa'nın güvenliği konusunda olan gelişmeler Avrupa bütünleşmesini gerekli kılan dış etmenlerdir. İkincisi ise doğrudan Avrupa'nın iç dinamiklerinden doğmaktadır. AB ülkelerinin Euro' ya geçmesi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nı daha inanılır kılma girişimleri de Avrupa'nın kendi iç dinamiklerindeki en büyük sorundur (Gnesotto, 2005:16).

AGSP'ya, terörizmle mücadele açısından bakıldığında ise, 11 Eylül sonrası süreçte, Avrupa Birliği iç güvenlik alanının en önemli hedefi olurken, aynı zamanda AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) da bir parçası olmuştur. Zaten 21 Eylül 2001'deki hükümet ve devlet başkanları Konseyi terörizmin tüm türleri ile

savaşacağını ve terörizme karşı AB'nin ODGP ve Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası (AGSP) dâhil, bütün politikaları ile koordineli ve çok disiplinli bir yaklaşım sergileyeceği belirtilmiştir. Bunun üzerine 2002 Haziran'da, Seville' deki Hükümet ve Devlet Başkanları Konseyin'de yayınlanan deklarasyonda, ODGP'nin geliştirerek, AGSP'nı operasyonel bir hale getirilerek bütün birlik politikalarını kapsayan ve genel politikalarında, terörizmle mücadelede önemli bir rol oynaması gerektiği ifade edilmiştir (Haine, 2005:49).

Diğer bir ifadeyle, terörizmle mücadele birlik sınırları dışında da devam edecek ve bundan sonra İkinci Sütun'un araçları da kullanılabilir. Ancak, terörizmle mücadelenin İkinci Sütun'a girmesi ile beraber, askeri yöntemlerin kullanılabilirliğini dair düşünceler geliştiği de görülmektedir. Aslında Petersburg misyonları ile başlayan AB'nin askeri güçlere sahip olma konusu, 11 Eylül sonrası İspanya'nın dönem başkanlığında, terörizmle mücadelenin AB Antlaşması'na sokulması gündeme gelmiştir. Bu noktada, İspanya Hükümeti'nin, terörizme karşı uluslararası işbirliği sağlanması ve sembolik de olsa, AB'nin kararlılığını göstermesi ve ABD'ye destek olunması düşüncelerinde gelişen bu tartışmalar sonucunda, diğer üye devletler ikna olmamış ancak, sorun Sevilla Zirvesi deklarasyonu ile sonuçlanmıştır. Bu konu Anayasa Antlaşması ile de en sonunda netleşmiştir.

AGSP, terörizmle mücadele stratejisi açısından, dört önemli hedef belirlemiştir:

- **Bunlardan birincisi**, terörist tehdidi önleme;
- **İkincisi**, terörist tehdit veya saldırı sonrası koruma;
- **Üçüncüsü**, saldırı sonrası askeri ve sivil mekanizmalarla cevap verme ve yönetim;
- **En son olarak da**, üçüncü ülkelere terörizmle mücadelelerinde yardımdır.

Üçüncü ülkelere yardım edilmesinin, özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yardımlarla başladığı söylenebilir. Bununla birlikte, AB, birçok ülkeye finansal hukuku ve uygulamayı geliştirmek, kara para aklama, sınır yönetimi ve terörizmle mücadelede, terörizmle mücadele ve polis işbirliği açısından Balkan ülkelere ve Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Romanya ve Slovakya'ya yardımda bulunmuştur. Yine Birlik, sınır yönetimini güçlendirmesi bakımından Fas Hükümeti'ne, 2002–2004 programı

olarak, bütçesinden 40 Milyon Euro yardım etmiştir. Diğer yandan Komisyon, göç alanında işbirliğinde kullanılmak üzere, 2002 yılında 12 Milyon Euro'yu 15 ülke için kullanmıştır. Bunun dışında AB, Filistin Yönetimi'ne 1997–2003 yılları arasında, terörizmle mücadele çabalarını desteklemek açısından, 13 Milyon Euro tahsis etmiştir.

Diğer yandan, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nda, AB'nin attığı en önemli adım ve AGSP politikasını açıklayacak belge, Avrupa Güvenlik Stratejisi'dir. 12 Aralık 2003'te Zirve tarafından benimsenen belge, AB üyesi devletlerin daha iyi ve güvenli bir dünya nasıl oluşturulabileceğine dair ortak vizyonlarını paylaştığı bir ilk olma özelliğine de sahiptir. Belgenin ortaya çıkmasında birçok etken rol oynamıştır. Tehdit eksenli bir belgedir ve belge beş ana tehdit saptar: Bunlar; 11 Eylül sürecinin ardından gelen uluslararası politikadaki gelişmeler, uluslararası terör, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, çökmüş devletler ve organize suçlar ile ilgili tehditleri içermektedir (Haine, 2005:52). Bu tehditlere karşılık AB, potansiyel olarak çatışmalara açık bölgelere istikrarı ve iyi yönetimi getirmeye yardımcı olacak, etkili çok taraflılığa dayanan yeni bir uluslararası düzene destek vermelidir. Bu amaçlı AB, daha iyi kaynaklar ve yeteneklerle donatılmış, aktif ve tutarlı bir ASGP' ye dayanmaktadır (Navaro, 2005:216). Avrupa'nın Balkanlardaki krizde etkisiz kalmasına bir tepki olarak gelişen AGSP, son yıllarda meydana gelen ve küresel etkilere sahip terör tehditlerine karşı, Avrupa'nın bu tehditleri etkisiz hale getirebilecek bir yapıda olması AGSP'nin gelişmesi ile olacaktır.

AB'nin, artık küresel güvenliği sağlamada sorumlu olduğu ifade edilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'ne göre "terörizm", Avrupa güvenliği için birincil tehdittir. Avrupa'nın güvenlik algılamasını yansıtan Belge'de global alanda hareket eden son terörizm dalgasının, dini aşırılıklı şiddetle ilişkili olduğunu; nedeninin ise, modernleşme baskısı, kültürel, sosyal, politik krizler ve bölgesel etnik çatışmalar gibi bir çok karmaşık sebepten kaynaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca, farklı toplumlarda yaşayan genç nüfusun içinde bulunduğu topluma yabancılaşması gibi bir neden de etkili olmakta ve bunun, özellikle Avrupa toplumlarında meydana geldiğinden bahsedilmektedir. Terörizmle ilişkili olan diğer tehditler ise; yönetim başarısızlığı, bölgesel çatışmalar ve organize suçlardır. Avrupa'nın, hem hedef hem de kaynak olarak ifade edildiği Belge'de, terörist grupların kitle imha silahlarına sahip olmalarının tehlikesine, organize suç örgütlerinin terörizmle ilişkili olduğuna ve terörist şebekeleşmenin artık daha

tehlikeli olduğuna dikkat çekilmektedir. Terörizmle etkin mücadele etmek için, artık istihbarat, polis, adli ve askeri ve diğer alanlarda işbirliği zorunlu hale gelmektedir

Belge’de, Avrupa güvenliğini sağlamak içinse üç hedef belirlenmiştir:

- **Birincisi;** tehdidi belirleme ve tehdide cevap vermedir.
- **İkincisi;** AB, kendi güvenliğini çevresindeki ülkelerin güvenliğinin sağlanmasında görmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, global güvenliğin sağlanmasından kendini sorumlu gören ve Maastricht’ten bu yana ODGP alanında başarılı olamayan Birlik, yeni bir arayış içerisinde. Belge’ye göre; Arap–İsrail çatışmasının çözümü, Birlik için stratejik önceliğe sahiptir. Çünkü Ortadoğu’daki sorunların kaynağı olarak, Arap – İsrail çatışması görülmektedir. İki devletli çözüm şekli, Birliğin desteklediği bir çözüm şeklidir. Bunun yanında, AB sınırlarına komşu olan Balkanlar’da istikrarın sağlanmasını ve Barselona süreci ile Akdeniz ülkeleri ile başlayan işbirliğinin; ekonomik, güvenlik ve kültürel alanlarda daha etkin hale getirilmesi, bu ülkelerde işbirliği yapılabilecek yönetimlerin desteklenmesi, AB’nin güvenlik anlayışında genel çerçeveyi oluşturmaktadır. Aynı zamanda Birlik, Arap dünyası ve Güney Kafkasya ile işbirliğine geçmek istemektedir.
- **Üçüncü hedef ise;** uluslararası sistemin düzenli işlemesidir. Birlik, sorunlara global odaklı yaklaşmaktadır. Dolayısıyla da, çözümler içinde global çerçevede politikalar belirlenmesinden yanadır. Güvenliğin sağlanması açısından, sadece NATO ile işbirliğinden bahsedilmemekte, ama aynı zamanda diğer bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ile de işbirliği yapılması dile getirilmektedir. Bu noktada AB, uluslararası hukuka ve BM’ye olan bağlılığını ifade etmekte ve özellikle uluslararası düzen ve güvenliğin sağlanmasında, BM Güvenlik Konseyi’ni sorumlu görmekte ve BM’nin etkinliğinin artırılmasını öncelikli bir hedefi olarak değerlendirmektedir. Bununla birlikte Birlik, özellikle Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin devreye girmesini istemektedir.

3.3.12. Tampere Zirvesi (1999)

Avrupa Birliği Konseyi, Amsterdam Antlaşması’nı yürürlüğe koymak amacıyla, 15 – 16 Ekim 1999 tarihinde, Finlandiya’nın Tampere şehrinde toplanarak, adalet ve içişleri alanında politika yönelimleri ve somut hedefler üzerinde anlaşmıştır. Böylece

Devlet ve Hükümet Başkanları, genişleme ile birlikte, adalet ve içişleri alanında işbirliğinin giderek önem kazandığına işaret ederek, Avrupa politikasının gelecekteki seyrini belirlemiştir (ODTÜ, 1999, <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cmsData/docs/pressData/en/ec/00200-r1.en9.htm>,(07.03.2010)).

Bu bağlamda, 1999 Tampere Zirvesi'nde, tamamıyla güvenlik sorunları üzerinde odaklanılmış ve bu Zirve'de, devlet merkezli olmayan tehditlerle nasıl baş edilebileceği tartışılmıştır. Bu Zirve, AB liderlerin tek bir “özgürlük, güvenlik ve adalet alanı” oluşturma yolunda atılacak adımları belirledikleri bir toplantı olmuş ve ilticadan göçe, sınırların korunmasından organize suçlarla mücadeleye kadar, pek çok konu ele alınmıştır. Tampere Zirvesi'nde oluşturulması kararlaştırılan ortak bir adli alanın iç güvenlikle ilgili iki katkısından söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, organize suçla mücadelede, zaman zaman bürokratik nedenlerle engellenen adli işbirliğinin, bu sayede yaşama geçirilmesi, ikincisi ise şeffaflığından şüphe edilen polisiye faaliyetlerin adli denetime girmesinin, Zirve'nin en önemli kazançlarından birisi olarak gördüğünü belirtmektedir. 29 Mayıs 2000 tarihinde kurulan “Suçla İlgili Konularda Karşılıklı Yardım Şartı ve Avrupa Polis Şefleri Görev Gücü” de, Tampere Zirvesi'nin bir diğer olumlu sonucu olarak kabul edilmektedir (Efe, 2008:67-78).

Haricinde Tampere Zirvesi, güvenlik ve adalet alanlarında ortak politika üretmenin en önemli dönüm noktalarından birisini oluşturmaktadır. Zirve'nin dört ana gündem maddesinden birini oluşturan “Birlik Genelinde Suça Karşı Savaş” başlığı altında, terörizm başta olmak üzere, iç güvenlik tehditleri için, ortak soruşturma ekipleri kurulması öngörülmüş ve alınacak güvenlik önlemlerinin, ortak bir adli alanın hayata geçirilmesi ile tamamlanması düşünülmüştür. Üye ülkelerin, kendi yasalarına göre görevlendirecekleri hâkim, savcı ya da eşdeğer yetkilere sahip görevlilerden oluşan bir birim (EUROJUST) (Özcan, 2005:64) oluşturulması yönünde fikir birliğine, yine Tampere Zirvesi'nde varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL TERÖR OLAYLARI, AB' NİN TERÖRLE MÜCADELE POLİTİKASINDAKİ DÖNÜŞÜMÜ İLE BM.-ABD VE NATO' NUN KONUMU VE TÜRKİYE

4.1. Küresel Terör Olayları

4.1.1. 11 Eylül 2001 Terörü

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York ve Washington kentlerindeki uluslararası sermayenin ve ABD kapitalizminin merkezi sayılan Dünya Ticaret Merkezi (İkiz Kuleler) ve ABD savunmasının kalbi sayılan Pentagon gibi stratejik ve sembolik hedeflere yönelik olarak tarihin en büyük terör saldırıları gerçekleştirilmiştir (Akgün, 2006:11). 11 Eylül tarihi, dünyada siyasi, ekonomik ve ideolojik düzeni değiştiren bir tarih olarak takvimlere geçmiştir. 11 Eylül 2001'de 3 başarılı ve 1 başarısız eylem gerçekleştirilmiştir. Amerikan yerel saatiyle 08.48'de Türkiye saati ile 15.48'de New York'ta, Wall Street yakınındaki Dünya Ticaret Merkezi'ne gerçekleştirilen ilk saldırı, Amerikan havayollarına bağlı bir yolcu uçağının Los Angeles' a gitmek üzere Boston' dan kalktıktan sonra, ikiz kulelerden birine çarpmasıyla gerçekleşmiştir.

ABD' nin Dünya Ticaret Merkezi'ne (İkiz Kuleler) yapılan ilk eylemden yaklaşık 10 dakika sonra, canlı yayını izleyen milyonlarca insanın hayret ve korku dolu bakışları içerisinde Dünya Ticaret Merkezi'nin diğer kulesine ikinci bir uçaklı eylem yapılmıştır. İki uçağın çarpması sonucunda, binalarda büyük hasar meydana gelmiş ve binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Amerikan yerel saati'ne göre 09.47'de üçüncü bir uçak, Washington'da bulunan Pentagon'a çarpmıştır. Savunma Bakanlığı Merkezi'ne yapılan saldırının hemen arkasından, Dışişleri Bakanlığı binasının önünde, bomba yüklü bir kamyon patlatılmıştır ve kısa süre sonra da, Washington Mall alışveriş merkezi ve ABD Kongre binası Capitol Hill'de de, bombalı saldırı gerçekleşmiştir. Pennsylvania eyaletinden kaçırılan dördüncü uçak ise, amacına ulaşmadan Pittsburgh'un kuzey doğusundaki Pennsylvania-Somerset bölgesinde, bu uçağın Beyaz Saray' a yöneldiği gerekçesiyle Amerikan Hava Kuvvetleri'ne bağlı savaş uçakları tarafından düşürülmüştür (Yıldız, 2004:189).

Saldırıların ardından, ABD “savaş hali” ilan etmiştir ve hava sahasına girecek olan tüm uçakların vurulacağı açıklanmıştır. 11 Eylül saldırılarını, Japonya asıllı Kızıl Ordu (Sekigun–Jar) Örgütü üstlenmesine rağmen, ABD Başkanı 25 Ekim 2001 tarihinde, kamuoyuna duyurulan açıklamasında, belgelerin Usame Bin Laden’in terör saldırılarına katkısı olduğunun ispatlandığı; fakat deliller gizli tutulduğu için açıklanmayacağı haberini vermiştir. 20 Eylül 2001’de kongreye hitaben yaptığı konuşmada, her ulusun ABD ile birlikte terörizme karşı savaş çağrısında bulunmuştur. “Ya bizimle birliktesiniz, ya da teröristlerle” diyerek, teröristleri destekleyen ve teröristleri ülkesinde barındıran her ülkeyi de şer eksenli (axis of evil) olarak nitelendirerek bu ülkelerle acımasızca mücadele edileceğini vurgulamıştır (Akgün, 2006:11). Bu anlamda Başkan George W. Bush: “11 Eylül saldırısının sorumlusu olarak, “Taliban rejimi altındaki teröristleri destekleyerek ve ülkesinde barındırarak, cinayetleri direkt kendisi işlemiştir” diyerek, El – Kaide ile ortaklık yapan Taliban yönetimindeki Afganistan Hükümeti’ni sorumlu tutmuştur” (Taşdemir, 2006:158).

Diğer taraftan, Usame Bin Ladin, Soğuk Savaş Dönemi’nde Afganistan’ı işgal eden Sovyetler Birliği’ne karşı, bizzat ABD tarafından yaratılmış bir savaşçıdır. Bu bağlamda da 11 Eylül terörü, sadece sonuçlar itibariyle değil, kaynağı itibariyle de küreselleşmeye ya da onu doğuran Soğuk Savaş’a bağlı olarak ortaya çıkmış bir durumdur. Hatta Usame Bin Ladin öncesinde, her ne kadar göz ardı edilmiş olsa da, 11 Eylül terörünün hedeflerine ve bu hedeflerin simgesel özelliklerine, sıklıkla dikkat çekme çabası içerisinde olmuştur. Çünkü Pentagon, ABD’nin askeri gücünü New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’nin ikiz kuleleri ise, uluslararası sermayenin ekonomik egemenliğini simgeleyen hedefler olarak değerlendirilmektedir. Yani Amerika tarafından, Sovyetleri Afgan tuzağına çekebilmek için yaratılmış ve desteklenmiş olan Usame Bin Ladin silahı, 11 Eylül saldırılarıyla Amerika’yı vurmuştur. 11 Eylül saldırıları sonunda 350’den fazlası itfaiyeci olmak üzere, 2998 kişi yaşamını yitirmiştir (Ataöv,2003:15).

Bu anlamda 11 Eylül terörü, “Küreselleşmenin terör yüzü” olarak nitelendirilmiştir. Sonuçta git gide toplumsal denetimlerden bağımsızlaşan ve kendi bireysel dünyalarını güçlendiren insanlar, küreselleşmeye karşı bireyin denetimsiz tepkileri çerçevesinde, terörist davranışlar gösterme eğilimine sahip olmaya başlamışlardır. Soğuk Savaş sonrasında dünyada meydana gelen ve küreselleşme olarak

ortaya çıkan bu döneme uyum sancılarının bir ürünü olarak, gerek Taliban yönetimi, gerek Usame Bin Ladin ve bunların ürünü olan 11 Eylül terörünün bu uyumsuzlukların sonucu olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz (Kongar, 2007:80).

11 Eylül terör olaylarının Türkiye açısından değerlendirmesini şu şekilde yapmak mümkündür:

- Türkiye terörizmle mücadele ederken uluslararası camiada istediği desteği bulamamıştır. Ancak 11 Eylül terör olayları ile uluslararası camiada terörizmle mücadelede Türkiye azda olsa destek görmeye başlamıştır. Uluslararası kamuoyu terör konusunda daha duyarlı hale gelmiştir.

- Uluslararası teröre destek veren ülkeler, bu tutumlarından vazgeçmeye başlamışlardır.

- 11 Eylül terör olayları, terörle mücadelede uluslararası işbirliğinin önemi ortaya çıkarmıştır.

- Batılı ülkeler tarafından Türkiye’de faaliyet gösteren bir çok örgütün eylemleri, siyasal faaliyet olarak değerlendirilip, bu eylemleri yürütenler de bağımsızlık savaşçıları olarak kabul edilmekte ve Türkiye terörle mücadele de yalnız bırakılmakta idi. Ancak; 11 Eylül terör olaylarından sonra Türkiye haklı mücadelesinde yeterli olmasa da beklediği desteği bulmaya başlamıştır.

- Avrupa Birliği’ nin PKK’ yı terör örgütü olarak kabul etmesi, Belçika’nın Fehriye ERDAL’ ı yargılama kararı vermesi ve Yunanistan’ ın 17 Kasım terör örgütünü çökertmeye yönelik operasyonlar yapması, 11 Eylül terör olaylarından sonra olmuştur.

- PKK terör örgütü, Suriye, Irak, İran, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan ve bazı batılı ülkeler tarafından desteklendiği sık sık vurgulanmakta iken, 11 Eylül saldırılarından sonra hiçbir ülke teröre destek veren ülke olarak anılmak istememekteydiler (Baharçiçek, 2003:231).

Yine 11 Eylül Terör olaylarını ideolojik bağlamda ve ABD açısından değerlendirmek gerekirse;

- ABD, tarihinde ilk kez kendi toprakları üzerinde kendi ürünü olan bir örgütün hedefi olmuştur. Bu saldırılar ile küreselleşme olgusu, küreselleşen terör aracılığıyla, Amerika gibi dünyanın en iyi istihbarat olanaklarına sahip

ülkelerde bile geleneksel güvenlik duygusunun yok olmasına neden olmuştur (Akgün, 2006:14).

- 11 Eylül terör eylemlerinin arkasında yatan asıl nedenlerden birinin de, İsrail – Arap Savaşı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle dünyanın, İsrail–Filistin anlaşmazlığının çözümüne bundan sonrası için, daha büyük bir önem vermesi beklenmeye başlanmıştır.
- 11 Eylül terör eylemleri ile insanların sadece kendilerini canlı bomba olarak değil, aynı zamanda her türlü ulaşım aracının da, bir terör silahına dönüştürebileceğini göstermesi adına bu eylem başka bir öneme sahiptir. Örneğin; artık kaçırılan uçaklarda birinci öncelik, teröristlere müdahale etmeden, yolcuların güvenliklerinin sağlanması değil; yolcu sayısından daha fazlasının ölümüne sebep olunmaması adına, gerekli ön istihbari çalışmaların yapılması gerekmektedir
- 11 Eylül terörü, ABD’ye İletişim–Bilişim devrimi ile değişmekte olan dünyayı, kendi önderliğinde ve denetimine uygun olarak, yeniden düzenleyebilmesi ve harekete geçmesi adına, gerekli gerekçeleri üretmiştir. Bu nedenle de, Afganistan harekâtıyla başlayan eylemin çok uzun süreli olacağı ve bütün dünyayı özellikle ve öncelikle, Orta Asya’yı ve Ortadoğu’yu kapsayacağı öngörülmektedir.
- Öncelikle terörist gruplar gizli örgütler olup faaliyet merkezlerini, ABD’ye dost olmayan Afganistan, Suriye ve Irak gibi ülkelerde kurmuşlardır. Bu nedenle bu belirtilen bölgelerde ABD’nin istihbaratının etkinliği sınırlıdır.
- Bunun yanı sıra terör örgütlerinin büyük çoğunluğu, başka devletler tarafından lojistik,silah ve eğitim olmak üzere desteklenmektedir. Bütün bu açıklanan sebeplerden dolayı başta ABD olmak üzere tüm dünya ülkeleri küresel terör karşısında aciz kalmaktadır (Akgün,2006:46).

4.1.2. 2004 Madrid Saldırıları

11 Eylül sonrasında terörizme karşı çok yönlü bir mücadele stratejisi geliştirmesine rağmen, öngördüğü önlemlerin birçoğunu eyleme geçirmeye ve üye ülkeler arasında tereddütlerin yerine uzlaşmaya varılması için çalışan AB, 2004 yılında artık gerçekle yüz yüze gelmiştir. Terörizm gerçeği kendisini bu defa, AB sınırları

içerisinde göstermiştir. 11 Mart 2004'te İspanya'nın başkenti Madrid'de meydana gelen El – Kaide bağlantılı bombalı saldırılarda, 200'e yakın kişi hayatını kaybetmiş ve 1000'den fazla kişi de yaralanmıştır. Olaylardan sonra, 19 Mart 2004'te olağanüstü toplanan Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi, terörizmle mücadelede daha önce alınan önlemlerin uygulamaya sokulması ve güçlendirilmesi yönünde kararlar almış, işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Aslında bu saldırılar, AB'nin bu döneme kadar olan politikasını gözden geçirmesine sebep olmuş ve bundan sonraki süreçte, daha hızlı hareket etmesi gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Örneğin; AB Komisyonu'na göre bu terör saldırılarından sonra, artık yeni yasal düzenlemelere ya da kurumlara gerek yoktur. Çünkü birçok yasal düzenleme teklif edilmiş ve onaylanmayı ya da yürürlüğe girmeyi beklemektedir. Oysa Komisyon'a göre, önceliğin operasyonel eylemlere verilmesidir. Terörizmle mücadeleye yönelik önlemlerin yürürlüğe girmesi çok yavaş ve etkisizdir ve bu durum, “kabul edilemez” bir durumdur.

Bu anlamda Madrid saldırıları öncesinde 40 milyon nüfuslu İspanya'da beş yüz bin Müslüman bulunmaktadır. 11 Mart saldırılarından önce diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak İspanya' da İslam - Terör anlayışı bulunmamakta ve diğer Avrupa ülkeleri arasında hoşgörüsü en yüksek olan ülke olarak İspanya görünmektedir. Ancak 11 Mart saldırılarından sonra İspanya'da da diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Müslümanlar potansiyel bir terör örgütü mensubu gibi algılanmaya başlanmış, ve giderek İslam - Terör anlayışı tüm ülke genelinde hakim olmuştur (Akdemir, 2009:11). 11 Mart 2004 tarihinde İspanya'da meydana gelen terör eylemleri sonrasında, AB Liderleri AGSP'nin terörizme karşı savaşa katılım yönünden geliştirilmesi için, hızlı bir çalışma başlatmıştır. AB, askeri ve sivil yeteneklerini bu saldırılardan sonra geliştirme yoluna gitmiştir. Terörizmle mücadele AGSP'nin birinci derecede görevleri arasında olmasa da terörizmle mücadelede, üçüncü ülkelere yapılacak desteği içeren hukuki zorlama ve politik eylemleri kapsayan bir yapıda olması sağlanmıştır (Caşın vd., 2007:485).

4.1.3. 2005 Londra Saldırıları

Amerika ve İspanya'dan sonra İngiltere'nin de küresel terör eylemlerine maruz kalması oldukça ilginç ve dikkat çekicidir. İngiltere' nin terör eylemlerinde hedef olarak seçilmesinin nedenlerinden belki de en önemlisi hiç şüphesiz ki İsrail devletinin

kuruluşundan günümüze kadar, İngilizler tarafından desteklenmesi nedeniyle El Kaide terör örgütü İngilizleri Orta Doğu’ da işlenen cinayetlere ortak olduğu görüşünden dolayı cezalandırmak amacıyla böyle bir eylem gerçekleştirmiştir. Yine El Kaide terör örgütü tarafından İngiltere’nin özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra küresel terörle mücadelede Amerika ile birlikte hareket etmesi saldırıya uğramasının önemli nedenleri arasındadır. Bu konuda Londra’da faaliyet gösteren “International Institute for Strategic Studies” başta olmak üzere birçok stratejik kuruluş, Afganistan’dan sonra Irak’ ta da istedikleri gibi konuşlanmış bulunan terör örgütlerinin, Batılı hedefler ve özellikle de İngiltere’ye saldırıların gerçekleştirilebileceğini ifade etmesi nedeniyle İngiltere’ nin de muhtemel olabilecek saldırılara karşı teyakkuzda olduğu bilinmektedir. İngiltere’nin saldırıya uğramasındaki konjektürel ve popüler neden ise; G-8 zirvesinin Britanya sınırlarında yapıyor olması dolayısıyla, bu zirveye bir mesaj vermek ve İngiliz güvenlik güçlerinin zirvenin güvenliğine yoğunlaşmasından kaynaklanan dikkat eksikliğinden faydalanmaktır (Bal, 2006:113).

7 Temmuz 2005 tarihinde Londra’da meydana gelen, 21 Temmuzda da tekrarlanan ve G-8 Toplantısı’ nın yapılacağı dönemde, özellikle, 11 Eylül sonrası Amerika’nın terörle mücadele konusundaki en büyük destekçisi ve müttefiki olan, uluslararası finans açısından çok önemli konumdaki Londra’yı hedef alan terör eylemleri, Avrupa Birliği (AB) karar alıcılarını tehdit algılamaları üzerinde yeniden düşünmeye zorlamıştır. 11 Eylül 2001’de New York da, 15-20 Kasım 2003’de İstanbul’da, 11 Mart 2004’te Madrid’de ve 7-21 Temmuz 2005’te Londra’da meydana gelen terör saldırılarından sonra, AB’ nin terörizmle mücadele politikası hukuki, ekonomik, diplomatik ve idari önlemler içeren şiddetli bir değişim geçirmiştir (Akdemir, 2009:3).

11 Eylül saldırıları ile başlayan, İstanbul, Madrid ve son olarak 2005 tarihinde Londra’da meydana gelen terör saldırıları ile Avrupa küresel terörizm gerçeği ile tanışmıştır. Özellikle 2004 yılında Madrid saldırılarından kısa bir zaman sonra, hazırlık süreci birkaç aydan kısa olamayacağı tahmin edilen küresel etkilere sahip bir saldırının Londra’da gerçekleştirilmesi, teröre karşı en güçlü ülkelerin bile savunma sistemlerinin kırılganlığını ve zayıflığını göstermiştir. Londra’da G-8 zirvesi öncesi meydana gelen terör saldırısı, küresel anlamda uluslararası toplantılar için milat sayılacak bir dönemde gerçekleşmiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasından ve soğuk savaşın sona ermesinden

sonra, 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 saldırıları dünya siyasetinde büyük bir etki uyandıran küresel etkilere sahip terör olaylarıdır. Özellikle Londra’ da meydana gelen terör saldırılarından sonra dünya siyasetinin gündemi ve yapısıyla ilgili birçok sorunun günyüzüne çıkmasına ve terörizmle mücadelede alınacak tedbirlerle ilgili de yeni yapılanmalara gidilmesini gündeme getirmiştir (Aras, 2006:9).

Londra saldırılarından sonra, birçok Avrupa Birliği üye ülkesi müslüman öğrencileri, müslüman iş adamlarını, sivil toplum örgütlerini, dernekler ve bunların mensuplarını potansiyel tehdit oluşturdukları gerekçesi ile fişlemişlerdir. Londra saldırılarından sonra, başta İngiltere olmak üzere birçok AB üyesi ülkelerde, özellikle Pakistan, Türkiye, Cezayir ve Fas gibi müslüman ülkelerin vatandaşları potansiyel suçlu olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Akdemir, 2009:15). Bu anlamda da El Kaide terör örgütü yapmış olduğu 11 Eylül, 11 Mart ve 7 Temmuz saldırıları ile başta ABD olmak üzere Türkiye, İspanya ve İngiltere’ ye verdiği maddi zararlardan daha fazlasını İslam’a ve İslam ülkelerine verdiğini söyleyebiliriz. Küresel etkilere sahip olan bu saldırılardan sonra AB içerisinde istihbaratta bilgi paylaşımı ve ortak polis teşkilatının kurulması gibi konular gündeme gelmiştir.

4.2. 2001 Sonrası Ve AB’nin Terörizmle Mücadelede Değişen Politikası

11 Eylül saldırıları sonrası küresel terörizmin, devletlerin ve uluslararası sistemin genelinde başlı başına bir gündeme sahip olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Başta ABD ve AB’ye üye ülkeler, küresel terörizmi önleme adına yoğun bir çaba içerisine girmişlerdir. Bu konuda ABD terörle mücadelede somut adımlar atmasının yanı sıra 11 Eylül saldırılarından hemen sonra tüm dünyaya “Ya bizimle birlikte terörle mücadele edersiniz veya karşımızda olursunuz”, mesajını vermiştir(Taşgın, 2003:92). Terörizmin istediği sağduyunun kaybolması, insanların nefretinin artması, korku ve endişenin hâkim olması ve eylemlerine meşru bir zemin oluşmasıdır. Küresel terörizmle mücadelede, ABD’nin bilerek ya da bilmeyerek yaptığı yanlışlar, kendisine karşı bir takım tepkilere yol açmaktadır. AB, bu yanlışları göz önüne alarak, kendi terörizmle mücadele politikasını daha sağlam bir zemine oturtmayı hedeflemiştir.

Genel olarak bakıldığında; terörizmle mücadele adına iç güvenlik alanında radikal denilebilecek önlemlerin daha az tartışma ve çabuk kabullerle uzlaşya varılarak

kabul edildiğini, 11 Eylül saldırılarının AB'nin bu alandaki politikalarını ve bu politikalara yönelik tartışmaların içeriklerini değiştirdiğini görmek mümkündür (Özcan ve Yardımcı, 2005:6). Bir yönü ile de, 11 Eylül'den sonra Avrupa, iç güvenlik alanında hızlı bir entegrasyon sürecine girmiştir. 1970'li yıllardan, 11 Eylül saldırılarına kadar geçen süreçte, AT/AB çatısı altında terörizmle mücadele konusunda görülen odur ki; terörizmle mücadele, Avrupa'da içişleri ve adalet alanındaki işbirliği sürecinin tetikleyicisi olurken, aynı zamanda üye devletler, terörizm olgusuna iç egemenlik yetkisi kapsamında yaklaşmışlardır. Dolayısıyla terörizmle mücadele ve iç güvenlik alanında işbirliği, hükümetler arası işbirliği olmaktan öteye gidememiştir. Yine bu dönemde, AB iç güvenlik tehdit algılamasında terörizm, örgütlü suçlar ve yasadışı göç gibi diğer ciddi uluslararası suçlar ile ele alınmış ve EUROPOL'un görev alanında değerlendirilmiştir.

11 Eylül sonrası küresel terörizmle mücadele, AB Konseyi tarafından öncelikli amaç ilan edilmiş ve Birlik, o zamana kadar görülmemiş çapta, terörizm tanımından terörizmin finansmanına kadar yasal ve politik ilerlemeler kaydetmiştir. Bu ilerlemelerden en dikkat çeken, terörizme karşı bir strateji geliştiren “Eylem Planı” ve artırılmış polis ve adli işbirliği ve üye devletlerde ortak bir terörizm mevzuatı oluşturmayı hedefleyen, “Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı”dır. Yine bu dönemde terörizmle mücadelenin suçla ilgili hemen hemen tüm alanları etkilediğini, suç kontrol ve özellikle göç, iltica, yasadışı göç, sınır güvenliği konularında alınacak önlemlerle ilgili katalizör bir role sahip olduğunu ve iç güvenlik ve adalet alanında entegrasyonu hızlandırıcı bir etken olduğunu söyleyebiliriz. Diğer yandan terörizmle mücadelede EUROPOL'un yetki ve başarısı da değerlendirilmiştir. Bununla birlikte önem arz eden bir diğer konu da, EUROPOL ve üye devletlerin polis ve adli birimleri ile ABD birimleri arasındaki yakın işbirliğidir. Bu yakın işbirliği ve yapılan anlaşmalar, birçok tartışmayı beraberinde getirmekle beraber, aynı zamanda İçişleri ve Adalet alanının “transatlantikleşmesi” olarak tanımlanabilir.

11 Mart saldırıları ile AB küresel terörizm gerçeği ile tanışmıştır. Bu noktada AB Konsey ve Komisyonu'nda hâkim olan düşünce, daha öncesinde alınan önlemlerin yürürlüğe sokularak etkililiğin sağlanması, üye devletler arasındaki uyumun sağlanması, bilgi paylaşımı ve analiz kapasitesini geliştirmek ve daha operasyonel davranmaktır. Üye devletler ile EUROPOL, gibi merkezi birimler arasındaki istihbari bilgi değişimi ve

paylaşımı azlığı ve güvensizlik, tartışılan konuların başında gelmektedir. Diğer yandan 11 Mart saldırıları sonrası, “2001 Eylem Planı” revize edilmiştir. Ancak, AB’nin bu saldırılar sonrası daha önce sahip olduğu ılımlı ve sakin havanın değişmeye başladığı ve bir paranoya içerisinde hareket ettiği söylenebilir. Bunun en önemli neticesini, askeri araçların terörizmle mücadelede bir araç olarak kullanılmasının yasal altyapısının, AB Anayasası’nda ve Ortak Dış Güvenlik Politikası’ndaki yer alması olarak ortaya çıkmış olduğu söylenebilir.

4.2.1. Avrupa’nın Terörizme Karşı Girişimleri

Amerika’ya yönelik El Kaide terör örgütü tarafından yapılan 11 Eylül saldırılarının hemen akabinde AB, AB’ye üye ülkeler tarafından atılacak adımları içeren “Teröre Karşı Savaşta Hareket Planı” nı hazırlayarak terörizmle ortak mücadele edilmesi konusunda ortak görüş bildirmiştir. Bu kapsamdaki çalışmalar sadece uluslararası boyuttaki terörist faaliyetlere yönelik değil, aynı zamanda ulusal boyutta Avrupa’nın daha önce de karşılaştığı terörist eylemlere de bir karşılık vermeyi hedeflemiştir (Göral, 2005:91).

AB’ nin 21.09.2001 tarihli olağanüstü zirve toplantısında terörle mücadele amacıyla yapılan çalışmalarda; yargı kuruluşları ile güvenlik güçlerinin daha etkili bir işbirliğine gitmesi, üye ülkeler arasında iade prosedürünün kolaylaştırılması, genel bir terör örgütleri listesinin hazırlanması, üye ülkelerin sistematik olarak terörizmle ilgili bütün faydalı verileri EUROPOL’le paylaşmaları ve EUROPOL ile ABD arasında işbirliğine gidilmesi gibi önlemler yer almaktadır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:373).

11 Eylül saldırıları ile birlikte, özellikle istihbari bilgi paylaşımı konusunda bazı sıkıntıların ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yüzden Avrupa Birliği yayınladığı çeşitli bildiri ve belgelerle de terörle mücadelede kapsamında etkili olmaya çalışmaktadır. 2004 Mart ayında Avrupa Birliği Konsey’i tarafından kabul edilen “Terörizmle Mücadele Bildirisi” kapsamında üye ülkeler terörist faaliyetler karşısında ortak hareket etme yönündeki siyasi iradelerini ortaya koymuştur. Bu kapsamda herhangi bir üye devletin terörist saldırıya maruz kalması durumunda, askeri saldırılarda dahil olmak üzere AB’ nin sahip olduğu bütün imkanların seferber edileceği belirtilmiştir (Göral,

2005:91). Mart Zirvesi öncesi tartışmalarda, bir Avrupa İstihbarat Servisi'nin kurulması da gündeme gelmiştir. Bazı uzmanlara göre, kurulacak olan Avrupa İstihbarat Servisi ile Avrupa Savcılığı, AB'nin terörizm ve organize suçlara karşı mücadeledeki etkinliği arttıracaktır. Avusturya ve Belçika'nın teklifi ile gündeme gelen bu konuya, Fransa ve İngiltere, istihbarat bilgilerini 25 devlet ile paylaşmanın hassas bilgilerin sızmasına yol açacağı korkusuyla gönülsüz yaklaşmışlar, ancak Fransa, sadece Birliğin 5 büyük üyesi Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya ve İtalya arasında derinleştirilmiş istihbarat işbirliğini önermiştir.

Zirve de alınan diğer bir yenilik kararı ise, "Terörizm ile Mücadele Koordinatörü"nü atanmasıdır. Bu Koordinatör, Konsey Genel Sekreterliği bünyesinde çalışacak olup, Konsey'in terörizmle ilgili çalışmalarını koordine edecektir. Konsey kararlarının takibinden ve çalışmalarla ilgili Konsey'e rapor sunmaktan sorumludur. Böyle bir birimin kurulmasının temel nedeni, terörizm ile mücadele politikalarının ağır işlenmesi ve EUROPOL ile diğer AB kurumları arasındaki koordinasyon sorunlarıdır. Yine aynı Zirve'de, terörist saldırılar sonucu mağdur olmuş insanlara yönelik yardım yapılması gündeme gelmiştir. Bunun üzerine AB Komisyonu, pilot bir proje başlatmış ve bunun için AB bütçesinden 1 milyon Euro ayrılmıştır. Projenin hedefi, terörist eylemler sonucu mağdur olanlara ya da mağdur yakınlarına sosyal ve psikolojik açıdan destek olacak organizasyonları finansal açıdan desteklemek ve Avrupa halklarının terörist tehdide karşı bilincini artıracak projelere destek olmaktır. Birliğin bu projesi, hem terörizmin verdiği zararın insani boyutunu görmek açısından, hem terörizme karşı mücadelesinde kendisine destek sağlaması bakımından, hem de terörizmle mücadelede model olması bakımından önemlidir (Lugna, 2006:101).

Ayrıca, Avrupa Parlamentosun'da terörizmle mücadeleye ilişkin 10 tavsiye kararı alınmıştır, Bunlar;

- 18 Nisan 1985 günlü, terörizmle mücadele önlemleri hakkındaki karar,
- 11 Temmuz 1985 günlü, uluslararası terörizm ve hava trafiği güvenliği hakkındaki karar,
- 11 Eylül 1986 günlü, terörizm ile ilgili genel çerçeve ve önlemler içeren karar,

- 10 Mart 1988 günlü, sivil havacılığa karşı terörist saldırılar ve alınması gereken önlemlerle ilgili karar,
- 26 Mayıs 1989 günlü, terörizmle mücadelede karşılaşılan sorunlar ve giderilmesine ilişkin karar,
- 13 Haziran 1991 günlü, topluluk içinde teröristlerce işlenen cinayetler hakkındaki karar,
- 10 Mart 1994 günlü, terörizmin topluluklarda güvenliğe etkileri konulu karar,
- 4 Temmuz 1994 günlü, radyoaktif madde ve nükleer meteryal kaçakçılığına karşı ilgili komisyon, Avrupa Konsey'i ve Avrupa Parlamentosu'na bildirimde bulunmasına ilişkin karar,
- 30 Ocak 1997 günlü, Avrupa Birliği'nde terörizmle mücadele konusundaki karar,
- 5 Eylül 2001 günlü, terörizmle mücadele Avrupa Birliği'nin rolü ve işlevlerini açıklayıcı tavsiyelerdir.
- Avrupa parlamentosu'nca alınan kararlar incelendiğinde, parlamentonun, terörizmle mücadelede genel bir konsept belirlemek ve bu konseptin uygulamaya dönüşmesini sağlayıcı önlemler üzerinde durmaktansa, BM Genel Kurulu'nda olduğu gibi spesifik ve kendilerince önemli noktalara eğildiği görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu kararlarına ek olarak Avrupa Birliği Konseyi'nce de terörizmle mücadele bağlamında kararlar alınmıştır. Bunlar;

- Avrupa Birliği Anlaşması'nın K-3 maddesi uyarınca, Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında terörizmle mücadele alanında uzmanlık, yetki ve bilgilere ilişkin bir sicil oluşturulması, tutulması ve güncelleştirilmesini öngören 15 Ekim 1996 günlü ortak eylem kararı,
- 9 Aralık 1999 günlü, terörizmin finansmanına karşı ortak savaşım konusundaki karar,
- 13-14 Aralık 1996 günleri Avrupa Birliği Konseyinin, "Terörizmle Mücadele" konulu Dublin toplantısının sonuç bildirgesidir (Çitlioğlu, 2005:225).

4.2.2. Avrupa Birliği Konsey Ortak Pozisyonu (2001)

Terörizmle mücadelede, yasal açıdan üye devletleri yakınlaştırmayı amaçlayan AB, aynı zamanda politik açıdan da üye devletleri ortak harekete zorlamaktadır. Bununla ilgili olarak, 27–28 Aralık 2001’de AB Konseyi, “iki ortak pozisyon (common position)” belirlemiştir. Bunlardan birisi, “Terörizmle Mücadelede Ortak Pozisyonu”dur. Konsey, bu ortak pozisyon ile üye ülkelerden aşağıda belirtilen kararları uygulamalarını istemektedir;

- Terör örgütlerine ve teröristlere, eylemlerinde kullanabileceği doğrudan ya da dolaylı maddi destek sağlamanın suç kabul edilerek cezalandırılmasını;
- Terör örgütlerine ya da terörist eylemlere doğrudan ya da dolaylı katılan, yardımcı olan, örgütlerin talimatları doğrultusunda faaliyet gösteren veya malvarlığı bu örgütler tarafından kontrol edilen gerçek ve tüzel kişilerin paraları ile malvarlıklarının dondurulmasını;
- Üye ülkelerde faaliyet gösteren terör örgütlerine veya teröristlere yardımcı olanlara, doğrudan ya da dolaylı bu insanların emri altına girenlere karşı hiçbir şekilde herhangi bir fon, malvarlığı, ekonomik kaynak, finansal işler ile ilgili faaliyet göstermemesi için önlemler almasını;
- Terör örgütlerinin insan ve silah temin etmelerine karşı, aktif ya da pasif önlemler alınması istenilmektedir.

Ortak pozisyon; terörist faaliyetlerin önceden önlenbilmesi amacıyla, üye devletler arasında ya da üçüncü devletlerle, istihbari bilgi değişimine izin vermektedir. Teröristlere, onları destekleyenlere, finanse edenlere sığınma hakkının verilmeyeceğini, teröristlerin ve destekçilerinin AB topraklarında ya da AB dışında eylem yapmak amacıyla AB topraklarını kullanmalarına izin verilmeyeceği ifade edilmektedir. Ortak pozisyon, 2001 Eylem Planı gibi kapsamlı bir yaklaşım içermektedir ve AB’nin terörizme karşı kararlılığını göstermektedir.

Diğer yandan ortak pozisyon, üye devletlerden terörizmle ilgili uluslararası sözleşmeleri ve protokolleri, iç hukuklarına uygulamalarını istemektedir. Konsey, sadece bu ortak tutumla yetinmemiş; aynı tarihte, terörist grupların ve teröristlerin listesinden oluşan, “Terörizmle Mücadelede Özel Önlemlerin Uygulanmasına İlişkin Ortak Tutum” belgesini hazırlamıştır. Söz konusu ortak pozisyonun çıkarılış amacı,

listesi yayınlanacak terörist grup ve kişilerle ilgili önlemleri içermesidir. AB'nin, terörist kişi ve gruplara ilişkin ilk listesi, bu ortak pozisyonla birlikte ilan edilmiştir. Listede, 13 terörist grup ve 29 teröristin ismi yayınlanmıştır. Bundan sonra, belirli tarihlerde Konsey tarafından yenilenen bu liste, en son 16 Mart 2005 tarihinde güncellenmiştir. Son haliyle listede, 45 şahıs ve 47 örgüt yer almaktadır. Terör örgütlerinin listesi, çalışmanın sonundaki EK Liste'de verilmiştir.

Ortak pozisyon, özellikle finansal açıdan terörist örgütleri işlevsiz hale getirmeyi amaçlamaktadır. Terörist örgütlerin ve şahısların listesinin belirlenmesi, belki de terörizmle mücadelede atılan en önemli adımdır. Böylelikle bir devlet, artık bir terör örgütü hakkında tereddüt, koruma ya da görmezden gelme şeklinde pasif kalamayacağı gibi, aynı zamanda polis ve yargı güçleri de, daha etkin ve ortak hareket edeceklerdir. Ancak bu noktada AB'den beklenen, terör örgütlerini belirlerken, sadece kendi üye devletlerinin görüşleri yanında, bölge ülkelerinin ve aday ülkelerin de görüşlerini dikkate almasıdır. Böylelikle tüm terör örgütlerine, "sıfır tolerans" ile bir yaklaşım sergilenmesi mümkün olabilecektir.

Avrupa Birliği, 13 Haziran 2002 tarih ve 2002-475-JH sayılı Konsey kararında terörizmin finansmanı ile mücadeleye ilişkin temel prensipler belirlemiştir. Konsey kararında terör suçu sayılan eylemler, terör örgütleri ile ilişkili olan suçlar, terör faaliyetlerine destek, yardım ve teşvik fiillerinin de cezalandırılması, tüzel kişilerle ilgili düzenlemeler, soruşturma, yargılama ve cezalandırmaya ilişkin ilkeler hüküm altına alınmıştır.

Avrupa Komisyonunun terörizmin finansmanı ile mücadele ve suç önleme hakkında 26 Kasım 2004 tarihli kararında da üç konuya işaret edilmektedir. Bunlar;

- Bilgi alışverişinde işbirliğinin artırılması,
- Mali Hareketlerin takibinin güçlendirilmesi,
- Tüzel kişiliklerin şeffaflığının artırılması, yönünde kararlar almıştır.

Alınan bu kararlar doğrultusunda, AB mevzuatı genel olarak terörizmin finansmanı ile mücadelede ülkelerin soruşturma birimleri arası işbirliği, terörizme destek veren kişi ve kuruluşlar ile riskli gruplara ilişkin düzenlenen listede yer alanların mali kaynaklarının

takibi, şahısların seyahat hareketlerinin izlenmesi, bu yolla terörizme finansman sağlanmasının önlenmesi hedeflenmektedir (Çalışkan vd, 2008:173).

Ortak pozisyon; Avrupa Topluluğu'na (AT), AB Antlaşması'nda kendisine verilen yetkiler çerçevesinde listede belirtilen bireylerin, grupların ve tüzel kişilerin mali, ekonomik ve diğer finansal kaynaklarını dondurulabilmesini ve aynı zamanda bu kişilerin bu kaynaklardan yararlanabilmesini ya da ulaşabilmesini engelleme yetkisini vermektedir. Diğer yandan, üye devletler mümkün olan en üst seviyede terörist faaliyetleri engelleme ve mücadele etme adına, polis ve adli konularda işbirliğini sağlayacaklardır. Bu arada Usame Bin Ladin ve örgütü El-Kaide terör örgütü, AB' nin hazırladığı terör örgütleri listesinde yer almamasına rağmen, Konsey, Ladin ve örgütü ile ilgili olarak, ayrı bir ortak tutum belirlemiştir. 27 Mayıs 2002 tarihli bu ortak tutum, "Usame bin Ladin, El-Kaide ve Taliban Üyeleri ile onlarla ilişkisi tespit edilmiş birey, grup ve tüzel kişiliklere yönelik kısıtlayıcı önlemlerin alınmasına ilişkin" olarak hazırlanmıştır.

4.2.3. Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı (2002)

Birçok üye ülkede, terörizm ile ilgili düzenlemelere sahip olmayan AB, bu durumu aşmak için öncelikli olarak iki "Çerçeve Karar" çıkarmıştır. Çerçeve Karar, AB'nin Üçüncü Sütun'da kullandığı araçlarından biri olarak; amaçlanan sonuç bakımından bağlayıcı, fakat yöntemi üye ülkeye bırakan, işbirliğini ve ülkelerin mevzuatlarını yakınlaştırmayı sağlamaya yönelik bir araçtır. Çerçeve Kararlardan ilki olan "Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı ile terör eylemi olarak değerlendirilen eylemlerin kapsamının genişletilmesini sağlamıştır. Komisyon tarafından terörizmle mücadele adına atılan ikinci adım ise, Avrupa çapında tutuklama emri uygulamasını önermesidir.

Bu amaçlar doğrultusunda 19.09.2001 tarihli "Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı" hazırlanmıştır. Bu tasarı ile öncelikle terörizmin temel unsurları ve verilecek cezalara ilişkin olup, terörizm suçlarının etkin, orantılı ve caydırıcı bir şekilde cezalandırılması ile terörizme karşı üye ülkelerin mevzuatlarını yakınlaştırmak ve bunun sonucunda ortak bir konsept ve mevzuat ortaya çıkarmak amaçlamaktadır. Ayrıca bu tasarı sadece AB üye devletlerine yönelik terörizm

eylemlerini değil, AB dışındaki ülkelerdeki terör amacıyla işlenen eylemleri de kapsamaktadır. Çünkü üye ülkelerde terörizm mevzuatı açısından farklı durumlar söz konusudur ve hatta bazı ülkelerde, herhangi bir düzenleme dahi bulunmamaktadır. Yasal düzenleme bulunan ülkelerin mevzuatları da bir birinden farklıdır. Bunun için birlik, terörizmle mücadele konusunda kapsamlı bir yaklaşım başlatmak isteyerek, işe ilk olarak ortak bir terörizm mevzuatından başlamayı arzulamıştır (Beşe, 2002:110).

Avrupa Birliği Konsey' i 19.09.2001 tarihinde hazırlanan, Terörizmle Mücadele Çerçeve Karar tasarısını, 13 Haziran 2002 tarihinde kabul etmiş ve bu karar 22 Haziran 2002 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak, yayınlandığı gün yürürlüğe girmiştir. Bu karar Birlik üyesi devletlerin iç hukuklarının kendisine uyumlu hale getirilmesini istemektedir (Kaya, 2005:128). Karar'da; terörizmin demokrasi, temel insan hakları, ekonomik ve sosyal gelişmenin önündeki en ciddi tehlike olduğu, asla hiçbir gerekçe ile haklı görülemeyeceği belirtilmiştir. Terörist faaliyetlerin, geçmişten çok farklı olarak günümüzde çok daha tehlikeli ve öldürücü olduğu vurgulanmıştır. Çerçeve Karar'da, doğrudan bir terörizm tanımlaması yapılmamıştır. Karar'ın dayandığı temel kavram, "terörist suç" kavramı olduğundan, belirtilen suç eylemleri üzerinden ortak bir konsept oluşturulmaya çalışılmıştır.

Aslında Çerçeve Karar, bir yönü ile üç parçalı bir terörizm tanımı içermektedir:

- **Birincisi;** eylemin içeriği açısından (**context of action**), bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemler,
- **İkincisi;** eylemin hedefi açısından (**aim of action**), bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak ya da sindirmek,
- **Üçüncüsü ise;** bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun politik, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile belirli eylemleri (**specific acts**) yapmaktır.

Bu noktadan hareketle 13 Haziran 2002 tarihli, Terörizmle Mücadeleye İlişkin Konsey Çerçeve Karar Tasarısı' na göre:

- a) Bir insanın ölümüne sebebiyet verme,
- b) Bir insanın bedensel bütünlüğüne zarar verme,
- c) Adam kaçıрма ya da rehin alma,

d) Kamuya ait mülkiyette ya da özel mülkiyette, altyapı sistemlerinden bilgi sistemine kadar, insan hayatını tehlikeye sokacak şekilde aşırı kayba yol açma veya büyük ekonomik zarar verme,

e) Uçak, gemi veya diğer taşımacılık araçlarını kaçırma,

f) Silah, patlayıcı, kimyasal, nükleer ya da biyolojik her türlü silah üretme, geliştirme, elde etme, taşıma veya kullanma,

g) İnsan hayatını tehlikeye sokacak patlama, sel ya da yangına sebep olma veya tehlikeli maddeleri yayma,

h) İnsan hayatını tehlikeye sokacak şekilde su, enerji ve diğer doğal kaynaklara müdahale etme veya şeklini bozma ve bu eylemleri yapma tehdidinde bulunulması ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca kararda örgüt yerine “terörist grup” ifadesine yer verilmiştir. Bunların yanında Çerçeve Karar’da, bu suçlara verilecek cezalardan ağırlaştırıcı nedenlere, yargılamadan suçluların iadesi ile soruşturma kriterlerine kadar birçok konunun düzenlendiğini ve oldukça kapsamlı bir yaklaşım geliştirildiği görülmektedir (Kaya, 2005:129).

Bu Çerçeve Karar ile beraber atılan bir diğer adım ise, “Avrupa Tutuklama Emri ve Üye Devletler Arasında Teslim Prosedürlerine Dair Konsey Çerçeve Kararı”dır. Komisyon’un Konsey’e sunduğu bu karar, Aralık 2001’de kabul edilmiştir. Bu Çerçeve Karar ile devletler arasındaki karmaşık ve gecikmeye neden olan önceki suçluların iadesi prosedürü değişmektedir. Ayrıca, iadeye istisna teşkil eden siyasi suçlu gibi bir kavram, bu “Çerçeve Karar’da” yer almamaktadır. Yeni sistem ile “özgürlük, güvenlik ve adalet” alanında adli ve polis işbirliğini basitleştiren, üye ülkeler arasında karşılıklı güvene dayanan, suçluların iadesini kolaylaştıran ve adli kurumlar arasında teslim prosedürlerini düzenleyen bir yapı oluşturulmuştur (http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/133167_en.htm (18.03.2010)).

Esas itibari ile devletler arasındaki klasik işbirliği modeli kalkmakta ve ülkelerin yargı otoriteleri arasında teslim prosedürüne dayalı bir sistem kurulmaktadır. Ancak, ölüm cezası olan ülkelere teslim söz konusu değildir. Karara göre: “Avrupa Tutuklama Emri,” tutuklama ve teslim ile ilgili olarak bir üye devletin, diğer üye devletten soruşturma ya da ceza infazı veya tutuklama amaçlı istenilen bir kişi ile ilgili adli bir karardır. Madde 2–2’de, terörizmle alakalı suçların bu kapsama girdiği belirtilmektedir.

Bu “Çerçeve Karar”ın gereklerini, 2004 yılı itibari ile İtalya hariç bütün üye devletler yerine getirmiştir. “Çerçeve Karar”la ilgili bazı gerekçeleri olan İtalya, ancak 12 Nisan 2005 tarihinde “Çerçeve Kararı”nı yürürlüğe sokmuştur ([www.statewatch.org/news/](http://www.statewatch.org/news/2005/10/10.10.2009), (10.10.2009)).

Diğer taraftan, 28 Kasım 2002 tarihli Konsey Kararı ise: “Terörizmle Mücadelede Üye Ülkelerin Yasal Sistemlerinin ve Uygulamalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Mekanizma” kurulmasını önermektedir. Bu mekanizmanın kurulmasına yönelik karar, 20 Eylül 2001 tarihindeki Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi Olağanüstü Zirvesi’nde alınmıştır. Yasal, bürokratik ve teknik karakterli değerlendirmeler temelinde, ulusal anti-terörizm karşıtı düzenlemeler hakkındaki emsal değerlendirmeler için bir prosedür tanımlamak amacıyla, böyle bir mekanizma kurulması gündeme gelmiştir.

Bu mekanizma, üye ülkelerden terörizmle mücadele alanında çalışan ve gönüllü olan uzmanların katılımı ile oluşturulacak ekiplerin, üye ülkeleri denetlemeleri ile işleyecektir. Ancak bu sistem, ulusüstü bir nitelikte değil, uluslararası işbirliği prosedürlerine göre hareket edecektir. Her üye devlet, ulusal otoritelerinin bu değerlendirme ekipleriyle yakın işbirliği içerisinde çalışmasını sağlamaktan sorumludur. Hukukun üstünlüğü ve etik ilkeler, çalışmalarda göz önünde bulundurulacaktır. Aslında bu Konsey Kararında, AB politika belirleyicilerinin, terörizmle mücadelede bütün üye ülkelerde ortak bir politika sağlama ısrarı görülmektedir. Bununla birlikte AB Konseyi, terörizmle mücadelede en önemli sacayaklarından biri olarak, üye ülkelerin polis ve adli mekanizmalarında İşbirliğine yönelik 19 Aralık 2002’de bir konsey kararı çıkarmıştır. 2001 yılında hazırlanan “Terörizmle Mücadelede Özel Önlemlerin Alınmasına İlişkin Ortak Pozisyon”un 4. Maddesi’ne göre oluşturulan kararda temel hareket noktası, AB tarafından listesi oluşturulan terörist faaliyetlerle ilişkili birey, grup ya da tüzel kişiliklerdir. Bütün üye devletler, bu kararın gereklerini yerine getirdiklerini komisyona bildirmişlerdir.

Karara göre; her üye devlet kendi polis hizmetleri içerisinde, terörizmle ilgili özel bir birim oluşturacaktır. Bu birim, Konsey tarafından belirlenen listedeki terörist kişi, grup ve tüzel kişilerle alakalı güvenlik güçleri tarafından suç araştırmasında karşılaşılan terörist suçlarla ilgili bütün bilgileri toplayacak ve biriktirecektir. Bir diğer

önemli adım ise, “Ortak Soruşturma Ekiplerinin Kurulması” ile ilgili Konsey Çerçeve Kararı’dır. Ortak Soruşturma Takımlarının tanımı 200 tarihli AB karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesinin 13. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre AB üyesi iki veya daha fazla devletin yetkili makamları, belirli bir sürede ve belirli bir suçla mücadele etmek amacıyla soruşturma takımları oluşturabilmektedir. Bu soruşturma takımlarına katılımcı her AB üyesi devletin ve AB Kuruluşlarının (Europol ve Eurojust gibi) temsilcileri iştirak edebilmektedir. Bu ekipler, EUROPOL ile EUROJUST arasında olan operasyonel yetkiye sahip ekiplerdir. Konsey’in bu kararı çıkarma amacı; sınır aşan uluslararası suçlar, örgütlü suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlarla mümkün olan en kısa sürede ve etkin şekilde mücadele etmektir. Bu suçların arasında, terörist suçlar öncelik taşımaktadır. Karara göre; iki ya da daha fazla üye devlet amaçları ve süresi belirli olarak suç soruşturması yapmak için polis, savcı veya hâkimlerinden ortak ekip oluşturabilirler. Ayrıca EUROJUST ve EUROPOL temsilcileri de bu ekiplere katılabilirler. Ancak EUROPOL temsilcileri, sadece bu ekiplerin faaliyetlerine yardım ve bilgi değişimi sağlayarak, destekleyici nitelikte bir katılım sağlayabilirler (Akgüç, 2010:96).

4.3. Terörizmle Mücadele Çerçevesinde AB, BM, ABD, NATO Ve Türkiye İle İlişkileri

AB öncelikli olarak, terörizmle mücadelede uluslararası kamuoyunun harekete geçirilmesinden yanadır ve çözümün global odaklı politikalar çerçevesinde sağlanmasını istemektedir. Bu sebeple, Eylem Planı’nda belirtildiği üzere, BM’nin terörizmle mücadeledeki anahtar rolünü desteklemeyi öncelik haline getirmiştir. Bu bağlamda üye devletlerin çoğu, BM’nin ilgili sözleşmelerini iç hukuklarına adapte etmiştir. Bu açıdan birliğin sağlanması AB’nin inandırıcılığı ve etkililiği ile ilgili olarak önemlidir. Birliğin diğer bir hedefi ise, BM çatısı altında, “Terörizme Karşı Kapsamlı BM Sözleşmesi ve ‘Nükleer Terörizm Eylemlerinin Önlenmesine Dair BM Sözleşmesi’” konularında politik uzlaşmayı sağlayarak, bu sözleşmelerin yürürlüğe girmesi ve terörizmle mücadelede bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla beraber çalışmak ve desteklemektir.

Bununla birlikte AB çabalarına bakıldığında, üçüncü ülkelerle ve Akdeniz ülkeleri ile olan ilişkilerde, Birliğin ekonomik ve ticari faaliyetleri ile birlikte terörizmle mücadele konularını gündeme getirmekte, anlaşmalarda anti-terörizm hükümlerinin yer almasını ve o ülkenin yapısının elverdiği şekilde, özellikle BM terörizmle ilgili sözleşmelerinin uygulanmasını istemektedir. Diğer yandan, ABD ile yakın işbirliği içerisinde hareket edilmektedir. Bu bağlamda ABD, EUROPOL ve EUROJUST arasında işbirliği ve bilgi paylaşımı konuları gündeme gelmiştir.

4.3.1. Birleşmiş Milletlerin Terörizme Karşı Girişimleri

Soğuk Savaş'ın bitişi; ekonomik, askeri ve siyasi nitelikte birçok uluslararası örgütün tasfiye edilmesi neneden olmuştur. Tasfiye edilmeyen örgütler de önemli sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sorunlar, örgütün yapılanmasından, misyonuna, işlevlerine kadar uzanan bir alanı kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) 1945 tarihli antlaşmaya göre yapılandırılmış olup, Soğuk Savaş sonrasında tasfiye olmamış ancak; "yapısı, misyonu ve işlevi" açısından birçok eleştiriye konu olmuştur. BM'nin karşılaştığı sorunların en önemli kaynaklarından bir tanesi de; küresel aktörlerin, örgütü kendi dış politikalarının bir aracı yapma çabalarıdır. Soğuk Savaş sonrasında, BM'nin yeniden yapılandırılması, uluslararası politika alanındaki aktör devletlerin, en önemli sorunlarından birisi olmuştur.

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın ana organlarından olan Güvenlik Konseyi' nin Teşkilat yapısı, görev ve yetkileri Anlaşma'nın 23. maddesi ile 32. maddesi arasında düzenlenmiştir. Güvenlik Konseyi 11 üyeden oluşmakta iken 17 Aralık 1963 tarih ve 1991 sayılı Genel Kurul Kararı ile BM anlaşmasının 23. maddesinde yapılan değişiklik ile üye sayısı 15'e çıkartılmıştır. Güvenlik Konseyi'ne üye devletler daimi ve geçici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu, Fransa, İngiltere ve Çin veto yetkisine sahip daimi üyelerdir. Kongo, Katar, Slovakya, Gana, Peru, Cezayir, Benin, Brezilya, Filipinler ve Romanya ise geçici üyelerdir. Geçici üyeler coğrafi dağılım esası a dikkate alınarak Genel Kurul tarafından iki yıl için seçilirler. Geçici üyelerin art arda iki dönem seçilmeleri mümkün değildir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında birinci derecede sorumludur. Bu konsey süreklilik özelliğine sahip bir organdır (Çaşın, 2008:806).

BM'nin faaliyetleri arasında ve BM Antlaşması'nın 1'inci maddesinde de belirtildiği gibi, BM'nin amaçları; Uluslararası barış ve güvenliği korumak bu çerçevede, barışa yönelik tehditleri kaldırmak, saldırganlık ve barış bozucu eylemleri bastırmak üzere etkili önlemler almak ve barışçı yollarla adalet ve uluslararası hukuk ilkelerine uygun çözüm bulmaktır. Ayrıca, barışa ve güvenliğe yönelik en önemli tehditlerden biri olan, "terörizmle mücadelede" gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak olarak belirtilmiştir. BM Antlaşmasının 51. maddesinde ise bu antlaşmaların hiçbir hükmü, bir BM üyesinin silahlı bir saldırıya uğraması durumunda, Güvenlik Konseyinin uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri almasına kadar, doğal bir hak olan tek başına ve topluca savunma hakkını zedeleyemez, şeklindedir (Uyar, 2008:84). Yine BM antlaşmasının 2. maddesinin 4. fıkrasında da, üye devletlerin, uluslararası ilişkilerde, birbirlerinin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına saygı göstermeleri gerektiği öngörülmüştür (Çora, 2008:111).

Bu anlamda, terör örgütlerinin finans kaynaklarından mahrum bırakılması, terörizmle mücadelenin en önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. BM tarafından "Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme", 09 Aralık 1999 tarihinde hazırlanmış, 10 Ocak 2000 tarihinde devletlerin imzasına açılmış ve Türkiye tarafından 27.09.2001 tarihinde imzalanmış, 10.01.2002 tarihli 4738 sayılı Kanun ile de onaylanarak iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir. (17.01.2002 ve 24643 sayılı Resmi gazete) Terörizmin finansmanı ile mücadele alanında temel belgeler arasında sayılan bu sözleşmede, terörizmin finansmanı; sözleşme ekinde yer alan 9 sözleşme ve protokol kapsamında; "suç sayılan bir halkı korkutmak, bir hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir eylemi yapmaya veya yapmamaya zorlamak için bir sivil ya da bir silahlı çatışmaya aktif olarak katılmayan herhangi bir kişiyi öldürmeye veya ağır bir şekilde yaralamaya yönelik olan eylemlerin tümüyle ya da kısmen gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan ya da dolaylı olarak yasadışı bir şekilde fon sağlanması veya toplanması" olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca terörün finansmanı da ayrı bir suç olarak düzenlenmektedir (Uyar, 2008:93).

Sözleşme'de ayrıca; uluslararası işbirliğini geliştirmek amacıyla karşılıklı adli yardımlaşmaya ve suçluların iadesine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir. Bunun yanı sıra, terörist eylemler için tahsis edilen ya da kullanılan fonların tespiti, dondurulması, el konulması ve müsadere edilmesi için ülkelerin gerekli tedbirleri

almaları çağrısı yapılmıştır. Terörizmin finansmanı ile mücadele alanında BM bünyesinde yürütülen çalışmalar “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme” ile sınırlı değildir. Bu sözleşmenin yanı sıra BM Güvenlik Konseyi Kararları’nda da bu alanda alınması gereken çeşitli tedbirler sıralanmıştır. Bu kararların en önemli özellikleri ise, BM üyesi ülkelerin imzasına ve onayına gerek olmadan uygulamaya konulması ve üye ülkeler için bağlayıcı nitelikte olmasıdır. BM Güvenlik Konseyi’nin terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında aldığı başlıca diğer Kararlar aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) 19.12.2000 Tarih ve 1333 Sayılı Karar,
- 2) 30.07.2001 Tarih ve 1363 Sayılı Karar,
- 3) 12.11.2001 Tarih ve 1377 Sayılı Karar,
- 4) 16.01.2002 Tarih ve 1390 Sayılı Karar,
- 5) 20.12.2002 Tarih ve 1452 Sayılı Karar,
- 6) 17.01.2003 Tarih ve 1455 Sayılı Karar,
- 7) 20.01.2003 Tarih ve 1456 Sayılı Karar,
- 8) 30.01.2004 Tarih ve 1526 Sayılı Karar,
- 9) 29.07.2005 Tarih ve 1617 Sayılı Karar,
- 10) 08.08.2006 Tarih ve 1699 Sayılı Karar ve
- 11) 19.12.2006 Tarih ve 1730 Sayılı Karar (Ütük, 2009:45).

11 Eylül’de, ABD’ne yönelik terör eylemlerinin yaşanması, uluslararası pek çok örgüt gibi Birleşmiş Milletlerin de tepkisini çekmiş ve örgüt, daha önceden mevcut olan, terörizmle mücadele alanındaki girişimlerine, yenilerini ekleme ihtiyacı duymuştur. Bu çerçevede, öncelikle Güvenlik Konseyi’nde 1368 ve 1373 Sayılı Kararlar alınmıştır. Bu kararlar çerçevesinde, temelinde BM Güvenlik Konseyi’ne bağlı çalışacak bir “Terörizmle Savaşım Komitesi” oluşturulmuş, ayrıca, BM Genel Sekreteri’nin girişimiyle, Birleşmiş Milletlerin terörizmle savaşımında dikkate alması gereken noktaların vurgulandığı, ayrıntılı bir rapor, 2002 yılında hazırlanmıştır (Udum, 2002:110).

Konsey 11 Eylül sonrasında aldığı kararlarda terörizmi açık bir şekilde kınamış ve terörizmin uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit oluşturduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Ayrıca, Kasım 2001 ve Ocak 2003 tarihlerinde

dışişleri bakanları seviyesinde gerçekleştirilen Güvenlik Konseyi toplantılarında, terörizmin, uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehdit oluşturduğu tekrarlanmıştır.

Güvenlik Konseyi saldırılardan bir gün sonra 12 Eylül 2001 tarihinde almış olduğu 1368 Sayılı Karar'da, öncelikle ABD, meydana gelen terör eylemlerini lanetleyerek kınamıştır. Güvenlik Konseyi saldırıların, dünya barışı ve uluslararası güvenlik için tehdit oluşturduğu, meydana gelen saldırıların diğer uluslararası terörizm eylemleri gibi dünya barışı ve uluslararası güvenlik için tehdit olduğunu ifade etmiştir. Konsey tarafından uluslararası barış ve güvenliği bozacak her türlü eyleme karşı mücadele edileceği vurgulanmış ve hem bireysel hem de kolektif meşru savunma hakkını tanıdığını dile getirmiştir. 1368 Sayılı Karar; tüm üye devletleri, terörizmle savaşım konusunda, BM bünyesinde hazırlanan tüm anlaşmaların sıkı biçimde uygulanmasını sağlamaya davet etmekte ve bu tehdidin önlenmesi için, işbirliğinin en gerekli unsur olduğunu vurgulamaktadır (Caşın, 2008:810).

1373 Sayılı Karar da, BM Güvenlik Konseyi tarafından 28 Eylül 2001'de alınmıştır ve devletlere, daha önceleri uluslararası anlaşmalarda da belirtilen bazı sorumluluklar yüklenmiştir. Karar'da; devletlerin terörist eylemlerin engellenmesini sağlayacak her türlü önlemi almaları istenmekte ve terörizmle savaşımında uluslararası işbirliğinin önemi vurgulanmaktadır. Karar'da ayrıca; terörizmi besleyen finans kaynaklarının kesilmesi, terör örgütlerine her ne sebeple olursa olsun yardım edilmemesi, terör eylemlerine destek veren kişilerin vakit kaybetmeden yakalanarak yargı önüne çıkarılması, terörizmi önlemeye yönelik anlaşmalara katılımın sağlanması, mültecilik statüsünün, teröristlerce suiistimal edilmesinin önlenmesi, kitle imha silahlarının, teröristlerin eline geçmesi tehlikesine karşı işbirliğinin arttırılması gibi önlemlerin, devletler tarafından alınması beklenmektedir (Çomak, 2005:22).

1368 ve 1373 Sayılı Kararların ortak özelliği, Birleşmiş Milletlere üye tüm devletlerin, terörizm tehlikesine karşı önlem almaya ve bu devletleri uluslararası işbirliğine davet etmesidir. Bunun dışında her iki kararda da meşru savunma hakkının tanınması ve 11 Eylül saldırılarının uluslararası barış ve güvenliği tehdit ettiğinin vurgulanması da, diğer ortak noktalar olarak belirginleşmektedir. Bu kararlar, BM'nin bundan sonra da terörizmle mücadele konusunda, uluslararası işbirliğine canlılık kazandıracak bir platform görevi üstlenmek istediğini göstermektedir.

Birleşmiş Milletlerin terörizmle savaşım rejimi, iki ana unsurdan oluşmaktadır:

- **Bunlardan ilki;** meşru savunma hakkı olup, bu hakkı BM Kurucu Anlaşmasıyla, devletlerin tek tek ya da müşterek olarak kullanmalarına izin verilmesi,
- **İkincisi ise;** sözleşmeler rejimidir ve terör eylemlerinin yöneldiği hedefleri, kişileri, kullanılan araçları ve finans kaynakları üzerinde yoğunlaşarak, tüm taraf devletlerin uyması beklenen bir anti – terör sistemi oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Bu sistem, sadece küresel anlamda BM aracılığı ile kurulmaya çalışılan bir sistem değildir ve pek çok bölgesel sözleşmeyle de desteklenmektedir. Terörizmle savaşım rejiminin ilk unsuru olan meşru savunma hakkının yanı sıra terörizme karşı BM'nin oluşturmaya gayret ettiği rejimin ikinci unsurunu da, “Sözleşmeler Sistemi” oluşturmaktadır. 11 Eylül saldırısından sonra, özellikle 1368 ve 1373 No'lu kararlarda da, diğer kararlarda olduğu gibi terörizm kınanmış ve meşru savunma hakkı kabul edilmiştir.

4.3.2. Terörizmle Mücadelede AB Ve ABD İlişkisi

Terörizmle Mücadele açısından AB ve ABD ilişkilerini; Soğuk Savaş Dönemi ve Sonrası İlişkiler, AGSP'nin ortaya çıkışından sonraki dönem ve son olarak 11 Eylül saldırıları sonrası dönem olarak incelemek yararlı olacaktır.

ABD, Soğuk savaş boyunca NATO ile Avrupa üzerinde kontrol sağlamıştır. ABD, AB'nin ortak hareket ve savunma konularındaki çabaları karşısında temkinli bir tutum izlemiştir. AB' nin soğuk savaş boyunca savunma konularına uzak duruşu savunmaya kaynak ayırma konusundaki isteksizliği, ekonomik anlamdaki bütünleşmeyi büyük ölçüde tamamlaması, soğuk savaş süresince AB'yi dünyanın en büyük ticari ortağı ve ekonomik anlamda büyük bir güç haline gelmesine neden olmuştur. Bu arada soğuk savaşın sona ermesi askeri gücün önemini azaltmamış ve Avrupalılar sadece ekonomik anlamda güçlü olmanın, stratejik ve jeopolitik güç anlamına gelmediğini görmüşlerdir.

Soğuk savaş sonrası dönemde ABD, AB ile ortak hareket etmek için girişimlerde bulunmuştur. 1990 yılında AB-ABD zirvesi sonrasında yayımlanan Atlasaşan Bildirisin'de, AB ile ABD arasındaki işbirliğinin önemi vurgulanarak yılda

bir defa ABD–AB zirvesinin toplanmasına karar verilmiştir. 1995 yılında AB ile ABD arasında Yeni Atlasaşan Gündem isimli bir belge imzalanarak; Dünya genelinde barış, istikrar, demokrasi ve kalkınmanın yaygınlaştırılması, küresel tehditlerle mücadele, dünya ticaretinin ve iktisadi ilişkilerinin geliştirilmesi, Atlas Okyanusu bölgesinde köprülerin kurulması konularında kararlar alınmıştır (Türker, 2007:142).

Soğuk savaşın sona ermesi ve Sovyet tehdidinin de son bulmasıyla birlikte ABD, AB’ nin savunma ve güvenliğinin Avrupalı devletler tarafından sağlanması fikrini savunmaya başlamıştır (Dedeoğlu, 1996:130). Bugün, dünya üzerinde ABD’nin 280 milyon nüfusu, 10.500 milyar dolar yıllık geliri, kişi başı 38.000 dolarlık yıllık geliri ve tartışmasız, çok büyük askeri gücü ile bu egemenliğini sürdürmektedir. Soğuk savaşın sona ermesine rağmen kısmen de olsa Avrupa hala ABD’ nin askeri hegemonyasındadır. Ancak, bu hegemonyadan AB, savunma gücü (AGSP) ile yavaş yavaş kurtulmaya çalışmaktadır (Manisalı,2002:75).

ABD, Avrupa’ nın kendisine karşı bir güç, hatta uzun vadede rakibi olma yolunda hızla ilerlediğini bile bile AGSP’ nin kurulması için çaba sarf etmiştir. Bunun da sebeplerini şu şekilde özetleyebiliriz; ABD’nin, Avrupa da üstlenmiş olduğu görevlerin AGSP ile azalmasını, Avrupa dışındaki güvenlik tehditleri ile ilgili ek kuvvetlerin oluşturulması, kitle imha silahları, terörizm, siber terörizm ve etnik dini çatışmalardan kaynaklanan tehditlerin, Avrupalılar tarafından algılanmasının sağlanması ile ABD’ nin NATO daki etkinliğinden rahatsız olduklarını dile getiren Avrupalıların AGSP ile daha fazla inisiyatif alabilme fırsatının sağlanması, AGSP ile Soğuk savaş süresince tarafsız kalan Finlandiya, İrlanda ve İsveç gibi devletlerin NATO üyeliğini kabul etmeleri ve NATO’nun AGSP ile daha güçlü bir yapıya sahip olması gibi bir takım faydalar sağlayabileceği düşüncesinin ABD’de hakim olması nedeniyle AGSP’nin kurulmasına destek olmuştur (Türker, 2007:143).

ABD’ de 11 Eylül 2001 yılında meydana gelen terörist saldırılar sonrasında terörün küreselleşmesi ile dünyada, radikal bir değişim yaşanmıştır. Avrupa’nın terörizme yönelik çok yönlülük, yumuşak güç, barışı sağlama, iktisadi ve siyasi olarak yeniden yapılanma çerçevesindeki yaklaşımı ile ABD’nin terörizme karşı savaş anlayışı arasındaki fark, ABD ile AB arasındaki temel farkı ortaya koymuştur. Avrupa ile ABD arasında oluşan bu farklılaşmanın en temel nedeni, meydana gelen olaylar ve

gelişmeleri farklı algılamalarından kaynaklanmaktadır. ABD özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra artık dünyanın barışçıl bir ekseninde olmadığını ve savaş ekseninde yeniden kurulduğunu, (Gökçe vd, 2006:10) uluslararası hukuk kurallarının güvenilir olmadığını, gerçek güvenliğin ve savunmanın askeri güçle olacağını ve bu açıdan da terörle mücadelenin bu ekseninde yapılmasının gerekliliğini savunurken, Avrupa güç siyasetinin bırakılarak, hukuk kurallarının, uluslararası işbirliğinin etkin olduğu bir siyasetin temel alınarak terörle mücadelenin de bu çerçevede yapılmasını savunmaktadır (Türker, 2007:147).

Birçok konuda olduğu gibi terörle mücadele konusunda da farklı yaklaşım sergileyen Avrupa Birliği ülkeleri kendileri açısından gelecekteki dünya siyasetinin belirsizliği nedeniyle ABD'nin, Avrupa da kalması gerektiğini düşünmekte ve NATO'yu da bu birlikteliği sağlayacak bir platform olarak görmektedirler. ABD'nin, Avrupa siyasetinde önemli bir yeri olmasının üç temel nedeni vardır, Bunlar;

- Rusya'nın, nükleer silahlarıyla birlikte, Avrupa da ki emperyalist hedeflerine karşı bir sigorta oluşturması,
- Almanya'nın, ABD' nin güvenlik açısından üstlendiği liderlik rolüne bir alternatif olarak ortaya çıkması,
- Avrupa kıtası içerisinde ortaya çıkabilecek yerel çatışma ve isyanlara karşı şu anda sadece ABD'nin sağlayabileceği hazır birliklerin bulunmasıdır (Erdoğan, 2004:354).

Sonuç itibariyle denilebilir ki; esasen ABD'nin, gerek terörle mücadele konusunda ve gerekse diğer ilişkilerde, Avrupa ile Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, topyekûn bir ilişki kurmaktan giderek vazgeçmesi söz konusudur. Ancak, AB yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı, ABD'nin de Avrupa'da kalması gerekliliğini savunmaktadır.

4.3.3. Terörizmle Mücadelede AB – NATO İlişkisi ve Türkiye

İkinci dünya savaşının sona ermesi ile birlikte Sovyetler Birliği ve ABD iki süper güç olarak ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği'nin, büyük bir hızla yayılmaya devam etmesi, siyasi baskısı ve tehdidine karşı savunmayı öngören askeri bir yapılanma

ve aynı zamanda dünya barışının, ekonomik-sosyal hayatın teminatı olarak, NATO kurulmuştur (Peksarı, 2007:21). NATO, İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, ABD, Kanada, İtalya, Danimarka, İzlanda, Norveç ve Portekiz tarafından, 4 Nisan 1949’ da Washington’da Kuzey Atlantik Antlaşmasını imzalamışlardır. Bu antlaşmayı imzalayan ülkeler, beş ay içerisinde parlamentolarında onaylamak zorunda olmalarına rağmen, bu ülkeler antlaşmayı beş aydan daha kısa bir sürede onaylayarak, Kuzey Atlantik Antlaşması, 24 Ağustos 1949 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, 1 Ağustos 1950 tarihinde Kuzey Atlantik Konseyine katılmak için resmen müracaatta bulunacağını açıklamış, 22 Ekim 1951’de Londra Konferansında, Türkiye ve Yunanistan’ ın katılmaları yönünde görüş bildirilmiş ve 18 Şubat 1952 tarihinde Türkiye ve Yunanistan Kuzey Atlantik Antlaşması’ nı imzalamıştır (Duman, 1987:229). NATO, Konsey, Genel Sekreter, Askeri Konsey gibi ana birimlerden ve bunlara bağlı alt dairelerden oluşmaktadır.

Terör faaliyetleri özellikle soğuk savaş sonrasında en önemli güvenlik riski olarak kabul edilmiş ve AGİT, BAB ve NATO belgelerinde, terörle mücadelenin öne çıktığı görülmüştür. NATO’nun terörle mücadeleyi içeren yeni Stratejik Konseptinden sonra, NATO Kapsamında yapılan Kuzey Atlantik Konseyi, bakanlar toplantıları sonrasında yapılan ortak bildirimlerin hemen hemen hepsinde, terör ve terörizmle mücadele konusunda hükümlere yer verilmiştir (Türkiye ve Terörizm Rapor,2006:387). Konsey tarafından yayınlanan terör ve terörizmle ilgili bildirimlerde:

- Kaynakları, nedenleri ve amaçları ne olursa olsun, uluslararası terörizmin eylem, yöntem ve uygulamaları kınanmış olup,
- Ülkelerin toprak bütünlüklerini tehdit edebilecek terör suçlarının, barış, güvenlik ve istikrara yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğu,
- Uluslararası terör suçlarının, hiçbir koşulda haklı gösterilemeyeceği,
- Terörizmin önlenmesi ve bastırılması için mümkün olan en etkili işbirliğinin yapılmasının gerekli olduğu,
- Konseyin terörle mücadele konusundaki tüm çabaları destekleyeceği,
- Terörizmin önlenmesi için uluslararası işbirliğinin önemli olduğu hususları belirtilmiştir (Çora, 2008:113).

NATO terörizmle ilgili ilk tehdit değerlendirmesini, Kosova'daki Müttefik Güç Harekâtı devam ederken, NATO' nun kuruluşunun ellinci yılı olan Nisan 1999'da, Washington' da ki zirvede yapmıştır. Bu zirvede kabul edilen, Stratejik Konsept' in öne çıkardığı maddeler üç grupta toplanmaktadır. Birincisi, 3- 20- 21- 24. maddeleri yeni tehditler ile ilgili, ikincisinde, NATO kuvvetlerinin alan dışı kullanımıyla ilgili olan, 24,- 31. – 36. ve 38. maddelerdir. Son olarak da NATO'nun BM kararlarına bağlı kalmaksızın askeri hareket kararları vermesiyle ilgili 24,- 31,- 41. ve 51. maddelerdir. Bu üç gruptan özellikle, birinci ve son grup maddeleri terör ve terörizmle mücadele için uygulanabilecek maddeleri içermektedir (Peksarı, 2007:21). NATO, bu zirve kararlarından sonra, üyelerini sadece, doğrudan saldırıya karşı değil, aynı zamanda Avrupa' da istikrarsızlığa neden olarak ittifak üyelerinin dolaylı yoldan da olsa olumsuz etkilenmelerine yol açabilecek, etnik ve dinsel rekabet, bölgesel uyuşmazlıklar, yetersiz ya da başarısız reform gayretleri, insan hakları ihlalleri, devletlerin dağılması, kitle imha silahlarının yayılması, terörizm, sabotaj ve örgütlü suçlar gibi risk faktörlerinden gelen tehditlere karşı da savunacağını vurgulamıştır (Türkiye ve Terörizm Rapor, 2006:387).

Özellikle 11 Eylül terör olaylarından sonra küresel etkilere sahip yeni güvenlik endişeleri, AB ile NATO ilişkilerinin olması gerekenden daha fazla olmasını sağlamaktadır. Dünya barışının korunmasında en etkili ve birbirleri ile bağlantılı en önemli örgütler olan, AB, NATO ve BM mevcut yapılarını koruyarak sorumluluklarını yerine getirmelerine ve bünyelerine yeni üye devletler eklemelerine neden olmaktadır. Ancak, üyelik kriterleri ve karar verme kriterleri iki örgüt için değişiklik göstermektedir.

AB üyelik kriterleri ile NATO' ya üyelik kriterleri birbirinden farklıdır. NATO' ya üyelik için demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıkların korunması gibi konular yeterli iken, AB' ye üyelik için bu kriterlerin yanı sıra, rekabetçi baskıya ve piyasa güçlerine direnebilmek için, tam olarak işleyen bir piyasa ekonomisine sahip olmalı ve siyasi, ekonomik ve parasal konularda birliğin hedeflerine bağlı kalması, diğer AB üyeleri ile uyumlu hale gelmek için idari yapılarında gerekli düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir (Peksarı, 2007:111).

NATO' nun görev almadığı konularda, AB'nin karar verebilmesi ve askeri operasyonları onaylayabilmesi için özerk hareket edebilme yeteneğine sahip olduğu

konusu, 24 Nisan 1999 daki NATO' nun Washigton Zirvesin de yayımlanan bildirinin 9. maddesinde yer almıştır. AB, esas olarak AGSK süresince kurulacak düzenlemeler ile NATO' nun hareket ve kuvvet kullanma yeteneğinden sürekli bir biçimde yararlanmak istemektedir. Bu konuda AB ile NATO, AGSP hakkında ortak bir bildiri yayımlayarak şu kararları almışlardır.

- AB ile NATO arasındaki stratejik ortaklığın memnuniyet verici olduğu,
- Kriz yönetimi ve çatışmayı önleme hareketlerinde, NATO'nun önemli rolünün sürdürüğü ve üyelerinin kolektif savunmasında temel örgüt olma özelliğini devam ettirdiği,
- AGSP' nin kriz yönetimi, çatışmayı önleme gibi hareketleri icra etmek üzere AB' nin tek başına yönettiği kriz yönetimi hareketleri ile NATO' nun bir bütün olarak katılmadığı askeri hareketlerde görev almak üzere gelişimini devam ettirmesinin sağlanmasını,
- İttifak' ın sürdürülebilirliği açısından daha güçlü bir Avrupa' nın özellikle, kriz yönetimi konusunda katkısının devam etmesi gerektiği,
- Avrupa' nın yeteneklerini geliştirme konusundaki kararlılığının memnuniyetle karşılandığı ifade edilmiştir.

Her ne kadar AB ile NATO' nun ortak hareket etmeleri ve aralarındaki uzlaşma memnuniyet verici olarak değerlendirilse de, bu ortam Irak savaşı ile bozulmuştur. ABD' nin öncülüğünde yürütülen Irak savaşı öncesinde ve savaş sırasında, İttifak üyeleri arasında ortaya çıkan görüş ayrılıkları, ileriki tarihlerde meydana gelebilecek bunalımlara karşı, NATO'nun nasıl bir tavır sergileyeceği konusunda da benzer zorlukların yaşanabileceği gibi Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve NATO gibi uluslararası örgütlerde de büyük tartışmalara neden olmuştur (Türker, 2007:159).

Türkiye, bir NATO üyesi olarak, Batı Avrupa güvenliğine önemli katkılarda bulunmuştur. Hem dıştan gelen tehditlere karşı, eskiye oranla daha aktif tedbirler alırken, hem de yeni doğan fırsatlardan yararlanmak için, kendisini çevreleyen bölgelerde ekonomik ve siyasi bakımdan daha girişimci bir rol oynamıştır. Türkiye, jeopolitik açıdan, Avrupa Birliği için çok cazip bir konumdadır. Balkanlar–Kafkasya–Orta Doğu üçgenini kontrol edebildiği ve bu üç coğrafyanın, Türkiye'nin etkisinde

olduğu bilinmektedir. ABD gibi, AB'nin de, Türkiye ile birlikte bu üç coğrafyada ortak hareket etmesi ve Türkiye'nin avantajlarından yararlanması mümkündür.

Türkiye geçmişte olduğu gibi günümüzde de, üzerinde ve yakın çevresinde dünya güç dengesini etkileyecek düzeyde, sürekli ve çok yönlü çıkar ve güç çatışmalarına sahne olan, hassas bir coğrafi konumda bulunmaktadır (Türkiyede Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, 1985:15). Küreselleşme süreci ile birlikte hem gelişmekte olan ülkeler hem de gelişmiş ülkeler, yer altı zenginlikleri ile petrol ve doğal gaz yönünden zengin rezervlere sahip ülkelere komşu olan ülkemizin gelişmesi, dünyada bir otorite olarak söz sahibi olmaması için; yani ekonomik ve siyasi açıdan bağımsız olmasını engellemek için açıktan olmasa da terörü ülkemize karşı bir koz olarak kullanma amaçlarında olduklarını söyleyebiliriz. Bu anlamda da Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütlerinin tümünün hedefi, küçük farklılıklarla da olsa, mevcut anayasal düzeni yıkmak, devletin otoritesini sarsmak, devleti halka baskı yapmaya zorlayarak, kendinden yana olmayanları sindirme ve duyarsız hale getirme, toplumu korku hipnozuna uğratma, mensuplarına moral verme, örgüt üyelerini eğitme, kaos yaratma, örgüt üyeleri üzerinde otorite kurma ve disiplini sağlamaktır (Ergene, 1993:149). Bu örgütler; ideolojileri ve stratejileri gereği, mücadele ettikleri sistemin koruyucusu ve yöneticisi olan makamları “yıpratmaya” çalışırken, karşı oldukları sistemin yıkılması amacıyla yapılacak her hareketi “meşru” kabul etmektedirler.

Türkiye'nin, terörizme karşı olan mücadelesinde, Batı'yla birlikte hareket ettiği görülmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin de taraf olduğu 1977 tarihli Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi; adam kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri hukuka aykırı olarak sınırlandırma eylemleri, diplomatlara ve uluslararası korunan kişilere saldırı, uçak kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri hukuka aykırı olarak sınırlandırma eylemlerini, bomba, otomatik ateşli silahlar, roket ve bombalı mektup, kullanarak eylemleri işleyen, işlemeye teşebbüs eden ya da bu tür eylemlere suç ortağı olmayı, terör suçu kabul etmektedir. 2002 yılında bir çalışma grubu kurulmuş ve Komite, 51/210 Sayılı Karar uyarınca, BM üyesi tüm devletler ile Birleşmiş Milletler uzman kurumlarına ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'na açık olmayı kararlaştırmıştır. “Ad Hoc Komite” aynı zamanda, Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme Taslağı'nı da hazırlamakla görevlidir. Taslak Sözleşme'nin 4. Maddesi'nin; nükleer silaha sahip devletler tarafından, bu silahların

olası kullanımının meşru görülmesi kaygılarını öne çıkarmaktadır. Ülkelerin ceza ya da doğrudan doğruya, terörizmle ilgili yasaları, her ne kadar kullanılan kavram farklı olsa da, eş anlamlı bir şekilde failerin motivasyonlarını esas alan eylemlere atıfta bulunmaktadır. Failin eyleminin temel motifi, devletin temel düzeni ya da prensiplerini değiştirmek ya da toplumu korkutmak olduğunda, “terörizm” olarak nitelendirilmekte ve çoğu zaman da bu suçlar açıkça sıralanmaktadır.

Türkiye’ nin yıllardır terörle mücadelede ortak hareket edilmesi, dayanışmanın olması yönündeki söylemlerine ve birçok ülkenin terörle mücadelesine olumlu katkılarda bulunacağını ve her türlü desteğin verileceği yönündeki söylemlerine rağmen, Türkiye terörle mücadelesinde yıllardır yalnız bırakıldığı gibi küresel teröre destek veren ülkeler için tabir edilen “serseri devletler” vasıtasıyla terör örgütlerine lojistik, eğitim ve silah gibi konularda destek verdikleri bilinmektedir. Bu anlamda özellikle küresel etkilere sahip terör olaylarından önce, Türkiye’nin dışlandığı bir Avrupa ordusu kurarak, NATO olanaklarından faydalanmak isteyen AB’ nin hesapları, 11 Eylül 2001, 11 Mart 2005 ve 7 Temmuz 2005 tarihlerinde meydana gelen terör eylemlerinden sonra değişmiştir. Türkiye’nin elinin güçlendiğini savunan birçok AB ülkesi, yeni durumun terörle mücadeleye kaydığı, bunun için daha geniş çaplı terörle mücadele’nin yapılmasını ve bu konuda Türkiye’nin kaygılarının dikkate alınması noktasındaki görüşe karşı Fransa, Almanya ve Yunanistan’ ın görüşlerinin olumsuz olduğu, İngiltere ve Hollanda’nın ise, terörle mücadelede dayanışmanın olması gerektiğini, Türkiye ile sorunların olumlu şekilde çözülerek Avrupa ordusunun kurulmasından yana tutum sergilemişlerdir (Caşın, 2007:486).

SONUÇ

Avrupa Birliği'nin iç sınırları ortadan kaldırması ve genişlemeye başlaması, bunlara paralel olarak, örgütlü suç ve terör tehdidi ile karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur. Bu tehditlerle, üye ülkelerin tek başlarına mücadele etmeleri neredeyse imkânsız bir hal almaya başlayınca; bu suçlarla mücadelede, artık kaçınılmaz olarak, Avrupa Birliği düzeyinde mücadele stratejilerinin geliştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu gereksinimi fark eden AB liderleri, Maastricht Antlaşması ile arzulanan işbirliğini gerçekleştirmekte başarılı olamaları bile en azından, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin konular, Üçüncü Sütun'dan çıkartılarak, Birinci Sütun'a, yani Topluluk Sütunu'na eklenmiştir. Amsterdam'da, çalışmanın içerisindeki anlatımlarda yer verildiği üzere, her alanda istenilen değişiklikler, antlaşma metnine girememiştir. 1999 yılında, Tampere'de yapılan Zirve Toplantısı'nda, İçişleri ve Adalet alanında önemli kararlar alınmış ve bu kararlar Avrupa Birliği Antlaşması'na dâhil edilmiştir.

Özellikle 11 Mart sonrasında, AB'nin terörizme mücadele ile ilgili bakış açısındaki değişmelerden birisi de, terörizmle mücadelenin ODGP alanına, yani İkinci Sütun alanına entegre edilmesi olmuştur. Bu noktada dikkati çeken husus, AB'nin terörizmle mücadelede, polisiye yöntemlerin yanı sıra, askeri yöntemlerin kullanılmasını öngören yaklaşım ve politikalarıdır. Oysa terörizmle mücadele ve özellikle küresel terörizmle mücadelede, askeri yöntemlerin kullanılması sonucu elde edilecek başarı ihtimali oldukça düşüktür ki bunun en iyi örneğini, ABD'nin Irak politikası göstermektedir. Çünkü askeri güçler, belirgin bir hedefe yönelik olarak kullanılabilirler. Ancak terörle mücadelede, belirgin bir hedef tanımlaması yapmak hemen hemen çok zordur. Bu hedefi bulmak, topluma nüfuz etmek ve halk içerisinde istihbarat yapmak, polisiye metotlarla daha mümkün hale getirilebilir.

Ayrıca, AB'nin bu alandaki politikalarından, siyasi alanda küresel bir aktör olma hedefini ve bunu sağlamaya yönelik küresel terörizmle mücadeleyi bir araç olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Küresel politika açısından AB, küresel terörizmle mücadelede hiçbir devletin tek başına başarılı olamayacağına inanmakta ve bu kapsamda uluslararası işbirliğinin önemine vurgu yapmaktadır. Bununla ilgili olarak da AB, özellikle Birleşmiş Milletler'in aktif çaba göstermesini ya da buna yönelik adımlar

atmasını beklemektedir. AB'nin, Birleşmiş Milletler açılımı ve desteği, terörizme karşı küresel bir yaklaşım sağlanması açısından da oldukça önemli olarak görülebilir.

Bu bağlamda, AB'nin küresel terörizmle mücadelede bu hususları dikkate alması gerekir. Bu açıdan, üye ve aday ülkeler arasında polis birimleri arasındaki arttırılmış işbirliği, yardımlaşma, destek ve koordinasyonun sağlanması önemlidir ve zaten çalışmada da ifade ettiğimiz üzere, polis işbirliğinin artırılması konusunda AB ülkeleri arasında bir uzlaşma bulunmaktadır. Ancak sorun, bu işbirliğinin hangi düzeyde yapılması gerektiğidir. Netice itibarıyla; bu işbirliğinin, ulusüstü seviyeyi zorlayacak şekilde devam etmesi gerekir. Çünkü ulusüstü seviyede faaliyet gösteren terörizme karşı, devletlerin ulusal egemenlik ve çıkar kaygısıyla hareket etmeleri, aynı zamanda birçok dezavantajı da beraberinde getirecektir. Özellikle AB gibi, iç sınırların olmadığı ve küresel terörün her zaman hedefinde olan bir bölgesel gücün, küresel terörle mücadelede başarılı olmasının olmazsa olmaz koşulu, hükümetler arası düzlemde sınırlanarak, hükümetler üstü düzlemde terörizmle mücadele politikalarının geliştirmesi olmalıdır. AB, ancak bu sayede sınır tanımayan bu tehdit ile mücadelesinde başarılı olabilir.

Ancak sürdürülen çalışmalara ya da özellikle 11 Eylül sonrası geliştirilen mekanizmalara bakıldığında, ulusal egemenlik kaygılarının hala varlığını sürdürdüğü, yalın bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Anayasa ile her ne kadar AB'nin Üç Sütunlu yapısı kaldırılmış olsa bile; karar alma mekanizmalarında, oybirliği esasının birçok konuda devam etmesi bu gerçeğin en belirgin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedendir ki AB, özellikle küresel terörizm ile mücadele politikasında başarılı olmak ve bir model olmak istiyorsa, EUROPOL ve EUROJUST gibi yaşamsal öneme sahip kurumsal yapıların işleyişinde, hükümetler üstü sisteme geçmek zorundadır. Anayasa'da bu başarılabilmiş değildir.

Ancak daha sonraki dönemlerde, en azından Anayasa'ya dayanarak çıkarılacak olan yasal düzenlemelerde, mümkün olduğunca bu konuda "ulusal egemenlik" kaygılarını bir tarafa iterek, "bölgesel" güvenlik için ulusüstü bir sistemin yaşama geçirilmesi gerekir. Bu konuda terörizm ile mücadelede, örnek bir alan çalışması yapılarak, yeni bir model denenmesi söz konusu olabilir. Zira tehdit ortaktır. Sadece bir ülkeyi değil, tüm bölgeyi ve hatta tüm insanlığı tehdit etmektedir. O halde bu tehdide

karşı AB, öncelikle kendi içerisinde ve daha sonra da çevresinde yeni bir model geliştirme yoluna gitmelidir.

Diğer taraftan bilinmektedir ki; terörle mücadele alanında, AB tarafından atılan adımlar ve alınan önlemler aslında, “birlik” fikrini güçlendirme ve hükümetler arası işbirliğini, birlik ruhuna daha uygun olacak şekilde uluslararası yapıya çıkarma açısından da oldukça önemlidir. Dahası, uluslararası terörle mücadele açısından örnek teşkil edecek olması bakımından da büyük öneme sahiptir.

Sonuç olarak söylenebilir ki; ulusal güvenliğin sağlanabilmesi çabaları, “Avrupalılaştırma” eğiliminin yaşandığı terörle mücadele alanında, güvenlik algılamasının; göçmen, mülteci ya da birlik içinde yaşayan üçüncü ülke vatandaşları odaklı “Amerikanlaşan” ve herkesi potansiyel suçlu olarak gören bir yaklaşımın ortaya çıkması, AB’nin terörizmle mücadele alanında uzun vadeli kazanımlar yerine, sorunlara Amerikan tarzı ani ve tepkisel karşılık vererek kendi düşmanlarını yaratma ile sonuçlanabilir. AB’den beklenen, Divan dâhil tüm kurumlarıyla alınan ve alınması planlanan önlemlerde, birey hak ve özgürlüklerini koruma merkezli ve dışlayıcı olmayan bir yaklaşımın, özellikle çekimserlik gösterilmeden sergilenmesidir.

Özgürlük ve güvenlik arasındaki dengenin kurulmasında da, bu olguların bir diğerine hiçbir zaman feda edilmemesi gerektiği de aşikârdır. Güvenlik adına özgürlüklerden taviz verilmesi, giderek güvenliği de içine alan sarmal haline gelecektir. Sonuçta güvenliği sağlamak üzere çıkılan yolda, özgürlüklerden verilen tavizler nedeniyle, güvenliğin en önemli meşruiyet kaynağı olan “halkın güveni” yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlayacaktır. Halkın güvenlik güçlerine olan katkısının, onlara olan inançları nispetinde olacağı gerçeğinden hareketle de; eğer halkın güvenlik güçlerine olan inancı ortadan kalkarsa, güvenlik güçlerinin de arzuladıkları ya da istedikleri sonuçları alabilmeleri mümkün olmayacaktır.

Bu bakımdan AB ölçeğinde en önemli konunun, “halk” kavramı içerisinde yer alan ve AB içerisinde yaşayan üçüncü ülke vatandaşları ve orijinlilere yönelik tutum ve davranışlar olmalıdır. Avrupalı olmayan “ötekilerin” dışlanmaları ve potansiyel suçlu muamelesine görmeleri, AB’nin temel değerleri ile bağdaşmayacağı gibi, AB’nin güvenliğini de hiçbir şekilde güçlendirmeyecektir.

KAYNAKLAR

AB Haber, (2005), “İtalya Terörle Mücadeleyi Sertleştiriyor”
<http://www.abhaber.com/haber.php?id=6243> (03/07/2009).

Acar, C., (1991), *Süpergüçlerin Hakimiyet Kavgası*, Ofset Yayınları, Ankara.

Acar M., (2002), “Ekonomik, Siyasal, Sosyo – Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme: Tehditmi, Fırsat mı?”, *Liberal Düşünce Dergisi*, Ankara, (ss.13-26).

Adıbelli, B., (2003), “Uluslararası Terörizm, Küreselleşme ve Hegemonya”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No. I, S.1*, Gaziantep, (ss.163-177)

Adalı E., (2001), *İnternet Suçları, Bilişim ve İnternet Teknolojilerinin Ceza Hukuk Açısından Doğurduğu Yeni Sorunlar*, Bursa Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Bursa.

Akagündüz, O., (2009), *Terörden Kurtuluş Savaşı*, Talent Yayınları, İstanbul.

Akdemir, E., (2009), “11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından Ardından İslam’ın Avrupa’da Algılanışı”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt No.VIII, S.1.*, Ankara, (ss.1-26)

Akgüç, B., (2010), *Europol-Avrupa Polis Ofisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Akgün, B., (2006), *11 Eylül Sonrasında Dünya, ABD ve Türkiye*, Tablet Yayınları, Konya.

Allison, G., (2006), *Nükleer Terörizm Önlenebilir Nihai Felaket*, (çev.) O.G., Ayas, Salyangoz Yayınları, İstanbul.

Alkan, N., (2000), *Psikolojik Harekât, Terörizm ve Polis*, Terörle Mücadele ve Harekât (TEMÜH) Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

Alkan, N., (2002), *Gençlik ve Terörizm*, Terörle Mücadele ve Harekât (TEMÜH) Dairesi Başkanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara.

Alkan, N., (2008), *Söz Bitmeden Terörle Mücadelede Önlem Stratejileri*, Usak Yayınları, Ankara.

Altuğ, Y., (1995), *Terörün Anatomisi*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Altuntaş, E.O., (2008), “Clausewitz’in Savaş Kuramı İçinden “Terörizme Karşı Savaş” Stratejisi”, *Mülkiye Dergisi, Cilt No. XXXII, S.260*, Ankara, (ss.207-224).

Akyıldız, A.S., (2002), “Uluslararası Terörizm ve Terörizme Karşı Alınması Gereken Tedbirler”, (Ed.), O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss.25-37).

- Aras, B. ve G.Bacık, (2004), *11 Eylül Öncesi ve Sonrası*, Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- Arıboğan, D.Ü., (2002), *Terörün Küreselleşmesi, Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı Ekonomik ve Sosyal Yapıya Yansımaları*, Merkez Bankası Yayınları, Ankara.
- Arıboğan, D.Ü., (2007), *Terör: Korku Hali – Tarihin Sonundan, Barışın Sonuna*, Profil Strateji – Analiz Yayınları, İstanbul.
- Armstrong, D., (2000), “*Globalization and the Social State*”, Edited by Higgott, Richard ve Payne, Antony, *The New Political Economy and Globalization, Volume – I*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts.
- Aslan, F., (2000), “Devletimizin Terörizm ve Terör Örgütü PKK ile Mücadelede Çıkardığı Mücadele Yasaları ve Gelişmeleri”, *Polis Dergisi*, Temmuz- Ağustos- Eylül 2000, Yıl.6, S. 24, Ankara, (ss.22-65).
- Ataöv, T., (2004), *11 Eylül: Terörle Savaş mı Bahane mi*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Avrupa Birliği Anayasası*, (2005), İlkbiz Yayınları, İstanbul.
- Avşar, B. Z., (2002), “*Medyanın Terör Haberlerini Sunumu ve BBC Örneği*”, (Ed.), O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye’nin Güvenliği Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss.109-163).
- Aygan, A., (1987), *Bir İtirafçının Kaleminden PKK ve Terörün Sosyal Temelleri*, Yeni Forum Yayınları, Ankara.
- Baç, M.M., (2001), *Türkiye ve AB: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Baharççek, A., (2003), “*11 Eylül Terör Saldırısının Yarattığı Sonuçlar ve Türkiye Açısından Anlamı*”, (Ed.) T. Göksu, H.H.Çevik, A. Baharççek, A. Şen, *1980-2003 Türkiye’nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları*, Siyasal Kitabevi, Ankara, (ss.219-242).
- Bahçeli, D., (2001), “Milliyetçi Bakış Açısından Küreselleşme, Dünya ve Türkiye”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 5-13).
- Bal, İ., (2006), *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler, Tarihsel Süreç*, USAK Yayınları, Ankara.
- Bal, İ., (2006), *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komploteorileri*, Ulusal Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, No: 12, Ankara.
- Bal, M. A., (2003), *Savaş Stratejilerinde Terör*, IQ Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Bal, İ., (2000), “Hizbullah Örneği Çerçevesinde Polisin Operasyonları ve Terörle Proaktif Mücadele”, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.III, S.2*, Ankara, (ss.53-69).

Başeren, S., (2000), “Terörizm: Kavramsal Bir Değer”, (Ed.) Ü.Özdağ, O.M., Öztürk, *Terörizm İncelemeleri Teori, Örgütler, Olaylar*, Asam Yayınları, Ankara, (ss. 1-16).

Baykal, M., (1997), “*Terörizm, Dün-Bugün- Yarın*”, Yeni Forum Dergisi, Cilt No.XVIII, S.334, Ankara, (ss. 18-27).

Bayramoğlu, S., (2002), “Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim, Küreselleşme, Emperyalizm: Ne Yapmalı, Nasıl Direnmeli?”, *Praksis Dergisi, S.7*, Ankara, (ss. 85-100).

Bell, D., (2002), *The Radical Right*, Transaction Publishing, New Jersey,.

Berger, L. P., (2007), “*Küresel Kültürün Dört Yüzü*”, (çev) Ş. Gürsoy ve İ.Çapcıoğlu, *Küreselleşme Ulus – Devlet ve Din*, (Ed.) Ş Gürsoy, ve İ.Çapcıoğlu, , Platin Yayınları, Ankara, (ss. 1-17).

Beşe, E., (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayınevi, Ankara.

Biber, A., (2005), “*Felsefe ve Edebiyatta Küresel Düşler, Küresel Kâbuslar,*” *Küreselleşmenin Yüzleri*, (Ed.) F.Başkan, Everest Yayınları, İstanbul.

Biçer, S., (2002), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği: Süreç ve Yaklaşımlar*, (Der.) C., Aktar, İletişim Yayınları, İstanbul.

Bilgin, M., (2008), *Türkiye'nin Küresel Konumu*, IQ Yayınları, İstanbul.

Bilici, N., (2004), *Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Bozkurt, E. ve S., Kanat, (2007), *Uluslararası Toplumun Paradoksu: Terörizm, İnsan Hakları, Güvenlik ve 11 Eylül Sonrası Meydana gelen Değişiklikler*, Asil Yayınları, Ankara.

Bozkurt, E., M.Özcan ve A., Köktaş, (2008), *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil yayınları, Ankara.

Bozkurt, G.S., (2007), “*Küreselleşmenin Güvenlik Boyutu*”, (Ed.) O., Kaymakçı, *Küreselleşme Ulus devlet ve Din*, Ekin Yayınları, Ankara, (ss. 99-117).

Bulaç, A., (2001), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Zaman Yayınları, İstanbul.

Caşın, M.H., (2008), *Uluslararası Terörizm*, Nobel Yayınları, Ankara.

Caşın, M.H., Özgöker, U. ve Çolak, H., (2007), *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi- Avrupa Birliği*, Nokta Kitap, İstanbul.

Chalk, P., (1998), “The Response to Terrorism as a Threat to Liberal Democracy”, *Journal of Politics and History*, Volume: 44, Number: 3, Australian, (ss. 373-388).

Chomsky, N., (2002), “*Uluslararası Terörizm*”, (çev.) C., Güz, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Christopher, W.H., (2009), “*Küreselleşme, Güvenlik ve 9-11 Üzerine Düşünceler*”, (çev.) Y.Çakır, İ., Çakır, (Ed.), K.,Bülbül, *Küreselleşme Temel Metinler*, Orion Yayınları, Ankara.

Çakmak, H., (2008), *Terörizm*, Platin Yayınlar, Birinci Baskı, Ankara.

Çakmak,H., (2004), “Terörü,Teröristi,Terörizmi Doğru Anlamak”, *Polis Dergisi*, S.40, (ss. 206-217).

Çalışkan, A., Y. Yılmaz ve Z., Bal, (2006), *AB Sürecinde Organize Suçlarla Mücadele–Organize Suçlarla Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi (EU Twinning Project TR02 – JH – 06)*, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Çalışkan, A., Y. Yılmaz ve Z., Bal, (2008), *Kara Para Aklama, Terörizmin Finansmanı ve Suç Gelirleri ile Mücadelede AB ve Türkiye Yaklaşımı*, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Çaycı, S., (2006), *BM Güvenlik Konseyi'nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları*, Stratejik Analiz Dergisi, İstanbul.

Çayhan E. ve N.A.Güney, (1996), *Avrupa'da Yeni Güvenlik Arayışları Nato-AB-Türkiye*, Afa Yayınları, İstanbul.

Çeçen, A., (2009), *Ulus Devlet–Türkiye Cumhuriyeti*, Kilit Yayınları, Ankara.

Çevik, A., (2003), “Küreselleşme ve Kimlik”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Temmuz – Ağustos 2003, Yıl: 9, S.36, EGM Yayın No: 349, APK Dairesi Başkanlığı Yayın No: 219, Ankara, (ss. 740-745).

Çınar, B., (1997), *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*, Sam Yayınları, İstanbul.

Çitlioğlu, E., (2005), *Gri Tehdit Terörizm*, Ümit Yayınları, Ankara,

Çoban, A., (2002), “Küreselleşmeye Karşı Olmak: Olanaklar ve Sınırlılıklar, Küreselleşme ve Emperyalizm: Ne Yapmalı–Nasıl Direnmeli?”, *Praksis Dergisi*, S.7, Ankara, (ss. 115-125).

Çomak, H, (2005), “Birleşmiş Milletler Hukuku ve Terör”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, TASAM Yayınları, İstanbul, (ss. 20-25).

Çora, N., (2008), *Uluslararası Terörizm ve Faaliyetleri*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.

Dedeoğlu, B. ve Caşın, M. H., (1996), *Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik Arayışlar*”, *NATO–BAB–AB–AGİT İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği*, Strateji Dosyası, Vol. 2,

Decaux, E., (1995), *AGİK*, (çev.) G.T., Alpkaya, İletişim Yayınları, İstanbul.

Dedeoğlu, B., (1996), *Adım Adım Avrupa Birliği*, Çınar Yayınları, İstanbul.

Denning, D. E., “*Activism, Hacktivism and Cyberterrorism: The Internet as a Tool for Influencing Foreign Policy*”, *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy.*, Chapter Eight.

Dilmaç, S., (1997), *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGM İDB Yayınları, No: 55, Ankara.

Duman, H., (1987), *Gezilerim NATO, AET(AT) ve OECD Tarihten Seçilmiş Bazı Kısımlar*, Acar Matbacılık, İstanbul.

Efe, H., (2008), *Avrupa Birliği'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası*”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.7, Gaziantep, (ss. 66-78).

Erdoğan, H., (2004), *Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve Nato İttifakı*, IQ Yayıncılık, İstanbul.

Ergene, H.H., (1993), *Neden Hedef Türkiye*, Kiyap Yayınevi, Ankara.

Ergil, D., (1980), *Türkiye' de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara.

Erkal, M., (2002), “*Küreselleşmenin Tesirleri ve Ülkemize Yönelen Tehdit Unsurları*”, (Ed.) O., Kılıç, M., Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu – Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)* Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 303-311).

Ersoy, H., (2002), “*Ulusal Çıkar Aracı Olarak Uluslararası Politikada Terörizm*”, (Terrorism as an Instrument of National Interests in International Politics), *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt No.IV, Ankara, (ss. 15-27).

Ersoy, H., (2001), “*Küreselleşme Sürecinde Türk Dış Politikası ve Türkiye'nin Yeni Tehdit Algulamaları*”, (Ed.) O., Kılıç, M., Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu- Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 323-335).

Fendoğlu, H.T., (2003), “*Güvenlik Boyutu Bağlamında Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)*”, *Polis Dergisi*, S.36, Ankara, (ss. 97-104).

Giddens, A., (2000), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (çev.) O., Akınbay, Alfa Yayınları, İstanbul.

Gnesotto, N, (2005), “AGSP: Sonuçlar ve Beklentiler”, (çev.) H.K., Köstendil, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 15-21).

Gosoviç, B., (2001), “Küresel Entelektüel Hegemonya ve Milletlerarası Kalkınma Gündemi”, (çev.) S., Karabekir, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 153-164).

Gök, Ö., (2000), “Küreselleşme ve İnsan Hakları”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl.7, S.25, Ankara, (ss. 97-101).

Gökçe O. ve Demiray U., (2004), *Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.

Gökçe O., U., Demiray ve E., Sözen, (2006), *Türkiye'nin ABD ve AB Denklemi*, Çizgi Yayınları, Konya.

Göksu, A., H.H.,Çevik, A., Baharçipek ve A.,Şen, (2003), *Türkiye'nin Dış, Ekonomik, Sosyal ve İdari Politikaları (1980 – 2003)*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Gürlek, S., (2001), “Küreselleşme ve Milli Devlet Geleceği Bağlamında Türk Milliyetçiliğini Yeniden Düşünmek”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 27-43).

Gürsoy, Ş. ve İ., Çapcıoğlu, (2007), *Küreselleşme Ulus – Devlet ve Din*, Platin Yayınları, Ankara.

Haine, J.Y., (2005), “Tarihsel Bir Perspektif”, (çev.) N., Usta, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 38-55).

Hayes, B., (2006), “EUROPOL'ün Geleceği”, (çev.) B., Akgüç, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No: VIII*, Ankara, (ss. 131-142).

Heymann, P., (2001), “Dealing with Terrorism”, *International Security, Cilt No.XXVI*, S.3, Boston, (ss. 24-38).

Hirst, P. ve Thompson., G., (2001), “Küreselleşme ve Milli Devletin Geleceği”, (çev.) A.S.Can, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 121-145).

Hobsbawn, E, (2008), *Küreselleşme, Terörizm ve Türkiye*, (çev.) O., Akınbay, Agora Kitaplığı, No: 190, İstanbul.

Hoffman, B., (1998), *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York.

Hoffman, J, (2004), *Citizenship Beyond The State*, SAGE Publications, California.

İlhan, S., (1998), *Terör: Neden Türkiye?*, NU – DO Yayınları, Ankara.

İspanya' nın Terörle Mücadelesi, (2010), (çev.) Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, UTSAM Raporlar Serisi:15, Polis Akademisi, Ankara.

İzleme Koruma Önleme Hazırlıklı Olma, *İngiltere' nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi*, (2009), (çev.), Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi, Polis Akademisi, Ankara.

Kadiroğulları, K. ve Arkin, V., (2003), “Küreselleşme Üzerine”, *Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi*, Yıl.9, S.36, EGM Yayın Katalog No: 349, APK Dairesi Başkanlığı Yayın No:219, Ankara (ss. 766-771).

Kale, B., (2001), “AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikasında Değişen Perspektifler”, *Stratejik Analiz Dergisi*, S.10, Ankara, (ss. 19-25).

Kara, M., (2001), “Küreselleşme Tarafsız mı?”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 146-153).

Karacasulu, N., (2007), “Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşacı Yaklaşım”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt No.III*, No: 9, Ankara, (ss. 82-100).

Karacasulu, N. ve Ovalı, Ş., (2009), “Terör: Kavramsal Çeşitlilik”, *Mülkiye Dergisi*, S.243, Ankara, (ss. 49-62).

Karluk, R., (2007), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul.

Kaya, İ., (2005), *Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk*, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları, Ankara.

Kaymakçı, O, (2007), *Küreselleşme ve Ulus – Devlet*, Ekin Kitabevi, İstanbul.

Kaynak, M., (1999), *Komplot Yok*, Timaş Yayınları: 516, Türkiye Gerçeği Dizisi: 20, İstanbul.

Kışlalı, A.T., (1998), *Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, Ankara.

Kıbaroğlu, M., (2008), *Terörizmle Uluslararası Mücadelede Geline Durum ve Gelecekteki Eğilim*, Genelkurmay Başkanlığı El Kitabı, Ankara.

Kocadaş, B., (2004), “Şiddet ve Terör Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Polis Dergisi, Terörle Mücadele Özel Sayı:40*, Ankara, (ss. 126-143).

Kongar, E., (2007), *Küresel Terör ve Türkiye: Küreselleşme*, Huntington, 11 Eylül, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Korkmaz, G., (1999), *Terör ve Medya İlişkisi*, T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı Yayınları, Yayın No:1999-1, Ankara.

Kozanoğlu, H., (2003), *Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı*, İthaki Yayınları, İstanbul.

Kösoğlu, N., (2001), “Küreselleşme ve Milli Hayat Üzerine Notlar”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 97-112).

Köktaş A., (2000), “Avrupa Birliği’ne Üye Devletlerin Yeni Polis Teşkilatı: Avrupa Polis Ofisi (Europol)”, *Polis Dergisi*, Yıl:6, S.22, Ankara, (ss. 61-67).

Köktaş A., (2000), “Avrupa Birliği’nde Polis ve Yargısal İşbirliği Alanında Ortaya Çıkan Gelişmeler”, *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.II*, S.(5-6), Ankara,(ss. 135-150).

Laçiner, S., (2006), “*Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği*”, (Der.) İ.,Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 291-351).

Laçiner, S., M.,Özcan ve İ.,Bal, (2004), *Türkiyeli Avrupa: Türkiye’nin Üyeliğinin AB’ye Olası Etkileri*, USAK Kitaplığı:1, Hayat Yayınları:198, İstanbul.

Laqueur, W., (1996), *Post – Modern Terrorism: New Rules for an Old Game*”, www.mtholyoke.edu/acad/intrel/laqueur.htm (15.11.2009).

Laguer, W., (2002), “*Terörizmin Yorumlanması*”, (çev.) İ., Yıldız, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Lewis, B., (1995), *Haşişiler*, (çev.) A., Aktan, Sebil Yayınevi, İstanbul,

Lindstrom, G., (2005), “*Harekat Alanında: AGSP Operasyonları*”, (çev.) E.H., Göral, (Ed.) N., Gnesotto, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Tasam Yayınları, İstanbul, (ss. 111-129).

Lugna L., (2006), “*Institutional Framework of the European Union Counter – Terrorism Policy Setting*”, *Baltic Security & Defence Review*, Volume: 8, (ss. 101-127)

Maccanico, Y., “*Statewatch Analysis Italy: Open – ended Emergencies: Deployment of Soldiers in Cities and Summary Treatment for Roma People*”, <http://www.statewatch.org/news> (10.10.2009).

Manisalı, E., (2002), *İçyüzü ve Perde Arkasıyla Avrupa Çıkmazı, Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri*, Otopsi Yayınevi, İstanbul.

Mango, A., (2005), *Türkiye’nin Terörle Savaşı (Turkey and the War on the Terror)*, (çev.) O., Azizoglu, Doğan Kitap, İstanbul.

Monteil, V., (1995), *İsrail'in Gizli Dosyası: Terörizm (Dosseir Secret Sur Israel: Le Terrorisme)*, (çev.) E., Göze, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.

Morris, W.C., (1998), *An Essay on the Modern State*, Cambridge University Press, Cambridge, Chapter: 7, Sovereignty.

Oruka, H.O., (2002), *Terörizm*, (çev.) İ.Yıldız, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplumbilim–Siyasetbilim Serisi, No: 7, Ankara.

Narlı, N., (2002), “*Yeni Dünya, Yeni Tehditler, Yeni Savaş, Yeni Paradigma*”, (Ed.) O., Kılıç, M. Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu–Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 565-571).

Narlı N., (2002), “*Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma*”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Polis Akademisi Yayınları, *Cilt No.IV*, S.1-2, Ankara, (ss. 9-21).

Ovalı, Ş., (2006), “*AB'nin Terörizmle Mücadele Politikası'ndaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırıları'nın Etkileri*”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, *Cilt No.V*, No.3 Ankara, (ss. 77-102).

Örgün F., (2000), “*Medya ve Terör*”, *Hatay Polis Dergisi*, Yıl 3, S.3, Hatay, (ss. 22-27).

Örgün F., (2001), *Küresel Terör*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul.

Öz, E., (2001), “*Küreselleşme, Demokrasi ve Milli Devlet: Yeni Çağda Milliyetçi Bakış Açısının Anlamı ve Gerekliliği Üzerine*”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi*, *Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 13-27).

Özcan, F. ve Yılmaz, F., (2008), “*AB'nin Amerikanlaşan Terörle Mücadelesi*”, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=674> (15.03.2010).

Özcan, M., (2006), “*Asimetrik Savaş ve Araç Olarak Terör*”, *Mostar Dergisi*, S.21, İstanbul, (ss. 38-40).

Özcan, M., (2006), “*Avrupa Birliği–Türkiye İlişkilerinde Temel Belirleyici Unsur Olarak İnsan Hakları*”, *Polis Bilimleri Dergisi*, *Cilt No.II*, Ankara, (ss. 87-97).

Özcan, M., (2005), “*Avrupa Anayasası'nın Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanında Getirdiği Değişiklikler*”, *Polis Bilimleri Dergisi*, *Cilt No.VII*, Ankara, (ss. 59-76).

Özcan, M. ve Yardımcı, S., (2005), “*Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele*”, E–Akademi–Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Sayı: 39, www.e-akademi.org/arsiv.asp?sayi=39 (23.12.2009).

Özcan, M. ve Bal, İ., (2002), “*Ulusal Güvenlik ve Bilişim Suçları: Bu Suçların Niteliği ve Mücadelede Karşılaşılan Zorluklar*”, (Ed.) O.Kılıç, M.Çevik, *Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu, Bildiriler (Tarihten Günümüze İç ve Dış Tehditler)*, Fırat Üniversitesi Rektörlüğü, Ceren Matbaası, Elazığ, (ss. 587-607).

Özcan, M., (2001), “Batı’da ve Türkiye’de Milliyetçiliğin Değişen Anlamı ve Evrensel Bir Değer Olarak Milliyetçilik”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 43-59).

Özdağ, Ü., (2001), “Terörizm, Küresel Güvenlik ve Türkiye”, *Stratejik Analiz Dergisi*, S.19, Ankara, (ss. 5-12).

Özdiker, C., (2004), “Savaş Terör, Şiddet ve Felaket Olayları Karşısında Yöneticilerin ve Televizyoncuların Duyarlılığı”, *Polis Dergisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Yıl.10, S.40, Ankara, (ss. 157-175).

Özerkmen, N.,(2004), “Terör, Terörizm ve Terörün Küreselleşmesi”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Polis Akademisi Yayınları, Yıl.2, Cilt No.II, S.1, Ankara, (ss. 13-31).

Özeren, S. ve Cinoğlu, H., (2006), “Terörizm ve Amerika Birleşik Devletleri: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Terörle Mücadele Politikalarının Değerlendirilmesi”, (Ed.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 159-179).

Özkan A., (2005), “Küresel Terörün Etkileri ve Medyanın Yaklaşımı”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Tasam Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 29-35).

Özönder, M.C., (1998), “Terörün Soysa Kültürel Yönleri”, *Doğu Anadolu Güvenlik ve Huzur Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ, (ss. 287-307).

Öztürk H.(2003), “Küreselleşme”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl.1, Cilt No.I, S.1, Gaziantep, (ss. 281-287).

Öztürk H., (2002), *Sosyolojik Yansımalar*, Ebabil Yayıncılık, Ankara.

Peksarı, D.G., (2007), *Nato ’nun Değişen Konsepti*, Asil Yayınları, Ankara.

Pıra A., Kocabaş F. ve Baytekin P., (2003), “Eğrisi ile Doğrusu ile Kısaca Küreselleşme”, *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl.1, Cilt No.I, S.1, Gaziantep, (ss. 117-127).

Purtaş, F., (2003),Yeni Boyutlarıyla Terörizm ve Dış Politika”, *2023 Dergisi*, S.32. Ankara, (ss. 28-34).

Rigel N., (1993), *Medya Ninnileri*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Schmid, A., (2004), *Küresel Dünyada Terörizm Konsepti*, (çev.) S., Doğan, TEMÜH Dairesi Başkanlığı, Yayın No: 10, EGM Basımevi, Ankara.

Selçuk H., (2005), “Terörizmin Ekonomik Etkileri”, *Stratejik Öngörü, Küresel Terörizm ve Türkiye*, TASAM Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 25-29).

Shaw, M., (2000), *Theory of the Global State*, Cambridge University Press, Cambridge.

Somel, C., (2006), "Azgelişmişlik Perspektifinden Küreselleşme," *Doğu-Batı Dergisi*, Yıl.5, S.18, Ankara, (ss. 141-150)

Sterling, C., (1981), *Uluslararası Terörizmin Perde Arkası Terör Ağı*, (çev.) O.Alpar, Yüce Yayınları, İstanbul.

Şahin, A.G., (1994), *Terörle Mücadele ve Polis*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Şaylan, G., (1996), *Küreselleşmenin Gelişimi, Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme*, Ankara.

Tacar, P.Y., (1999), *Terör ve Demokrasi*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.

Tarhan, B. A., (2005), "Küreselleşmenin Disiplinler Arası Hikâyeleri: Enformasyon Toplumu, Post-modern Durum ve Diğer Kavramlar Hakkında," (Ed.) F., Başkan, *Küreselleşmenin Yüzleri*, Everest Yayınları, İstanbul.

Taşdemir, F, (2006), *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, USAK Yayınları, Ankara.

Taşğın S., (2003), "Terörün Küreselleşerek Yeni Bir Savaş Stratejisi Olması ve Siyasi Araç Olarak Kullanılması", *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.V*, S.3-4, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, (ss. 85-109).

Taşkın A., (2004), "Terörizm ve Sivil İtaatsizlik", *Polis Bilimleri Dergisi, Cilt No.VI*, S. 1-2, Ankara, (ss. 119-141).

Tedhişçilik (Terörizm), (1977), Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, Yayın No:5, Ankara.

28 Mart 1981 Tarih ve 17291 Sayılı Resmi Gazete, "Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi".

Tolon H., (2005), "Terörizm ve Terörizmle Mücadelede Alınması Gereken Tedbirler", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Tasam Yayınları, S.7, İstanbul, (ss. 6-13).

Topal, A.H., (2005), *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Beta Yayınları, İstanbul.

Topçuoğlu A., (2001), *Siber Terörizm*, Bilim-Teknik Dergisi, Ankara.

Türe İ., (2005), "Globalization, Capitalism and Nation – State", *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl.3, Cilt No.III*, S.1, Gaziantep, (ss. 15-25).

Türk Demokrasi Vakfı, (1995), *Avrupa'daki Terör Üssü: Yunanistan*, Ankara.

Türk Demokrasi Vakfı, (1996), *Terörizmin Heryerde Uluslararası Dayanışma*, Ankara.

- Türkdoğan, O., (1985), *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*, Mayaş Yayınları, Ankara.
- Türker, H., (2007), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Türkiye ve Terör, (1990), *Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği*, Yayın No.1, Ankara.
- Türkiye ve Terörizm Rapor, (2006), *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*, 107, Ankara.
- Türkiyede Anarşi ve Terörün Sebepleri ve Hedefleri, (1985), *Yüksek Öğretim Kurulu Konferansları*, Ankara.
- Udum, Ş., (2002), “*Turkey and The Emerging European Security Framework*”, Turkish Studies, Volume: 3, No: 2, Published by Frank Cass., London, (ss. 69-103).
- Uyar, T., (2008), *Terörle Mali ve Hukuki Mücadele*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Ütük, Ö., (2009), *Terörizmin Finansmanıyla Uluslararası Mücadele*, Bütçe Dünyası Dergisi, *Cilt No.III*, S.32, Ankara, (ss. 43-55).
- Yamaç, F., (2006), “*11 Eylül 2001 Sonrası Fransız Terörle Mücadele Politikası*”, (Der.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 79-119).
- Yeniçeri, Ö., (2001), “*Milletlerin Orta Direği: Milliyetçilik*”, *Türkiye ve Siyaset Dergisi, Milliyetçilik ve Küreselleşme Özel Sayısı*, S.5, Ankara, (ss. 112-126).
- Yergin, D., (1993), *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money and Power*, Pocket Books, Londra.
- Yıldız, F., (2004), “*11 Eylül, El Kaide ve İstanbul*”, *Polis Dergisi, Terörle Mücadele Özel Sayısı*, S.40, Ankara, (ss. 186-196).
- Yılmaz, S., (2007), *Güvenlik ve Savunma İçin Reform Zamanı*, Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi (BÜSAM) Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Ö., (2006), “*İspanya Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi? – İspanya Örneği*”, (Der.) İ., Bal, *Terörizm, Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Usak Yayınları, Ankara, (ss. 119-159).
- Yurttagül, A., (2003), “*Tek Başına Mücadele Yok*”, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=68757> (09.03.2010).
- Wilkinson, P., (2002), “*Terörizmin Kökleri*”, (çev.) T.Kabadayı, (Ed.) G., Cemal, *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, Ayraç Yayınevi, Toplum Bilim–Siyaset Bilim Serisi, No. 7, Ankara.

EKLER

EK 1: AB Konseyi'nin Yayınladığı Terör Örgütleri Listesi

- 1) Abu Nidal Organization (ANO), (Fatah Revolutionary Council, Arab Revolutionary Brigades, Black September, and Revolutionary Organisation of Socialist Muslims).
- 2) Al – Aqsa Martyr's Brigade.
- 3) Al – Aqsa e.V.
- 4) Al – Takfir and Al – Hijra.
- 5) Nuclei Territoriali Antimperialisti (Anti – Imperialist Territorial Units).
- 6) Cooperativa Artigiana Fuoco ed Affini – Occasionalmente Spettacolare (Artisans' Cooperative Fire and Similar – Occasionally Spectacular).
- 7) Nuclei Armati per il Comunismo (Armed Units for Communism).
- 8) Aum Shinrikyo (AUM, Aum Supreme Truth, Aleph).
- 9) Babbar Khalsa.
- 10) CCCCC – Cellula Contro Capitale, Carcere i suoi Carcerieri e le sue Celle (Cell Against Capital, Prison, Prison Warders and Prison Cells).
- 11) Continuity Irish Republican Army (CIRA).
- 12) Euskadi Ta Askatasuna / Tierra Vasca y Libertad / Basque Fatherland and Liberty (E.T.A.) .
- 13) Gama'a al – Islamiyya (Islamic Group), (Al – Gama'a al – Islamiyya, IG).
- 14) Great Islamic Eastern Warriors Front (IBDA – C).
- 15) Grupos de Resistencia Antifascista Primero de Octubre / Antifascist Resistance Groups First of October (G.R.A.P.O.).
- 16) Hamas (Including Hamas – Izz al-Din al – Qassem).
- 17) Holy Land Foundation for Relief and Development.
- 18) International Sikh Youth Federation (ISYF).
- 19) Solidarietà Internazionale (International Solidarity).
- 20) Kahane Chai (Kach).

- 21) Kurdistan Workers' Party (PKK), (KADEK; KONGRA – GEL).
- 22) Lashkar e Tayyaba (LET) / Pashan – e – Ahle Hadis.
- 23) Loyalist Volunteer Force (LVF).
- 24) Mujahedin – e Khalq Organisation (MEK or MKO) [minus the 'National Council of Resistance of Iran' (NCRI)] (The National Liberation Army of Iran (NLA, the militant wing of the MEK), the People's Mujahidin of Iran (PMOI), Muslim Iranian Student's Society).
- 25) National Liberation Army (Ejército de Liberación Nacional).
- 26) New Peoples Army (NPA), Philippines, linked to Sison Jose Maria C. (Armando Liwanag, Joma, in charge of NPA).
- 27) Orange Volunteers (OV).
- 28) Palestine Liberation Front (PLF).
- 29) Palestinian Islamic Jihad (PIJ).
- 30) Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP).
- 31) Popular Front for the Liberation of Palestine-General Command, (PFLP-General Command).
- 32) Real IRA.
- 33) Brigade Rosse per la Costruzione del Partito Comunista Combattente (Red Brigades for the Construction of the Fighting Communist Party).
- 34) Red Hand Defenders (RHD).
- 35) Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC).
- 36) Revolutionary Nuclei/Epanastatiki Pirines.
- 37) Revolutionary Organisation 17 November/Dekati Evdomi Noemvri.
- 38) Revolutionary People's Liberation Army / Front / Party (DHKP/C), (Devrimci Sol (Revolutionary Left, Dev – Sol).
- 39) Revolutionary Popular Struggle / Epanastatikos Laikos Agonas (ELA).
- 40) Shining Path (SL) (Sendero Luminoso).
- 41) Stichting Al Aqsa (Stichting Al Aqsa Nederland, Al Aqsa Nederland).
- 42) Brigata XX Luglio (Twentieth of July Brigade).

- 43) Ulster Defence Association / Ulster Freedom Fighters (UDA / UFF).**
- 44) United Self – Defense Forces / Group of Colombia (AUC) (Autodefensas Unidas de Colombia).**
- 45) Nucleo di Iniziativa Proletaria Rivoluzionaria (Unit for Revolutionary Proletarian Initiative).**
- 46) Nuclei di Iniziativa Proletaria (Units for Proletarian Initiative).**
- 47) F.A.I. – Federazione Anarchica Informale (Unofficial Anarchist Federation).**

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Hasan KASIMOĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : Karabük - 15/04/1973

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : ANADOLU ÜNV. İ.İ.B.F KAMU YÖNETİMİ

Yüksek Lisans Öğrenimi : BİLECİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Bursa – Şırnak ve Bilecik Emniyet Müdürlüğü
Terörle Mücadele Şube Müdürlükleri

İletişim

Adres: Bilecik Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü

Tel: 0506 358 54 05

E-Posta Adresi: haskas78@gmail.com

Diğer: Polislik Mesleğine 1995 yılında girdim, sırası ile Bursa Terörle Mücadele, Şırnak Cizre Terörle Mücadele ve Bilecik Terörle Mücadele Şubelerinde aktif olarak çalıştım. Özellikle Bölücü PKK/KONGRA-GEL terör örgütü ile mücadele de, Kolluk birimleri tarafından yakalanan terör örgütü mensuplarının adli soruşturmalarında bulundum, Terörle Mücadele Şubesinin Sağ Terör, Sol Terör ve Bölücü Terörle Mücadele Birimlerinin her aşamasında görev aldım. Yapmış olduğum görevim esnasında terör örgütü mensuplarını birebir gözlemleme analiz etme ve değerlendirme şansı elde ettim, mesleğim gereği edinmiş olduğum bu bilgi ve tecrübelerimi bu vesileyle Tez olarak hazırladım.

Tarih: